

GEN - - DRC MASHI-HEBREW BIBLE AND MASHI GREEK

Murh

MURHONDÊRO

OMURHONDÊRO Bereshit

בראשית

OMURHONDÊRO Bereshit

Enshokolezi ndîrî

EBITABU BY'ENDAGÂNO YA MÎRA

Ebitabu birhanzi by' Amarhegeko

1. Omurhondêro (Murh)
2. Olubungo (Lub)
3. Bene Levi (Lev)
4. Emibalè (Mib)
5. Olushika (Lush)

EBITABU BY'ENGANÎRO

6. Yozwè (Yoz)
7. Abacîranuzi (Bac)
8. Ruti (Rut)
9. 1 Samwel (1 Sam)
10. 2 Samwel (2 Sam)
11. 1 Abâmi (1 Bâm)
12. 2 Abâmi (2 Bâm)
13. 1 Enganîro (1 Nga)
14. 2 Enganîro (2 Nga)
15. Ezra (Ezr)
16. Nehemiya (Neh)
17. Tobiti (Tob)
18. Yuditi (Ydt)
19. Esteri (EstG)
20. 1 Makabeyo (1 Mak)
21. 2 Makabeyo (2 Mak)

EBITABU BY'OBUMANYE

22. Ayubu (Ayu)
22. Ennanga (Lul)
24. Emigani (Mig)
25. Omuhanûzi (Muh)
26. Olwimbo lw'Enyimbo (Lwi)
27. Obushinganyanya (Bush)
28. Oburhimanya bwa Mwene-Sira (Burh)

EBITABU BY'ABALÊBI

29. Izaya (Izay)
30. Yeremiya (Yer)
31. Endûlù (End)
32. Baruki ((Bar)
33. Ezekiyeli (Eze)
34. Daniyeli (Dan)
35. Hozeya (Hoz)
36. Yoweli (Yow)
37. Amos (Amo)
38. Abudiya (Abu)
39. Yôna (Yôn)
40. Mikeyo (Mik)
41. Nahumu (Nah)

42. Habakuki (Hab)
  43. Sofoniya (Sof)
  44. Hageyo (Hag)
  45. Zakariya (Zak)
  46. Malakiya (Mal)
- EBITABU BY'ENDAGÂNO MPYÂHYA
 Emyanzi y'Akalembe yayandikagwa na:
1. Mutagatifu Mateyo (Mat)
  2. Mutagatifu Marko (Mrk)
  3. Mutagatifu Luka (Luk)
  4. Mutagatifu Yowane (Ywn)
- Ebijiyo by'Entumwa (Ebj)
 Amaruba ga Mutagatifu Paolo
6. Emwa Abaroma (Rom)
  7. Amarhanzi emwa Abakorinti (1 Kor)
  8. Aga kabirhi emwa Abakorinti (2 Kor)
  9. Emwa Abagalasiya (Gal)
  10. Emwa Abefezi (Efz)
  11. Emwa Abafilipi (Flp)
  12. Emwa Abakolosi (Kol)
  13. Amarhanzi emwa Abatesalonika (1 Tes)
  14. Aga kabirhi emwa Abatesalonika (2 Tes)
  15. Amarhanzi emwa Timoteyo (1 Tim)
  16. Aga kabirhi emwa Timoteyo (2 Tim)
  17. Emwa Tito (Tit)
  18. Emwa Filemoni (Flm)
  19. Amaruba gayandikiragwa Abahabraniya (Hbr)
- Amaruba gayandikiragwa Abemêzi bôshi
20. Aga Yakôbo (Yk)
  21. Amarhanzi ga Petro (1 Pt)
  22. Aga kabirhi ga Petro (2 Pt)
  23. Amarhanzi ga Yowane (1 Ywn)
  24. Aga kabirhi ga Yowane (2 Ywn)
  25. Aga kasharhu ga Yowane (3 Ywn)
  26. Aga Yuda (Yd)
  27. Amafululo (Maf)

IHANO OKU BASOMA ECI CITABU

Oluderho «Bibliya» lurhenga omu luderho lw'ecigereki « Biblos », kwo kuderha omu mashi «Citabu». Eci citabu ciderhwa ntyo bulya co citabu cilushire ebindi bitabu byôshi bya hano igulu; bulya muli eci citabu Nyamuzinda arhushambâlira rhweshi, ashabâza abantu ba mîra n'aba ngasi mango. Nyamuzinda yêne wâciyandikaga n'okuboko kw'omuntu. Neci, Ebibliya luli LUDERHO LWA NYAMUZINDA na kandi luli luderho lw'abantu. Eci citabu ciderhwa kandi citabu c'AMANDIKO MATAGATIFU bulya càyandikagwa na Nyamuzinda .

Ebibliya ciri citabu c'okuli bulya cayandikagwa na Nyamuzinda; ebiyandisirwemwo biluslrire ebyamajirwa omu igulu lyôshi lyôshi. Muli eci citabu muyandisirwe kurhi Nyamuzinda àcungulaga abanya-byâha. Nyamuzinda àbacungulaga erhi àrhuma Omugala eno igulu mpu acijire muntu. Oyo Mwâna wa Nyamuzinda wacijiraga muntu ye Yezu Kristu. Ye warhukûlaga omu bujâ bw'ecâha anarhucungula. Ye wârhumire endagâno y'omurhûla ekarhî ka Nyamuzinda n'abantu yajirikana. Kwo kurhuma eco cigabi c'Ebibliya cishambâla kuli Yezu Kristu ciderhwa Ndagâno Mpyâhya .

Nyamuzinda alozagya okurheganya abantu kuli eyo Ndagâno Mpyâhya y'omurhûla. Co càrhumaga ago mango ga mîra alaganana n'olubaga Yezu Kristu aburhagwamwo, olubaga lwa Israheli.

Ecigabi c'Ebibliya cishambâla oku lubaga lwa Israheli ciderhrwa Ndagâno ya Mîra. Erhi omuntu ankalonza okuyumva bwinjinjâ emyanzi n'ebijiyo bya Yezu Kristu n'eyindi myanzi yôshi y'Endagâno Mpyâhya, arhegesirwe okumanya enyigîrizo z'ebitabu by'Endagâno ya Mîra .

Nyamuzinda acishozire bantu banji mpu bayandike ebi alonzagya okuderha omu Mandiko Matagatifu.

Abo bantu bálamaga kurhenga míra omu Palestina-Israheli n'omu bihugo by'eburhambi bwáyo. Baguma bàyandika omu cihebraniya n'abandi omu cigereki. Baguma bàyandika binji, abandi bisungunu. Baguma bàyandika burhangiriza, abandi buzinda bwa nyuma. Kurhenga oku lwandiko lurhanzi kuhika oku luzinda, hàgezire hòfi myâka cihumbi ciguma. Buzinda Amandiko gâhirwa muli citabu ciguma. Eco citabu càderhwa Bibliya

Erhi rhwakacídôsa kurhi Bibliya yâhikaga e Bushi, rhurhegesirwe rhukengêre oku Amandko Matagatifu gâsomirwe burhanzi omu cihugo c'abagayandikaga. Ci kwône Nyamuzinda arhalonzagya okujirira olubaga luguma lwône aminja arheganyizagya igulu (Ywn 3, 16), alonzagya abantu b'eno igulu bôshi bagamanye n'okucîyigirizago. Co carhumire arhuma Nyâma Ekleziya mpu alole kurhi ankahugûla Ebibliya omu ndimi zôshi z'eno igulu (Fl 2, 10-11). Ntyo nîrhu rhanahashisoma Ebibliya omu mashi. Cici cirhumire rhurhegesirwe okusoma Ebibliya? Ebibliya ederha emyanzi y'obucunguzi bw'abantu. Osoma erhi oyumva eyo myanzi ayish'imanya byôshi ebi Nyamuzinda àjirîre abantu n'obuzigire bwâge. Ntyo abantu bàyish'ibà n'obuhashe bw'okumanya Nyamuzinda n'enjira y'okucunguka. Na kulusha ebyo, Nyamuzinda ayandisize eyindi myanzi, nk'enyimbo z'obugashânize, amasâla, enyiganyo z'obwîrhonzi n'amaruba.

Ebibliya ebamwo bitabu 73 oku Bakatolika, 66 oku Baprostanti baguma baguma, 41 oku Bayahudi bulya banji muli bo baciba oku Ndagâno ya Mîra kwône.

RURHI RHWANKALONZA ERHI OKUBONA BINWA BILEBE OMU BIBLIYA

Kulya kubà Ebibliya egabirwemwo bitabu binji na ngasi citabu cirimwo ebigabi n'emilongo, kuli kwa bulagirire okumanya ecitabu, ecigahi n'omulongo, lyo rhubona ebinwa byalonzibwa. Ecitabu cîmanywe omu izîno lyâco erhi obwôfi bw'izîno lyâco ; omubalè gumanyîse ecigabi n'omulongo. - Rhulole bwinjà: omu citabu c'Ennanga, ntà bigabi, ci ziri nnanga zone, amazîno g'ebitabu n'ag'abantu galimwo okuhubula kw'enfarasè n'ecigereki, ci okubà amashi gayegîre ecihebraniya kulusha enfarasè na kulusha ecigereki, hali mazîno maguma ga bitabu n'ag'abantu rhwakahubula kundi omu mashi kushimbana n'oku bagahubula omu cihebraniya . Enyiganyo ziri nyinji:

Yozafati rhwanamuderha YEHOSHAFAT, kwo kuderha Nyakasane otwa emmanja

Yokoziyasi rhwanamuderha AHAZIYAHU

Yowasi rhwanamuderha YOWASH

Amaziyasi rhwanamuderha AMAZIYAHU

Azariyasi rhwanamuderha AZARIYAHU

Akaz rhwanamuderha AKHAZ erhi AHAZ

Yezekiyahu rhwanamuderha HIZEKIYAHU

Manasè rhwanamuderha MENASHE

Yoziasi rhwanamuderha Yosiyahu

Sedekiyasi rhwanamuderha SEDEKIYAHU

Yoyakimu rhwanamuderha YEHOYAKIMU

Yekoniyasi rhwanamuderha YEKONYAHU

Ezekiyasi rhwanamuderha YEHIZEKIYAHU

Oziyasi rhwanamuderha Ôziyahu

Yozwè rhwanamuderha YEHOSHUWA, YESHUWA

Yezu rhwanamuderha YEHOSHUWA, YESHUWA

Mûsa rhwanamuderha MOSHE

Rebeka rhwanamuderha RIVKA

Yeremiya rhwanamuderha YEREMIYA erhi YERMIYAHU erhi YEREMIYAHU

Ezekiyeli rhwanamuderha Yehezkiyeli, kuderha "Nyamuzinda ohâna emisi"

Rhukasoma n' okuyandika ntya:

Enkômedu y'e Bulaya

Mateyo 1, 21 : kuli kuderha Emyanzi y'Akalembe ya Mateyo, cigabi ca burhanzi, mulongo gwa kali makumi abirhi na muguma

Mateyo 1, 1-17: Emyanzi y'Akalembe ya Mateyo, cigabi ca burhanzi, mulongo gwa burhanzi kuhika gwa kali ikumi na nda

Mateyo 1, 1.17: Emyanzi y'Akalembe ya Mateyo, mulongo gwa 17

Marko 15, 42-16, 8: Emyanzi y' Akalembe ya Marko, kurhenga oku cigabi ca 15, mulongo gwa 42 kuhika oku cigabi cigabi ca 16, mulongo gwa 8: Mrk 15.42-16.8).

Ebijiro 24-26: Citabu c'Ebijiro by'Entumwa, kurhenga oku cigabi ca 24 kuhika oku cigabi ca 26 (kwo kuderha: cigabi ca 24, eca 25; n'eca 26): Ebj 24 -26.

Enkômedu ya Amerika na internet bôhe balugiyandika ntya

Mateyo 1: 21 kuli kuderha Emyanzi y'Akalembe ya Mateyo, cigabi ca burhanzi, mulongo gwa kali makumi abirhi na muguma: Mt 1: 21

Mateyo 1: 1-17: Emyanzi y'Akalembe ya Mateyo, cigabi ca burhanzi, mulongo gwa burhanzi kuhika gwa kali ikumi na nda: Mt 1: 1-17

Mateyo 1:1,17: Emyanzi y'Akalembe ya Mateyo, mulongo gwa 17 : Mt 1: 1,17

Marko 15: 42-16: 8: Emyanzi y' Akalembe ya Marko, kurhenga oku cigabi ca 15, mulongo gwa 42 kuhika oku cigabi cigabi ca 16, mulongo gwa 8: Mrk 15:42-16:8.

Ebijiro 24-26: Citabu c'Ebijiro by'Entumwa, kurhenga oku cigabi ca 24 kuhika oku cigabi ca 26 (kwo kuderha: cigabi ca 24, eca 25; n'eca 26): Ebj 24 -26.

Hali abagusha ezo nkômedu zombi oku internet

Mateyo 1. 21 : kuli kuderha Emyanzi y'Akalembe ya Mateyo, cigabi ca burhanzi, mulongo gwa kali makumi abirhi na muguma

Mateyo 1.1-17: Emyanzi y'Akalembe ya Mateyo, cigabi ca burhanzi, mulongo gwa burhanzi kuhika gwa kali ikumi na nda

Mateyo 1.1,17: Emyanzi y'Akalembe ya Mateyo, mulongo gwa 17

Marko 15. 42-16:8: Emyanzi y' Akalembe ya Marko, kurhenga oku cigabi ca 15, mulongo gwa 42 kuhika oku cigabi cigabi ca 16, mulongo gwa 8: Mrk 15.42-16.8.

Ebijiro 24-26: Citabu c'Ebijiro by'Entumwa, kurhenga oku cigabi ca 24 kuhika oku cigabi ca 26 (kwo kuderha: cigabi ca 24, eca 25; n'eca 26): Ebj 24 -26.

EBINWA BIZIRIKE N'AMAFUNDO

( ) : binwa birhali by'omwandisi mutagatifu hano ci binwa by'àyûshûlagwa n'owundi muntu walonzagya okuzâbûla erhi kuhugûla bwinjinjâ kurhi ayumvîrhe Arnandiko rnatagatifu aha honènè;

[ ] : binwa birhali by'omu nzîmbo erhi nzingè zôshi za mîra zayandikagwa n'okuboko, ci biri binwa biri omu nzîmbo erhi nzingè nguma nguma zone;

- - : binwa byayûshûlagwa n'Omwandisi mutagatifu yênênè.

ENYÛSHÛLO

Olufabè lw'amashi lulusibwe na sillabi zisharhu za mayahudi

a; b; c; d; e; f; g; h; i; j; k; l; m; n; o; p; r; rh; s; sh; t; u; w; y; y; z; mayahudi (ts tsade; q; ch = h = kh oderherwa ebiraka bo na y = ain w'ebiraka). Mazîno maguma maguma ga mayahudi, cihabraniya, cihebraniya, garhusunika oku hamîsa ago mazû ts; q; h; y.

Muli eyi Bibliya ntagatifu rhwajabonamwo binwa bigumabiguma biyûshûle birhanali by'àmu Mandiko matagatifu.

Abahinduzi balesire ebyo binwa aho bulya babwîne oku byanarhabâla omusomi okuzâbûla, okurhimanya bwinjâ Amandiko matagatifu, binamurhabâle okushimba n'okulama akanwa ka nnâmahanga nk'oku nyâma Ekleziya akayumva, akayigîriza anakashimba omu kalamo kâge.

Binwa bya mwene ebyo biri biyandike kundi kundi, ah'idako oku makaratasi maguma maguma, erhi aha buzinda bw'ecitabu cizinda c'Ebibliya ntagatifu.

EBITABU BIRHANU BY'AMARHEGEKO

Enshokolezi

Ebitabu birhanu birhanzi by'Ebibliya biderhwa: Omurhondêro, Olubungo Bene-Levi, Emibalè n'Olushika. Ebi bitabu birhanu byôshi haguma byaderhagwa n'Abayahudi «Torati» kwo kuderha Amarhegeko. Bishambâla:

1 oku ba mîra bwenênè,

2 oku by'amango ga Mûsa,

3 oku mahano g'okutwa emmanja.

Owayandikaga buzinda ebyo bitabu akolêsise amahano ga mîra, agahira haguma, na ntyo ajira

entondekanye eri nk' ey' Ebibliya yîrhu y'ene. Eyo mikolohi yajiragwa oku burhegesi bwa Nyamuzinda yêne. Ebyo bitabu birhanu bishambâla kurhi Nnâmahanga acîmanyisagya Adamu na Eva, Nûhu, Abrahamu, Izaki na Yakôbo. Nnâmahanga àlaganana nabo n'ago malaganyo gajiriragwa bwenêne kulusha ecihugo bashakulûza bâbo bâlamagamwo co cihugo bâlaganyibagwa.

Eyo myanzi eri y'ensiku n'amango, yayish' iyôrha ciru n'enyuma lya Kristu. Eyo myanzi y'obucunguzi eyêrekîre Kristu. Kristu ayunjuzize Amalaganyo Mahyâhya gâderhagwa omu Malaganyo ga Mîra: arhujira bakristu. Abakristu bali bâna bw'okuli ba Abrahamu omu buyêmêre (Ga 3). Abrahamu ali îshe mulezi , z'okuhabûla olubaga lwa Nnâmahanga muli Kristu. Co cirhumire Amalaganyo Mahyâhya garhali go magumà n'aga Mîra; gagayûshûla n'okugayunjuliza .

Ebyabâga amango ga bashakulûza n'amango ga Mûsa (entûlo ya Izaki, kuyikira Enyanja y'Amasheke, Basâka) lubà lwiganyo lw'Amarhegeko mahyâhya (entûlo ya Kristu, obubatizo, Basâka wa Bakristu). Na kandi omu njira okugaluka emwa Nyamuzinda luli lwiganyo lwa ngasi muntu ogerera muli eyo njira y'okulibula aka Israheli, lubaga lwîshogwa lwa Nnâmahanga.

OMURHONDÊRO Enshokolezi

Ecitabu c'Omurhondêro ciderhwa ntya bulya cishambâla kurhi igulu n'omuntu byâlemagwa. Amaganîro g'ebya mîra gabà nka nshokolezi y'omwanzi gw'okucunguka Ebibliya erhumanyîsa.

Ebibliya erhumanyîsa kurhi igulu n'abantu b'amashanja goshi bâlemagwa na Nyamuzinda.

Ecitabu c'Omurhondêro cirhushambâlira kandi kurhi abantu barhanzi bâgomeraga Nyamuzinda na kurhi Nyamuzinda àbahanaga. Cirhumanyisa kurhi Nûhu n'abantu b'amashanja goshi bâlamaga. Cihugûla ecisiki c'ishanja lya Israheli, akalamo ka bashakulûza b'olubaga lwîshogwa: Abrahamu, Izaki, Ya- kobo na Yozefu. Abrahamu ali muntu wa buyêmêre. Nnâmahanga àmulaganya iburha linene. Yakôbo ali muntu wa bwenge bunene bwenêne.

Owayandikaga eci citabu c'Omurhondêro akolêsize engerêrezo z'abantu b'ago mango ga mîra lyo amanyisa oku Nyamuzinda ye cisiki c'ebintu by'en'igulu byôshi. Nyamuzinda alema Adamu, amuhà mukâge lyo baburha n'okubumba igulu; amuhà mukazi muguma yêne, ababwîra mpu bamanye bankayîrha obuhya bwâbo.

EBIRIMWO

1. Omurhondêro gw'igulu: cigabi 1 -11
2. Akalamo ka Abrahamu: cigabi 12 -25, 18 .
3. Akalamo ka Izaki na Yakôbo: cigabi 25, 19-36
4. Akalamo ka Yozefu: cigabi 37-50

OMURHONDËRO

I Ecisiki c'igulu n'ec'abantu

Emyanzi mirhanzi y'obulemi

¹ Aha murhondêro^a Nnâmahanga alema amalunga n'igulu. ² Igulu lyali cingiringiriri, civange, cimpinage lirhaligwêrhe oku liyôsire lirhanalimwo bici ci Mûka^b gwa Nnâmahanga akagiyerêra oku mîshi.

³ Nnâmahanga aderha, erhi: «Obulangashane^c bubè». Obulangashane bwanaciba. ⁴ Nnâmahanga abona oku obulangashane buli bwinjà. Anaberûla obulangashane n'omwizimya. ⁵ Ayirika obulangashane mûshi n'omwizimya aguyirika budufu. Bwayira^d bwanaca, lwo lusiku lurhanzi.

⁶ Nnâmahanga aderha, erhi: «Ecirêre^e cibè aha karhî k'amîshi ciberûle amîshi n'amashi».

⁷ Nnâmahanga ajira ecirêre caba lubibi lw'amîshi gali idako n'agali enyanya ly'ecirêre. Byanacibà ntyo

⁸ Nnâmahanga ayîrika ecirêre malunga. Bwayira bwanaca, lwo lusiku lwa kabiri.

⁹ Nnâmahanga aderha, erhi: « Amîshi gali idako ly'ecirêre gacîgushe haguma n'ahakazire habonekane ». Byanacibà ntyo. ¹⁰ Nnâmahanga ayîrika ahakazire budaka n'ecirundo c'amîshi aciyirika nyanja. Nnâmahanga abona oku kuli kwinjà.

¹¹ Nnâmahanga aderha, erhi: « Obudaka bumerekwo olubala lulimwo emburho, ngasi lubero n'emirhi y'amalehe, era emera oku idaho enaleheke n'obujuru bwâyo, ngasi lubero ». Byanacibà ntyo. ¹² Idaho lyamerakwo olubala lubamwo olujuru, ngasi lubero n'emirhi eleheka n'olugemu ngasi lubero. Nnâmahanga abona oku kuli kwinjà. ¹³ Bwayira bwanaca, lwo lusiku lwa kasharhu.

¹⁴ Nnâmahanga aderha, erhi: « Ebimole bibè omu cirêre c'emalunga lyo biberûla omûshi n'obudufu; byabà bimanyîso by'empondo n'ecanda, ensiku n'emyâka, ¹⁵ binabe bimole bimanike emalunga bya kumolekera igulu ». Byanacibà ntyo ¹⁶ Nnâmahanga ajira bimole^f bibiri binene, ecimole cinênênè mpu cikamoleka mûshi, n'ecimole cinyinyi mpu cikamoleka budufu, bôshi n'enyenyêzi. ¹⁷ Nnâmahanga abimanika omu cirêre c'emalunga mpu bikamolekera igulu, ¹⁸ mpu binamanyise omûshi n'obudufu n'okuberûla obulangashane n'omwizimya. Nnâmahanga abona oku kuli kwinjà. ¹⁹ Bwayira bwanaca, lwo lusiku lwa kani.

²⁰ Nnâmahanga aderha, erhi: « Amîshi gadûdûsemwo ebizîne n'ebinyunyi bibalale enyanya ly'igulu, embere z'ecirêre c'amalunga ». ²¹ Nnâmahanga alema abasimba banênênè b'omu nyanja na ngasi bizîne biyandala n'ebidûdûsa omu mîshi, bya ngasi lubero na ngasi rhunyunyi rhujira ebyûbi kushimbana n'olubero lwarhwo. Nnâmahanga abona oku kuli kwinjà. ²² Nnâmahanga abigisha erhi: « Muyôloloke^g,

^a1.1 : Banahindule: «Aha murhondêro erhi Nyamuzinda alema amalunga n'igulu. Igulu lyahali... » Ci omu cihebraniya badesire oku «Mango maguma aha murhondêro... » Co cirhumire rhwabula obulangâlire kw'eyi mpîndulo. Empîndulo nkubagirwa eri eyi ehindwîre akanwa oku kandi: «Mango maguma aha murhondêro erhi Nyamuzinda alema amalunga n'igulu... » Omwandisi alonzize okurhuhugûlira obuhasha bwa Nyamuzinda bw'okulema igulu ... » Ci kwône ecinwa ashambiremwo, cimanyîsize omurhondêro gw'amalunga n'igulu buzira igwârhiro (Rhulole muli 2 Mak 7, 28; Hbr 11,3), bulya omu cihabraniya olwo luderho luli «omurhondêro». Luli lwa kurheganya obufulûle bw'obushinganyanya erhi Nnaluderho (Rhulole omu Lul 8, 22-31; Ywn 1, 1-3). - Igulu erhi liri lya cimpinangè cirhagwêrhi nda na mugongo, linali hûmu: Omwandisi alonzize okurhuhugûlira obwôrhere bw'igulu embere lilemwe: harhâli kalamo (Rhulole Yer 4, 23; Eze 34, 11), omwizimya erhi guhundikîre emanga.

^b1.2 Omûka gwa Nyakasane gwo gulama (Rhulole Murh 6.3) n'ebiremwa byôshi (Lul 104,30). - Omwandisi w'eci citabu c'omurhondêro ayumvîrhe obuhasha bw'oluderho lwa Nyamuzinda omu kulema igulu. Nyamuzinda alema igulu omu luderho. E Misiri n'e Babiloni kurhenga mîra oluderho lwakâg'ihugûla obulonza bwa bîrya biremwa bakâg'iharâmya. Omu Bibliya, oluderho lwarhanzir'imanyikana nka Kanwa k'Ow'enyanya, Kanwa karhalusire ebyahira n'ehyahirûka (Lul 29). Kandi, oluderho lwabâ go galya marhegeko ikumi: Irhegeko lifulûle erhi «Tora» (Lush 30, 11-14). Olwo Luderho lwayishimanyisa obuhasha bwa Nyamuzinda omu igulu (Eze 40-55 ci bwenêne 40, 8; 55,11), lwamanyisa oku obushinganyanya bw'Ow'enyanya buli omu mashanja goshi (Mig 1-9) na buzinda bwaho, omu Myanzi y'Akalembe yayandikagwa na Mutagatifu Yowane, Nnaluderho acijira muntu lyo ayêrekana kurhi Nyamuzinda acihânyire kuli rhwe.

^c1.3 Obulangashane bwo Nyamuzinda arhanzir'ilema (Rhulole Lul 104,2). Omu Bibliya (obwo burhali bulangashane bwa kunyenyûza kwône, ci bulangashane bwa kalamo; bulangashane bwa bushagaluke... (Eze 9, 1; 60, 11-20; Ywn 8, 12).

^d1.5 Amango aga mandiko gayandikagwa erhi ensiku ziciganjwa kurhondêrera bijingo.

^e1.6 Abantu ba mîra bakag'imanya mpu Ecirêre câli nka nsahâni ngali eberûla igulu n'amîshi. Ntyo bakâmanya oku igulu lyo libâ eno idako n'ebitû n'amîshi bibâ emalunga.

^f1.16 Abapangani bakâg'iharâmya ebimole by'emalunga n'obwo binali biremwa nk'ebindi.

^g1.22 Omu mandiko mimâna (Bibliya), omugisho gwa Nyamuzinda gurhabâ gwa makwânane ga kalamo k'iroho lyône; gunayôlolole

muluge, mubumbe enyĩshi n'enyanja; n'ebiyunyi bilunge okw'igulu ». ²³ Bwayira bwanaca, lwo lusiku lwa karhanu.

²⁴ Nnâmahanga aderha, erhi: « Obudaka buvũlule ebizĩne bya ngasi lubero: ensimba, ebinyâgârha n'ensimba z'erubala za ngasi lubero ». Byanacibà ntyo. ²⁵ Nnâmahanga abona oku kuli kwinjà.

²⁶ Nnâmahanga aderha, erhi: « Rhujire omuntu orhushusha, orhugwêrhekwo ecikebo, ye wârhambula enfi z'omu nyanja n'orhunyunyi rhw'emalunga, ebishwêkwa n'eb'y'erubala byôshi, n'ebinyâgârha byôshi binadũdũsa oku igulu ²⁷ Nnâmahanga alema omuntu omushusha: oku nshusho ya Nnâmahanga àmulemire, àmulema mulume n'omukazi. ²⁸ Nnâmahanga àbagisha anababwĩra, erhi: « Muburhe muluge, mubumbe igulu, mulirhambule munarhegekeⁿ enfi z'omu nyanja n'orhunyunyi rhw'emalunga, na ngasi cizĩne cigera oku idaho.

²⁹ Nnâmahanga ashub'iderha, erhi: « Loli oku mmuhĩre ngasi lubala lujira olujuru lunali oku idaho na ngasi murhi guleheka gunajira olujuru byo byâbà biryo binyu. ³⁰ Olubala nkana byo biryo mpĩre ngasi c'erubala, ngasi kanyunyi k'emalunga, ngasi cigera oku idaho cinayĩsa omũka». Byanacibà ntyo.

³¹ Nnâmahanga abona oku ebi anajiraga biri binjà bwenêne. Bwayira bwanaca, lwo lusiku lwa kalindarhu.

1

1 בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ; 2 וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֵהוֹ וּבְהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל־פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים
מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמַּיִם: 3 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי אֹר וַיְהי־אֹר: 4 וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָרֶץ כִּי־טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר
וּבֵין הַחֹשֶׁךְ: 5 וַיִּקְרָא אֱלֹהִים | לְאֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה וַיְהי־עֶרֶב וַיְהי־בֹקֶר יוֹם אֶחָד: פ
6 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי רְקיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם: 7 וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־הַרְקיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר
מִתַּחַת לְרְקיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לְרְקיעַ וַיְהי־כֵן: 8 וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרְקיעַ שָׁמַיִם וַיְהי־עֶרֶב וַיְהי־בֹקֶר יוֹם שֵׁנִי: פ
9 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְקוּוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל־מְקוֹם אֶחָד וְתֵרָאֵה הַיַּבְשָׁה וַיְהי־כֵן: 10 וַיִּקְרָא אֱלֹהִים | לַיַּבְשָׁה אָרֶץ
וּלְמַקְנֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: 11 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תְּדַשָּׂא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מִזֵּרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי
עֵשֶׂה פְרִי לְמִינֹו אֲשֶׁר זֶרְעוֹ־בּוֹ עַל־הָאָרֶץ וַיְהי־כֵן: 12 וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מִזֵּרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֵשֶׂה פְרִי
אֲשֶׁר זֶרְעוֹ־בּוֹ לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: 13 וַיְהי־עֶרֶב וַיְהי־בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי: פ
14 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי מְאֹרֶת בְּרְקיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וְהָיוּ לְאֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים
וּשְׁנָיִם: 15 וְהָיוּ לְמְאֹרֹת בְּרְקיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ וַיְהי־כֵן: 16 וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים
אֶת־הַמְּאֹר הַגָּדֹל לְמַמְשֶׁלֶת הַיּוֹם וְאֶת־הַמְּאֹר הַקָּטָן לְמַמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה וְאֵת הַכּוֹכָבִים: 17 וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בְּרְקיעַ
הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ: 18 וְלַמַּשָּׁל בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וְלְהַבְדִּיל בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיֵּרָא אֱלֹהִים
כִּי־טוֹב: 19 וַיְהי־עֶרֶב וַיְהי־בֹקֶר יוֹם רְבִיעִי: פ
20 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׂרְצוּ הַמַּיִם שָׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל־הָאָרֶץ עַל־פְּנֵי רְקיעַ הַשָּׁמַיִם: 21 וַיַּבְרָא אֱלֹהִים
אֶת־הַתַּיִּנִּים וְהַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה | הַרְמֹשֶׁת אֲשֶׁר שָׂרְצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם וְאֵת כָּל־עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא
אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: 22 וַיַּבְרָא אֹתָם אֱלֹהִים לְאֹמֶר פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֹאוּ אֶת־הַמַּיִם בַּיַּמִּים וְהָעוֹף יִרֶב בְּאֶרֶץ: 23 וַיְהי־עֶרֶב
וַיְהי־בֹקֶר יוֹם חֲמִישִׁי: פ

24 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֵמָה וּרְמֵשׂ וְחַיִּת־וְאָרֶץ לְמִינָהּ וַיְהי־כֵן: 25 וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־חַיִּת
הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְאֶת־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֵת כָּל־רְמֵשׂ הָאֲדָמָה לְמִינָהּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: 26 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֵׂה
אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ בְדֹגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הַרְמֵשׂ הַרְמֵשׂ

omuntu, gumushobôze akalamo n'iburha nkana.

¹1.28 Nyamuzinda ahebire omuntu hano igulu, amuhà oburhegesi bw'ebiremwa byôshi, lyo omuntu abikolêsa oku makwânane gâge. Na ntyo, akolere Nyamuzinda omu akalamo kâge kôshi.

עֲלֵה־אֲרָץ: ¹²⁷וַיִּבְרָא אֱלֹהִים | אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצַלְמֵ אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם: ¹²⁸וַיִּבְרָךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־הָאָרֶץ וּכְבֹּשׁוּהָ וּרְדוּ בְּדֹגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל־חַיָּה הַרְמֵשֶׁת עַל־הָאָרֶץ: ¹²⁹וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נֹתְתִי לָכֶם אֶת־כָּל־עֵשֶׂב | זֶרַע זָרַע אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וְאֶת־כָּל־הָעֵץ אֲשֶׁר־בוֹ פְּרִיעֵץ זֶרַע לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ: ¹³⁰וְלִכְלֹח־תִּית הָאָרֶץ וּלְכָל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל | רוֹמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בוֹ גֵּפֶשׂ חַיָּה אֶת־כָּל־יִרְק עֵשֶׂב לְאֹכְלָהּ: ¹³¹וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה וַהֲנִיחַ־טוֹב מְאֹד וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי: פ

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart

2

¹ Ntyo kwo amalunga n'igulu bya shwinjagwa; haguma n'ebimuba¹ byôshi. ² Erhi aba amayûsa omukolo akazâgikola, Nyamuzinda arhamûka oku lusiku lwa kalinda¹, ahûmûka omu mukolo akâgijira ³ Nyamuzinda ahûmûka oku lusiku lwa kalinda, alujira lwîmâna. ⁴ a. Yo nkomokâ y'amalunga n'igulu eyo erhi bilemwa.

Emyanzi ya kabiri y'okulemwa kw'igulu. Ishhwa ly'amasîma

b. Erhi Nyakasane Nyamuzinda ajira igulu n'amalunga^k, ⁵ ntâ ishaka lyalibâ en'igulu, ntâ lubala lwâlilucimera – bulya Nyakasane Nyamuzinda arhalicinîesa enkuba en'igulu na ntâye walichinga obudaka ⁶ erhi okuhuluzâ amîshi omu mibunda y'okudômerera obudaka-; ⁷ Nyakasane Nyamuzinda abumba omuntu n'akatulo k'oku idaho , amubûhira¹ omûka gw'obuzîne omu mazûlu, ntyo nyamuntu ahinduka ciremwa cizîne. ⁸ Obwo Nyakasane Nyamuzinda arhwêra ishwa ly'amalehe e Edeni^m, ebushoshokero, ahiramwo omuntu âbumbaga ⁹ Nyakasane Nyamuzinda amêza oku budaka emirhi ya ngasi bûko, yakusîmîsa isû na minjâ okulîbwa, yalimwo omurhi gw'obuzîne aha karhî k'ishwa n'omurhi gw'okumanyaⁿ aminja n'amabî. ¹⁰ Kurhenga omu Edeni (ishwa ly'amasîma) olwîshi lwakag'ihulula lwaj'idômerera ishwa, lwakacîgabamwo kani lushube nyîshi ini. ¹¹ Olwîshi lurhanzi ye Pishone, luhulula luzunguluke ecihugo ca Avila, era munda eba amasholo, ¹² n'amasholo g'eyo garhahimwa kuyinjîha, eyo eba n'obukû bubaya bwinjâ n'ibuye ly'onice. ¹³ Olwîshi lwa kabiri luderhwa Gihone: luhulula luzunguluke ecihugo ca Etiopiya. ¹⁴ Olwîshi lwa kasharhu luderhwa Tigri: luhulula ebushoshokero bwa Asuru. Olwîshi lwa kani luderhwa Eufate. ¹⁵ Nyakasane Nyamuzinda àrhola olya muntu amuhira omu ishwa lya Edeni, mpu akalihinga analilange. ¹⁶ Nyakasane Nyamuzinda aha omuntu eri irhegeko: « Wanalya oku ngasi murhi guli omu ishwa, ¹⁷ ci omurhi gw'okumanya aminja n'amabî orhahîraga okagulyakwo, bulya amango wacîshomya wagulyakwo erhi onafire^o ». ¹⁸ Nyakasane Nyamuzinda aderha, erhi: « Kurhali kwinjâ omuntu ayôrhe yêne, rhumujirire omurhabâzi omushushire ». ¹⁹ Nyakasane Nyamuzinda arhôla obudaka abumbamwo ngasi nsimba y'erubala n'ebinyunyi by'emalunga byôshi, abihêkera omuntu mpu alole kurhi abiyîrika: ngasi oku omuntu abiyîrikaga kwo byanayîrisirwe. ²⁰ Ntyo omuntu ayîrika ebishwêkwa byôshi, orhunyunyi rhw'emalunga rhwôshi n'ensimba z'erubala, ci omuntu arhabonagamwo murhabâzi omushushire.

¹2.1 Izûba, omwêzi, enyenyêzi na ngasi byoshi bibâ emalunga.

²2.2 Olusiku lwa kalinda: haligi ahândi bahindula mpu lwali lwa kalindarhu lyo balek'icikêbwa mpu nkaba hali omukolo gwabîre olwa Sabato. Olwa Sabato lwâli luzira, ntâ kuhuma kabishi (Rhulole 1°) Omu Lub 23,12; Lush 5, 12-15: lwo lusiku lw'omugobe omuntu agwâsirwe okuhûmûkamwo; 2°) Omu Lub 20, 8-11: olusiku lwa kalinda, olwa Sabato, lwo lwashwinjaga okulema; 3°) Omu Lub 31, 12-17: Nyakasane alagâna n'olubaga lwâge; Hbr 4, 1-11: Omuntu agwâsirwe okuhûmûka olusiku lwa kalinda nk'oku Nyakasane ahûmûkaga olwo lusiku erhi ayûs'okulema).

^k2.4 Omwandisi mwimâna arhushambâlire kurhi omuntu murhanzi aburhagwa. Lyo arhuhugulira eyo myanzi, akolêsa engani z'abantu ba mîra. Enyigîrizo barhuhîre ziri z'ezî: Nyamuzinda erhi alema omuntu amuhâ omûka n'omubiri. Abaheba omu ishwa ly'amasîma. Abahâ oburhegesi oku nsimba zôshi. Abajira babirhi, omukazi n'omulume lyo basîmana n'okurhabâlana omu cinyabuguma amango g'akalamo kâbo.

¹2.7 : Amufûhira omûka: kwo kuderha oku omûka gw'omuntu gurhenga emwa Nyamuzinda yenene.

^m2.8 Kurhali kwa bulagirire okulongereza ecihugo eryo ishwa ly'Edeni lyabâgamwo. Kwo kuderha oku eryo ishwa ly'amasîma, limanyîsize obwôrhere nkana Adamu na Eva bâlimwo embere bagomere Nnâmahanga n'ecâha c'ecisiki.

^o2.9 Omurhi gw'okumanya aminja n'amabi, luli lwiganyo lw'ecâha. Kwo kuderha oku ojira ecâha, abâ ayôsire amanyire aminja n'amabi. Anabê arhacilonzizi okushimba enjira za Nnâmahanga. Ecâha bubâ bucîbone. Ojira ecâha agomera Nnâmahanga n'okulonza okubâ nka Ye. Analahire okuyumva Nnâmahanga wamulemaga.

^o2.17 Olusiku wagulyakwo, ho na halya wanafâ. Omuntu omu bidaka arhengaga mwo anagaluke nka kula ngasi ciremwa côshi ca hano igulu cagaluke omu idaho. Ci kwône omuntu ankafulumusire olwo lufû nk'arhagomeraga Nnâmahanga. Omuntu yêne anacirhege olufû omu kurhayumva kwâge (Rhulole omu Murh 3, 19).

²¹ Nyakasane Nyamuzinda arhoge zakwo omuntu iro ly'enkwira, nyamuntu ahunira; amushugula omurhibadu ashosha eminyafu aha omurhibadu gwarhengaga. ²² Ogwo murhibadu, Nyakasane Nyamuzinda ashugulaga oku mulume, atulamwo omukazi anamulerhera omulume. ²³ Nnamulume, erhi: « Lero oyu ye munyafu gw'omunyafu gwani na kavuha k'orhuvuha rhwani. Ayish'ikaderhwa mukazi (isha) bulya omu mulume (ish) arhenzire » (Ayish'ikaderhwa mukà-mulume bulya omu mulume arhenzire). ²⁴ Co cirhuma omulume akwânine aleke ishe na nnina acishwekerekwo mukâge n'oku bali babiri bahinduke mubiri muguma^p (bayish'ihinduka muguma) ²⁵ N'obwo bombi bali bushugunu; omulume n'omukazi, ci barhakâg'iyumvanya nshonyi.

2

1 וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צְבָאָם: 2 וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכַל־מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת: פ

4 אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם בַּיּוֹם עָשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים אָרֶץ וּשְׁמַיִם: 5 וְכָל | שִׁיחַ הַשָּׂדֶה טָרַם יְהוָה בְּאָרֶץ וְכָל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרַם יִצְמַח כִּי לֹא הִמְטִיר יְהוָה אֱלֹהִים עַל־הָאָרֶץ וְאָדָם אִין לַעֲבֹד אֶת־הָאֲדָמָה: 6 וְאָדָם יַעֲלֶה מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת־כָּל־פְּנֵי־הָאֲדָמָה: 7 וַיִּצְרֹף יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם עֶפְרַל מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נְשִׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה: 8 וַיֹּטֵעַ יְהוָה אֱלֹהִים גֶּן־עֵדֶן מִקְדָּם וַיִּשֶׂם שֵׁם אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר: 9 וַיִּצְמַח יְהוָה אֱלֹהִים מִן־הָאֲדָמָה כָּל־עֵץ נְחֻמֵּד לְמִרְאֵה וְטוֹב לְמֵאֵכֶל וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הָגֶן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע: 10 וַנְּהַר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהִשְׁקוֹת אֶת־הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבַּעַה רְאשִׁים: 11 שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסֹּבֵב אֶת כָּל־הָאָרֶץ הַחוּלְיָה אֲשֶׁר־שָׁם הַזֶּהָב: 12 וְהָיָה הָאָרֶץ הַהוּא טוֹב שָׁם הַבְּדֵלַח וְאֶבֶן הַשֹּׁהַם: 13 וְשֵׁם־הַנְּהַר הַשְּׁנַי גִּיחוֹן הוּא הַסֹּבֵב אֶת כָּל־הָאָרֶץ כּוּשׁ: 14 וְשֵׁם הַנְּהַר הַשְּׁלִישִׁי חַדְקֵל הוּא הַהֲלֹךְ קִדְמַת אֲשׁוּר וְהַנְּהַר הַרְבִּיעִי הוּא פָּרַת: 15 וַיִּקַּח יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם וַיִּנְחֵהוּ בְּגִן־עֵדֶן לַעֲבֹדָה וּלְשִׁמְרָה: 16 וַיִּצְוֶה יְהוָה אֱלֹהִים עַל־הָאָדָם לֵאמֹר מְכַל עֵץ־הַגֶּן אֲכַל תֹּאכַל: 17 וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בַיּוֹם אֲכַלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת: 18 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לֹא־טוֹב הָיִיתָ הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה־לּוֹ עֵזֶר כְּנַגְדּוֹ: 19 וַיִּצְרֹף יְהוָה אֱלֹהִים מִן־הָאֲדָמָה כָּל־חַיֵּית הַשָּׁמַיִם וַיִּבְרָא אֶל־הָאָדָם לְרֵאוֹת מֵה־יִקְרָאֵלּוֹ וְכָל־אֲשֶׁר יִקְרָאֵלּוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ: 20 וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל־הַבְּהֵמָה וְלַעֲוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכָּל חַיֵּית הַשָּׂדֶה וְלָאָדָם לֹא־מָצָא עֵזֶר כְּנַגְדּוֹ: 21 וַיִּפְלֹץ יְהוָה אֱלֹהִים | תִּרְדָּמָה עַל־הָאָדָם וַיִּישָׁן וַיִּקַּח אֶחָת מִצֵּלְעֹתָיו וַיִּסְגֵּר בָּשָׂר תַּחַתְנָה: 22 וַיִּבֶן יְהוָה אֱלֹהִים | אֶת־הַצֵּלַע אֲשֶׁר־לָקַח מִן־הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיְבָאָהּ אֶל־הָאָדָם: 23 וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הִפְעַם עָצָם מַעֲצָמִי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לָקַחְתָּהּ זֹאת: 24 עַל־כֵּן יַעֲזֹב־אִישׁ אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד: 25 וַיְהִי וַשְּׁנֵיהֶם עֵרוּמִים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא יָתַבְּשׁוּ:

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart

3

Ecâha cirhanzi

¹ Enjoka yo yali nsimba nyengûza omu nsimba z'erubala zôshi Nyakasane Nyamuzinda ajiraga.

^{p2.24} Olya muntu ayâkuzagya n'omwishingo, erhi: «Oyu ye kavuha karhengaga omu mavuha gâni, ye munyafu gw'oku minyafu yâni» bulya amabona mukâge. Omwandisi amanyisize kurhi omulume ashwira mukâge, na kurhi omukazi ashwira iba; balame haguma omu cinyabugumâ. Embere za Nyamuzinda, omulume n'omukazi bayumânana bulya bali ba nkomokâ nguma. Nyamuzinda amujirira omurhabâzi omushushire.

Wanjoka¹ abwîra omukazi, erhi: «Ka kwo kunali Nnâmahanga adesire: Murhahîraga mukalya oku murhi ciru n'omuguma gw'omu ishwa?»² Nyamukazi ashuza wanjoka, erhi: « Rhwanalya amalehe g'emirhi eri omu ishwa,³ ci amalehe g'omurhi guli aha kâgarhî k'ishwa gwoki, Nnâmahanga adesire: murhagalyakakwo, ciru murhaguhumagakwo bulya erhi kufà munafire »⁴ Ci wanjoka abwîra nnamukazi, erhi: « Nanga murhakafà mâshi!⁵ Kali ciru Nnâmahanga amanyire oku amango mwânagulyekwo amasû ginyu gânayiguke munahinduke nka Nnâmahanga mukâmanya aminja n'amabî ». ⁶Lero nyamukazi abona nk'omurhi guli mwinjà okulîbwa, gunali gwakusîmîsa amasû gunali gwa kucîfinjwa n'okudômwamwo obwenge; arhôla irehe alyâko, anahà îba wali bonaye, naye alyâkwo. ⁷ Erhi amasû gabo bombi gayiguka, bâbona oku bali bashugunu^f; bazingazinga ebyâsi by'omulehe babiyambalira omu cibunu. ⁸ Banacyumva Nyakasane Nyamuzinda aja acîgezageza omu ishwa oku hihûsi hy'olusiku, omulume na mukâge bacîfulika Nyakasane Nyamuzinda, omu karhî k'emirhi y'omu ishwa. ⁹ Ci Nyakasane Nyamuzinda ayakûza^s omulume amubwîra, erhi: « Ngahi oli? » ¹⁰ Ashuza, erhi: « Nayumvîrhe wadunda amashando omu ishwa, namayôboha, bulya ndi mushugunu co carhumire nacîfulika ». ¹¹ Ashub'idôsa, erhi: «Ndi wakumanyîsize oku oli mushugunu? Ci akaba walîre kwa gulya murhi nakuhanzagya nti irhondo orhahîraga okalya? » ¹² Nyamulume ashuza, erhi: « Omukazi wampebaga aha burhambi anampire kwa gulya murhi nâni namanalyâkwo ». ¹³ Nyakasane Nyamuzinda abwîra omukazi, erhi : « Bici ebyo wamajira wâni? ». Nnamukazi ashuza, erhi: « Kali enjoka yamanteba lero namalya ». ¹⁴ Go mango Nyakasane Nyamuzinda abwîzirage enjoka, erhi: » Obwo wanajizire ntyo, ohehêrîrwe kulusha ngasi cishwêkwa na kulusha ensimba z'erubala zôshi; oku nda okola wâkagendera na katulo okola wâkalya ensiku zôshi z'akalamo kâwe. ¹⁵ Nkola naheba enshombo ekarhî kâwe n'omukazi, ekarhî k'iburha lyâwe n'iburha lyâge: oyu âkusinaga irhwe^t nâwe omukomolere oku kansisira ». ¹⁶ Abwîra nyamukazi, erhi: «Nkola nayûshûla amalumwa gâwe, n'amazîmi gâwe omu malumwa okola wakaburha abâna. Kulalikira okolaga wakalalikira balo, ci naye akola ayîsh'ikâkuzidohera^u. ¹⁷ Abwîra nyamulume, erhi: « Obwo wayumvîrhe mukâwe, wanalya kuli gulya murhi, n'obwo nâkurhegekaga, nti irhondo orhahîraga okagulyakwo, idaho lihehêrîrwe erhi werhuma. Omu malibûko okola wakâkulamwo eci walya, ensiku zôshi z'akalamo kâwe. ¹⁸ Mahwa n'emishûgi likola lyakâkufulukiza, okâlya n'enshogo lubala. ¹⁹ Kurhûbanukirwa emalanga okola wakâbonamwo omugati (biryo): kuhika oshubire omu budaka bulya mwo warhengaga. Oli katulo n'omu katulo wânashubire! ». ²⁰ Omuntu ayîrika mukâge erya Eva, «Hawa» bulya ye nnina wa abazîne bôshi. ²¹ Nyakasane Nyamuzinda âjirira omulume n'omukazi ebishûli by'empû^v âbayambika. ²² Nyakasane Nyamuzinda aderha, erhi: « Alagi oku omuntu akola ali ak'îrhu erhi kumanya aminja n'amabî kurhuma. Mumanyage, arhag'ilambûla okuboko arhanacirhole oku murhi gw'obuzîne, agulye alame ensiku zôshi! ». ²³ Nyakasane Nyamuzinda amuhimva omu ishwa lya Edeni (masîma), mpu ly'agend'ihinga obudaka arhengagamwo. ²⁴ Ahimva omuntu anahira bakerubini n'engulumira y'engôrho yalaza ebushoshokero bw'ishwa ly'amasîma, lya balanga enjira ejâ ebwa murhi gw'obuzîne (lyo bahagalika omuntu arhahume oku murhi gw'obuzîne).

^{3.1} Eyo njoka luli lwiganyo lw'olya mushombanyi Shetani, olya warhebaga ababusi bîrhu barhanzi erhi bajira ecâha. Shetani ashomba Nnâmahanga, nîrhu rhwêne kushomba arhushomba. Alonza rhweshi arhuheze mpu ly'irhondo rhurhatamalaga oku ntebe y'obwâmi bwa Nyamuzinda, erya ntebe ahezagya erhi agomera Nnâmahanga.

^{3.7} Babona oku bali bashugunu; ecâha c'ecisiki cirhâli câha ca bugonyi. Câlî câha ca bucîbone bw'omuntu embere za Nnâmahanga; okucîbona bushugunu kuli kumanya oku barhaligzerhe ntêra yakuhima amashumi g'owabarhebaga.

^{3.9} Ayakuza omulume; Nyakasane anayishe nka mucîranuzi amango g'olubanja. Anadôse oyâzire, anamuyereke oku ahabire na buzinda bw'aho anamuhe oluhembo akwânîne. Ntyo rhyumvîrhe oku Nyamuzinda kushîbirira ashîbirira eciremwa câge, arhanalikirira wâge.

^{3.15} Nyakasane alaganyize abantu oku abayôkola, abakûle omu njira y'ecâha. Ciru akaba Shetani ahimaga omulume n'omukazi, arhahime iburha lyâbo. Nyakasane Nyamuzinda abwîra wanjoka, erhi: «Nahira enshombo akarhi k'iburha lyâwe n'ely'omukazi». Omuguma wayish'ihima shetani, ye Mucunguzi. Ayish'ikûla abambali omu bujâ bw'ecâha.

^{3.16} Eco câha ababusi bîrhu barhanzi bâjiraga, cârhulerhire nyamanjà w'obuhane: rhwâheza enshôkano z'omu Paradizo; abantu bârhondêra okufâ (Murh 3,3), barhondêra okuyumva amagene mabî g'omubiri (Murh 3,7), barhondêra okubona amalumwa amango g'okuburha n'omu mikolo.

^{3.21} Eci cijiro ciyêrekîne kurhi Nyakasane abêra abâmugomîre olukogo. Omuntu wal'ikola ayambala ebyâsi, Nyakasane amuyambika oluhû lw'ensimba.

וַהֲנַחֵשׁ הָיָה עָרוֹם מִכֹּל תֵּיַת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִשָּׁה אַף כִּי־אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִכֹּל עֵץ הַגֵּן: וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־הַנַּחֵשׁ מִפְּרִי עֵץ־הַגֵּן נֹאכַל: ³וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ־הַגֵּן אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְעוּ בּוֹ פֶּן־תָּמּוּתוּ: ⁴וַיֹּאמֶר הַנַּחֵשׁ אֶל־הָאִשָּׁה לֹא־מוֹת תָּמוּתוּ: ⁵כִּי יָדַע אֱלֹהִים כִּי בְיוֹם אֲכַלְכֶם מִמֶּנּוּ וּנְפַקְחוּ עֵינֵיכֶם וְהִייתֶם כְּאֱלֹהִים יָדְעֵי טוֹב וָרָע: ⁶וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֹאכַל וְכִי תֹאווֶה־הוּא לְעֵינַיִם וַנַּחֲמֵד הָעֵץ לְהַשְׁכִּיל וַתִּקַּח מִפְּרִיו וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם־לְאִישָׁהּ עִמָּהּ וַיֹּאכְלוּ: ⁷וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם וַיִּדְעוּ כִּי עִרְמָם הֵם וַיִּתְּפְרוּ עָלֶיהָ תֹאנָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגָרֹת: ⁸וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־קוֹל יְהוָה אֱלֹהִים מִתְּהַלֵּךְ בְּגֵן לְרוּחַ הַיּוֹם וַיִּתְחַבֵּא הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ מִפְּנֵי יְהוָה אֱלֹהִים בְּתוֹךְ עֵץ הַגֵּן: ⁹וַיִּקְרָא יְהוָה אֱלֹהִים אֶל־הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ אַיֶּכָּה: ¹⁰וַיֹּאמֶר אֶת־קוֹלְךָ שָׁמַעְתִּי בְּגֵן וַאֲיִרָא כִּי־עִירַם אָנֹכִי וְאַחַבָּא: ¹¹וַיֹּאמֶר מִי הִגִּיד לְךָ כִּי עִירַם אֵתָהּ הַמְוֹדְעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לִבְלֹתִי אֲכַל־מִמֶּנּוּ אֲכַלְתָּ: ¹²וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הוּא נִתְּנָה־לִּי מִן־הָעֵץ וְאֹכַל: ¹³וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לְאִשָּׁה מַה־זֹּאת עָשִׂיתְּ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַנַּחֵשׁ הַשִּׁיאֲנִי וְאֹכַל: ¹⁴וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים | אֶל־הַנַּחֵשׁ כִּי עָשִׂיתְּ זֹאת אַרְוֹר אֵתָהּ מִכֹּל־הַבְּהֵמָה וּמִכֹּל תֵּיַת הַשָּׂדֶה עַל־גִּחְזֹנְךָ תֵּלֵךְ וְעַפְרַי תֹּאכַל כָּל־יְמֵי חַיֶּיךָ: ¹⁵וְאִיבָה | אִשִּׁית בִּינְךָ וּבִין הָאִשָּׁה וּבִין זֶרְעֶךָ וּבִין זֶרְעָהּ הוּא יִשׁוּפְךָ רָאשׁ וְאַתָּה תִּשׁוּפְנָהּ עֶקֶב: ס

¹⁶אֶל־הָאִשָּׁה אָמַר הַרְבֵּה אֲרָבָה עֲצָבוֹנְךָ וְהַרְבֵּה בְּעֶעֱב תִּלְדֵי בָנִים וְאֶל־אִישׁךָ תִּשְׁוֹקְתֶךָ וְהוּא יִמְשַׁלְּבֶךָ: ס
¹⁷וְלְאָדָם אָמַר כִּי־שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ וַתֹּאכְלוּ מִן־הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֹא תֹאמְרוּ לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ אַרְוֹרָה הָאָדָמָה בְּעֵבֹרְךָ בְּעֶעֱבוֹן תֹּאכְלֶנָה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ: ¹⁸וְקוֹץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לְךָ וְאֲכַלְתָּ אֶת־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה: ¹⁹בְּזַעַת אִפְּיֶךָ תֹאכַל לֶחֶם עַד שׁוֹבֵךְ אֶל־הָאָדָמָה כִּי מִמֶּנָּה לְקַחְתָּ כִּי־עַפְרַי אֵתָהּ וְאֶל־עַפְרַי תִּשׁוּב: ²⁰וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ חַוָּה כִּי הוּא הִיְתָה אִם כָּל־חַי: ²¹וַיַּעַשׂ יְהוָה אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתַנּוֹת עוֹר וַיִּלְבָּשֵׂם: פ
²²וַיֹּאמֶר | יְהוָה אֱלֹהִים הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ לָדַעַת טוֹב וָרָע וְעַתָּה | פֶּן־יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מִעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וְחַי לְעֹלָם: ²³וַיִּשְׁלַחְהוּ יְהוָה אֱלֹהִים מִגֹּן־עֵדֶן לְעַבְדֵי אֶת־הָאָדָמָה אֲשֶׁר לָקַח מִשָּׁם: ²⁴וַיִּגְרַשׁ אֶת־הָאָדָם וַיִּשְׁכַּן מִקְדָּם לְגֹן־עֵדֶן אֶת־הַכְּרִבִּים וְאֵת לֶהֱט הַתְּרִבַּיִם הַמִּתְהַפְּכֹת לְשֹׁמֵר אֶת־דַּרְךְ עֵץ הַחַיִּים: ס

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart

4

Olwa Kayini na Abeli

¹ Adamu ashamuka kuli mukâge Eva. Eva ayâlala anaburha Kayini. Aderha, erhi: «Namashobôla omuntu emwa Nyakasane ». ² Ashub'iburha omulumuna Abeli. Abeli ali mushwesi wa bishwêkwa ci Kayini ali muhinzi wa budaka. ³ Erhi kugera mango, Kayini arhûla nterekêro emwa Nyakasane ebi akûlaga omu budaka, ⁴ Abeli naye arhûla ebiburhwa birhanzi by'ebibuzi byâge n'amashushi gâbyo. Nyakasane ayankirira Abeli n'entûlo yâge^w, ⁵ ci arhayankiriraga Kayini n'eyâge ntûlo. Kayini akunirira okwo n'obusû bwâge bwazinzibala. ⁶ Nyakasane abwîra Kayini, erhi: « Cirhumire wakunira, cirhumire obusû bwâwe bwazinzibala? ⁷ Nkawal'ijizire bwinjà, karhinga orhayinamwîri amalanga? Ci akaba orhajiziri bwinjà, ecâha cishurhamire aha lusô lwâwe, ciri cacalalîra, ci ocîhângâne ocîhime ». ⁸ Kayini abwîra omulumuna Abeli, erhi: « Rhujè ebulambo! ». Oku bali omu bulambo, Kayini ayinamula okuboko acîrhulirakwo Abeli anamuniga. ⁹ Go mango Nyakasane abwîzire Kayini, erhi: « Ngahi mulumuna wâwe Abeli ali? ». Ashuza, erhi: «Ntamanyiri. Ka nie mmulanga mulumuna wâni? ». ¹⁰ Amushuza, erhi: « Bici ebi wamajira? Izû ly'omukò gwa mulumuna wâwe lyamanyâkûza kurhenga okw'idaho. ¹¹ Buyôrhe buhehêrirwe obudaka bwâmiraga omukò gwa mulumuna wâwe erhi werhuma. ¹² Erhi okacihinga obudaka burhakacikuyerera

^w4.4 Entûlo ya Abeli; olole Hbr 11,4.

bici, wâbâ kahûkâ na karhebera omu igulu ». ¹³ Kayini abwîra Nyakasane, erhi: « K'ecâha câni ciri cinene bwenêne cirhakabalirwa? ». ¹⁴ Lolâ oku wamampiva muli lino ishwa nnangwâsirwe ncifulike hali na nâwe; nkolaga nabâ karharhinda na karhebera muno igulu, owanambugâne hali amango akanyîrha ». ¹⁵ Ci Nyakasane amubwîra, erhi: « Ci kwoki ngasi wâyîrhe Kayini acîhólwa kali nda! ». Nyakasane ahirakwo Kayini ecimanyîso, mpu lyo ngasi wamurhimâne arhamushûrhaga. ¹⁶ Kayini aciyegûla kuli Nyakasane anayûbaka omu cihugo ca Nodu, ebushoshokero bw'ishwa ly'amasîma. ¹⁷ Kayini ashamuka bona mukâge, mukâge ayâlala anaburha Enoku; ayûbaka ecishagala aciyirika erya Enoku, cirhenzire oku izîno ly'omugala Enoku. ¹⁸ Enoku aburhirwa Iradi, Iradi aburha Mehuyael na Mekuyael aburha Metushael. Metushael aburha Lâmek, Lâmek arhôla bakazi babiri: muguma ye Ada n'owundi ye Zila. ¹⁹ Lâmek arhôla bakazi babiri: muguma ye Ada n'owundi ye Zila. ²⁰ Ada aburha Yabal: y'îshe w'abahanda omu bifumba bajabalusa ebishwêkwa. ²¹ Omulumuna ye wali Yubal: ye wali îshe w'abaziha olulanga n'akarhêra. ²² Zila naye aburha Tubalkayini, mutuzi, y'îshe w'abakola amarhale n'ebyûma. Mwâli wâbo Tubalkayini ye wali Nahama. ²³ Lâmek abwîra bakage, erhi: « Ada na Zila, yumvirhizi izû lyâni; bakâ Lâmek, rhegi amarhwiri oku bino namubwîra: nayîsire omuntu okwenge amanyâgaza nayîrha n'omushikira okwenge amampukula. ²⁴ Kayini anacîholerwe kalinda ci Lâmek yêhe kali makumi gali nda na nda. ²⁵ Adamu ashu'ishamuka bona mukâge, nyamukazi aburha Set, » bulya aderha, erhi: Nyamuzinda amanshobôza owundi mwanali ahâli ha Abeli, bulya Kayini amuyisire ». ²⁶ Set naye aburhirwa omugala, amuyirika erya Enosh. Go mango barhangiraga okucîkumba YHWH, Nyakasane.

Genesis BHS 4

וְהָאָדָם יָדַע אֶת-חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתְּהַר וַתֵּלֶד אֶת-קַיִן וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת-יְהוָה: וַתִּסֹּף לָלֶדֶת אֶת-אָחִיו אֶת-הָבֶל וַיְהִי-הֶבֶל רֹעֵה צֹאן וְקַיִן הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה: וַיְהִי מִקֶּץ יָמִים וַיָּבֵא קַיִן מִפְּרִי הָאֲדָמָה מִנְחָה לַיהוָה: וְהֶבֶל הֵבִיא גַם-הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ וּמִחֻלְבֵהֶן וַיִּשַׁע יְהוָה אֶל-הֶבֶל וְאֶל-מִנְחָתוֹ: וְאֶל-קַיִן וְאֶל-מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה וַיַּחַר לְקַיִן מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָּנָיו: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-קַיִן לָמָּה חָרָה לָךְ וְלָמָּה נָפְלוּ פָּנֶיךָ: הֲלוֹא אִם-תֵּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תֵיטִיב לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ וְאֵלֶיךָ תְּשׁוּקָתוֹ וְאַתָּה תִּמְשָׁל-בּוֹ: וַיֹּאמֶר קַיִן אֶל-הֶבֶל אָחִיו וַיְהִי בִּהְיוֹתָם בַּשָּׂדֶה וַיִּקָּם קַיִן אֶל-הֶבֶל אָחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-קַיִן אֵי הֶבֶל אָחֶיךָ וַיֹּאמֶר לֹא יָדַעְתִּי הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי: וַיֹּאמֶר מַה עָשִׂיתָ קוֹל דְּמֵי אָחֶיךָ צֹעֲקִים אֵלַי מִן-הָאֲדָמָה: וְעַתָּה אָרוּר אָרְוֶה מִן-הָאֲדָמָה אֲשֶׁר פָּצְתָה אֶת-פִּיהָ לְקַחַת אֶת-דְּמֵי אָחֶיךָ מִיָּדֶךָ: כִּי תֵעַבֵד אֶת-הָאֲדָמָה לֹא-תִסֹּף תֵּת-כֹּחָהּ לָךְ גַּע וְגַד תִּהְיֶה בְּאֶרֶץ: וַיֹּאמֶר קַיִן אֶל-יְהוָה גְּדוֹל עֲוֹנוֹ מִנְשָׂא: הֵן גִּרְשִׁית אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמִפְּנֵיךָ אֶסְתָּר וְהִיְתִי גַע וְגַד בְּאֶרֶץ וְהָיָה כָל-מֹצְאֵי יְהַרְגֵנִי: וַיֹּאמֶר לֹא יְהוָה לְכוּן כָּל-יְהַרְגֵךְ קַיִן שְׁבַעֲתַיִם יָקָם וַיִּשֶׁם יְהוָה לְקַיִן אוֹת לְבִלְתִּי הַכּוֹת-אֹתוֹ כָּל-מֹצְאָו: וַיֵּצֵא קַיִן מִלְפָּנֵי יְהוָה וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ-נֹד קִדְמַת-עֵדֶן: וַיַּדַּע קַיִן אֶת-אִשְׁתּוֹ וַתְּהַר וַתֵּלֶד אֶת-חֲנֹךְ וַיְהִי בְנָה עֵיִר וַיִּקְרָא שֵׁם הָעֵיִר כְּשֵׁם בְּנוֹ חֲנֹךְ: וַיֻּלְּד לְחֲנוּךְ אֶת-עֵיִר וְעֵיִר יָלַד אֶת-מְחוּיָאֵל וּמְחוּיָאֵל יָלַד אֶת-מְתוּשָׁאֵל וּמְתוּשָׁאֵל יָלַד אֶת-לֶמֶךְ: וַיִּקְחֵהוּ לְמֶדֶד שְׁתֵּי נָשִׁים שֵׁם הָאֶחָת עֵדָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית צִלְהָ: וַתֵּלֶד עֵדָה אֶת-יִבְלָה הִיא אִמִּי יִשָּׁב אָהֵל וּמִקְנֶה: וְשֵׁם אָחִיו יוֹבֵל הִיא אִמִּי כָּל-תַּפְשׁ כְּנֹזר וְעוֹגֵב: וַצִּלְה גַם-הִיא יָלְדָה אֶת-תּוֹבֵל קַיִן לִטֵּשׁ כָּל-חֲרָשׁ נְחֹשֶׁת וּבְרָזָל וְאַחֹת תּוֹבֵל-קַיִן נַעֲמָה: וַיֹּאמֶר לְמֶדֶד לְנָשָׁיו עֵדָה וַצִּלְה שְׁמַעַן קוֹלִי נָשִׂי לְמֶדֶד הַאֲזִנָּה אִמְרָתִי כִּי אִישׁ הֲרַגְתִּי לְפָצְעִי וַיֻּלְּד לְחַבְרָתִי: כִּי שְׁבַעֲתַיִם יָקָם-קַיִן וְלֶמֶד שְׁבַעֲעִים וּשְׁבַעֲנָה: וַיַּדַּע אָדָם עוֹד אֶת-אִשְׁתּוֹ וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ שֵׁת כִּי שֵׁת-לִי אֱלֹהִים גִּרַע אַחֵר תַּחַת הֶבֶל כִּי הֲרַגְו קַיִן: וְלִשְׁת גַם-הוּא יָלַד-בֶּן וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ אֲנוּשׁ אֵן הוּחַל לְקָרָא בְּשֵׁם יְהוָה: פ

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart

5

Bashakulûza b'embere z'ecihonzi cinene

¹ Alaga ecitabu c'emîmo y'Adamu. Erhi Nnâmahanga alema omuntu, amujira oku nshusho ya

Nnâmahanga; ² mulume n'omukazi abalemire, abagisha anabayîrika bantu erhi abalema. ³ Adamu al'igwêrhe myâka igana na makumi asharhu, erhi aburha omugala oku nshusho yâge n'oku cikebo câge, anamuha izîno Iya Set. ⁴ Erhi ayûs'iburha Seti, Adamu ashub'ilama myâka magana munâni anaburha abagala n'abâli. ⁵ Akalamo k'Adamu kôshi kali ka myâka magana mwenda na makumi asharhu^x, agal'ifâ. ⁶ Set al'igwêrhe myâka igana n'irhanu erhi aburha Enosh. ⁷ Erhi aba amaburha Enoshi, Set ashub'ilama myâka magana munâni na nda anaburha abagala n'abâli. ⁸ Akalamo ka Set kôshi kali ka myâka magana mwenda n'ikumi n'ibiri: agal'ifâ. ⁹ Enoshi al'igwêrhe myâka makumi gali mwenda erhi aburha Kenan; ¹⁰ erhi aba amaburha Kenan, Enosh ashub'ilama myâka magana munâni n'ikumi n'irhanu, anashub'iburha abagala n'abâli. ¹¹ Akalamo ka Enosh kôshi kali ka myâka magana mwenda n'irhanu; agal'ifâ. ¹² Kenan al'igwêrhe myâka makumi gali nda erhi aburha Mahalaleel. ¹³ Erhi aba amaburha Mahalaleel. Kenan ashu'ilama myâka magana munâni na makumi ani, anakaburha abagala n'abâli. ¹⁴ Akalamo ka Kenan kôshi kali ka myâka magana mwenda n'ikumi, agal'ifâ. ¹⁵ Mahalaleel al'igwêrhe myâka makumi gali ndarhu n'irhanu erhi aburha Yared: ¹⁶ Erhi aba amaburha Yared, Mahalaleel ashub'ilama myâka magana munâni na makumi asharhu, anakaburha abagala n'abâli. ¹⁷ Akalamo ka Mahalaleel kôshi kali ka myâka magana munâni na makumi galimwenda n'irhanu, agal'ifâ. ¹⁸ Yared aligwêrhe myâka makumi galindarhu n'ibiri erhi aburha Enokh; ¹⁹ Erhi aba amaburha Enokh, Yared ashub'ilama myâka magana munâni anakaburha abagala n'abali. ²⁰ Akalamo ka Yared kôshi kali ka myâka magana mwenda na makumi galindarhu n'ibiri: agal'ifâ. ²¹ Enokh aligwêrhe myâka makumi galindarhu n'irhanu erhi aburha Matushaleme. ²² Enokh alusibwa na Nnâmahanga. Erhi aba amaburha Matushaleme, Enokh ashub'ilama myâka magana asharhu anakaburha abagala n'abali. ²³ Akalamo ka Enokh kôshi kali ka myâka magana asharhu na makumi galindarhu n'irhanu. ²⁴ Bulya Enokh alilusibwe na Nyamuzinda, arhaciberaga eno igulu. Nyamuzinda amuhêka. ²⁵ Metushaleme aligwêrhe myâka igana na makumi galimunani na nda erhi aburha Lâmek. ²⁶ Erhi aba amaburha Lâmek, Metushaleme ashub'ilama myâka magana nda na makumi galimunani n'ibiri, anakaburha abagala n'abâli. ²⁷ Akalamo ka Metushaleme kôshi kali ka myâka magana mwenda na makumi galimwenda na mwenda, agal'ifâ. ²⁸ Lâmek aligwêrhe myâka igana na makumi galimunani n'ibiri erhi aburha omugala. ²⁹ Amuyîrika erya Nûhu, omu kuderha, erhi: » Oyu ayishirhurhûliliza oku mukolo n'omurhamo gw'amaboko gîrhu, bulya Nyakasane ahehêrire obudaka ». ³⁰ Erhi aba amaburha Nûhu, Lâmek ashub'ilama myâka magana mwenda na makumi galimwenda n'irhanu, anakaburha abagala n'abâli. ³¹ Akalamo ka Lâmek kôshi kali ka myâka magana nda na makumi galinda na nda, anagal'ifâ. ³² Nûhu aligwêrhe myâka magana arhanu erhi aburha Sem, Ham na Yafet.

Genesis 5:

1 וְהָ סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם בְּיוֹם בְּרָא אֱלֹהִים אָדָם בְּדִמּוֹת אֱלֹהִים עָשָׂה אֹתוֹ: 2 זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאם וַיְבָרֶךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁמֶם אָדָם בְּיוֹם הַבְּרָאָה: ס

3 וַיְחִי אָדָם שְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה וַיּוֹלֵד בְּדִמּוֹתוֹ כְּצַלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁמוֹ שֵׁת: 4 וַיְהִי יְמֵי־אָדָם אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־שֵׁת שְׁמֹנֶה מֵאֹת שָׁנָה וּבָנִים וּבָנוֹת: 5 וַיְהִי כָל־יְמֵי אָדָם אַשְׁרֵי־חַי תִּשְׁעַ מֵאוֹת שָׁנָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיָּמָת: ס

6 וַיְחִי־שֵׁת חֲמֵשׁ שָׁנִים וּמֵאֵת שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת־אֵנוֹשׁ: 7 וַיְחִי־שֵׁת אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־אֵנוֹשׁ שִׁבְעַ שָׁנִים וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת: 8 וַיְהִי כָל־יְמֵי־שֵׁת שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּתְשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: ס

9 וַיְחִי אֵנוֹשׁ תְּשַׁע־עִשְׂרִים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת־קִינָן: 10 וַיְחִי אֵנוֹשׁ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־קִינָן חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת: 11 וַיְהִי כָל־יְמֵי אֵנוֹשׁ חֲמֵשׁ שָׁנִים וּתְשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: ס

12 וַיְחִי קִינָן שִׁבְעִים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת־מֶהֱלָאֵל: 13 וַיְחִי קִינָן אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־מֶהֱלָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת: 14 וַיְהִי כָל־יְמֵי קִינָן עֶשֶׂר שָׁנִים וּתְשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: ס

15 וַיְחִי מֶהֱלָאֵל חֲמֵשׁ שָׁנִים וּשְׁשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת־יָרֵד: 16 וַיְחִי מֶהֱלָאֵל אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־יָרֵד שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת: 17 וַיְהִי כָל־יְמֵי מֶהֱלָאֵל חֲמֵשׁ וּתְשַׁע־עִשְׂרִים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: ס

^x5.5 Rhurhamanyiri bwinjinjâ omubalè gw'emyâka y'amaburhwa ga bashakulûza bîrhu barhanzi. Rhurhankamay'itwikanula erhi eyo myâka badesire balamire yo n'eyo. Hali amango erhi eri myâka ya kalamo ka ngasi mulala; kwo kuderha myâka y'abo bantu kuhebakwo n'eya binjikulu bâbo. Eyo myâka yâbo erhuyêresire oku gwanali mugisho gwa Nyamuzinda, yajâ yanyiha erhi byâha byâbo birhumire.

18 וַיְחִי־יֶרֶד שְׁתַּיִם וְשָׁשִׁים שָׁנָה וּמֵאֵת שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־חֲנֹךְ: 19 וַיְחִי־יֶרֶד אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת־חֲנֹךְ שְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: 20 וַיְהִי כָּל־יְמֵי־יֶרֶד שְׁתַּיִם וְשָׁשִׁים שָׁנָה וַתִּשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: פ
 21 וַיְחִי חֲנֹךְ חֲמֵשׁ וְשָׁשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־מְתוֹשֶׁלַח: 22 וַיְתֵּלֶךְ חֲנֹךְ אֶת־הָאֱלֹהִים אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת־מְתוֹשֶׁלַח שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: 23 וַיְהִי כָּל־יְמֵי חֲנֹךְ חֲמֵשׁ וְשָׁשִׁים שָׁנָה וְשֹׁלֶשׁ מֵאוֹת שָׁנָה: 24 וַיְתֵּלֶךְ חֲנֹךְ אֶת־הָאֱלֹהִים וַאֲיָנָו כִּי־לָקַח אֶתֹּ אֱלֹהִים: פ
 25 וַיְחִי מְתוֹשֶׁלַח שְׁבַע וְשָׁמְנִים שָׁנָה וּמֵאֵת שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־לֶמֶךְ: 26 וַיְחִי מְתוֹשֶׁלַח אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת־לֶמֶךְ שְׁתַּיִם וְשָׁמוֹנִים שָׁנָה וְשֶׁבַע מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: 27 וַיְהִי כָּל־יְמֵי מְתוֹשֶׁלַח תִּשַׁע וְשָׁשִׁים שָׁנָה וַתִּשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: פ
 28 וַיְחִי־לֶמֶךְ שְׁתַּיִם וְשָׁמְנִים שָׁנָה וּמֵאֵת שָׁנָה וַיֹּלֶד בֶּן: 29 וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ נֹחַ לֵאמֹר זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעַשְׁנוּ וּמִעֲצָבוֹן זֵדֵינוּ מִן־הָאָדָמָה אֲשֶׁר אָרְרָה יְהוָה: 30 וַיְחִי־לֶמֶךְ אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת־נֹחַ חֲמֵשׁ וְתִשַׁעִים שָׁנָה וְחֲמֵשׁ מֵאֵת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: 31 וַיְהִי כָּל־יְמֵי־לֶמֶךְ שֶׁבַע וְשָׁבְעִים שָׁנָה וְשֶׁבַע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: ס
 32 וַיְהִי־נֹחַ בֶּן־חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד נָח אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יֶפֶת:

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (mbwīne aha omu 23/04/2024).

6

Obuminya bwaluga omu igulu

¹ Erhi abantu barhangira baluga en'igulu, bàburha abanyere, ² bene Nyamuzinda^y bàbona oku abanyere b'abantu bali binjà. Babayankamwo aba banalilonzize. ³ Lero Nyakasane aderha, erhi: «Omûka gwâni guruhacibêre ensiku zôshi omu muntu, bulya ali mubiri^z n'akalamo kâge kakola kaba ka myâka igana na makumi abiri». ⁴ Ago mango, en'igulu yali abanênênè-mikalarhu- ciru n'enyuma zâho, amango bene Nyamuzinda bakâg'iyanka abanyere b'abantu, abo banyere bakâburha abâna: zo zirya ntwâli za mîra, bantu b'irenge. ⁵ Nyakasane abona oku amabî g'abantu gâluzire en'igulu na ngasi muhigo gwabali emurhima gwâli gwa mabî gwône. ⁶ Nyamuzinda acîganya mpu eci alemeraga omuntu hano igulu, alumwa bwenêne omu murhima gwâge. ⁷ Nyakasane aderha, erhi: «Omu igulu nkola naholola abantu nalemaga; bone ensimba n'ebinyâgârha n'ebinyunyi by'emalunga, bulya namacîganya^a ecarhumaga nabijira». ⁸ Ci Nûhu yêhe arhona emwa Nyakasane. ⁹ Olwa Nûhu luno. Nûhu ali muntu mushinganyanya na mwirhonzi omu bantu b'amango gâge analikulikîre Nyakasane. ¹⁰ Nûhu aburha abagala: Set, Ham na Yafet ¹¹ Obwo igulu lyalilihîmbwîre embere za Nyakasane linayunjwîre bumînya. ¹² Nyakasane alola igulu,

^y6.2 «Bene Nyamuzinda» (omu kushimba Lul 29, 1; 89, 7; Ayu 1, 6; 2,1; 38,7) banahash'ibâ birya biremwa abapagani bakag'iharâmya. Hali n'amango Abâmi nabo, bakâg'iderhwa «bene Nyamuzinda» (Rhulole muli 2 Sam 7, 14; Lul 2,7; 89, 27). Na binjikulu ba Seti nabo bacidesirwe «bene Nyamuzinda» na bene Kayini bakaz'iderhwa «bene abantu». Abatwi b'emmanja ba ngasi ishanja badesirwe bene Nyamuzinda bulya balibajira omukolo gwa Nyamuzinda: okutwa emmanja, co cirhumire bahunyirwe okubâ bashinganyanya, lolâ Olulanga lwa 81 (82).

^z6.3 Ogu mulongo guruhlângwire oku omuntu gubâ mubiri, n'omubiri gubâ muzamba. Obuzibu n'akalamo k'omubiri birhengerera emwa Mûka gwa Nyakasane (Rhulole omu Murh 2,7). Abâmi bakag'ihâbwa Mûka, kwâgo kwâgo amango bashîgwa amavurha (1 Sam 10,6.10; 11,6; 16,13). Ago mango, «Mûka» anabashobôze emisi y'okurhegeka n'ey'okucîranula (Rhulole muli Lul 72, 1; End 4,2; lz 11, 4-5).

^a6.7 Nyakasane acîganya, kwo na kuguma omu 1 Sam 15, 11. Obubî bw'omuntu bwarhuma abihira Nyakasane. Obwo bubî bwarhengerera omu kubona omuntu alemirwe ntagengwa. Kandî oku kuyêrekîne oku Nyamuzinda analolereze obwôthere bwa bene omuntu, ci okwo kurhankarhuma abalikirira. Arhankarhuhemukira, arhanatwa omu kanwa kâge. Ci omanyage oku olu luli luderho lwa bantu olu bahugwire mw'ebi binwa. Omu kuderha n'obwâlâgale bwôshi, Nyakasane arhankaciganya erhi ayumve omungo. Kwâli kulonza okumanyîsa oku ebijiro by'abantu byali bigalugalua omu masû ga Nyakasane.

abona oku lisherîre, bulya ngasi muntu alihemusire omu lugendo lwâge en'igulu.

Okucîrheganya oku lw'ecihonzi

¹³ Go mango Nyakasane abwîzirage Nûhu, erhi: «Kuli nie, amango g'obuzinda bw'omuntu gahisire, bulya igulu lyasherîre erhi bo barhuma, liyunjwîre bumînya. Niene nkolaga nabashâba haguma n'igulu. ¹⁴ Ocîtulire obwârho bw'omurhi gw'enshebeyi gwadwa amagoba; ogabe obwârho mwo rhuyumpa rhuyumpa, onabushîge enungulu omu ndalâlâ n'emugongo. ¹⁵ Alaga oku wâjira: obwârho bubè na makano makumi asharhu ga bulî, makumi arhanu ga bugali, makumi asharhu ga kadubwî. ¹⁶ Omu bwârho ohirem'oburhungiri n'ah'ikano liguma enyanya oshwinje. Lunda luguma ohireyo omuhango gw'obwârho. Olujire mishonezo: ah'idako, aha karhî n'aha nyanya. ¹⁷ Nkolaga narhuma ecihonzi, kwo kuderha mîshi, en'igulu, ah'idako ly'amalunga, gashâbe ngasi ciremwa ciyîsa omûka; ebiri en'igulu biherêrekere. ¹⁸ Cîkwône wêhe nâkuhâ endagâno. Wayîsh'ija omu bwârho mwen'abâna bâwe, mukâwe, na bali-kazi bâwe. ¹⁹ Omu bizîne byôshi, na ngasi mubiri, orhôle bibiri bibiri bya ngasi lubero, obihugire omu bwârho, Iyo bibêrana obuzîne haguma nâwe: hakâba akalume n'akakazi. ²⁰ Ebinyunyi kushimbana n'obûko bwâbyo, ebishwêkwa kushimbana n'obûko bwâbyo, n'ebiyandala kushimbana n'obûko bwâbyo, bibiri bya ngasi bibêre nâwe, Iyo bibêrana akalamo. ²¹ Wêhe orhôle ngasi bûko kalyo, olunde hôfi hâwe: byayishibâ biryo byâwe na biryo by'ebyo bintu ». ²² Nûhu ashimba byôshi, nk'oku Nyakasane alimurhegesire, kwo anajizire.

Genesis BHS 6:

1 וַיְהִי כִּי־הִחֵל הָאָדָם לָרֵב עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה וּבָנֹת יְלָדוֹ לָהֶם: 2 וַיִּרְאוּ בְנֵי־הָאֱלֹהִים אֶת־בָּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת הָנָה וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מִכָּל אֲשֶׁר בָּחָרוּ: 3 וַיֹּאמֶר יְהוָה לֵאמֹר יִדְוֹן רוּחִי בָאָדָם לְעֹלָם בְּשָׂגֵם הוּא בָשָׂר וְהָיוּ יָמָיו מִמָּאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה: 4 הַנִּפְלְאִים הָיוּ בְּאָרֶץ בִּימֵים הָהֵם וְגַם אַחֲרֵי־כֵן אֲשֶׁר יָבֹאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶל־בָּנוֹת הָאָדָם וַיִּלְדוּ לָהֶם הַמָּה הַגִּבּוֹרִים אֲשֶׁר מְעֹלָם אֲנָשֵׁי הַשָּׁמַיִם: פ

5 וַיִּרְא יְהוָה כִּי רַבָּה רַעַת הָאָדָם בְּאָרֶץ וְכָל־יֶצֶר מַחְשְׁבַת לְבָבוֹ רָק רַק כָּל־הַיּוֹם: 6 וַיִּנְחַם יְהוָה כִּי־עָשָׂה אֶת־הָאָדָם בְּאָרֶץ וַיִּתְעַצֵּב אֶל־לְבוֹ: 7 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֲמַחֶה אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר־בְּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי נַחַמְתִּי כִּי עָשִׂיתֶם: 8 וַיִּנָּח מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה: פ

9 אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדַרְתָּיו אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלָּךְ־נֹחַ: 10 וַיֻּלְד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יָפֶת: 11 וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס: 12 וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחַתָּה כִּי־הִשְׁחִית כָּל־בָּשָׂר אֶת־דַּרְכָּו עַל־הָאָרֶץ: ס

13 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קַץ כָּל־בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי כִּי־מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּגִיהֶם וְהִנְנִי מִשְׁחִיתֶם אֶת־הָאָרֶץ: 14 עֲשֵׂה לְךָ תֵּבֶת עֲצֵי־גִפְרִית קָנִים תַּעֲשֶׂה אֶת־הַתֵּבָה וְכִפְרֹת אֶתָּה מִבַּיִת וּמְחוּץ בַּכֶּפֶר: 15 וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֶתָּה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה אָרְךָ הַתֵּבָה חֲמֵשִׁים אַמָּה רָחְבָּהּ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ: 16 צֹהַר | תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה וְאֶל־אַמָּה תִּכְלְנָה מִלְּמַעַל וּפְתַח הַתֵּבָה בְּצִדָּהּ תִּשְׂתֶּיּוּ תִּשְׂתֶּיּוּ שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים תַּעֲשֶׂהּ: 17 וְאֵי הַנְּגִי מִבְּיַא אֶת־הַמִּבּוֹל מִיַּם עַל־הָאָרֶץ לְשַׁחַת כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר־בְּאָרֶץ יִגּוּעַ: 18 וְהַקַּמְתִּי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּךָ וּבֵאתָ אֶל־הַתֵּבָה אִתָּה וּבְנֵיךָ וְאִשְׁתְּךָ וּנְשֵׁי־בְנֵיךָ אִתְּךָ: 19 וּמִכָּל־חַי מִכָּל־בָּשָׂר שְׁנַיִם מִכָּל תְּבִיא אֶל־הַתֵּבָה לְהַחֲיָה אִתְּךָ וְנִקְבָּה יְהִיוּ: 20 מִהָעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ מִכָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם מִכָּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחֲיָה: 21 וְאִתָּה קַח־לְךָ מִכָּל־מֵאֲכָל אֲשֶׁר יֹאכֵל וְאִסְפַּת אֵלֶיךָ וְהָיָה לְךָ וּלְהֵם לְאֲכֹלָהּ: 22 וַעֲשֵׂה נֹחַ כָּכָל אֲשֶׁר צִוָּה אֶתוֹ אֱלֹהִים כֹּן עָשָׂה: ס

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart

Nûhu aja omu nkuge

¹ Nyakasane ashub'ibwîra Nûhu, erhi: «Jaga omu bwârho mwene omulala gwâwe gwoshi, bulya nabwîne oku oli musinganyanya embere zâni muli elira iburha. ² Oku ngasi bûko bwa nsimba ecîre, orhôle mwoma mahali nda, akalume n'akakazi kâko; omu bûko bw'ensimba zihumânya orhôle ihasha liguma, akalume n'akakazi kâko. ³ N'omu ngasi bûko bwa binyunyi bicîre, orhôle mahasha nda, akalume n'akakazi kâko, lyo obûko burhag'ihera en'igulu. ⁴ Bulya enyuma lya nsiku nda, naniêsa enkuba en'igulu nsiku makumi ani na madufu makumi ani; en'igulu naholola ngasi cizîne najiraga ». ⁵ Nûhu ajira ebi Nyakasane ali amurhegesire byôshi. ⁶ Nûhu aligwêrhe myâka magana ndarhu erhi ecihonzi ciyisha, go mîshi okw'igulu. ⁷ Nûhu aja omu bwârho haguma n'abagala na mukâge n'abali-kazi, lyo bayâka amîshi g'ecihonzi. ⁸ Ensimba zicîre n'ezihumânya, ebinyunyi na ngasi binyafûka oku idaho byadâha omu bwârho bibiri bibiri, ⁹ akalume n'akakazi byôshi na Nûhu, nk'oku Nyakasane analirhegesire Nûhu. ¹⁰ Erhi ensiku nda zihika, amîshi g'ecihonzi gacîhira oku idaho; ¹¹ omu mwâka gwa magana ndarhu g'akalamo ka Nûhu, omu omwêzi gwa kabiri, omu nsiku ikumi na nda z'omwêzi, lwo n'olwo lusiku, amaliba g'ekuzimu gafunûnuka n'enshalalo z'emalunga zahulula. ¹² Enkuba yania en'igulu nsiku makumi ani na madufu makumi ani. ¹³ Lwo n'olwo lusiku lyo Nûhu, bôshi n'abagala Sem, Ham na Yafet, mukâ Nûhu, abali-kazi basharhu, baka abagala: ¹⁴ bôshi n'ebizîne byôshi kushimbana n'obûko bwâbyo, ensimba kushimbana n'obûko bwâzo, ebiyandala oku idaho kushimbana n'obûko bwâbyo, ebibalala kushimbana n'obûko bwâbyo, ebinyunyi byôshi na ngasi hibalala, bâjaga omu bwârho. ¹⁵ Baja emunda Nûhu ali omu bwârho, babiri babiri ba ngasi ciyîsa omûka. ¹⁶ Abo bayishaga ndume n'ekazi ba ngasi bûko, bo badahîre nk'oku Nyamuzinda anabarhegekaga. Nyakasane abayîgalira omu bwârho.

Namugege

¹⁷ Ecihonzi câbà nsiku makumi ani, oku amîshi gayûshûka n'obwârho kwasôkera enyanya z'igulu. ¹⁸ Oku amîshi galuga ganayûshûka okw'igulu n'obwârho bwayerêra oku mîshi. ¹⁹ Amîshi gajà gayûshûka kulusha oku nyanya z'igulu ganabwîka ngasi ntondo ndîrî zinaba ah'idako ly'amalunga. ²⁰ Amîshi gabwîkaga entondo, garhaluka makoro ikumi n'arhanu. ²¹ Ngasi kazîne kaheerêkera: ebigerà okw'idaho, ebinyunyi, ebishwêkwa, ensimba z'erubala, na ngasi bidûdûsa en'igulu na abantu bôshi. ²² Kwo kuderha oku ngasi hyâli en'igulu hyâfa: ngasi biyîsa omûka emazûlu. ²³ Ntyo kwo ebyâli en'igulu byôshi byâholokaga: haguma n'abantu, ebishwêkwa, ebinyâfûka n'ebinyunyi by'emalunga; byôshi byahirigirha en'igulu ci hasigala Nûhu yêne na ngasi kali omu bwârho bonaye. ²⁴ Amîshi gayôrha gabwîkîre igulu nsiku igana na makumi arhanu.

Genesis BHS 7:

1 וַיֹּאמֶר יְהוָה לְנֹחַ בְּאַתָּתָהּ וּכְלִבְיֹתָהּ אֶל־הַתְּבָהּ כִּי־אֶתְּךָ רְאִיתִי צַדִּיק לִפְנֵי בְדֹר הַזֶּה: 2 מִכֹּל | הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה
תִּקַּח־לָךְ שְׁבַעַה שְׁבַעַה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הוּא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ: 3 גַּם מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם
שְׁבַעַה שְׁבַעַה זָכָר וּנְקֵבָה לְחַיּוֹת זָרַע עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ: 4 כִּי לַיָּמִים עוֹד שְׁבַעַה אָנֹכִי מִמְטִיר עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים
יּוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה וּמַחֲיִיתִי אֶת־כָּל־הַיְקוּם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: 5 וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּהוּ יְהוָה: 6 וַנָּח
בְּדֹשׁ מְאוֹת שָׁנָה וְהַמַּבּוּל הָיָה מִיַּם עַל־הָאָרֶץ: 7 וַיֵּבֵא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי־בָנָיו אִתּוֹ אֶל־הַתְּבָהּ מִפְּנֵי מִי
הַמַּבּוּל: 8 מִן־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָנָה טְהוֹרָה וּמִן־הָעוֹף וְכֹל אֲשֶׁר־רָמַשׂ עַל־הָאֲדָמָה: 9 שְׁנַיִם
שְׁנַיִם בָּאוּ אֵלֶיךָ אֶל־הַתְּבָהּ זָכָר וּנְקֵבָה כָּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ: 10 וַיְהִי לְשַׁבְּעַת הַיָּמִים וּמִי הַמַּבּוּל הָיוּ
עַל־הָאָרֶץ: 11 בְּשֵׁנַת שְׁש־מְאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי־נֹחַ בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנַיִ בְּשַׁבְּעַת־עֶשְׂרִי יוֹם לְחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל־מַעֲיֵנֹת
תְּהוֹם רִבְּהָ וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ: 12 וַיְהִי הַגֶּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה: 13 בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא
נֹחַ וְשֵׁם־זָחַם וַיִּפֹּת בְּנֵי־נֹחַ וְאִשְׁתּוֹ נָח וּשְׁלֹשֶׁת נְשֵׁי־בָנָיו אִתָּם אֶל־הַתְּבָהּ: 14 הֵמָּה וְכָל־הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכָל־הַבְּהֵמָה
לְמִינָהּ וְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְכָל־הָעוֹף לְמִינָהּ כֹּל צִפּוֹר כָּל־כְּנָף: 15 וַיָּבֹאוּ אֵלֶיךָ אֶל־הַתְּבָהּ שְׁנַיִם
שְׁנַיִם מִכָּל־הַבְּשׂוּר זָכָר וּנְקֵבָה מִכָּל־בְּשׂוּר בָּאוּ כָּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים וַיִּסְגֹּר יְהוָה
בְּעֹדוֹ: 17 וַיְהִי הַמַּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל־הָאָרֶץ וַיִּרְבוּ הַמַּיִם וַיִּשְׂאוּ אֶת־הַתְּבָהּ וַתָּרֶם מֵעַל הָאָרֶץ: 18 וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם

וַיִּרְבוּ מְאֹד עַל־הָאָרֶץ וַתִּלְךְ הַתֵּבָה עַל־פְּנֵי הַמַּיִם: ¹⁹וְהַמַּיִם גָּבְרוּ מְאֹד מְאֹד עַל־הָאָרֶץ וַיִּכְסּוּ כָּל־הַהָרִים הַגְּבוּהִים אֲשֶׁר־תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם: ²⁰חֲמֵשׁ עָשָׂר אַמָּה מְלִמְעָלָה גָּבְרוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ הַהָרִים: ²¹וַיִּגְעַע כָּל־בְּשָׂר | הַרְמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ בְּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבַחַיָּה וּבְכָל־הַשָּׂרָץ הַשָּׂרָץ עַל־הָאָרֶץ וְכָל־הָאָדָם: ²²כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמָת־רוּחַ חַיִּים בְּאֲפִי מִכָּל אֲשֶׁר בְּחַרְבָּה מֵתוּ: ²³וַיִּמַּח אֶת־כָּל־הַיְקוּם | אֲשֶׁר | עַל־פְּנֵי הָאָדָמָה מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמָּחוּ מִן־הָאָרֶץ וַיִּשְׁאָר אֲדָמָה וְאֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה: ²⁴וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל־הָאָרֶץ חֲמֵשִׁים וּמָאתַיִם יוֹם:

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart

8

Okuyûrha kw'ecihonzi

¹ Nyamuzinda akengêra Nûhu, ensimba n'ebishwêkwa byali bo naye omu bwârho. Nyamuzinda ageza empûsi oku igulu, ntyo amîshi gajà gayonda. ² Amaliba g'ekuzimu n'enshalalo z'emalunga byayigalwa; n'enkuba yayimanzibwa emalunga; ³ amîshi gajà gayonda bunyi bunyi, gagana erhi kugera nsiku igana na makumi arhanu. ⁴ Omu mwêzi gwa kalinda omu nsiku ikumi na nda z'omwêzi, obwârho bwadêkerera oku ntondo Ararat^b. ⁵ Amîshi gajà gayonda gajà gayonda bunyi bunyi kuhika mwêzi gw'ikumi. Omu mwêzi gw'ikumi, olusiku lurhanzi lw'omwêzi orhurhwerhwe rhw'entondo rhwaboneka. ⁶ Erhi hagera nsiku makumi ani, Nûhu ayigula ilolero ly'obwârho alijizire omu bwârho anahulusa hungwe mpu aj'ilola erhi amîshi gakazire. ⁷ Hungwe^c ahuluka ci akajà eyi n'eyi alinda oku amîshi gakala okw'igulu. ⁸ Lero Nûhu ahulusa engûkù mpu alole erhi amîshi gakazire okw'idaho; ⁹ ci wangûkù erhi abona arhabwini aha ahira obulà bw'olushando, ashubira omu bwârho, bulya amîshi gaciri okw'igulu. Nûhu alambûla okuboko, ayigwârha anashub'iyidahya omu bwârho hôfi naye. ¹⁰ Alinda zindi nsiku nda, ashub'ihulusa egûkù omu bwârho, ¹¹ engûkù yamushubirakwo bijingo, abona ekola edwîrhe ehishami hy'omuzetuni omu mulomo. Nûhu ayumva oku amîshi gaganyire okw'igulu. ¹² Ashub'ilinda zindi nsiku nda, ashub'ilika engûkù egende: erhacigalukaga aha ali. ¹³ Omu mwâka gwa magana ndarhu na muguma y'akalamo ka Nûhu, omu mwêzi gwa burhanzi, omu lusiku lurhanzi ly'omwêzi, amîshi gali gamagana okw'igulu; Nûhu akula omufûniko gw'obwârho, abona oku obululi b'igulu bwakazirekwo amîshi. ¹⁴ Omu mwêzi gwa kabiri, omu nsiku makumi abiri na nda igulu lyôshi lyakala.

Okurhenga omu nkuge

¹⁵ Nyamuzinda arhegeka Nûhu, erhi: ¹⁶ « Huluka omu bwârho mwena mukâwe, bagala bâwe na bali-kazi bâwe haguma nâwe. ¹⁷ Ensimba za ngasi lubero muli mweshi, orhunyunyi, ebishwêkwa na ngasi biyandala binadûdûsa okw'igulu, obihuluse haguma nâwe, lyo bihasha okulumîra igulu, biyôloloke biluge hôshi. » ¹⁸ Nûhu ahuluka n'abagala, na mukâge, n'abali-kazi. ¹⁹ Ebizîne byôshi na ngasi bishwêkwa n'orhunyunyi rhwôshi n'ebiyandala binadûdûsa oku igulu kushimbana n'obûko bwâbyo, byahuluka omu bwârho. ²⁰ Go mango Nûhu ayûbasirage oluhêrero lwa Nyakasane; arhola ngasi bûko bwa nsimba ecire na ngasi rhunyunyi rhucire, arhûla embâgwa z'okusingônola oku luhêrero. ²¹ Nyakasane abayiza hirya hibayo hinjà anacigerereza, erhi: « Ntakacihêrera igulu bundi erhi muntu orhuma, bulya irala^d lyage libà liyêrekîre amabî kurhenga emuhimbo, ntakacishangula bundi ebizîne nk'oku nzind'ijira. ²² Oku igulu licihaba, okumîra/kurhwera n'okusârûla, emboho n'idûrhu, ecanda n'empondo, obudufu n'omûshi, birhakacihusa kubâho ».

Genesis BHS 8:

^b8.4 Ararati eri ntondo y'omu Aziya, omu cihugo ca Mezopotamiya (Mwa zino nsiku cikola cihugo ca Iraki).

^c8.7 Omu kushimba engani z'abantu b'e Babiloni, binyunyi bisharhu birhâshwêkagwa: hungwe (ecihungu), engûkù n'ehireberembe.

^d8.21 Omurhima ye muntu. Irala lyage liyêrekana ecimuli e murhima. Omu murhima mwo murhenga engerêrezo nyinjà n'embî. Enderho, emihigo n'ebijiro, byôshi birhengerera omu murhima. Nyamubâho ayishi ngasi murhima bwinjinjà (1 Sam 16,7; Lul17,3; 44, 22; Yer 11, 20). Obwôrhere bwinjà n'obushibirizi bw'Akanwa ka Nnâmahanga burhengerera omu murhima (Lul 51,12,19; Yer 4,4+; 31,31-33+; Eze 36,26). Omuntu alongeza Nyamuzinda omu murhima gwâge (Lush 4,29; Lul 105,3; 119,2,10), amurhege okurhwîri (1Bâm 3,9; Burh 3,29; Hoz 2,16; Lush 30,14), amukolere (1Sam 12,20,24), amukuze (Lul 111,1), amuzigire (Lush 6,5); omurhima mwîrhohye, nkana na mucêse gwo murhima gurhajira bulyâlya embere za Nyamuzinda n'embere z'abantu (Ef 1,18). 9,4: Rhulole omu Lev 17,11-14; Lush 12,23.

¹וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֶת כָּל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתְּבֵה וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ עַל־הָאָרֶץ וַיָּשֹׁבוּ הַמַּיִם: ²וַיִּסְכְּרוּ מַעֲיֵנֹת תְּהוֹם וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם וַיִּכְלָא הַגֶּשֶׁם מִן־הַשָּׁמַיִם: ³וַיִּשְׁבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ הַלְוָי וְשׁוֹב וַיַּחֲסְרוּ הַמַּיִם מִקִּצָּה חֲמִשִּׁים וּמֵאֵת יוֹם: ⁴וַתִּנַּח הַתְּבֵה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בִּשְׁבַע־עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ עַל הָרִי אֲרָרָט: ⁵וְהַמַּיִם הָיוּ הַלְוָי וְחֹסֵר עַד הַחֹדֶשׁ הַעֲשִׂירִי בַּעֲשִׂירֵי בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ נִרְאוּ רֵאשֵׁי הַהָרִים: ⁶וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּפְתַּח נֹחַ אֶת־חַלּוֹן הַתְּבֵה אֲשֶׁר עָשָׂה: ⁷וַיִּשְׁלַח אֶת־הָעֶרֶב וַיֵּצֵא וַיָּצֵא וְשׁוֹב עַד־יְבֹשֶׁת הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ: ⁸וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה מֵאֵתוֹ לִרְאוֹת הַקָּלוּ הַמַּיִם מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה: ⁹וְלֹא־מָצְאָהּ הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף־רַגְלָהּ וַתָּשָׁב אֵלָיו אֶל־הַתְּבֵה כִּי־מַיִם עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּקְחָהּ וַיָּבֵא אֵתָהּ אֵלָיו אֶל־הַתְּבֵה: ¹⁰וַיִּחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרָיִם וַיִּסֹּף שַׁלַּח אֶת־הַיּוֹנָה מִן־הַתְּבֵה: ¹¹וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לַעֲת עֶרֶב וְהִנֵּה עַל־הַיַּיִת טֶרֶף בְּפִיהָ וַיַּדַּע נֹחַ כִּי־קָלוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ: ¹²וַיִּחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרָיִם וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה וְלֹא־יָסְפָה שׁוֹב־אֵלָיו עוֹד: ¹³וַיְהִי בְּאַחַת וּשְׁמֹנְאוֹת שָׁנָה בְּרֵאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ חָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ וַיִּסַּר נֹחַ אֶת־מִכְסֵה הַתְּבֵה וַיֵּרָא וְהִנֵּה חָרְבוּ פְּנֵי הָאָדָמָה: ¹⁴וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בִּשְׁבַעַת וְעֶשְׂרִים יוֹם לַחֹדֶשׁ יָבֹשָׁה הָאָרֶץ: ס

¹⁵וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ לֵאמֹר: ¹⁶צֵא מִן־הַתְּבֵה אַתָּה וְאִשְׁתְּךָ וּבְנֵיךָ וּנְשֵׁי־בְנֵיךָ אִתְּךָ: ¹⁷כָּל־הַחַיָּה אֲשֶׁר־אִתְּךָ מִכָּל־בֶּשֶׂר בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הַרְמֵשׁ הַרְמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ הוֹצֵא אִתְּךָ וְשָׂרְצוּ בְּאָרֶץ וּפְרוּ וּרְבוּ עַל־הָאָרֶץ: ¹⁸וַיֵּצֵא־נֹחַ וּבְנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי־בְנָיו אִתּוֹ: ¹⁹כָּל־הַחַיָּה כָּל־הַרְמֵשׁ וְכָל־הָעוֹף כֹּל רוֹמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ לְמִשְׁפַּחְתֵּיהֶם יָצְאוּ מִן־הַתְּבֵה: ²⁰וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקַּח מִכֹּל | הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכֹּל הָעוֹף הַטָּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בְּמִזְבֵּחַ: ²¹וַיִּרַח יְהוָה אֶת־רִיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־לְבוֹ לֹא־אֶסֶף לְקַלֵּל עוֹד אֶת־הָאָדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רַע מִנְעוּרָיו וְלֹא־אֶסֶף עוֹד לְהַבֹּת אֶת־כָּל־חַיִּי בְּאִשֶּׁר עָשִׂיתִי: ²²עַד כָּל־יְמֵי הָאָרֶץ זָרַע וְקָצִיר וְקֹר וְחֹם וְקִיץ וְחֹרֶף וַיּוֹם וְלַיְלָה לֹא יִשְׁבְּתוּ:

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart

9

Bwôhere buhyâhya bw'igulu. Endagâno ya Nnâmahanga n'ebiremwa byâge

¹Nyamuzinda anacigisha Nûhu bôshi n'abagala anacibabwîra, erhi: «Muburhe, muyôloloke, munabumbe igulu bantu. ²Mubè còbà na bacòbohwa b'ensimba zôshi z'oku igulu n'enyunyi zôshi z'emalunga, n'ebinyâgârha oku igulu lyôshi, n'enfî zôshi z'omu nyanja: byôshi mbihizire omu nfune zinyu. ³Ngasi bibà bizîne binafukunya byôshi byâbà biryo binyu, mmuhîre byo byôshi kuguma n'ebiyâsi by'emburho. ⁴Cikwône murhalyaga enyama mukanyalya n'obuzîne bwâyo, kwo kuderha omukò^e. ⁵Ci kwônene namudôsa oku mukò gwa ngasi muguma muli mwe. Nanâdôse ebiryânyi byôshi ndôse n'omuntu, naye bantu bone na bone nanâdôse ogw'omukò gw'omuntu. ⁶Owabulage omukò gw'omuntu, naye omukò gwâge gunabulagwe n'omuntu. Bulya oku nshusho ya Nyamuzinda omuntu alemagwa. ⁷Mwêhe muburhe, muyôloloke, mubumbe igulu bantu munalirhegeke.» ⁸Nyamuzinda anacibwîra Nûhu n'abagala, erhi: «Loli oku nahira endagâno yâni ekarhî kinyu n'ekarhî k'iburha linyu enyuma zinyu. ⁹Nanjizire eyi ndagâno haguma n'ebizîne biri haguma ninyu: enyunyi, ebintu bishwêkwa, ensimba muli mweshi, ¹⁰rhuderhe omu kutwa bwofi, birya byanarhengaga omu nkuge, ensimba z'igulu. ¹¹Nfundisire endagâno yâni haguma ninyu: ntà mubiri gwacisherêre n'amîshi g'ecihonzi, harhakacibà cihonzi casherêza igulu.» ¹²Nyamuzinda anaciderha, erhi: «Lolagi ecimanyîso c'endagâno nfundisire ekarhî kinyu na nâni, ekarhî k'ebindi biremwa munali mweshi nabyo, oku maburhwa gayisha. ¹³Niono mpizire omuherho gwâni omu bitù, co cabà cimanyîso c'endagâno yâni n'igulu. ¹⁴Mango nkashûbûliza ebitù oku nyanya z'igulu

⁹9.4 Rholole omu Lev 17,11-14; Lush 12,23. Omu ngesò z'Abayahudi, omwamba bakagigubulaga, bulya owagulya gwo cimanyîso c'obuzîne, erhi amajisa Nnâmahanga ohâna obuzîne mashigwe

n'omuherho gukaboneka omu citù, ¹⁵ aho nanakengêra endagâno nafundikaga ninyu, amîshi garhacihinduke cihonzi c'okusherêza ngasi mubiri. ¹⁶ Mango omuherho gukabà guli omu citù, nanagubona, nankengêre erya ndagâno y'ensiku n'amango eri ekarhî ka Nyamuzinda n'ebiyâsa omûka byôshi, rhuderhe ngasi mubiri gubà oku igulu.» ¹⁷ Nyamuzinda anacibwîra Nûhu, erhi: «Eco co cimanyîso c'endagâno mpizire ekarhî kâni na ngasi mubiri guli oku igulu».

Iburha Iya Nûhu

¹⁸ Bagala ba Nûhu barhengaga omu nkuge bâli: Semu, Hamu na Yafeti. Hamu ye îshe wa Kanani. ¹⁹ Abo oku banali basharhu bâli bene Nûhu bo banarhenzirekwo abantu, bâlumîra igulu lyôshi. ²⁰ Nûhu ebwa kubà âbâga muhinzi, arhondêra okukâhinga emizâbîbu. ²¹ Erhi acibà amanywa idivayi^f, àlaluka, àyôrha bushugunu omu ihêma lyage. ²² Ham îshe wa Kanan abona îshe ali bushugunu, ajibwîra bene wâbo oku bali babirhi embuga. ²³ Ci Sem na Yafet banacirhòla ecirondo, bacihira bombi oku birhugo bayîsha bagenda cinyumanyumà, babwîka îshe, barhahindulaga obusù, barhabonaga obushugunu bwîshe. ²⁴ Erhi Nûhu arhengamwo erya ndalwè, amanya kurhi omugala murhò anamujirîre. ²⁵ Anacimubwîra, erhi: «Kanani ahehêrirwe mâshi! Kuli bene wâbo abè ye wa buzinda omu bajà!». ²⁶ Anaciderha kandî, erhi: «Ayâgirwe Nyakasane Nyamuzinda wa Semu, ci Kanani abè mujà wâge». ²⁷ Nyamuzinda agalihye Yafet, ahande omu mahêma ga Sem; ci Kanani abè mujà wâge». ²⁸ Enyuma ly'ecihonzi, Nûhu acilamire yindi myâka magana asharhu na makumi arhanu. ²⁹ Akalamo ka Nûhu kôshi kahisire omu myâka magana gali mwenda na makumi arhanu, buzinda bw'aho àfà.

Genesis BHS 9:

1 וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ וְאֶת-בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלאוּ אֶת-הָאָרֶץ: 2 וּמוֹרָאֲכֶם וּחְתָכֶם יִהְיֶה עַל כָּל-חַיֵּי הָאָרֶץ וְעַל כָּל-עוֹף הַשָּׁמַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ הָאָדָמָה וּבְכָל-דָּגֵי הַיָּם בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ: 3 כָּל-רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא-חַי לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ כִּי־רַק עֵשֶׂב נָתַתִּי לָכֶם אֶת-כָּל: 4 אֶדְ-בְּשָׂר׃ בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ: 5 וְאֵד אֶת-דַּמְכֶם לִנְפְשֵׁיכֶם אֲדַרְשׁ מִיַּד כָּל-חַיָּה אֲדַרְשְׁנָהּ וּמִיַּד הָאָדָם מִיַּד אִישׁ אָחִיו אֲדַרְשׁ אֶת-נַפְשׁ הָאָדָם: 6 שִׁפְךָ דַּם הָאָדָם בְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָךְ כִּי בַצֵּלִם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת-הָאָדָם: 7 וְאֵתֶם פְּרוּ וּרְבוּ שִׂרְצוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ-בָהּ: 8

8 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-נֹחַ וְאֶל-בָּנָיו אִתּוֹ לֵאמֹר: 9 וְאֵנִי הֲנִי מְקִים אֶת-בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת-זִרְעֲכֶם אַחֲרֵיכֶם: 10 וְאֵת כָּל-נַפְשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם בְּעוֹף בְּהֵמָה וּבְכָל-חַיֵּי הָאָרֶץ אִתְּכֶם מִכָּל יְצִיאֵי הַתְּבֹה לְכָל חַיֵּי הָאָרֶץ: 11 וְהִקְמַתִּי אֶת-בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְלֹא-יִכָּרֵת כָּל-בְּשָׂר עוֹד מִמִּי הַמִּבּוּל וְלֹא-יִהְיֶה עוֹד מִבּוּל לְשַׁחַת הָאָרֶץ: 12 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים זֹאת אוֹת-הַבְּרִית אֲשֶׁר-אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל-נַפְשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם לְדֹרֹת עוֹלָם: 13 אֶת-קִשְׁתִּי נִתַּתִּי בְּעַנְּנִי וְהִיְתֵה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ: 14 וְהָיָה בְּעַנְּנֵי עָנָן עַל-הָאָרֶץ וְנִרְאָתָה הַקִּשְׁת׃ בְּעַנְּנִי: 15 וְזִכַּרְתִּי אֶת-בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל-נַפְשׁ חַיָּה בְּכָל-בְּשָׂר וְלֹא-יִהְיֶה עוֹד הַמִּבּוּל לְשַׁחַת כָּל-בְּשָׂר: 16 וְהִיְתֵה הַקִּשְׁת׃ בְּעַנְּנִי וְרִאִיתִיהָ לְזִכָּר בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל-נַפְשׁ חַיָּה בְּכָל-בְּשָׂר אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ: 17 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-נֹחַ זֹאת אוֹת-הַבְּרִית אֲשֶׁר הִקְמַתִּי בֵּינִי וּבֵין כָּל-בְּשָׂר אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶץ: 18

18 וַיְהִי בִּגְיֹנֶחַ הַיָּצְאִים מִן-הַתְּבֹה שֶׁם וְחַם וְיָפֶת וְחָם הוּא אָבִי כְנַעַן: 19 שְׁלֹשָׁה אֵלֶּה בְּנֵי-נֹחַ וּמֵאֵלֶּה נִפְצָה כָּל-הָאָרֶץ: 20 וַיַּחַל נֹחַ אִישׁ הָאָדָמָה וַיִּטֵּעַ כַּרְם: 21 וַיִּשְׁתַּ מִּזֵּהוּ וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֹהֶלֶּה: 22 וַיֵּרָא חָם אָבִי כְנַעַן אֶת עֶרְוַת אָבִיו וַיַּגֵּד לְשֵׁנֵי-אָחִיו בְּחוּץ: 23 וַיִּקַּח שָׁם וַיִּפֹּת אֶת-הַשְּׂמֹלֶה וַיִּשְׁימוּ עַל-שֵׁכֶם שְׁנֵיהֶם וַיִּלְכוּ אַחֲרָיִת וַיִּכְסּוּ אֶת עֶרְוַת אָבִיהֶם וּפְנֵיהֶם אַחֲרָיִת וְעֶרְוַת אָבִיהֶם לֹא רָאוּ: 24 וַיִּיקֶן נֹחַ מִיֵּינוֹ וַיַּדַּע אֵת אֲשֶׁר-עָשָׂה-לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן: 25 וַיֹּאמֶר אַרְוֹר כְּנַעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאָחִיו: 26 וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי שָׁם וַיְהִי כְנַעַן עֶבֶד לְמוֹ: 27 וַיִּפֹּת אֱלֹהִים לְיִפֹּת וַיִּשְׁפֹּן בְּאֵה-לִישָׁם וַיְהִי כְנַעַן עֶבֶד לְמוֹ: 28 וַיַּחֲיֶנֶחַ אַחֲרַיִת הַמִּבּוּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְחַמְשִׁים שָׁנָה: 29 וַיְהִי כָל-יְמֵי-נֹחַ תְּשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וְחַמְשִׁים שָׁנָה וַיָּמָת: 30

^{9.21} Nûhu arhalonzagya n'obwâlagale mpu alaluke. Kuhika aho, arhal'icimanya oku idivayi lyanalalusa. Endalwe y'eryo idivayi yarhuma ayôrha bushugunu amango goshi ali iro omu ihêma lyage.

10

Okushandabana kw'amashanja

¹ Alaga iburha Iya bene Nûhu, Sem, Khamu na Yafeti, n'abâna babusire enyuma ly'ecihonzi cinene. ² Yafeti àburha Gomeri, Magegi, Madayi, Yavani, Tubali, Mesheki na Tirasi. ³ Bene Gomeri: Askenazi, Rifati, Togarma. ⁴ Bene Yavani: Elisha, Tarsisi, Aba Kitimi n'Abâ Dodani. ⁵ Kuli barhengaga abashandabanaga omu birhwa bibà omu nyanja emwa amashanja. Bene Yafeti bagendibà ntyo ngasi baguma n'ecihugo câbo, n'olulimi lwâbo, n'emilala yâbo, n'amashanja gâbo. ⁶ Bene Khamu⁹ bo: Kushi, Misrayimu, Puti na Kanani. ⁷ Bene Kushi bo: Seba, Havila, Sabata, Rama na Sabuteka. Bene Rama bo: Sheba na Dedani. ⁸ Kushi àburha Nemrodi, ye warhangiraga oburhambo hano igulu. ⁹ Ali muhivi mukulu embere za Nyamubâho, co cinarhuma baderha mpu: «Kwo oli aka Nemrodi muhivi mukulu embere za Nyamubâho». ¹⁰ Ecihugo c'aga mashanja canacirhondêrera e Babeli, Ereki n'Akadi, bishagala biri byôshi omu cihugo ca Shineari. ¹¹ Arhulukâna mw'eco cihugo aja e Asuru, ayûbaka Ninive, Rehoboti-Iri, Kalaha, na ¹² Reseni ekarhî ka Ninive na Kalaha, lugo lunene là. ¹³ Misarayim àburha bene Ludimu, bene Anemu, Lehabimu na Nafutuhimu. ¹⁴ Aburha Patrosimu, ba Kasiluhimu, bo barhengakwo Abafilistini na ba Kafutorimu. ¹⁵ Kanani aburha Sidoni yo nfula yâge, kandi Heti. ¹⁶ Ahirakwo aba Yebuseni, aba Amoriti, aba Girgasi, ¹⁷ ahirakwo aba Hiviti, aba Arkeni, aba Siniti, ¹⁸ ahirakwo aba Abaarvadi, aba Semariti, aba-Hamatiti; enyuma z'aho emilala ya bene Kanani yashadabana yôshi. ¹⁹ Ecihugo ca bene Kanani cali kurhenga e Sidoni, kugera e Gerari kujà e Gaza, kandi kugera olunda lw'e Sodomu, Gomora, Adma na Seboyimi caj'ihwera e Lesha. ²⁰ Byanacibà ntyo kuli bene Khamu, ngasi baguma n'emilala yâbo n'ebihugo byâbo, haguma n'amashanja gâbo. ²¹ Semu naye agwêrhe eryâge iburha, ye îshe wa bene Eberi bôshi ye na mukulu wa Yafeti. ²² Semu ye burha Elami, Asuri, Aripakisadi, Ludi na Arami. ²³ Bene Arami: Usi, Huli, Geteri na Mash. ²⁴ Aripakisadi àburha Selahi, na Selahi àburha Eberi. ²⁵ Eberi àburha bâna babirhi: owa burhanzi aderhwa Pelegi, bulya omu mango gâge mwo igulu lyagabanyikanaga, omulumuna naye aderhwa Yokotani. ²⁶ Yokotani aburha Almodadi, Selefî, Hasarmaveti na Yera, ²⁷ Hadorami, Uzali, Dikala, ²⁸ Obali, Abimayeli na Sheba. ²⁹ Ofiri, Havila, Yobabu, abôla bôshi bali bâna ba Yokotani. ³⁰ Ecihugo câbo cali kurhenga e Meshu kujà e Sefari, ntondo eri ebushoshokero bw'izûba. ³¹ Kwo bali ntyo bene Semu, omu kushimba emilala yâbo, olulimi lwâbo na kandi omu kushimba ecihugo câbo n'amashanja gâbo. ³² Kwo bene Nûhu bayôlolosire ntyo omu milala, omu bûko n'omu mashanja gâbo. Baligi cisiki c'agandi mashanja goshi gabumbire igulu kurhenga amango g'ecihonzi.

Genesis BHS 10:

1 וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת בְּנֵי־נֹחַ שֵׁם חָם וְיֹפֶת וְיֹולְדוּ לָהֶם בְּנִים אַחַר הַמַּבּוּל: 2 בְּנֵי יִפֶּת גִּמְרִי וּמְגוּג וּמְדִי וַיֹּון וַתְּבַל וּמִשְׁפָּד וַתִּירָס: 3 וּבְנֵי גִמְרִי אֲשַׁבְנֵן וְרִיפֶת וַתְּגַרְמָה: 4 וּבְנֵי יוֹן אֱלִישָׁה וַתְּרַשִּׁישׁ כְּתִים וְדַדְנִים: 5 מְאֵלָה גַפְרָדוֹ אִיִּי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֹתָם אִישׁ לְלִשְׁנֹו לְמִשְׁפַּחְתָּם בְּגוֹיֵיהֶם: 6 וּבְנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם וּפּוּט וּכְנַעַן: 7 וּבְנֵי כּוּשׁ סֶבֶא וַחַוִּילָה וְסַבְתָּה וְרַעַמָּה וְסַבְתָּכָא וּבְנֵי רַעַמָּה שָׁבָא וְדַדָּן: 8 וּכּוּשׁ יָלַד אֶת־נִמְרֹד הוּא הֵחָל לְהִיּוֹת גִּבּוֹר בְּאַרְצֵ: 9 הוּא־הָיָה גִבּוֹר־צִיד לִפְנֵי יְהוָה עַל־כֵּן יֵאָמֵר כְּנִמְרֹד גִּבּוֹר צִיד לִפְנֵי יְהוָה: 10 וַתְּהִי רַאשִׁית מִמְּלַכְתּוֹ בְּבָל וְאַרְדּוֹ וְאַבְדּוֹ וְכַלְנֶה בְּאַרְצֵ שִׁנְעָר: 11 מִן־הָאַרְצֵ הַהוּא יֵצֵא אֲשׁוּר וַיְכַן אֶת־נִינּוּה וְאֶת־רַחֲבֶת עִיר וְאֶת־כַּלַּח: 12 וְאֶת־רֶסֶן בֵּין גִּינּוּה וּבֵין כַּלַּח הוּא הָעִיר הַגְּדֹלָה: 13 וּמִצְרַיִם יָלַד אֶת־לוּדִים וְאֶת־עַנְמִים וְאֶת־לֶהָבִים וְאֶת־נַפְתָּחִים: 14 וְאֶת־פְּתָרְסִים וְאֶת־כַּסְלֹוִים אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִשָּׁם פְּלִשְׁתִּים וְאֶת־כַּפְתָּרִים: 15 וּכְנַעַן יָלַד אֶת־צִידֹן בְּכָרוֹ וְאֶת־חֶת: 16 וְאֶת־הִיבּוּסִי וְאֶת־הַאֲמֹרִי וְאֶת־הַגְּרָשִׁי: 17 וְאֶת־הַחִתִּי וְאֶת־הָעַרְקִי וְאֶת־הַסִּינִי: 18 וְאֶת־הָאַרְוִדִי וְאֶת־הָעַמְרִי וְאֶת־הַחֲמָתִי וְאַחַר נָפְצוּ מִשְׁפָּחוֹת הַכְּנַעֲנִי: 19 וַיְהִי גְבוּל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידֹן

⁹10.6 Khamu, kandi erhi HAM ye enfasasè yahindwire CHAM , kwo kurhenga Chamites.

בְּאֵכָה גִּרְרָה עַד־עֵזָה בְּאֵכָה סְדָמָה וְעַמְרָה וְאַדְמָה וְצַבִּים עַד־לְשֵׁעַ: ²⁰אֵלֶּה בְּנֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֹתָם בְּגוֹיֵיהֶם: ס

²¹וְלִשְׁם יֶלֶד גַּם־הוּא אָבִי כָּל־בְּנֵי־עֵבֶר אַחֵי יַפֶּת הַגְּדוֹל: ²²בְּנֵי שָׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד וְלוֹד וְאַרְם: ²³וּבְנֵי אָרַם עוּץ וְחוּל וְגִתֵּר וּמֶשׁ: ²⁴וְאַרְפַּכְשָׁד יָלַד אֶת־שֵׁלַח וְשֵׁלַח יָלַד אֶת־עֵבֶר: ²⁵וְלַעֲבֵר יָלַד שְׁנֵי בָנִים שֵׁם הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי בְיָמָיו נִפְלְגָה הָאָרֶץ וְשֵׁם אַחֵיו יֶקְטָן: ²⁶וַיִּקְטָן יָלַד אֶת־אֱלִמֹדָד וְאֶת־שֶׁלֶף וְאֶת־חֲצַרְמֶנּוּת וְאֶת־יִרְחָ: ²⁷וְאֶת־הַדּוֹרָם וְאֶת־אוּזָל וְאֶת־דַּקְלָה: ²⁸וְאֶת־עוֹבֵל וְאֶת־אַבִּימָאֵל וְאֶת־שָׁבָא: ²⁹וְאֶת־אוּפֵר וְאֶת־חוּיָה וְאֶת־יֹבָב כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי יֶקְטָן: ³⁰וַיְהִי מוֹשְׁבָם מִמֶּשָׂא בְּאֵכָה סַפְרָה הָרַ הַקְּדָם: ³¹אֵלֶּה בְּנֵי־שָׁם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֹתָם לְגוֹיֵיהֶם: ³²אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־נֹחַ לְתוֹלְדֹתָם בְּגוֹיֵיהֶם וּמֵאֵלֶּה נִפְרְדוּ הַגּוֹיִם בְּאַרְץ אַחַר הַמַּבּוּל: פ

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart

11

Enkingi ya Babeli

¹ Igulu lyôshi lyagwêrhe iderha liguma na binwa biguma. ² Ebwa kubà abantu bajâga bagendagenda olunda lw'ebushoshokero bw'izûba, lero banacirhinda omu kabanda k'omu cihugo ca Shineyari: banacyûbaka ahôla. ³ Banacibwîrana mpu: «Ewa yagi, rhujiire amatofali, rhugayôce n'omuliro». Amatofali gaba go mabuye g'okuyûbaka n'obulembo yabà yo nsîma yagagwârha. ⁴ Banacibwîrana mpu: «Ewa yagi: Rhuyûbake olugo, kandi rhuhirekwo enkingi yahika oku nkuba malunga. Ntyo nîrhu rhwanakâderha oku nîrhu rhuli balume là, na kandi okwôla kwanarhuma rhurhacishandabâna omu igulu». ⁵ Nyamuzinda anacihona oku nkuba mpu naye ayîsh'ilola olugo n'enkingi abantu bayûbasire. ⁶ Nyamuzinda anaciderha erhi: «Ala oku bôshi bali lubaga luguma banagwêrhe iderha liguma, ogwôla gwo murhondêro gw'eyi mikolo yâbo. Na bunôla ntà muhigo gwâbo gwakabula buyunjula kuli bo. ⁷ Kanya rhubunguluke, rhubashandire iderha, bahuzagure ntà baguma baciyumva abâbo. ⁸ Nyamubâho abashandabanya omu igulu lyôshi, kurhenga aho, baleka okuyûbaka olwo lugo. ⁹ Aho bahayîrika Babeli^h, bulya ho Nyamubâho ashandiraga iderha ly'abantu oku igulu, ahôla ho anabashandabanyizagya, bashandâla omu igulu lyôshi.

Bashakulûza ba Abrahamu.

¹⁰ Alaga iburha Iya Semu: Erhi ajira myâka igana, àburha Aripakisadi, myâka ibirhi enyuma ly'ecihonzi. ¹¹ Enyuma ly'okuburhwa kwa Aripakisadi, Semu ashub'ilama myâka magana arhanu, àburha abarhabana àburha n'abanyere. ¹² Erhi Aripakisadi àjira myâka makumi asharhu n'irhanu, àburha Selahi. ¹³ Aripakisadi abire amaburha Selahi, ashub'ilama yindi myâka magana ani n'isharhu, àburha abarhabana n'abanyere. ¹⁴ Erhi Selahi àjira myâka makumi asharhu, àburha Eberi. ¹⁵ Selahi abîre amaburha Eberi, ashub'ilama yindi myâka magana ani n'irhanu, àburha abarhabana àburha n'abanyere. ¹⁶ Erhi Eberi àjira myâka makumi asharhu n'ini, àburha Pelegi. ¹⁷ Eberi abîre amaburha Pelegi, ashub'ilama yindi myâka magana ani na makumi asharhu àburha abarhabana àburha n'abanyere. ¹⁸ Erhi Pelegi àjira myâka makumi asharhu, àburha Rewu, ¹⁹ Pelegi abîre amaburha Rewu, ashub'ilama yindi myâka magana ani na makumi asharhu àburha abarhabana àburha n'abanyere. ²⁰ Erhi Rewu àjira myâka makumi asharhu n'ibirhi, àburha Serugi. ²¹ Rewu abîre amaburha Serugi, ashub'ilama yindi myâka magana abirhi na nda, àburha abarhabana àburha n'abanyere. ²² Erhi Serugi àjira myâka makumi asharhu, àburha Nahori. ²³ Serugi abîre amaburha Nahori, ashub'ilama yindi myâka magana abirhi, àburha abarhabana àburha n'abanyere. ²⁴ Erhi Nahori àjira myâka makumi abirhi na mwenda, àburha Terahi. ²⁵ Nahori abîre amaburha Terahi, ashub'ilama yindi myâka igana n'ikumi na mwenda, àburha abarhabana, àburha n'abanyere. ²⁶ Erhi Terahi ajira myâka makumi galinda, àburha Abramû, Nahori na Harani.

Iburha Iya Terahi

²⁷ Alaga iburha Iya Terahi: Terahi àburha Abramû, Nahori na Harani. Harani àburha Loti. ²⁸ Harani afire

^h11.9 Babeli luli luderho lurhenzire omu lulimi lw'ecihabraniya. Kwo kuderha: ishâbâbè, kavango. Abantu barhaciyumvanyagya, bucibone bwâbo burhumire. Ciru na kuhika ene abantu barhayumva n'obwo rhwabwîne obucunguzi muli Yezu Kristu.

embere z'îshe Terahi omu cihugo baburhiragwamwo, e Uru omu Kaldeya. ²⁹ Abram u na Nahori banacijà omu buhya: mukà Abram u izino lyâge erhi ye Sarayi; mukà Nahori izino lyâge erhi ye Milka, mwâli wa Harani, àligi îshe wa Milka na Yisika . ³⁰ Sarayi anacigumba: arhabonaga mwâna. ³¹ Terahi anacirhòla omugala Abram u, n'omwinjikulu Loti mwene Harani, n'omwâlikazi Sarayi mukà omugala Abram u, bôshi barhenga e Uru omu Kaldeya bajà omu cihugo c'e Kanani, ci erhi bahika e Harani bayûbaka yo. ³² Ensiku z'akalamo ka Terahi: myâka magana abirhi n'irhanu, buzinda afira aha Harani.

Genesis BHS 11:

1 וַיְהִי כִלְהֵאָרֶץ שְׁפָה אַחַת וּדְבָרִים אַחָדִים: 2 וַיְהִי בְנִסְעָם מִקָּדֵם וַיִּמְצְאוּ בְקַעָה בְּאֶרֶץ שׁוּנְעַר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: 3 וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הֲבֵה גִלְבָּנָה לְבָנִים וְנִשְׂרָפָה לְשִׂרְפָה וַתְּהִי לָהֶם הַלְבָנָה לְאִבּוֹ וַחֲחֹמֶר הָיָה לָהֶם לְחֹמֶר: 4 וַיֹּאמְרוּ הֲבֵה | נְבִנְהֶלְנוּ עֵיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בְשָׂמַיִם וְנַעֲשֶׂה־לָּנוּ שֵׁם פְּזִנְפוּץ עַל־פְּנֵי כְלֵה־אֶרֶץ: 5 וַיִּרְדַּד יְהוָה לְרָאֵת אֶת־הָעִיר וְאֶת־הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְנֵי הָאָדָם: 6 וַיֹּאמֶר יְהוָה הֵן עִם אַחַד וְשָׁפָה אַחַת לְכֻלָּם וְזֶה הַחֲלֹם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא־יִבְצֵר מֵהֶם כֹּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת: 7 הֲבֵה גִרְדָּה וְנִבְלָה שֵׁם שְׂפָתָם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שְׂפַת רֵעֵהוּ: 8 וַיִּפֶץ יְהוָה אֶתֶם מִשָּׁם עַל־פְּנֵי כְלֵה־אֶרֶץ וַיַּחְדְּלוּ לְבַנֹּת הָעִיר: 9 עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בְּבָל כִּי־שָׁם בָּלַל יְהוָה שְׂפַת כְּלֵה־אֶרֶץ וּמִשָּׁם הִפִּיצָם יְהוָה עַל־פְּנֵי כְלֵה־אֶרֶץ: פ

10 אֵלֶּה תּוֹלְדֹת שָׁם שֵׁם בְּרִמְאֵת שָׁנָה וַיֹּולֵד אֶת־אַרְפַּכְשָׁד שְׁנַתִּים אַחַר הַמַּבּוּל: 11 וַיְחִי־שָׁם אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת־אַרְפַּכְשָׁד חָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּולֵד בְּנָיִם וּבָנוֹת: ס

12 וַאֲרַפְכְּשָׁד חָי חָמֵשׁ וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּולֵד אֶת־שֵׁלַח: 13 וַיְחִי אַרְפַּכְשָׁד אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת־שֵׁלַח שְׁלֹשׁ שָׁנִים וַאֲרַבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּולֵד בְּנָיִם וּבָנוֹת: ס

14 וּשְׁלַח חָי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּולֵד אֶת־עֵבֶר: 15 וַיְחִי־שֵׁלַח אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת־עֵבֶר שְׁלֹשׁ שָׁנִים וַאֲרַבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּולֵד בְּנָיִם וּבָנוֹת: ס

16 וַיְחִי־עֵבֶר אַרְבַּע וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּולֵד אֶת־פֶּלֶג: 17 וַיְחִי־עֵבֶר אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת־פֶּלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַאֲרַבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּולֵד בְּנָיִם וּבָנוֹת: ס

18 וַיְחִי־פֶלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּולֵד אֶת־רְעוּ: 19 וַיְחִי־פֶלֶג אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת־רְעוּ תְשַׁע שָׁנִים וּמֵאוֹתִים שָׁנָה וַיֹּולֵד בְּנָיִם וּבָנוֹת: ס

20 וַיְחִי רְעוּ שְׁתַּיִם וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּולֵד אֶת־שֶׂרוּג: 21 וַיְחִי רְעוּ אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת־שֶׂרוּג שֶׁבַע שָׁנִים וּמֵאוֹתִים שָׁנָה וַיֹּולֵד בְּנָיִם וּבָנוֹת: ס

22 וַיְחִי שֶׂרוּג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּולֵד אֶת־נְחֹר: 23 וַיְחִי שֶׂרוּג אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת־נְחֹר מֵאוֹתִים שָׁנָה וַיֹּולֵד בְּנָיִם וּבָנוֹת: ס

24 וַיְחִי נְחֹר תְשַׁע וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וַיֹּולֵד אֶת־תְּרַח: 25 וַיְחִי נְחֹר אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת־תְּרַח תְשַׁע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּמֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּולֵד בְּנָיִם וּבָנוֹת: ס

26 וַיְחִי־תְרַח שֶׁבַעִים שָׁנָה וַיֹּולֵד אֶת־אַבְרָם אֶת־נְחֹר וְאֶת־הָרֹן: 27 וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת תְּרַח תְּרַח הוֹלִיד אֶת־אַבְרָם אֶת־נְחֹר וְאֶת־הָרֹן הוֹלִיד אֶת־לוֹט: 28 וַיָּמָת הָרֹן עַל־פְּנֵי תְרַח אָבִיו בְּאֶרֶץ מוֹלְדֹתוֹ בְּאוּר כַּשְׂדִּים: 29 וַיִּקַּח אַבְרָם וְנְחֹר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם אֶשְׁת־אַבְרָם שָׂרִי וְשֵׁם אֶשְׁת־נְחֹר מִלְכָּה בַת־הָרֹן אֲבִי־מִלְכָּה וְאָבִי יִסְכָּה: 30 וַתְּהִי שָׂרִי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלֵד: 31 וַיִּקַּח תְּרַח אֶת־אַבְרָם בָּנוּ וְאֶת־לוֹט בְּוָהָרֹן בְּזִבְנֹו וְאֵת שָׂרִי כִלְתֹו אֶשְׁת־אַבְרָם בָּנוּ וַיִּצְאוּ אֹתָם מְאוּר כַּשְׂדִּים לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד־חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: 32 וַיְהִי וַיְמִית־תְּרַח חָמֵשׁ שָׁנִים וּמֵאוֹתִים שָׁנָה וַיָּמָת תְּרַח בְּחָרָן: ס

II . Olw'Abrahamu

Okuhamagalwa kw'Abrahamu

¹ Nyamubâho anacibwîra Abramû, erhi: «Orhenge omu cihugo cinyu, omulala gwâwe n'enyumpa ya sho, oje omu cihugo nakuyêreka. ² Nakujira ishanja linene, nakugisha n'izîno lyâwe lijè irenge, lyabà mugisho! ³ Nagisha abakugisha, nahana n'abakakuhehêrera. N'amashanja g'igulu goshi gagishwa¹ muli we.» ⁴ Abramû anacilikûla nk'oku Nyamubâho anamubwiraga, bagenda bôshi na Loti. Abramû ali agwêrhe myâka makumi gali nda n'irhanu erhi arhenga e Harani. ⁵ Abramû anacirhola mukâge Sarayi na Loti, mugala w'omulumuna, ashana ebirugu byâge byôshi n'abambali ali akola agwêrhe aha Harani; balîkûla, bâja omu cihugo c'e Kanani. Banacihika obwo omu cihugo c'e Kanani. ⁶ Abramû anacirhulukâna mw'ecôla cihugo, ahika ahantu hatagatîfu e Sikemi, aha murhi gwa More. Ago mango erhi Banyakanani bayûbasire ecihugo. ⁷ Nyamubâho abonekera Abramû anacimubwîra, erhi: «Iburha lyâwe lyo nâhà eci cihugo». Oku bundi Abramû ayûbakira Nyamubâho, wamubonekeraga, oluhêrero ahôla. ⁸ Kurhenga aho anacisôkera oku ntondo olunda lw'e bushoshokero bwa Beteli, agwîkayo ecirâlo. Akâsinza Beteli e buzikiro na Ai e bushoshokero. Ayûbakaho oluhêrero lwa Nyamubâho, anaciyakûza izîno lyâge. ⁹ Ntyo Abramû aja abanda anahandûla, alinda ahika e Nêgebu.

Abramû aj'e Mîsiri

¹⁰ Ecizombo canacizûka omu cihugo, naye Abramû abungulukira e Mîsiri mpu aj'ibêrayo bulya ecizombo cali cidârhi bwenêne mw'eco cihugo. ¹¹ Erhi bakola baling'ihika e Mîsiri, Abramû anacibwîra mukâge Sarayi, erhi: «Lolâ, nyîshi oku obâ mukazi w'iranga linjâ. ¹² Abanya-Mîsiri hano banarhubona ntya banaderha mpu mukâge oyu, n'abo bananyîrha, bakuleke. ¹³ Kuziga okâderha oku oli mwâli wîrhu lyo nâni bandola bwinjâ, bandeke nkulamirekwo¹». ¹⁴ Byanabâ kulya, Abramû erhi ahika e Mîsiri, Abanyamisiri babona oku nyamukazi anali mwinjâ bwenêne. ¹⁵ Abarhambo ba Faraoni^k bamubona bakâmukunga bwenêne embere za Faraoni. Barhola nyamukazi, Sara, bamuhêka omu bwâmi bwa Faraoni. ¹⁶ Faraoni arhonya Abramû erhi nyamukazi orhuma: ashobola enkafu n'ebibuzi, endogomi ndume, abajâ, abajakazi, endogomi nkazi n'engamiya. ¹⁷ Ci kwône Nyamubâho arhogeza kwo Faraoni obuhanya bunene ye n'omulala gwâge erhi Sarayi mukâ Abramû orhuma. ¹⁸ Faraoni anacihamagala Abramû amubwîra, erhi: «Kwo kurhi oku wanjizire? Carhumaga orhambwîra oku ali mukâwe? ¹⁹ Carhumaga oderha, erhi: «Ali mwâli wîrhu?» n'aho nalinda mmuyanka? Buno buno alaga mukâwe, rhola ye wenaye ontengere kuno». ²⁰ Faraoni amuhâ abantu bamulusa bamukûla omu cihugo ye na mukâge n'ebintu byâge byôshi.

Genesis BHS 12:

1 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַבְרָם לֵךְ־לְךָ מֵאֶרֶץ וּמְמֹלֶדְתָּךְ וּמִבְּיַת אָבִיךָ אֶל־הָאֲרָץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ: 2 וַיֹּאנְשֵׁךָ לְגֹי גְדוֹל וַאֲבִרְכֶךָ וְאֶגְדְּלֶךָ שְׂמֶךָ וְהָיָה בְרַכָּה: 3 וַאֲבִרְכָה מִבְּרַכְיֶיךָ וּמִקֹּלְלֶיךָ אֲאָר וּנְבִרְכּוּ בְּךָ כָּל מְשֻׁפָּחַת הָאָדָמָה: 4 וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו יְהוָה וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לֹט וְאַבְרָם בֶּן־חַמֶּשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן: 5 וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת־שָׂרִי אִשְׁתּוֹ וְאֶת־לֹט בֶּן־אָחִיו וְאֶת־כָּל־רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־עָשׂוּ בְּחָרָן וַיֵּצְאוּ לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרְצָה כְּנָעַן: 6 וַיַּעֲבֵר אַבְרָם בְּאֶרֶץ עַד מְקוֹם שְׁכֶם עַד אֵלֶּזָּר מֹרְגָה וְהַכְּנַעֲנִי אֵץ בְּאֶרֶץ: 7 וַיֵּרָא יְהוָה אֶל־אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזָרְעֶךָ אֲתָן אֶת־הָאֲרָץ הַזֹּאת וַיְבִין שָׁם מִזִּבְחַ לַיהוָה הַנִּרְאָה אֵלָיו: 8 וַיַּעֲתֵק מִשָּׁם הַהָרָה מִקְדָּם לְבֵית־אֵל וַיֵּט אֶהְלֶה בֵּית־אֵל מִיָּם וְהָעֵי מִקְדָּם וַיְבִין־שָׁם מִזִּבְחַ לַיהוָה וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה: 9 וַיִּסַּע אַבְרָם הָלוֹךְ וְנֹסְעֵי הַנֶּגְבָה: פ

¹12.3 Muli Abramû, abantu b'amashanja goshi bâgishwa na Nnâmahanga, bulya Omucunguzi âbusirwe omu ishanja lyâge (Murh 3,15). Obuyêmère bwa Abramû: rhulole muli Rom 4; Gal 3,8.

¹12.13 Abramû anywerha lyo balek'imuyîrha. Sara âli mwâli wâbo, bali b'îshe muguma ci nnina arhali muguma (Murh 20, 12). Bwo bwa kabîri obu Abrahamu abona oku ab'emahanga nabo banarhinye Nnâmahanga , lolâ Murh 20 na 21; arhangirheba Abimeleki, kandi Faraoni oyu; bôhe bulya barhînyire Nyamuzinda banywerhûla Abrahamu oku burhabâle erhi obuhane, Nyamuzinda abahâga

¹12.15 Faraoni: izîno ly'omwâmi w'e Mîsiri, kandi erhi cikono câge.

10 וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיִם לְגֹר שָׁם כִּי־כָבַד הָרָעַב בְּאֶרֶץ: 11 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לָבוֹא מִצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֶל־שָׂרִי אִשְׁתּוֹ הִנֵּה־נָא יֹדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יִפְתַּח־מְרָאָה אֹתָּ: 12 וְהִיא כִּי־יִרְאוּ אֹתָךְ הַמִּצְרַיִם וְאָמְרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת וְהִרְגוּ אֹתִי וְאֹתָךְ יָחִיו: 13 אִמְרִי־נָא אֶתְחִי אֶת לְמַעַן יִיטַב־לִי בַעֲבוּרְךָ וְחַיְתָה נַפְשִׁי בְּגִלְלוֹךְ: 14 וַיְהִי כְּבֹא אַבְרָם מִצְרַיִם וַיִּרְאוּ הַמִּצְרַיִם אֶת־הָאִשָּׁה כִּי־יָפָה הִוא מְאֹד: 15 וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שָׂרִי פְרַעֲה וַיְהַלְלוּ אֹתָהּ אֶל־פְּרַעֲה וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פְּרַעֲה: 16 וְלֹא־אָבְרָם הִיטִיב בַּעֲבוּרָהּ וַיְהִי־לּוֹ צָאן־וּבִקָּר וְחַמְרִים וְעַבְדִּים וְשִׁפְחֹת וְאֵתְנַת וְגַמְלִים: 17 וַיִּנְגַע יְהוָה | אֶת־פְּרַעֲה נְגַעִים גְּדֹלִים וְאֶת־בֵּיתָהּ עַל־דְּבַר שָׂרִי אִשְׁתּוֹ אַבְרָם: 18 וַיִּקְרָא פְּרַעֲה לְאַבְרָם וַיֹּאמֶר מַה־זֹּאת עָשִׂיתְ לִי לָמָּה לֹא־הִגַּדְתָּ לִּי כִּי אִשְׁתְּךָ הִוא: 19 לָמָּה אָמַרְתָּ אֶתְחִי הִוא וְאָקַח אֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה וְעַתָּה הִנֵּה אִשְׁתְּךָ קַח וְלֹד: 20 וַיֵּצֵו עָלָיו פְּרַעֲה אֲנָשִׁים וַיִּשְׁלַחוּ אֹתוֹ וְאֶת־אִשְׁתּוֹ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ:

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (namabona omu 22/04/2024).

13

Abrahamu alekana bôshi na Loti

¹ Abram u arhenga e Mîsiri, ye, mukâge n'ebintu byâge byôshi, kuguma na Loti ashubisôkera e Nêgebu.
² Abram ali muhirhi bwenêne oku masò g'ebintu bishwêkwa, oku nsaranga n'oku masholo. ³ Kandi ashub'ijà ahanda anahandûla kurhenga e Nêgebu kuhika e Beteli, alinda ashubihika halya agwîkaga ecirâlo burhanzi ekarhî ka Beteli na Ai, ⁴ halya ayûbakiraga Nyamubâho oluhêrero burhangiriza, kandi ahôla Abram ashubiyâkuza izîno Iya Nyamubâho. ⁵ Loti wajâga agenda bôshi na Abram ali agwêrhe naye amasò g'enkafu n'ag'ebibuzi, haguma n'amahêma. ⁶ Ecihugo cafundêra, okubà n'ebintu binji kurhacizigaga babêra haguma. ⁷ Abangere ba Abram n'abangere ba Loti barhondêra emirongwe. Mw'ago mango Abanya-Kanani ri'aba Periziti bo balibayûbasire omu cihugo. ⁸ Abramu abwîra Loti, erhi: «Yaga ntalonza hazûke emirongwe ekarhî kâni nâwe nîsi erhi ekarhî k'abangere bâni n'abangere bâwe bulya rhwamabà baguma. ⁹ K'ecihugo cirhali cigali embere zâwe. Ontengekwo. Okajà e kulembe najà ekulyo, okajà ekulyo, najà ekulembe.» ¹⁰ Loti ayinamula amasù, abona olubanda Iwa Yordani Iwali ludômerîrwe bwinjà hôshi. Okwo kwabâga embere Nyamubâho ashâbe Sodomo na Gomora^m, olwo lubanda kwo Iwali nka busâni bwa Nyamubâho, n'ecihugo c'e Mîsiri kujà elunda Iw'e Sowari. ¹¹ Loti acîshoga olwo lubanda Iwa Yordani Iwôshi, agandûla agend'iyûbaka olunda Iw'e bushoshokero, ntyo kwo barhenginekwo. ¹² Abram ayûbaka omu cihugo ca bene Kanani, naye Loti ayûbaka omu bishagala by'elubanda, agwîka ebirâlo byâge kuhika e Sodomo. ¹³ Abantu b'e Sodomo bali bantu babî bwenêne, na banyabyâha embere za Nyamubâho. ¹⁴ Nyamubâho anacibwîra Abram, erhi Loti aba amamurhengakwo, erhi: «Yinamula amasù obone, kurhenga aho oli kujà e mwenè n'emukondwè, kujà e bushoshokero n'ebuzikiro. ¹⁵ Eco cihugo côshi wabona nakuhà co we n'iburha Iyâwe, cibè cinyu ensiku zôshi. ¹⁶ Iburha Iyâwe najira hyôloloke liluge nka katulo k'okw'idaho: owakahash'iganja emogomogo z'akatulo k'okw'idaho ye wanahash'iganja iburha Iyâwe. ¹⁷ Yimuka! Orhandagire eci cihugo omu buli n'omu bugali, bulya co nakuhà.» ¹⁸ Abram yoyo n'amahêma gâge, akanya agend'igwika ecirâlo aha murhi gwa Mambri, oguli aha Hebroni, n'ahôla ayûbakiraho Nyamubâho oluhêrero.

Genesis BHS 13:

1 וַיֵּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הִוא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וְלוֹט עַמּוֹ הַנְּגֻבָה: 2 וְאַבְרָם כָּבַד מְאֹד בְּמִקְנֵה בְּכֶסֶף וּבְזָהָב: 3 וַיֵּלֶךְ לְמִסְעָיו מִנְּגֻב וְעַד־בֵּית־אֵל עַד־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־הָיָה שָׁם אֶהְלֵה בְּתַחֲלָה בֵּין בֵּית־אֵל וּבֵין הָעֵי: 4 אֶל־מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר־עָשָׂה שָׁם בְּרֵאשִׁיטָה וַיִּקְרָא שָׁם אַבְרָם בְּשֵׁם יְהוָה: 5 וְגַם־לְלוֹט הִלְךָ אֶת־אַבְרָם הָיָה צָאן־וּבִקָּר וְאֶהְלֵם: 6 וְלֹא־נִשָּׂא אֹתָם הָאֶרֶץ לְשִׁבַת יַחְדוֹ כִּי־הָיָה רְכוּשָׁם רָב וְלֹא יָכְלוּ לְשַׁבֵּת יַחְדוֹ: 7 וַיְהִי־רִיב בֵּין רַעֲיֵי מִקְנֵה־אַבְרָם וּבֵין רַעֲיֵי מִקְנֵה־לוֹט וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי אֲזִי יֹשֵׁב בְּאֶרֶץ: 8 וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל־לוֹט אֵלֶּנָּה תְּהִי מְרִיבָה בֵּינֵינוּ

^{13.1} Nêgebu ciri cihugo ciri olunda Iw'idako, emukondwè Iya Kanani; abandi banaderhe "mukondwè" mpu "ifo".

^m13.10 Sodomo na Gomora: Rhulole omu Murh 10, 19; 18, 16.

וּבִינְיָדָם וּבֵין רַעֲיָהּ כִּי־אֲנָשִׁים אַחִים אֲנַחְנוּ: ⁹הֲלֹא כָל־הָאָרֶץ לְפָנָיִךְ הִפְרָדָה גַּם מֵעַלִי אִם־הִשְׁמָאל וְאִמְנָה וְאִם־הִימִין וְאִשְׁמְאֵילָהּ: ¹⁰וַיִּשְׂאֵלֹוט אֶת־עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת־כָּל־כֶּכֶר הַיַּרְדֵּן כִּי כְלָה מִשְׁקָה לְפָנָי | שַׁחַת יְהוָה אֶת־סֹדֶם וְאֶת־עַמּוּרָה כְּגֹן־יְהוָה כְּאָרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶבֶה צֶעַר: ¹¹וַיִּבְחַר־לוֹ לֹוט אֶת כָּל־כֶּכֶר הַיַּרְדֵּן וַיֵּסַע לֹוט מִקְדָּם וַיִּפְרְדּוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו: ¹²אֲבָרָם יָשָׁב בְּאָרֶץ־כְּנָעַן וְלֹוט יָשָׁב בְּעַרְי הַכְּפֹר וַיֵּאֱהָל עַד־סֹדָם: ¹³וְאֲנָשֵׁי סֹדָם רָעִים וְחֹטְאִים לַיהוָה מְאֹד: ¹⁴וַיְהִי־הָהּ אָמַר אֶל־אֲבָרָם אַחֲרֵי הִפְרַד־לֹוט מֵעִמּוֹ שָׂא גַם עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן־הַמְּקוֹם אֲשֶׁר־אַתָּה שָׂם צַפְנָה וְנִגְבָּה וְקִדְמָה וַיֹּמַר: ¹⁵כִּי אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה רָאָה לְךָ אֲתַנְנֶנָּה וְלִזְרַעֲךָ עַד־עוֹלָם: ¹⁶וְשִׁמְתִי אֶת־זֶרְעֶךָ כְּעֶפְרַת הָאָרֶץ אֲשֶׁר | אִם־יֹכֵל אִישׁ לְמָנוֹת אֶת־עֶפְרַת הָאָרֶץ גַּם־זֶרְעֶךָ יִמְנָה: ¹⁷קוֹם הַתְּהַלֵּךְ בְּאָרֶץ לְאֶרְבֶּה וּלְרַחֵבָה כִּי לְךָ אֲתַנְנֶנָּה: ¹⁸וַיֵּאֱהָל אֲבָרָם וַיָּבֵא וַיֵּשֶׁב בְּאַלְנֵי מִמְרָא אֲשֶׁר בְּחֶבְרוֹן וַיִּבְנֶן־שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה: פ

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (namabona aha omu 22/04/2024).

14

Entambala y'abâmi bani

¹ Omu mango ga Amrafeli mwâmi w'e Shineyari, Ariyoko mwâmi w'e Elasari na Kedori-Laomeri mwâmi w'e Elami na Tideali mwâmi w'e Goyimi, ² abôla bâmi banacitula entambala oku bâbo bâmi bo baligi: Bera mwâmi w'e Sodomu, Birsha mwâmi w'e Gomora, Shineabi mwâmi w'e Adma, Shemeberi mwâmi w'e Seboyimi n'omwâmi w'e Bela izîno lyâge ye Sowari. ³ Abâla bazinda bayankira omuhigo omu kabanda ka Sidimi yo enaligi nyanja y'omunyu. ⁴ Bagezize myâka ikumi n'ibirhi erhi badwîrhe barhegekwa na Kedori-Laomeri, lero omu mwâka gw'ikumi na kasharhu, bågoma. ⁵ Ci omu mwâka gw'ikumi na karhanu Kedori - Laomeri âyisha haguma n'omurhwe gw'abandi bâmi, balya bali bayumvinye bôshi naye. Ahimira bene Refayimi aha Ashtaroti-Karnayimi, Abazuzimi abahimira aha Hama, Aba-Emimi omu kabanda ka Kiriyaatayimi, ⁶ Aba Horiti abahimira oku ntondo za Seyiri kuhika aha Eli-Parani lugo luli elubibi n'irûngu. ⁷ Bagonjolokera e Ayini Mishipati omu Kadesi. Bahima ab'omu cihugo c'aba-Amaleki, kuguma n'aba Amoreni, bo babâga e Hasasoni-Tamari. ⁸ Naye omwâmi w'e Sodomu, omwâmi w'e Gomora, omwâmi w'e Adma, omwâmi w'e Seboyimi n'omwâmi w'e Bela izîno lyâge ye Sowari nabo bâhiga okulwa; babalwikiza omu kabanda ka Sidimi. ⁹ Bakoza Kedori-Laomeri, mwâmi w'e Elami, Tideali mwâmi w'e Goyimi, Amrafeli mwâmi w'e Shineyari na Ariyoko mwâmi w'e Elasari, bâmi bani oku barhanu! ¹⁰ Omu kabanda ka Sidimi mwâli muyunjwîre bidêka bya bulembo; omu kuyâka omwâmi w'e Sodomu n'omwâmi w'e Gomora bahirimamwo, abasigalaga bayâkira omu ntondo. ¹¹ Abahimaga basâbunga ebyali omu Sodomu n'omu Gomora byôshi, n'ebiryo byamuli byôshi banacigendera. ¹² Loti naye, mugala wa mulumuna wa Abram, bamugwârha, banyaga n'ebirugu byâge byôshi banacigendera. Yo ali ayûbasire e Sodomu. ¹³ Muguma omu bashugunukaga, akanya aj'ibwîra Abram muhabraniya wali yubasire aha murhi gwa Mambri Amoriti, mwene wâbo Esikoli na Aneri, bali bîra b'Abam. ¹⁴ Abram erhi ayumva oku kwo mwene wâbo anahêsirwe mpira ntyo, asinga omurhwe gwa balume magana asharhu na bantu ikumi na munâni, balwî bakulu baburhagwa omu mwâge, abalibirhakwo kuhika aha Dani. ¹⁵ Erhi babâ bamacigabamwo bikembe bibirhi, Abram ye n'engabo yâge, bâbarhêra budufu, anabahima abâminika kuhika aha Hoba olunda lw'ebwa murhi gwa Damasko. ¹⁶ Alîkûza ebirugu byôshi, haguma na mwene wâbo Loti n'ebirugu byâge , kuguma n'abakazi n'abalume.

Oburherekêre bwa Melkisedeki

¹⁷ Abram erhi akola arhabâluka emunda anahimiraga Kederi-Lomeri, ye n'abâmi bali bôshi naye, omwâmi w'e Sodomu ayîsh'imuyankirira omu njira omu kabanda ka Sawe (lwo lubanda lwa mwâmi). ¹⁸ Melkisedekiⁿ mwâmi w'e Salemu ayisha adwîrhe omugati n'irivayi; ali mudâhwa wa Nyamuzinda w'enyanya bwenêne. ¹⁹ Anacigisha Abram aderha, erhi: «Abram agishwe na Nyamuzinda w'enyanya bwenêne owalemaga amalunga n'igulu, ²⁰ Ayâgirwe Nyamuzinda w'enyanya bwenêne owahiraga abashombanyi bâwe omu nfune zâwe». Abram anacimurhûla oku ngasi ebi anali adwîrhe byôshi. ²¹ Oyu mwâmi w'e Sodomu anacibwîra Abram, erhi: «Ompè abantu oyôrhane ebirugu». ²² Ci kwône Abram

ⁿ14.18 kuli Melkisedeki: rhulole muli Hbr 7; Lul 110.

ahûna oyo mwâmi w'e Sodomo, erhi: «Ndengezize okuboko kwâni emunda Nyamuzinda w'enyanya bwenêne ali ye walemaga amalunga n'igulu.²³ Ciru n'ehigozi ciru n'ehishumi hy'enkwêrho zâwe ntâhyo narhôla omu birugu byâwe: orhag'iderha erhi: «Nie nagazize Abram». ²⁴ Ntâhyo ntôzire ciru n'ehitya. Byo ntaderha ebi abarhumisi bâni balyaga n'ecigabi nahâga abîra bantabâlaga bo Aneri, Esikoli na Mambri; abola barhôla ngasi muguma ecâge cigabi».

1 וַיְהִי בַיּוֹם אֲמַרְפֶּל מֶלֶךְ־שֹׁנָאֵר אַרְיֹד מֶלֶךְ אֶלְסָר כְּדָרְלֵעֶמֶר מֶלֶךְ עֵילָם וְתַדְעַל מֶלֶךְ גּוֹיִם: 2 עָשׂוּ מִלְחָמָה אֶת־בְּרַעַ
 מֶלֶךְ סֹדֶם וְאֶת־בְּרַשַׁע מֶלֶךְ עַמְרָה שְׁנָאָב | מֶלֶךְ אַדְמָה וְשִׁמְאֵבֶר מֶלֶךְ צְבִיִּים וּמֶלֶךְ בְּלַע הַיֶּאֱצֶעֶר: 3 כָּל־אֵלֶּה
 חָבְרוּ אֶל־עַמְקֵי הַשְּׂדִים הוּא יָם הַמֶּלַח: 4 שְׁתֵּים עָשָׂרָה שָׁנָה עָבְדוּ אֶת־כְּדָרְלֵעֶמֶר וּשְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה
 מָרְדוּ: 5 וּבְאַרְבַּע עָשָׂרָה שָׁנָה בָּא כְּדָרְלֵעֶמֶר וְהַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיָּכּוּ אֶת־רִפְאִים בְּעִשְׂתָּרֶת קַרְנַיִם וְאֶת־הַזּוֹזִים
 בָּהֶם וְאֵת הָאֵימִים בְּשׁוּה קַרְיָתִים: 6 וְאֶת־הַחֲרִי בַּהֲרָם שַׁעִיר עַד אֵיל פֶּאֶרְן אֲשֶׁר עַל־הַמְּדַבֵּר: 7 וַיָּשׁוּבוּ וַיָּבֹאוּ
 אֶל־עֵיז מִשְׁפָּט הוּא קָדֵשׁ וַיָּכּוּ אֶת־כָּל־שְׂדֵה הָעַמְּלָקִי וְגַם אֶת־הָאֱמֹרִי הַיֹּשֵׁב בַּחֲצֹצֶן תִּמָּר: 8 וַיֵּצֵא מֶלֶךְ־סֹדֶם וּמֶלֶךְ
 עַמְרָה וּמֶלֶךְ אַדְמָה וּמֶלֶךְ צְבִיִּים וּמֶלֶךְ בְּלַע הוּא־אֶצֶעֶר וַיַּעֲרְכוּ אִתָּם מִלְחָמָה בְּעַמְקֵי הַשְּׂדִים: 9 אֵת כְּדָרְלֵעֶמֶר מֶלֶךְ
 עֵילָם וְתַדְעַל מֶלֶךְ גּוֹיִם וְאֲמַרְפֶּל מֶלֶךְ שֹׁנָאֵר וְאַרְיֹד מֶלֶךְ אֶלְסָר אַרְבַּעַה מְלָכִים אֶת־הַחֲמֻשָּׁה: 10 וְעַמְקֵי הַשְּׂדִים
 בְּאַרְת בְּאַרְת חֲמֹר וַיִּנְסוּ מֶלֶךְ־סֹדֶם וְעַמְרָה וַיִּפְלוּ־שָׁמָּה וְהַנְּשֹׂאָרִים הָרָה נָסוּ: 11 וַיִּקְחוּ אֶת־כָּל־רֶכֶשׁ סֹדֶם וְעַמְרָה
 וְאֶת־כָּל־אֲכָלָם וַיִּלְכוּ: 12 וַיִּקְחוּ אֶת־לוֹט וְאֶת־רַכְשׁוֹ בְּזֶ־אֲחִי אַבְרָם וַיִּלְכוּ וְהוּא יֹשֵׁב בְּסֹדֶם: 13 וַיָּבֹא הַפְּלִיט וַיִּגְדַּ
 לְאַבְרָם הָעֵבְרִי וְהוּא שָׁכַן בְּאֵלֵי מִמְרָא הָאֱמֹרִי אֲחִי אֲשַׁפֵּל וְאֲחִי עֵנֹר וְהֵם בְּעַלֵי בְרִית־אַבְרָם: 14 וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי
 נִשְׁבָּה אֲחִיו וַיִּרַק אֶת־חֲנִיכָיו יְלִידֵי בֵיתוֹ שְׁמֹנֶה עָשָׂר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיִּרְדֹּף עַד־דָּן: 15 וַיַּחְלֶק עֲלֵיהֶם | לַיְלָה הוּא
 וַעֲבָדָיו וַיִּרְדְּפֵם עַד־חֻזְבָּה אֲשֶׁר מִשְׁמָאל לְדַמְשֶׁק: 16 וַיָּשָׁב אֵת כָּל־הָרֶכֶשׁ וְגַם אֶת־לוֹט אֲחִיו וּרְכָשׁוֹ הַשֵּׁבִי
 וְגַם אֶת־הַנְּשִׂים וְאֶת־הַעַם: 17 וַיֵּצֵא מֶלֶךְ־סֹדֶם לְקִרְאָתוֹ אַחֲרָי שׁוּבוּ מִהַכּוֹת אֶת־כְּדָרְלֵעֶמֶר וְאֶת־הַמְּלָכִים אֲשֶׁר
 אִתּוֹ אֶל־עַמְקֵי שׁוּה הוּא עַמְקֵי הַמֶּלֶךְ: 18 וּמִלְכֵי־צִדְקֵי מֶלֶךְ שְׁלָם הוֹצִיא לָחֶם וַיִּזֶן וְהוּא כָהֵן לְאֵל עֲלִיזֹן: 19 וַיִּבְרַכְהוּ
 וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֲלִיזֹן קִנְיָה שְׁמַיִם וְאַרְצֵי: 20 וּבְרוּךְ אֵל עֲלִיזֹן אֲשֶׁר־מָגֵן צָרִיד בִּידָד וַיִּתְּנוּ־לוֹ מַעֲשֵׂר
 מִכֹּל: 21 וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־סֹדֶם אֶל־אַבְרָם תְּנֵה־נָא לִי הַנֶּפֶשׁ וְהָרֶכֶשׁ קַח־לָךְ: 22 וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל־מֶלֶךְ סֹדֶם הַרִימְתִּי יָדִי
 אֶל־יְהוָה אֵל עֲלִיזֹן קִנְיָה שְׁמַיִם וְאַרְצֵי: 23 אִם־מָחוּט וְעַד שְׂרוּד־נָעַל וְאִם־אֶקַח מִכָּל־אֲשֶׁר־לָךְ וְלֹא תֹאמַר אֲנִי
 הֶעֱשִׂיתִי אֶת־אַבְרָם: 24 בְּלַעֲדֵי רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים וְחָלַק הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ אִתִּי עַגְלֵ אֲשַׁפֵּל וּמִמְרָא הֵם
 יִקְחוּ חֶלְקָם: ס

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (namabona aha omu 22/04/2024).

15

Endagâno ya Nyamubâho bôshi na Abrahamu

1 Enyuma ly'ebyo, akanwa ka Nyamubâho kanacirhindakwo Abramum omu cilôrho, kaderha ntya, erhi: «Orhayôbohaga Abramum, nie mpenzi yâwe, oluhembo lwâwe lwabâ lunene». 2 Abramum ashuza, erhi: «Waliha Nyamubâho bicigi wanshobôza? Niono nafâ buzira mwâna, niono omu njira rhwêne Eliezeri w'e Damasko, ye wayîma omu byâni....» 3 Abramum aderha, erhi: «Lolâ oku orhampâga iburha na muguma omu bene wîrhu ye wayîsh'iyîma omu byâni». 4 Kandi aho, akanwa ka Nyamubâho kanacimurhindakwo, erhi: «Arhali wabene oyo wanayîme omu byâwe ci muguma warhenga omu mukò gwâwe». 5 Oku bundi amujâna embuga amubwîra, erhi: «Galamura emalunga, oganje enyenyêzi z'emalunga nk'oku onahashire», anacimubwîra, erhi: «Kwo iburha lyâwe lyabâ ntyo». 6 Abramum ayemêra Nyamubâho, naye Nyamubâho erhi abâ amamuganjira birya^o, amuyêreka oku kwôshi kunali k'okuli. 7 Ashub'ibwîra Abramum,

^o15.6 : Abramum abâ n'obulangâlire kuli Nyakasane. Obuyêmêre bwa Abramum bubonekîre omu kuyumva Nyakasane (Murh 22; Hbr 11, 8-10; 17-19; Gal 3, 6-9; Rom 4, 18-21). Ciru ayemêra oku ahâna omwâna wâge Izaki nterekêro. Nnâmahanga alonzagya oku murhangula na hano aba amabona okurhumika kwa Abrahamum, amukule omu ngesò z'abapagani barherékêra abâna oku bazimu bâbo; Nnâmahanga ye mwikubagirwa ye wanayishirhucungula omu kuhâna omugala Yezu (Murh 22 na Ywn 3, 16). Obuyêmêre buzira bijiro kugumba bugumba. Abemêzi bayi-sh'ibâ bimâna erhi bwôrhere n'ebijiro byâbo birhumire (Yk 2, 14-26). Omum Ndagâno ya mîra omulêbi Izaya arhubwîzire oku bwenêne Nyakasane alâba obuyêmêre bw'olubaga lwâge (Iz 7, 9; 28, 16; 30, 15).

erhi: «Nie Nyamubâho wakurhenzagya e Uru omu Kaldeya nti nkuhè eci cihugo cibè câwe». ⁸ Abram u ashuza, erhi: «Yâgirwa Nyamubâho, bici namanyirakwo oku neci canabà câni?» ⁹ Anacimushuza, erhi: «Kanyagya ondêrhere endaku ya myâka isharhu, empene ya myâka isharhu, engandabuzi ya myâka isharhu, orhôle n'empingà n'ecananyunyi c'engûkù». ¹⁰ Ayisha amudwîrhîre ebyo bintu, abiberanga analambika ngasi luhande omu masù g'olwâbo, ebinyunyi byoki arhaberangaga. ¹¹ Bacigukuma mpu bacîrhunike kuli erya mirhumba, Abram u akazibahâhanya. ¹² Erhi izûba libà likola lyazika, enjôli nnene yarhogerakwo Abram u, ecôbà cinene camugwârha. ¹³ Nyamubâho anacibwîra Abram u, erhi: «Omany e bwinjà oku abâna bâwe bâba nka bigolo omu cihugo cirhali câbo. Babà bajà eyo munda banabalibuze myâka magana ani. ¹⁴ Ci olubaga lwabarhindibuza ntyo niene nalutwira olubanja na buzinda bayagaluke erhi banadwîrhe birugu mwandu. ¹⁵ Wêhe wakulikira basho n'omurhûla, wagishwa omu bushanja bwinjà. ¹⁶ Oku iburha lya kani go mango banashubire eno, bulya obubî bw'abanya-Amoriti burhacihika oku muhiro». ¹⁷ Izûba lyabîrage lyamazika n'obudufu erhi bwamarumbâna, lolà oku ecibêye c'omugî n'ecimole n'omuliro byâgera ekarhî ka zirya nyama mberange. ¹⁸ Olwo lusiku Nyamubâho âfundika endagâno bôshi n'Abrau u aderha, erhi: «Iburha lyâwe ndihîre eci cihugo, kurhenga oku lwîshi lw'e Mîsiri kuhika oku lwîshi lunene, lwo lwîshi lwa Efrata. ¹⁹ Cihugo c'aba Keniti, aba Keniziti, aba Kadimoniti, ²⁰ aba Hititi, aba Periziti, aba Refayimi, ²¹ aba Hamoriti, abanya-Kanani, aba Girigashiti n'aba Yebuseni».

Genesis BHS 15:

1 אַחַר | הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְּבַר־יְהוָה אֶל־אַבְרָם בְּמַחֲזֵה לְאֹמֶר אֶל־תִּירָא אַבְרָם אָנֹכִי מִגּוֹן לְךָ שְׂכָרְךָ הֲרַבָּה מְאֹד: 2 וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֲדֹנָי יְהוִה מִה־תִּתֶנְנִי לִי וְאָנֹכִי הוֹלֵךְ עִרְרִי וּבֶן־מֶשֶׁק בֵּיתִי הוּא דֹמֶשֶׁק אֱלִיעֶזֶר: 3 וַיֹּאמֶר אַבְרָם הֵן לִי לֹא נִתְּתָה זֶרַע וְהִנֵּה בֶן־בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי: 4 וְהִנֵּה דְבַר־יְהוָה אֵלָיו לֵאמֹר לֹא יִירָשְׁךָ זֶה כִּי־אִם אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּעֶיךָ הוּא יִירָשְׁךָ: 5 וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הֲבִטְנָא הַשָּׁמַיְמָה וְסִפְרָ הַכּוֹכָבִים אִם־תּוּכַל לִסְפֹּר אֹתָם וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה זֶרְעֶךָ: 6 וְהֶאֱמַן בֵּיהוָה וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה: 7 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְהוָה אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּר כַּשְׂדִּים לְתַתְּ לְךָ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ: 8 וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי יְהוִה בְּמָה אֲדַע כִּי אִירְשֶׁנָּה: 9 וַיֹּאמֶר אֵלָיו קַח־הָ לִי עֵגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת וְעֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת וְאֵיל מְשֻׁלֶּשׁ וְתֹר וְגֹזֶל: 10 וַיִּקְחֵלּוּ אֶת־כָּל־אֵלֶּה וַיִּבְתְּרוּ אֹתָם בַּתְּנוּךְ וַיִּתְּנוּ אִישׁ־בְּתֵרוֹ לַקְּרֹאת רַעְיוֹ וְאֶת־הַצֶּפֶר לֹא בָתֵּר: 11 וַיִּרְדַּ הָעֵיט עַל־הַפְּגָרִים וַיֵּשֶׁב אֹתָם אַבְרָם: 12 וַיְהִי הַשָּׁמַשׁ לְבָוֹא וַתִּרְדָּמָה נַפְלָה עַל־אַבְרָם וְהִנֵּה אֵימָה חֲשֵׁכָה גְדֹלָה נִפְלֶת עָלָיו: 13 וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדַע תְּדַע כִּי־גַר אֶהְיֶה זֶרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדִּים וְעַנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: 14 וְגַם אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אָנֹכִי וְאַחֲרַיִכֶם יֵצְאוּ בְּרַכָּשׁ גָּדוֹל: 15 וְאַתָּה תָּבוֹא אֶל־אַבְרָם בְּשָׁלוֹם תִּקְבֹּר בְּשֵׁיבָה טוֹבָה: 16 וְדוֹר רְבִיעִי יָשׁוּבוּ הִנֵּה כִּי לֹא־שָׁלֵם עֹנֵן הָאָמְרִי עַד־הִנֵּה: 17 וַיְהִי הַשָּׁמַשׁ בָּאָה וְעֹלְטָה הָיָה וְהִנֵּה תִנּוֹר עָשָׂן וְלֶפֶיד אֵשׁ אֲשֶׁר עָבַר בֵּין הַגְּזָרִים הָאֵלֶּה: 18 בַּיּוֹם הַהוּא כָּרַת יְהוָה אֶת־אַבְרָם בְּרִית לֵאמֹר לְזֶרַעְךָ נִתְּתִי אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְּהַר מִצְרַיִם עַד־הַנְּהַר הַגָּדֹל נְהַר־פְּרָת: 19 אֶת־הַקִּינִי וְאֶת־הַקְּנִזִּי וְאֶת־הַקְּדֻמְנִי: 20 וְאֶת־הַחִתִּי וְאֶת־הַפְּרִזִּי וְאֶת־הַרְפָּאִים: 21 וְאֶת־הָאֱמֹרִי וְאֶת־הַכְּנַעֲנִי וְאֶת־הַגְּרִגְשִׁי וְאֶת־הַיְבוּסִי: 22

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (namabona aha omu 22/04/2024).

16

Okuburhwa kwa Ismaeli

¹ Sarayi mukà Abram u arhâlisag'imuhâ mwâna. Cikwônene Sarayi ali agwêrhe omujà-kazi wâge w'e Mîsiri izîno lyâge ye Hagari. ² Sarayi, anacibwîra Abram u, erhi: «Lolà, wekasinga obu Nyamubâho arhanyemereraga okuburha, j'emunda omujà-kazi wâni^p ali, nkaba hali amango ankacimbonera abâna».

^p16.2 J'emunda omujà-kazi zâni ali: irhegeko ly'abantu balamaga e Mezopotamiya lyâlilidesire oku amango mukà omuntu ali ngumba, anahash'imuhâ omujà-kazi wâge baburhe bo naye. Akaba bashakulûza bîrhu barhanzi bal'iyemêriwe na Nyamuzinda okurhola omukazi wa kabirhi erhi wa kasharhu, Mwâmi Yezu erhi ayisha en'igulu, ashwinja ebyo binwa: Arhuhanza. Aderha oku Nyamuzinda arhalemaga okwo. Ci alemire mulume muguma, anamuhâ mukazi muguma (Lolâ Mt 19, 3-9).

Abramu ayumva izù lya Sarayi. ³ Ntyo, Abramu erhi ajira myâka ikumi ali omu cihugo c'e Kanani, mukâge Sarayi amuhà Hagari, mujà-kazi wâge munyamîsiri, amuhà ìba Abramu mpu amuyanke. ⁴ Naye, anacija emunda Hagari ali, arhòla izîmi. Nyamukazi kurhenga amango abonaga akola ali izîmi arhacilolaga nn'omu mwâbo nka muntu. ⁵ Sarayi anacibwîra Abramu, erhi: «We orhumire njakwo aka kagayo! Nayansire omujà-kazi wâni nakufumbikaye, na kurhenga amango abonaga akola ali izîmi, niono ntacibonwa nka muntu omu masù gâge. Nyamuzinda yêne arhufunge rhwembi!». ⁶ Abramu abwîra Sarayi, erhi: «Omujà-kazi wâwe omu maboko gâwe anali, wêne omujirire oku onasîmire». Abwo Sarayi akaz'ilibuza owâbo kuhika owâbo amuyaka. ⁷ Malahika wa Nyamubâho anacishimana Hagari hôfi n'iriba liguma omu irûngu, lyo iriba libà oku burhambi bw'enjira y'e Shuru. ⁸ Amudôsa, erhi: «Hagari, mujà-kazi wa Sarayi, ngahi warhenga na ngahi wajà?». Hagari anacimushuza, erhi: «Najà nayâka nn'omu mwîrhu Sarayi». ⁹ Malahika wa Nyamubâho amubwîra, erhi: «Galuka, oshubire emwa nn'omu mwinyu onakazimuyumva». ¹⁰ Malahika wa Nyamubâho amubwîra, erhi: «Naluza bwenêne iburha lyâwe, lyaluga liyabirane okuganjwa». ¹¹ Malahika wa Nyamubâho anacimubwîra, erhi: «W'oyo oli izîmi, waburha omwânarhabana, wayîsh'imuyirika izîno lya Ismaeli⁹, bulya Nyamuzinda anayumvîrhe omulenge gwâwe. ¹² Oyo mwâna abà ndogomi nkali ya muntu, okuboko kwâge kwakâlikirwa abandi bôshi n'okuboko kw'abandi bôshi ye kwalikirwa. Ayimanga yêne omu masù ga bene wâbo bôshi.» ¹³ Hagari ayîrika Nyamubâho wamubonekeraga eri izîno: erhi: «we El Royi», kwo kuderha «We Nyamuzinda Obona», bulya gwârhi yêne, «Ka ye nshubir'ibona aha olya odwîrhe ambona?» ¹⁴ Co cirhuma eryo iriba liderhwa mpu iriba lya Lahayi-Royi, libà ekarhî ka Kadesi na Beredi. ¹⁵ Hagari anaciburhira Abramu omwânarhabana, naye Abramu àyirika mugala wa Hagari izîno lya Ismaeli. ¹⁶ Abramu ali akola agwêrhe myâka makumi gali munâni na ndarhu erhi Hagari amujira Íshe wa Ismaeli.

Genesis BHS 16.

וְשָׂרַי אֵשֶׁת אַבְרָם לֹא יֵלְדָה לוֹ וְלֵהָ שְׂפָחָה מִצְרַיִת וְשֵׁמָה הֵגָר: ² וְתֹאמֶר שָׂרַי אֶל-אַבְרָם הֲנֵה-נָא עֲצָרְנִי יְהוָה מִלֶּדֶת בֶּן-בָּרָא אֶל-שְׂפָחָתִי אוּלַי אֲבֵנָה מִמֶּנָּה וְיִשְׁמַע אַבְרָם לְקוֹל שָׂרַי: ³ וְתִלְקָח שָׂרַי אֵשֶׁת-אַבְרָם אֶת-הֵגָר הַמִּצְרַיִת שְׂפָחָתָהּ מִקֶּץ עֶשְׂרִים שָׁנִים לְשֵׁבֶת אַבְרָם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְתִתֵּן אֹתָהּ לְאַבְרָם אִשָּׁה לוֹ לְאִשָּׁה: ⁴ וַיֵּבֵא אֶל-הֵגָר וְתָהָר וְתָרָא כִּי הָרְתָהּ וְתִקַּל גְּבֵרְתָהּ בְּעֵינֶיהָ: ⁵ וְתֹאמֶר שָׂרַי אֶל-אַבְרָם חֲמָסִי עָלֶיךָ אָנֹכִי נָתַתִּי שְׂפָחָתִי בְּחִיקוֹךָ וְתָרָא כִּי הָרְתָהּ וְאִקַּל בְּעֵינֶיהָ יִשְׁפֹּט יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ: ⁶ וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל-שָׂרַי הֲנֵה שְׂפָחָתְךָ בְּיָדְךָ עֲשִׂי-לָהּ הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ וְתַעֲנֶנּוּ שָׂרַי וְתִבְרַח מִפְּנֵיהָ: ⁷ וַיִּמְצְאָהּ מִלֶּאֲדָה יְהוָה עַל-עֵינַי הַמִּים בַּמִּדְבָּר עַל-הָעֵינַן בְּדֶרֶךְ שׁוּר: ⁸ וַיֹּאמֶר הֲגָר שְׂפָחָת שָׂרַי אֵי-מִזָּה בָּאת וְאַנָּה תִלְכִּי וְתֹאמֶר מִפְּנֵי שָׂרַי גְּבֵרְתִי אָנֹכִי בְּרַחַת: ⁹ וַיֹּאמֶר לָהּ מִלֶּאֲדָה יְהוָה שׁוּבִי אֶל-גְּבֵרְתְּךָ וְהִתְעַנִּי תַחַת יְדֶיהָ: ¹⁰ וַיֹּאמֶר לָהּ מִלֶּאֲדָה יְהוָה הֲרַבָּה אֲרַבָּה אֶת-זֶרְעֶךָ וְלֹא יִסְפַּר מִרְבִּי: ¹¹ וַיֹּאמֶר לָהּ מִלֶּאֲדָה יְהוָה הֲנֵךְ וְיִלְדֶתְךָ בֶּן וְקִרְיָת שְׂמוֹ יִשְׁמְעָאֵל כִּי-שָׁמַע יְהוָה אֶל-עֲנָוֶיךָ: ¹² וְהוּא יְהִיָּה פָּרָא אָדָם יָדוּ בְּכֹל יוֹד כָּל בּוֹ וְעַל-פְּנֵי כָל-אֲחָיו יִשְׁכֹּן: ¹³ וְתִקְרָא שְׁם-יְהוָה הַדְּבָר אֵלֶיהָ אֵתָה אֵל רֵאִי כִּי אָמְרָה הֲגַם הַלֵּם רֵאִיתִי אֲחֵרִי רֵאִי: ¹⁴ עַל-כֵּן קָרָא לְבָאָר בְּאָר לְחֵי רֵאִי הֲנֵה בֵּין-קֹדֶשׁ וּבֵין בְּרֵד: ¹⁵ וְתִלְדֶה הֵגָר לְאַבְרָם בֶּן וְיִקְרָא אַבְרָם שְׁם-בְנֵהוּ אֲשֶׁר-יֵלְדָהּ הֵגָר יִשְׁמְעָאֵל: ¹⁶ וְאַבְרָם בֶּן-שָׁמְנַיִם שָׁנָה וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּלֶדֶת-הֵגָר אֶת-יִשְׁמְעָאֵל לְאַבְרָם: ס

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (namabona aha omu 22/04/2024).

17

Endagâno n'okukembûlwa kwa Abrahamu

¹ Abramu erhi ajira myâka makumi gali mwenda, Nyamubâho amubonekera amubwîra, erhi: «Nie El-Shadayi, Nyamuzinda Ogala-byôshi, olambagire embere zâni onayôrhe mwimâna. ² Nafundika endagâno yâni na nâwe, nakuluza bwenêne». ³ Abramu anacikumba bûbi, na Nyamuzinda amubwîra, erhi: ⁴ «Niono, endagâno yâni nâwe yeyi: Wabà îshe w'amashanja manji manji. ⁵ Barhakanacikuderha Abramu, ci we kola Abrahamu, bulya nakujira îshe wa mashanja manji manji. ⁶ Nakuhà iburha lirhali linyi, wabà îshe wa

⁹16.11 Yishma' El, : Ismaheli: Kwo kuderha «Nyamuzinda kuyumva ayumva». Shâma' omu cihebraniya kuli kuderha «kuyumva», El kuli kuderha, «Nyamuzinda ».

mashanja manji na bâmi banji bakurhendamwo. ⁷ Nafundika endagâno yâni rhwembi, ekarhî kani n'iburha lyâwe enyuma zâwe, n'obûko bwâwe enyuma zâwe, kurhenga oku iburha kujà oku lindi, yabà ndagâno y'ensiku zôshi, kuderha nti mbè Nyamuzinda wâwe na Nyamuzinda w'iburha lyâwe enyuma zâwe. ⁸ Nakuha w'oyo n'iburha lyâwe ecîra cihugo oyûbasiremwo, ecihugo ca Kanani côshi, caba câwe ensiku zôshi, nâni nabà nie Nyamuzinda wâwe». ⁹ Nyamuzinda abwîra Abrahamu, erhi: «Woyo olange bwinjà endagâno yâni, woyo n'iburha lyâwe enyuma kurhenga oku iburha kujà oku lindi. ¹⁰ Alaga endagâno yâni mukwânîne mulange, ndagâno ekarhî kani na nâwe, kwo kuderha we n'iburha lyâwe enyuma zâwe: Ngasi mwanarhabana w'omu nyumpa yâwe yeshi akwânîne akembûlwe. ¹¹ Mujire bammukembûle, kwo kuderha batwe ehishisha hy'obulume bwinyu, co cabà cimanyîso c'endagâno yâni ekarhî kani na ninyu. ¹² Ngasi mwanarhabana winyu, erhi akajira nsiku munâni abusirwe, anakembûlwe, kurhenga oku iburha kujà oku lindi. Oyo anabà mwanarhabana waburhwa omu nyumpa yâwe nîsi erhi omwânarhabana waguliragwa ecigolo cirhali c'omu bûko bwâwe. ¹³ Oyo obusirwe omu nyumpa yâwe, n'oyo wagulagwa nsaranga, kukwânîne bakembûlwe. Endagâno yâni yashâkwa omu mubiri gwinyu nka ndagâno y'ensiku zôshi. ¹⁴ Orhali mukembûle, omulume barhatwiri ehishisha hy'oku bulume bwâge, oyôla kukwânîne akagwe omu bûko bwinyu, bulya arhakenziri endagâno yâni». ¹⁵ Nyamuzinda abwîra Abrahamu, erhi: «Mukâwe Sarayi irhondo orhacihîraga okamuderha mpu ye Sarayi, ci izîno lyâge ye kola wâbà Sara'. ¹⁶ Namugisha nankuhè omwânarhabana wa kuli ye, namugisha abè nnina w'amashanja, anaburhe amashanja aburhe n'abâmi b'amashanja». ¹⁷ Abrahamu akumba bûbi, arhondêra asheka, erhi amacidesa yêne, erhi: «K'omwâna akaciburhwa n'omushosi wa myâka igana, na Sara ogwêrhe myâka makumi gali mwenda, ka anaciburha? ¹⁸ Abrahamu, erhi: «Ciru Ismael arhanarhang'ilama embere zâwe!» ¹⁹ Nyamuzinda ashuza, erhi: «Kwo binali, mukâwe Sara akuburhira omwânarhabana, wanamuyirika izîno lya Izaki, nafundika endagâno yâni haguma naye, yabà ndagâno y'ensiku n'amango, kuderha nti mbè Nyamuzinda wâge n'ow'obûko bwâge bwayisha enyuma zâge. ²⁰ Oku biyêrekîre Ismaeli neci nkuyumvîrhe; naye mmugishire, namuhà iburha, namujire aluge bwenêne, aburha baluzi ikumi na babirhi, namujira ishanja linene. ²¹ Ci kwônene endagâno yâni, Izaki ye rhwayifundika rhweshi, mugala wâwe waburhwa na Sara mwâka irhondo nka gano mango». ²² Erhi ayûsa ashambâla, Nyamuzinda asêzera Abrahamu. ²³ Oku bundi Abrahamu anarhôla omugala Ismaeli, ngasi bandi banali ba maburhwa omu mwâge, n'abandi bambali agulaga n'enfaranga, rhuderhe ngasi banali balume b'aha mwa Abrahamu bôshi abakembûla ehishisha hy'obulume bwâbo olwo lusiku lwonêne na kuhika ene nk'oku Nyamuzinda anamubwîraga. ²⁴ Erhi Abrahamu akembûlwa erhi agwêrhe myâka makumi gali mwenda na mwenda, anacikembûlwa ehishisha hy'obulume bwâge. ²⁵ Omugala Ismaeli naye ali agwêrhe myâka ikumi n'isharhu erhi akembûlwa ehishisha hy'obulume bwâge. ²⁶ Olwo lusiku lwonênê, Abrahamu n'omugala Ismael, bakembûlwa. ²⁷ Abalume b'aha mwâge bôshi, abâna b'omu mulala gwâge, na ngasi bandi agulaga nfaranga embuga, bôshi bakembûlwa kuguma naye.

Genesis BHS 17:

וַיְהִי אֲבָרָם בְּזִמְתֻשְׁעִים שְׁנָה וַתִּשַׁע שָׁנִים וַיֵּרָא יְהוָה אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי-אֵל שְׂדֵי הַתְּהַלָּד לְפָנַי וְהָיָה תָמִים: וְאַתָּנָה בְרִיתִי בֵינִי וּבֵינְךָ וְאַרְבֶּה אוֹתְךָ בְּמֵאֵד מְאֵד: וַיִּפֹּל אֲבָרָם עַל-פָּנָיו וַיִּדְבֹר אֶתֹּו אֱלֹהִים לֵאמֹר: אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אֵתְךָ וְהִיִּית לְאָב הַמֶּזֶן גֹּוִים: וְלֹא-יִקְרָא עוֹד אֶת-שְׁמֶךָ אֲבָרָם וְהָיָה שְׁמֶךָ אֲבָרָהם כִּי אֲבֵה־מֶזֶן גֹּוִים נִתְּתִיךָ: וְהַפְרִתִי אֵתְךָ בְּמֵאֵד מְאֵד וְנִתְּתִיךָ לְגֹוִים וּמְלָכִים מִמֶּךָ יֵצְאוּ: וְהִקְמַתִי אֶת-בְּרִיתִי בֵינִי וּבֵינְךָ וּבֵין זִרְעֶךָ אֶתְּרִיךָ לְדֹרֹתֶם לְבְרִית עוֹלָם לְהִיזוֹת לְךָ לְאֱלֹהִים וְלִזְרַעְךָ אֶתְּרִיךָ: וְנִתְּתִי לְךָ וְלִזְרַעְךָ אֶתְּרִיךָ אֵת כָּל-אַרְץ כְּנָעַן לְאַחֲזֹת עוֹלָם וְהִיִּיתִי לָהֶם לְאֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-אַבְרָהָם וְאַתָּה אֶת-בְּרִיתִי תִשְׁמֵר אֵתָה וְזִרְעֶךָ אֶתְּרִיךָ לְדֹרֹתֶם: זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ בֵינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין זִרְעֶךָ אֶתְּרִיךָ הַמּוֹל לְכֶם כָּל-זָכָר: וְנִמְלַתֶם אֵת בְּשֵׁר עַרְלַתְכֶם וְהָיָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם: וּבֹן-שְׁמֹנֶת יָמִים יִמּוֹל לְכֶם כָּל-זָכָר לְדֹרֹתֵיכֶם יְלִיד בְּיֹת וּמִקְנַת-כֶּסֶף מִכָּל בֶּן-זָכָר אֲשֶׁר לֹא מִזְרַעְךָ הוּא: הַמּוֹל | יִמּוֹל יְלִיד בֵּיתְךָ וּמִקְנַת כֶּסֶף וְהָיָה בְרִיתִי בְּבִשְׂרְכֶם לְבְרִית עוֹלָם: וְעָרַל | זָכָר אֲשֶׁר לֹא-יִמּוֹל אֶת-בְּשֵׁר עַרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה הַגִּפְשׁ הַהוּא מֵעַמִּי אֶת-בְּרִיתִי הַפֶּר: ס

^{17.15} Sara: kwo kuderha «Mugoli, Muluzinyere».

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם שְׂרֵי אֲשֶׁתְּךָ לֹא־תִקְרָא אֶת־שְׁמִי שְׂרֵי כִי שָׂרָה שְׁמָהּ: וּבִרְכַתִּי אֹתָהּ וְגַם נָתַתִּי מִמֶּנָּה לָּךְ בְּן וּבִרְכַתֶּיהָ וְהִיְתָה לְגוֹיִם מְלֹכֵי עַמִּים מִמֶּנָּה יִהְיוּ: וַיִּפֹּל אַבְרָהָם עַל־פָּנָיו וַיִּצְחַק וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ הֲלִבְנֵי מֵאָה־שָׁנָה יוֹלֵד וְאִם־שָׂרָה הִבְתַּת־שָׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־הָאֱלֹהִים לֹא יִשְׁמַעְאֵל יְחִיהָ לְפָנֶיךָ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֲבַל שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ יֵלֶדְתְּ לָּךְ בֶּן וְקִרְאתָ אֶת־שְׁמוֹ יִצְחָק וְהִקְמַתִּי אֶת־בְּרִיתִי אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם לְזָרְעוֹ אַחֲרָיו: וְלִישְׁמַעְאֵל שְׁמַעְתִּיךָ הִנֵּה | בִּרְכַתִּי אִתּוֹ וְהִפְרִיתִי אִתּוֹ וְהִרְבִּיתִי אִתּוֹ בְּמֵאֵד מְאֹד שְׁנַיִם־עָשָׂר נְשִׂאִים יוֹלִיד וְנָתַתִּיו לְגוֹי גָּדוֹל: וְאֶת־בְּרִיתִי אֶקִּים אֶת־יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לָּךְ שָׂרָה לְמוֹעֵד הַזֶּה בְּשָׁנָה הַאֲחֵרָת: וַיִּכַּל לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם: וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת־יִשְׁמַעְאֵל בְּנֹו וְאֵת כָּל־יְלִידֵי בֵיתוֹ וְאֵת כָּל־מִקְנֵת כֶּסֶף כָּל־זָכָר בְּאֲנָשֵׁי בֵית אַבְרָהָם וַיִּמַּל אֶת־בְּשָׂר עַרְלָתָם בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים: וְאַבְרָהָם בֶּן־תְּשַׁעִים וְתִשְׁעֵי שָׁנָה בְּהַמְלוֹ בְּשָׂר עַרְלָתוֹ: וַיִּשְׁמַעְאֵל בְּנֹו בֶן־שָׁלֹשׁ עָשָׂר שָׁנָה בְּהַמְלוֹ אֵת בְּשָׂר עַרְלָתוֹ: בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה נִמְלָו אַבְרָהָם וַיִּשְׁמַעְאֵל בְּנֹו: וְכָל־אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ יָלִיד בְּיַת וּמִקְנֵת־כֶּסֶף מֵאֵת בֶּן־נֶבֶר נִמְלוּ אִתּוֹ: פ

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (namabona aha omu 22/04/2024)

18

Nnâmahanga ashub'ibonekera Abrahamu aha Mambri

¹ Nyamubâho amubonekera aha murhi gwa Mambri erhi atamire aha lusò lw'ecirâlo câge, amango g'idûrhu likali ly'omûshi. ² Erhi alambûla amasû abona bantu basharhu bamuyimanzire aha burhambi. Erhi ababona arhenga aha lusò lw'ecirâlo aja emunda bali, ahwera oku idaho. ³ Ababwîra, erhi: «Yâgirwa Nnahamwîrhu kusengire, akaba ntonyire omu masû gâwe, orhageraga aha burhambi bwa mwambali wâwe buzira kuyimanga. ⁴ Bajîlêrha mîshi masunguno mukalabe amagulu, munarhamûkîre hali ogu murhi. ⁵ Najîlonza ecihimbi c'omugati murhûzemwo omurhima mubul'igenda, e kuli mwajà co canarhumaga mugera aha mwa mwambali winyu eco!». Banacishuza mpu: «Ojirage nk'okwo odesire». ⁶ Abrahamu anacibadukira omu cirâlo emunda Sara ali ambwîra, erhi: «Orhôle mirengo ishanrhu ya nshâno, obumbe onabajiriremwo orhugati. ⁷ Abrahamu akanya aja omu busò bwâge, arhòlamwo akanina k'omutwirà kashushagire bwinjà akahâ omwambali, naye akanya aj'ikarheganya. ⁸ Ayisha adwîrhe amashanza, empyûhyû na kalya kanina anabâgaga, adekereza embere zabo; naye ayimanga hôfi nabo aha idako ly'omurhi oku bakâlya. ⁹ Banacimudôsa, mpu: «Ngahi mukâwe Sara ali?» Abashuza, erhi: «Yoyo otamîre omu cirâlo». ¹⁰ Olya w'ecigolo aderha, erhi: «Mwâka irhondo nashub'igera hano mwâwe kandî, n'ago mango, erhi mukâwe Sara agwêrhe mugala». Sara akazâg'iyumviza aha lusò lw'ecirâlo câli enyuma zâge. ¹¹ Ci Abrahamu na Sara bali bakola bashosi ba myâka minji, na Sara ali amahwerwa arhacijâga omu mugongo. ¹² Lero Sara acîshesa, erhi: «K'aga mango nahwire nakaciyumva amasîmal N'ibanie oyûla okola luvandagwa!». ¹³ Ci kwône Nyamubâho abwîra Abrahamu, erhi: «Cirhumire Sara asheka anaderha erhi: Ka kuburha nâni nakaciburha nankola ncîbêrîre ntâye? ¹⁴ Ka hali ebirhangâzo byankayabîra Nyakasane okujira? Mwâka irhondo nka gano mango, nashubira eno mwâwe na Sara aburha mugala.» ¹⁵ Sara acîhakanula, erhi: «Mâshi ntashesire», ali amayôboha, ci kwône amubwîra, erhi: «Neci washesire».

Abrahamu asengerera ab'e Sodomo

¹⁶ Balya balume banaciyimuka, bagenda, bâhika aha bâkalangira Sodomo. Abrahamu aja alambagira bôshi nabo mpu abaluse. ¹⁷ Nyamubâho acîdôsa erhi: «Kurhi nafulikaga Abrahamu akantu ndâlîre okujira, ¹⁸ n'obwo Abrahamu aba ishanja linene na lizibu n'agandi mashanja g'igulu goshi gagishwa muli ye? ¹⁹ Bulya nacimwîshozire nti arhegeke abâna bâge n'enyumpa yâge enyuma zâge mpu balange enjira ya Nyamubâho omu kujira ebishingânîne⁵ n'ebilongîre»; na ntyo, Nyamubâho anajirira Abrahamu ebi amulaganyagya. ²⁰ Ntyo, Nyamubâho anaciderha, erhi: «Omulenge gushobesire Sodoma na Gomora gurhali munyi! Ecâha câbo carhalusire. ²¹ Nkolaga nabunguluka ndole erhi nanga erhi neci bajizire ebira omulenge gubashobesire emunda ndi gumanyîsize: nâni ntacihabè». ²² Balya bantu barhenga halya bàja olunda lw'e Sodomo. Abrahamu erhi aciyimanzire embere za Nyamubâho. ²³ Abrahamu ayegêra, aderha,

⁵18.19 «Obushinganyanya» buli bwôrhere bwinjà, oburhegesi bwa mwâmi Daudi bwali buyimangirekwo (2 Sam 8, 15; Iz 9, 6...)

erhi: «Kâli onakolaga waherêrekeza omushinganyanya^t haguma n'enkola-maligo?». ²⁴ Kwankabà habonekana bantu bashinganyanya makumi arhanu mw'olwo lugo. Kâli onakolaga wabaherêrekeza? K'orhankabalira olwo lugo erhi abo bashinganyanya makumi arhanu galulimwo garhuma? ²⁵ Nanga orhankajira ntyo! Okuherêrekeza omushinganyanya haguma n'enkola-maligo, okugeza omushinganyanya cikembe ciguma n'omunyabyâha. Nanga ntà mango. K'omutwî w'emmanja w'igulu lyôshi arhakacitwa mmanja?» ²⁶ Nyamubâho anacishuza, erhi: «Nkashigâna e Sodomomo bantu makumi arhanu bashinganyanya omu lugo, nanababalira ecishagala côshi bo barhuma» ²⁷ Abrahamu ashub'iderha, erhi: «Ciru nkabâ katulo na luvû, nashub'icishomya okushambâza Nnahamwîrhu. ²⁸ Hali amango omu bashinganya makumi arhanu hankabula barhanu: Ka wanahana ecishagala côshi erhi abo barhanu bo barhumire?» Nyamubâho amushuza, erhi: «Nanga, erhi hankabâ bashinganyanya makumi ani na barhanu, ntankaciluhana». ²⁹ Abrahamu ashubirira, erhi: «Nkaba hanayîsh'ibonekana makumi ani gone». Nyamubâho amushuza, erhi: «Ntakujire erhi ago makumi ani garhuma». ³⁰ Abrahamu, erhi: «Nnawîrhu arhabâga burhe, nshub'iderha; nkaba hanaciboneka makumi asharhu». Naye, erhi ntaluhane hakabonekana ago asharhu. ³¹ Ayûshûla, erhi: «Nashub'icishomya okushambâza Nnawîrhu: Nkaba hanaciboneka makumi abirhi». Nyamubâho amushuza, erhi: «Ntacishâbe erhi ago makumi abirhi go garhuma». ³² Abrahamu, erhi: «Nnawîrhu arhabâga burhe, nderhe ecinwa cizinda: Nkaba hanciboneka ikumi lyône»; Nyamubâho amushuza, erhi: «Ntacihane erhi eryo ikumi lyo lirhumire» ³³ Nyamubâho erhi ays'ishambâza Abrahamu, agenda, naye Abrahamu ashubira emwâge.

Genesis BHS 18:

1 וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה בְּאֵלֵי מִמְרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כְּחֵם הַיּוֹם: 2 וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיֵּרָץ לְקִרְאתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה: 3 וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם־נָא מִצְּאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֵלֶינָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ: 4 וַיִּקְחֵנָּא מֵעֶטְמִים וּרְחִצּוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁעֲנוּ תַּחַת הָעַץ: 5 וַאֲקַחְהָ פֶתֶלְחֵם וְסַעְדּוּ לְבַבְכֶם אַחַר תַּעֲבֹרוּ כִּי־עַל־כֵּן עֲבַרְתֶּם עַל־עַבְדְּכֶם וַיֹּאמְרוּ בֵּן תַעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ: 6 וַיִּמְהַר אַבְרָהָם הָאֵהָלָה אֶל־שָׂרָה וַיֹּאמֶר מִהֲרִי שְׁלֵשׁ סָאִים קָמַח סֹלֶת לוֹשִׁי וְעֵשִׂי עֲגוֹת: 7 וְאֶל־הַבְּקָר רֵץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח בֶּן־בְּקָר רֶדֶךְ וַיִּתֵּן אֶל־הַנְּעָר וַיִּמְהַר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ: 8 וַיִּקַּח חֲמָאָה וְחֹלֵב וּבִן־הַבְּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לַפְּנֵיהֶם וְהוּא־עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעַץ וַיֹּאבְלוּ: 9 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֵימָה שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְּאֵהָל: 10 וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעַת חַיָּה וְהִנֵּה־בֵן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וְשָׂרָה שִׁמְעַת פֶּתַח הָאֵהָל וְהוּא אַחֲרָיו: 11 וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זָקֻנִים בָּאִים בְּיָמִים חַדְלָה לְהַיּוֹת לְשָׂרָה אַרְחַ כְּנָשִׁים: 12 וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרֵי בְלִתִּי הִיתָה־לִּי עַדְנָה וְאֲדֹנָי זָקֵן: 13 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַבְרָהָם לְמָה זֶה צָחֲקָה שָׂרָה לֵאמֹר הָאֵף אֲמַנְגִם אֶלְד וְאֲנִי זָקֵנָתִי: 14 הֲיִפְלֵא מִיְהוָה דְּבַר לְמוֹטֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעַת חַיָּה וְלִשְׂרָה בֵּן: 15 וַתִּכְחַשׁ שָׂרָה | לֵאמֹר לֹא צָחֲקָתִי כִּי | יִרְאֶה וַיֹּאמֶר | לֹא כִּי צָחֲקָתִי: 16 וַיִּקְמוּ מִשֵּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקֹפוּ עַל־פְּנֵי סֹדֵם וְאַבְרָהָם הֵלֵךְ עִמָּם לְשַׁלְחָם: 17 וַיְהִי־הָ אִמֶר הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה: 18 וְאַבְרָהָם הָיָה יְהִי לְגוֹי גָדוֹל וְעָצוּם וְנִבְרָכוּ בּוֹ כָּל־גּוֹיֵי הָאָרֶץ: 19 כִּי יִדְעֹתֶיךָ לְמַעַן אֲשֶׁר יֵצֵא אֶת־בְּנֵיךָ וְאֶת־בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשִׁמְרוּ דְרָדֶךְ יְהוָה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הִבִּיא יְהוָה עַל־אַבְרָהָם אֵת אֲשֶׁר־דִּבַּר עָלָיו: 20 וַיֹּאמֶר יְהוָה זַעֲקַת סֹדֵם וְעַמָּרָה כִּי־רָבָה וְחַטָּאתָם כִּי־כַבְּדָה מְאֹד: 21 אַרְדֵּה־נָּא וְאַרְאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבְּאָה אֵלַי עֲשׂוּ | כֻּלָּה וְאִם־לֹא אֲדַעַה: 22 וַיִּפְּנוּ מִשֵּׁם הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ סֹדְמָה וְאַבְרָהָם עֹדְנָו עֹמֵד לַפְּנֵי יְהוָה: 23 וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הָאֵף תִּסְפָּה צְדִיק עִם־רָשָׁע: 24 אוֹלֵי יֵשׁ חַמְשִׁים צְדִיקִים בְּתוֹךְ הָעִיר הָאֵף תִּסְפָּה וְלֹא־תִשָּׂא לְמָקוֹם לְמַעַן חַמְשִׁים הַצְדִיקִים אֲשֶׁר בְּקִרְבָּה: 25 חַלְלָה לָךְ מַעֲשֵׂת | כַּדְּבַר הַזֶּה לְהַמִּית צְדִיק עִם־רָשָׁע וְהִיָּה כַּצְדִיק כַּרְשָׁע חַלְלָה לָךְ הַשֹּׁפֵט כֻּל־הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט: 26 וַיֹּאמֶר יְהוָה אִם־אֲמַצָּא בְּסֹדֵם חַמְשִׁים צְדִיקִים בְּתוֹךְ הָעִיר וְנִשְׂאֵתִי לְכָל־הַמָּקוֹם בְּעִבְרוֹם: 27 וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָּא הוֹאֵלְתִי לְדַבֵּר אֶל־אֲדֹנָי וְאֲנִי עֹפֵר וְאֶפְרָ: 28 אוֹלֵי יַחֲסֹרוֹן חַמְשִׁים

^{18.23} Aga madôso (18, 23-32) ga Abrahamu gâli ga kulonza okuciza Sodoma. Erhi bankashâbire olugo lwa Sodomomo, bâli baherêrekeza omushinganyanya haguma n'enkola-maligo.

הַצְדִּיקִים חֲמִשָּׁה הַתְּשׁוּחִית בְּחַמְשָׁה אֶת־כָּל־הָעִיר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחֵת אֶם־אֲמַצָּא שָׁם אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה: ¹²⁹וַיִּסֶּף
עוֹד לְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאמֶר אוֹלִי יִמְצְאוּן שָׁם אַרְבָּעִים וַיֹּאמֶר לֹא אֶעֱשֶׂה בְּעִבּוֹר הָאַרְבָּעִים: ¹³⁰וַיֹּאמֶר אֶל־נָא יַחַר לְאֹדְנִי
וְאֶדְבַּרְהָ אוֹלִי יִמְצְאוּן שָׁם שְׁלֹשִׁים וַיֹּאמֶר לֹא אֶעֱשֶׂה אֶם־אֲמַצָּא שָׁם שְׁלֹשִׁים: ¹³¹וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא הוֹאֲלֵתִי לְדַבֵּר
אֶל־אֹדְנִי אוֹלִי יִמְצְאוּן שָׁם עֶשְׂרִים וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחֵת בְּעִבּוֹר הָעֶשְׂרִים: ¹³²וַיֹּאמֶר אֶל־נָא יַחַר לְאֹדְנִי וְאֶדְבַּרְהָ
אֶדְהַפְּעֵם אוֹלִי יִמְצְאוּן שָׁם עֶשְׂרֵה וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחֵת בְּעִבּוֹר הָעֶשְׂרֵה: ¹³³וַיֵּלֶךְ יְהוָה כְּאִשֶּׁר כָּלָה לְדַבֵּר
אֶל־אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לְמִקְמוֹ:

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (namabona aha omu 22/04/2024).

19

Okushâbwa kwa Sodomu

¹ Erhi balya bamalahika babirhi bahika aha Sodomu câjingwè, Loti ali abwârîre aha muhango gw'olugo. Erhi Loti ababona ayimuka, akanya aj'ibayankirira, ahwera oku idaho. ² Aderha, erhi: «Mmuhûnyire mâshi banawirhu muyîshe muyandagalire emwa mwambali winyu muj'ihandayo, mugeze amîshi oku magulu, n'irhondo sêzi mwanahira njira», ci bôhe bashuza, mpu: «Nanga, rhwalâla muno ngo». ³ Ci kwône abayinginga bwenêne kuhika bayêmêra okujâ emwâge n'okujâ omu nyumpa. Abarheganyiza ebiryo, abayôkera omugati gurhalimwo lwango^u, banacilya. ⁴ Oku barhacigwîshira, enyumpa yôshi yagorhwa n'abalume b'omu lugo, bantu b'e Sodomu, kurhenga oku misole kuhika oku bashosi, olubaga lwôshi buzira kusiga ndi nyuma. ⁵ Bayâkûza Loti banacimudôsa, mpu: «Ngahi bali balya bantu bajîre hanola mwâwe bunu budufu? Orhuhè bo rhubalâlâne». ⁶ Loti ahuluka aja emunda bali emuhanda, anayigala olumvi enyuma zâge. ⁷ Anacibabwîra, erhi: «Bene wîrhu, mwe mukasinga, mumanye mwankakola amabî! ⁸ Yumvi mmubwîre, ngwêrhe banyere babirhi barhasag'imanya balume, nnammulerherabo: mubajire oku mubwîne kwinjâ, ci abola bantu mumanye mwankaderha mpu mwabahumakwo, bulya mwo bajire omu cîhôho c'enyumpa yâni». ⁹ Ci bahuza, mpu: «Orhenge aho! Azind'iyisha ali mubunga, yoyo wamacîjiraga mutwî wamanja! Wâbâ we rhujira kubî kubalusha». Bacîrhunika kuli Loti bwenêne; bamuyishakwo bakola bapamula olumvi. ¹⁰ Ci balya balume bombi, banacîrîka okuboko, bakululira Loti aha burhambi bwâbo, omu nyumpa, banahamika olumvi. ¹¹ Bahunika balya bantu kw'olumbwibwi aha lusò, kurhenga oku murhò kuhika oku mukulu, bayabirwa ciru n'okubona omuhango. ¹² Balya bantu babirhi banacibwîra Loti, mpu: «Ka hali bandi bene winyu ojira enôla munda? Bagala bâwe, ngasi bene winyu bali munôla lugo bôshi obarhenze hanola. ¹³ Rhukola rhwashâba luno lugo, bulya omulenge kuli abâla bantu emwa Nyamubâho gwarhalusire, na Nyamubâho anarhurhumire mpu rhubamalire». ¹⁴ Loti akanya aj'ibwîra abakwi bakazâgisheba abâli, erhi: «Yimuki murhenge muli cino cihugo bulya Nyamuzinda alâlire okucishâba; ci abakwi bamaya mpu kuhalîza. ¹⁵ Erhi kubâ mucêracêra, bamalahika banacisêza Loti, mpu: «Yimuka orhôle mukâwe n'aba bâli bâwe bali ahâla bombi, ogende lyo orhag'igwa omu buhane Nyamubâho ahanamwo bino bishagala. ¹⁶ Mpu acizindoloka, balya balume babirhi bamugwârîra oku kuboko ye na mukâge n'abâli oku banali babirhi, bulya Nyamuzinda ali alonzize okubacinga. Bamuhulusa banamulekera emuhanda gw'olugo. ¹⁷ Oku bamuhêka e muhanda, muguma muli balya bamalahika amubwîra, erhi: «Kanya oyâke duba duba, ocize omûka gwâwe, orhakabaganaga enyuma orhanayimangaga ngahi omu kabanda ci oyâkire oku ntondo lyo olek'ihêkwa omu nsanyâ». ¹⁸ Loti abashuza, erhi: «Nanga, Nnahamwîrhu. ¹⁹ Mwambali wâwe arhonyire omu masû gâwe, wananyêresire olukogo lwâwe ene ofungira omûka gwâni. Ci kwône, ntankayâkira oku ntondo, mpîke n'obwo buhanya burhantindakwo, obone namafâ».

Obûko bwa bene Mowabu n'obwa bene Amoni

²⁰ Lolâ lula lugo luli hôfi; omuntu anayakiramwo, lurhali lunganaci. Oleke nyâkiremwo; luligi lunganaci? Lyôki nankalobôka». ²¹ Naye amushuza, erhi: «Nkubêrîre kandi olwo lukogo, ntacishâbe olwo lugo odesire». ²² Kanyagya oyâkiremwo bulya ntâco najira orhanacihikamwo.» Co carhumire bayîrika olwo lugo izîno lya Sowari. ²³ Erhi izûba likola lyashoshoka, Loti ahika omu Sowari. ²⁴ Oku bundi Nyamubâho

^u19.3 Ogu mugati gurhalimwo lwango gudesirwe obwa burhanzirhanzi, gwacish'iderhwa amango g'olubungo na Basâka (Lub 12) n'ag'ishêga lizinda.

anacirhogeza enshâno y'ecibiriti n'omuliro kuli Sodomo na kuli Gomora.²⁵ Anacishâba ebyo bishagala n'olubanda lwôshi, haguma n'abantu balimwo na ngasi hyâsi hy'oku idaho.²⁶ Mukà Loti mpu akabagana enyuma, ashuba cirundo ca munyu.²⁷ Abrahamu azûka sêzisêzi aja halya ayimangaga embere za Nyamuzinda.²⁸ Alâba Sodomo na Gomora n'akabanda kôshi, alangîra omugî gwatumbûka omu cihugo nka mugî gw'omu cibêye.²⁹ Ntyo ago mango, Nyamuzinda ashâbaga ebishagala by'omu kabanda, akengêra Abrahamu, akûla Loti muli obwo buhanya, erhi akola ashanda ebishagala Loti ayûbakagamwo. Obûko bwa bene Mowabu n'obwa bene Amoni.³⁰ Loti arhenga e Sowari, agend'iyûbaka oku ntondo bone abâli bombi^y, bulya ali ayobohire okubêra e Sowari. Banacigend'ibêra omu lukunda bon'abâli bombi.³¹ Omwâli mukulu anacibwîra omurho, erhi: «Larha oyûla okola mushosi anta mulume wankaja emunda rhuli nk'oku banajira omu igulu lyôshi.³² Oyîshe rhuwêse Larha idivayi rhunalâle rhwe naye; ntyo larha rhwanamukûlakwo iburha.»³³ Banacinywesa îshe idivayi mw'obwo budufu, omunyere mukulu aj'igwîshira aha burhambi bw'îshe, arhamanyaga ciru amango azûkaga.³⁴ Erhi buca, omunyere mukulu abwîra omulumuna, erhi: «Injo budufu nalâzire rhwe na larha; rhushub'imunywesa idivayi muli obu budufu, nâwe ogend'ilâla mwe naye, ntyo larha rhwanamukulakwo iburha.»³⁵ Banacinywesa îshe idivayi kandi obwo budufu, n'omunyere murhò agend'igwîshira aha burhambi bwâge. Arhamanyaga amango agwîshiraga ciru n'amango azûkaga.³⁶ Bâli ba Loti bombi banaciba izîmi, erhi n'izîmi liri ly'îshe.³⁷ Omukulu aburha murhabana, anacimuyirika erya Mowabu^w, ye shakulûza wa bene Mowabu.³⁸ Omurho naye aburha murhabana, amuyirika erya Beni-Ami^x, ye shakulûza wa bene Amoni.

Genesis BHS 19:

1 וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה בְּעָרֵב וְלוֹט יָשֵׁב בְּשַׁעַר-סֹדֶם וַיֵּרְאוּלוֹט וַיִּקְרָם לְקִרְאָתָם וַיִּשְׁתַּחוּ אֲפָיִם אֶרְצָה: 2 וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא-אֲדֹנָי סוּרוּ נָא אֶל-בַּיִת עַבְדְּכֶם וְלִינוּ וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁכַּמְתֶּם וְהִלַּכְתֶּם לְדַרְכְּכֶם וַיֹּאמְרוּ לֹא כִי בְרָחוּב נָלִין: 3 וַיִּפְצְצֶם מְאֹד וַיִּסְרוּ אֵלָיו וַיָּבֹאוּ אֶל-בֵּיתוֹ וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֵּה וּמִצּוֹת אָפֶה וַיֹּאבְלוּ: 4 טָרֶם יִשְׁכְּבוּ וְאֲנָשֵׁי הָעִיר אֲנָשֵׁי סֹדֶם נָסְבוּ עַל-הַבַּיִת מִנְעַר וְעַד-זֶקֶן כָּל-הָעָם מִקְּצָה: 5 וַיִּקְרָאוּ אֶל-לוֹט וַיֹּאמְרוּ לוֹ אַיֵּה הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-בָּאוּ אֵלֶיךָ הַלַּיְלָה הוֹצִיאֵם אֵלֵינוּ וְנַדְעָה אֹתָם: 6 וַיֵּצֵא אֱלֹהִים לוֹט הַפְּתָחַ וְהַדְּלַת סַגְר אַחֲרָיו: 7 וַיֹּאמֶר אֶל-נָא אַחֵי תִרְעוּ: 8 הִנֵּה-נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת אֲשֶׁר לֹא-יָדְעוּ אִישׁ אוֹצִיאָה־נָא אֶתְהוֹן אֵלֵיכֶם וַעֲשׂוּ לָהֶן כַּטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם רַק לְאֲנָשִׁים הָאֵל אֶל-תַּעֲשׂוּ דְבַר כִּי-עַל-כֵּן בָּאוּ בְּצַל קִרְתִּי: 9 וַיֹּאמְרוּ | גִּשְׁתְּהִלָּא וַיֹּאמְרוּ הָאֲחָד בְּאֶלְגוֹר וַיִּשְׁפֹּט שְׁפוֹט עֵתָה נִרְעֵ לָךְ מֵהֶם וַיִּפְצְרוּ בְּאִישׁ בְּלוֹט מְאֹד וַיִּגְשׂוּ לְשֹׁבֵר הַדְּלַת: 10 וַיִּשְׁלַחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת-יָדָם וַיָּבִיאוּ אֶת-לוֹט אֲלֵיהֶם הַבַּיִתָּה וְאֶת-הַדְּלַת סַגְרוּ: 11 וְאֶת-הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-פָּתַח הַבַּיִת הַכּוֹל בְּסַגְרוֹתֵם מִקְּטוֹן וְעַד-גָּדוֹל וַיִּלְאוּ לְמַצָּא הַפְּתָח: 12 וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים אֶל-לוֹט עַד מִי-לָךְ פֶּה חֲתוֹן וּבְנֵיךָ וְכָל אֲשֶׁר-לָךְ בַּעִיר הוֹצֵא מִן-הַמְּקוֹם: 13 כִּי-מִשְׁחַתֵּים אֲנַחְנוּ אֶת-הַמְּקוֹם הַזֶּה כִּי-גִדְלָה צַעֲקוֹתֶם אֶת-פְּנֵי יְהוָה וַיִּשְׁלַחַנוּ יְהוָה לְשַׁחֲתָה: 14 וַיֵּצֵא לוֹט וַיְדַבֵּר | אֶל-חֲתָנָיו | לְקַחֵי בְנֹתָיו וַיֹּאמֶר קוּמוּ צֵאוּ מִן-הַמְּקוֹם הַזֶּה כִּי-מִשְׁחַתֵּית יְהוָה אֶת-הָעִיר וַיְהִי כַמִּצְחַק בְּעֵינֵי חֲתָנָיו: 15 וַיִּכְמוּ הַשְּׁחָר עֲלֶיהָ וַיֵּצֵאוּ הַמַּלְאָכִים בְּלוֹט יֹאמֶר קוּם לַח אֶת-אִשְׁתְּךָ וְאֶת-שְׁתֵּי בְנֹתֶיךָ הַנִּמְצָאֹת פִּן-תִּסְפָּה בְּעֵן הָעִיר: 16 וַיִּתְמַהֲמָהּ | וַיַּחְזְקוּ הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ וּבִיד-אִשְׁתּוֹ וּבִיד שְׁתֵּי בְנֹתָיו בְּחַמְלַת יְהוָה עָלָיו וַיִּצְאָהוּ וַיִּנְחָהוּ מִחוּץ לְעִיר: 17 וַיְהִי כַהוֹצֵאֵם אֹתָם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַמַּלְטָה עַל-נַפְשֶׁךָ אֶל-תִּבְטֵי אַחֲרֶיךָ וְאֶל-תַּעֲמֹד בְּכָל-הַכֹּפֶר הַהֵרָה הַמַּלְטָה פִּן-תִּסְפָּה: 18 וַיֹּאמֶר לוֹט אֱלֹהִים אֶל-נָא אֲדֹנָי: 19 הִנֵּה-נָא מִצָּא עַבְדְּךָ חוֹן בְּעֵינֶיךָ וַתַּגְדֵּל חַסְדְּךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי לְהַחְיֹת אֶת-נַפְשִׁי וְאֵנֹכִי לֹא אוֹכַל לְהַמְלִיט הַהֵרָה פִּן-תִּדְבַקְנִי הָרָעָה וּמָתִי: 20 הִנֵּה-נָא הָעִיר הַזֹּאת קִרְבָּה לָנוּס שָׁמָּה וְהִיא מִצְעָר אִמְלֻטָּה נָא שָׁמָּה הֲלֵא מִצְעָר הוּא וַתְּחִי נַפְשִׁי: 21 וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה נִשְׂאֵתִי פָּנֶיךָ גַם לְדַבֵּר הַזֶּה לְבַלְתִּי הַפְּכִי אֶת-הָעִיר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ: 22 מֵהַר הַמַּלְטָה שָׁמָּה כִּי

^y19.30 Muli eyi milongo 19, 30-36, omu kulonza okufungira omulala gwâbo mpu gulek'ihêrêkera, bâli ba Loti bayumaguza bwenêne: balonza okukûla îshe kw'ihurha.

^w19.37 Izîno Mowabu kwo kuderha: «Mîshi g'îshe», mîshi omu kulonza okuderha emburho y'omulume.

^x19.38 : Ben-Ami kwo kuderha «Mwene Olubaga lwâni» nkaba kuli kuderha «mwene omubusi wâni» bulya omubusi amuburhaga oku mwâli.

לֹא אוֹכֵל לְעֵשׂוֹת דְּבַר עַד-בְּאֵךְ שָׁמָּה עַל-כֵּן קָרָא שֵׁם-הָעִיר צֹעֵר: ²³הַשְּׁמֵשׁ יֵצֵא עַל-הָאָרֶץ וְלוֹט בָּא צֹעֵרָה: ²⁴וַיְהִי הַמָּטִיר עַל-סֹדֶם וְעַל-עַמֹּרָה גְפְרִית וְאִשׁ מֵאֵת יְהוָה מִן-הַשָּׁמַיִם: ²⁵וַיַּהַפֵּךְ אֶת-הָעָרִים הָאֵל וְאֵת כָּל-הַכְּכַר וְאֵת כָּל-יִשְׁבֵי הָעָרִים וְצִמַח הָאֲדָמָה: ²⁶וַתִּבֶט אֲשֶׁתוֹ מֵאֲחֵרָיו וַתְּהִי נֹצֵיב מִלֹּחַ: ²⁷וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בְּבֶקֶר אֶל-הַמְקוֹם אֲשֶׁר-עָמַד שָׁם אֶת-פְּנֵי יְהוָה: ²⁸וַיִּשְׁקֹף עַל-פְּנֵי סֹדֶם וְעַמֹּרָה וְעַל-כָּל-פְּנֵי אָרֶץ הַכְּכַר וַיֵּרָא וַהֲגָה עָלָה קִיטֵר הָאָרֶץ כְּקִיטֵר הַכַּבְשָׁן: ²⁹וַיְהִי בְשַׁחַת אֱלֹהִים אֶת-עָרֵי הַכְּכַר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-אַבְרָהָם וַיִּשְׁלַח אֶת-לוֹט מִתּוֹךְ הַהִפְכָּה בַּהֲפֹךְ אֶת-הָעָרִים אֲשֶׁר-יָשַׁב בָּהֶן לוֹט: ³⁰וַיַּעַל לוֹט מִצֹּעֵר וַיֵּשֶׁב בְּהַר וַשְׁתִּי בְנָתוֹ עִמּוֹ כִּי יֵרָא לְשֵׁבֶת בְּצֹעֵר וַיֵּשֶׁב בְּמַעְרָה הוּא וַשְׁתִּי בְנָתוֹ: ³¹וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל-הַצְעִירָה אַבְיָנוּ זָקֵן וְאִישׁ אֵין בְּאָרֶץ לְבוֹא עָלֵינוּ כְּדָרֶךְ כָּל-הָאָרֶץ: ³²לָכֵן נִשְׁקָה אֶת-אַבְיָנוּ יָזֵן וְנִשְׁכָּבָה עִמּוֹ וְנַחֲתִיה מֵאַבְיָנוּ זָרַע: ³³וַתִּשְׁקֹן אֶת-אַבְיָהּוּן יָזֵן בְּלִילָה הוּא וַתְּבֹא הַבְּכִירָה וַתִּשְׁכַּב אֶת-אַבְיָהּ וְלֹא-יָדַע בְּשִׁכְבָּהּ וּבְקוֹמָהּ: ³⁴וַיְהִי מִמַּחֲרָת וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל-הַצְעִירָה הַזֹּת-שָׁכַבְתִּי אִמֶּשׁ אֶת-אַבְי נִשְׁקָנוּ יָזֵן גַּם-הַלִּילָה וּבְאִי שָׁכַבְי עִמּוֹ וְנַחֲתִיה מֵאַבְיָנוּ זָרַע: ³⁵וַתִּשְׁקֹן גַּם בְּלִילָה הַהוּא אֶת-אַבְיָהּוּן יָזֵן וַתִּקַּם הַצְעִירָה וַתִּשְׁכַּב עִמּוֹ וְלֹא-יָדַע בְּשִׁכְבָּהּ וּבְקוֹמָהּ: ³⁶וַתַּהַרְיֵן שְׁתֵּי בָנוֹת-לוֹט מֵאַבְיָהּוּן: ³⁷וַתֵּלֶד הַבְּכִירָה בֶן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מוֹאָב הוּא אַבְי-מוֹאָב עַד-הַיּוֹם: ³⁸וְהַצְעִירָה גַם-הוּא יָלְדָה בֶן וַתִּקְרָא

שְׁמוֹ בֶן-עַמִּי הוּא אַבְי בְּנֵי-עַמּוֹן עַד-הַיּוֹם: ס

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (namabona aha omu 22/04/2024).

20

Abrahamu aha Gerari

¹ Abrahamu arhenga eyo munda aja omu cihugo ca Nêgebu, ayûbaka ekarhî ka Kadesi na Shuru. Abêra aha Gerari. ² Abrahamu, omu kuderha mukâge Sara, ayisha, erhi: «Mwâli wîrhu oyo», lero Abimeleki mwâmi w'e Gerari arhumiza mpu bamugwârhire Sara. ³ Ci kwône Nyamuzinda abonekera Abimelekî omu bilôrho budufu amubwîra, erhi: «Wafâ kuli oyu mukazi oyansire, bulya ali mukazi ogwêrhe îba». ⁴ Abimelekî, arhâli acimuyegêra, kwo kuderhaga, erhi: «Muhânyi, ka wayîrha n'abêru kwêru?». ⁵ Kâli Abrahamu yêne wambwîraga, erhi mwâli wîrhu oyu, na nyamukazi naye yêne aderha erhi mushinja wîrhu oyu? Nakujizire n'obushinganyanya bw'omurhima n'obw' amaboko garhalikwo izâbyo». ⁶ Nyamuzinda anacimubwîra kandi omu bilôrho, erhi: «Nâni mmanyire bwinjâ oku wajiraga okwôla n'omurhima gw'obushinganyanya na kandi niene nakucikaga nti olek'ingayisa n'ecâha; co carhumire ntaziga wamuhumakwo. ⁷ Na bunôla, ogalulage mukà oyu mulume: aba mulêbi akânakusengerera mpu lyo olama. Ci akaba orhamugalwiri, onamanye oku kufâ wanafâ, we n'aba aha mwâwe bôshi.» ⁸ Abimelekî azûkiriza sêzisêzi ahamagala abambali bôshi, abarhondêreza ebyôla byôshi anabwiragwa, nabo barhungwa n'obwôba bunene. ⁹ Oku bundi Abimelekî ahamagala Abrahamu amudôsa, erhi: «Kurhi oku warhujizire? Kubî kuci nakujirire obûla walonza okumbarhuza ecâha cingan'aha nie n'ab'oku bwâmi bwâni? Wankolîre ebirhakolwa.» ¹⁰ Abimelekî ashub'idôsa Abrahamu, erhi: «Bici wali ogerêrize ene ojira ntyôla?» ¹¹ Abrahamu ashuza, erhi: «Nakazâg'iderha omu murhima gwâni nti okurharhindirira okurhînya Nyamuzinda kurhankaboneka mw'eci cihugo: banyîrha kw'oyu mukazi. ¹² Ci kwône kandi anali mwâli wîrhu, aburhwa na larha ci arhaburhwa na nyâma, ahindusirage mukânie. ¹³ Na kandi, amango Nyamuzinda antegekaga mpu njè nazungula kuli n'enyumpa ya larha, nabwîra nyamukazi, nti: «Alaga oku wantabâlamwo: ngasi aha rhwakahika hôshi oderhe oku ndi mushinja winyu.» ¹⁴ Abimelekî arhôla oku bintu bishwêkwa, ebinyînyî n'ebinênêne, oku bajâ n'oku bajâkazi bâge aha Abrahamu anamugalulira mukâge Sara. ¹⁵ Abimelekî anamubwîra, erhi: «Lolâ ecihugo câni, eci cilambûle embere zâwe, oyûbake aha onalonzize!» ¹⁶ Abwîra Sara, erhi: «Obwîne oku mpire mushinja winyu bikoroti cihumbi bya nfaranga, okwôla kwakûûla enshonyi embere z'aba muli mweshi, na ntyo, ntâ mwenda gwinyu nsigiremwo. ¹⁷ Abrahamu asengerera Abimelekî emunda Nyamuzinda ali, naye Nyamuzinda afumya Abimelekî, mpu mukà Abimelekî n'abajâ-kazi bâge lyo babona abâna^y. ¹⁸ Nyamuzinda aliamazanganya abakazi b'aha

^y20.17 Eyi milongo 17-18: rhanayumva oku omu bihugo by'ebushoshokero bw'izûba bya mîra, abantu bayishigi oku Nyamuzinda

1 וַיֵּסַע מִשָּׁם אַבְרָהָם אֶרְצָה הַנְּגֹב וַיֵּשֶׁב בֵּין-קָדֵשׁ וּבֵין שׁוּר וַיִּגַּר בְּגַרְרִי: 2 וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל-שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אַחְתִּי הוּא וַיִּשְׁלַח אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ גְּרָר וַיִּקַּח אֶת-שָׂרָה: 3 וַיֹּבֵא אֱלֹהִים אֶל-אַבְיִמֶלֶךְ בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הֲנֵנָּךְ מֵת עַל-הָאִשָּׁה אֲשֶׁר-לָקַחְתָּ וְהוּא בָּעֵלֶת בָּעַל: 4 וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלֶיהָ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הַגּוֹי גַּם-צָדִיק תִּהְיֶה: 5 הֲלֹא הוּא אָמַר-לִי אַחְתִּי הוּא וְהִיא-גַּם-הוּא אָמְרָה אַחִי הוּא בְּתִם-לִבִּי וּבִנְקִין כִּפִּי עָשִׂיתִי זֹאת: 6 וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאֱלֹהִים בַּחֲלוֹם גַּם אָנֹכִי יָדַעְתִּי כִּי בְּתִם-לִבְבְּךָ עָשִׂיתָ זֹאת וְאֶחָשֶׁךְ גַּם-אָנֹכִי אוֹתָךְ מִחֲטוּלִי עַל-כֵּן לֹא-נִתְתִּיד לַנְּגַע אֵלֶיךָ: 7 וְעַתָּה הֵשֶׁב אֶשְׁתְּהָאִשׁ כִּי-נִבְיָא הוּא וַיִּתְפַּלֵּל בְּעֵדְךָ וַחֲיָה וְאִם-אֵינְךָ מְשִׁיב דָּע כִּי-מֹות תָּמוּת אִתָּה וְכָל-אֲשֶׁר-לָךְ: 8 וַיִּשְׁפֹּם אַבְיִמֶלֶךְ בַּבֶּקֶר וַיִּקְרָא לְכָל-עַבְדָּיו וַיְדַבֵּר אֶת-כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאָזְנֵיהֶם וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים מְאֹד: 9 וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ לְאַבְרָהָם וַיֹּאמֶר לוֹ מֶה-עָשִׂיתָ לָנוּ וְמֶה-חָטַטְתָּ לָךְ כִּי-הִבַּאתָ עָלַי וְעַל-מִמְלַכְתִּי חֲטָאתָ גְדֹלָה מְעֻשִׂים אֲשֶׁר לֹא-יַעֲשׂוּ עָשִׂיתָ עִמָּדִי: 10 וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ אֶל-אַבְרָהָם מָה רָאִיתָ כִּי עָשִׂיתָ אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה: 11 וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם כִּי אָמַרְתִּי רַק אִין-יִרְאתָ אֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה וְהִרְגִנִי עַל-דְּבַר אִשְׁתִּי: 12 וְגַם-אָמְנָה אַחְתִּי בַת-אָבִל הוּא אֵךְ לֹא בַת-אָמִי וְתִהְיֶה לִי לְאִשָּׁה: 13 וַיִּהְיֶה כַּאֲשֶׁר הִתְעַו אֹתִי אֱלֹהִים מִבֵּית אָבִל וַאֲמַר לָהּ זֶה חֲסִידְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשִׂי עִמָּדִי אֵל כָּל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נִבְוֵא שָׁמָּה אִמְרֵי-לִי אַחִי הוּא: 14 וַיִּקַּח אַבְיִמֶלֶךְ צֹאן וּבָקָר וַעֲבָדִים וּשְׂפָחוֹת וַיִּתֵּן לְאַבְרָהָם וַיֵּשֶׁב לוֹ אֶת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ: 15 וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ הִנֵּה אֶרְצִי לְפָנֶיךָ בְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ שָׁב: 16 וְלִשְׂרָה אָמַר הִנֵּה נָתַתִּי אֵלַיךְ כְּסָף לְאֹחֶיךָ הִנֵּה הוּא-לָךְ כְּסוֹת עֵינַיִם לְכָל אֲשֶׁר אִתָּךְ וְאֵת כָּל וְנִכְחַת: 17 וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֶל-הָאֱלֹהִים וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת-אַבְיִמֶלֶךְ וְאֶת-אִשְׁתּוֹ וְאִמְהַתְּיוּ וַיִּלְדוּ: 18 כִּי-עָצָר עָצַר יְהוָה בְּעַד כָּל-דָּחַם לְבַיִת אַבְיִמֶלֶךְ עַל-דְּבַר שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אַבְרָהָם: ס

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (namabona hano omu 22/04/2024).

21

Okuburhwa kwa Izaki

¹ Nnâmahanga ayîsh'irhangula Sara, nk'oku anaderhaga; anamujirira nk'oku amulaganyagya. ² Sara arhôla izîmi, aburhira Abrahamu omwânarhabana omu bushosi bwâge, omu mango Nyamuzinda anali atwire. ³ Abrahamu ayîrika omwâna Sara amuburhiraga izîno Iya Izaki (Cishesa) nka kulya Nyamuzinda anarhegekaga. ⁴ Abrahamu akembûla omugala Izaki enyuma Iya nsiku munâni abusirwe, nk'oku Nyamuzinda anamurhegekaga. ⁵ Abrahamu ali akola agwêrhe myâka igana erhi omugala Izaki aburhwa. ⁶ Sara anaciderha, erhi: «Nyamuzinda amanpa cishesa, ngasi bôshi abayumva ogu mwanzi kushesa nabashesa». ⁷ Ashub'iderha, erhi: «Ndi wankabwizire Abrahamu oku Sara ankacyionsize abâna! Bulya niono namahâ obushosi bwâge omwâna».

Hagari na Ismaeli bâkagwa

⁸ Omwâna akula ananena amonka, Abrahamu ajirîsa olusiku lukulu, olusiku banenesagya Izaki amonka. ⁹ Lero Sara alangira olya mwanarhabana omunya-Mîsiri Hagari aburhiraga Abrahamu adwîrhe ashârha bôshi n'omugala Izaki. ¹⁰ Abwîra Abrahamu, erhi: «Ohuluse oyu mukazi bôshi n'omugala, kurhakwânîni omwâna w'omujà-kazi ayime bo na mugala wâni Izaki.» ¹¹ Ako kanwa kababaza bwenêne Abrahamu kuli oyo mugala, ¹² ci kwône Nyamuzinda abwîra Abrahamu, erhi: «Omanye orhabâga burhe erhi oyo mwâna w'omujà-kazi wâwe orhuma, ngasi oku Sara akanakuhûna onakuyêmêre bulyala Izaki Iyo iburha Iyahêka izîno Iyâwe ensiku zôshi. ¹³ Ci oyu mwâna w'omujà-kazi naye namujiramwo ishanja, bulya naye ali mugala wâwe. ¹⁴ Abrahamu azûka sêzisêzi, arhôla omugati n'ehibindi hy'amîshi ashanira Hagari, ahira omugala aha lurhugo, abahulusa. Nyamukazi aja ahabuka omu irûngu Iya Bersheba. ¹⁵ Erhi amîshi gali omu hibindi

gamuhwera akwêba omwâna wâge omu hishaka ¹⁶ aj'ibwârhalâ aha akalangira ishaka, nka aha omuntu ankalasha omwampi. Bulya kwo akazâg'iderha emurhima, erhi: «Ntalonza mbone oku oyu mwâna afâ.» Atamala erya burhambi, arhondêra ayâma analaka. ¹⁷ Nyamuzinda ayumva omulenge gw'omwâna erhi anali empingu, malahika wa Nyamuzinda ahamagala Hagari amubwîra, erhi: «Kurhi wabîre Hagari? Orhôbohaga bulya Nyamuzinda ayumvîrhe olujamu lw'omwâna aho ali. ¹⁸ Yimuka, ogwârhe omwâna bwinjâ bulya namujira lubaga lunene. ¹⁹ Nyamuzinda arhenza olubwibwi omu masû ga Hagari, alangira iriba. Akanya aj'idôma abumba ehibindi, anacywesa omugala. ²⁰ Nyamuzinda ayôrha ali bôshi n'olya mwâna, akula, anabêra omu irûngu, àbâ nfôla miherho. ²¹ Ayûbaka omu irûngu lya Parani, na nnina aj'imushebera omukazi Munya-Mîsiri.

Abrahamu bo na Abimeleki aha Bersheba

²² Muli ago mango, Abimeleki ayisha bôshi na Pikoli, murhambo w'abalwi bâge, abwîra Abrahamu, erhi: «Nyamuzinda ali haguma nâwe muli ebi odwîrhe wajira byôshi. ²³ Ocîgashage bunô oku izîno lya Nyamuzinda, oku orhakandenganya nie n'abâna bâni n'abinjikulu bâni; n'oku emunda ndi n'emunda ciri eci cihugo wayishagamwo nka cigolo, walanga obwîra buli nk'obûla nkujirakwo.» ²⁴ Abrahamu ashuzâ, erhi: «Neci ncîgashage kwo.» ²⁵ Naye Abrahamu atumaza Abimeleki iriba lyâge ly'amîshi bambali ba Abimeleki bamunyagaga. ²⁶ Abimeleki ashuzâ, erhi: «Ntamanyiri ndi wankajizire ntyo: nâwe wêne orhasag'imbwîra akantu kuli ebyo, nâni niene ene bwo burhanzi nkumanya.» ²⁷ Abrahamu arhôla omu bintu byâge, ebinyînyî n'ebinene abiha Abimeleki na bombi oku bali babirhi bajira endagâno. ²⁸ Abrahamu arhôla bibuzi nda by'omu busò bwâge abihira hâgo hâgo. ²⁹ Abimeleki amudôsa, erhi: «Ebyo bibuzi nda ohizire hâgo hâgo, bici byajira aho?» ³⁰ Amushuzâ, erhi: «Kuderha nti oyêmêre okurhôla ebira bibuzi nda by'omu maboko gâni, bibè buhamîrizi oku nie nanahûmbaga eryo iriba. ³¹ Co cirhuma ahôla haderhwa Bersheba, kulya kubâ ahôla ho bombi bacîgashiraga. ³² Erhi babâ bamafundika endagâno aha Bersheba, Abimeleki ayimuka bôshi na Pikoli, murhambo w'engabo n'abalwi bâge, ashubira omu cihugo c'Abafilistini. ³³ Abrahamu agwîka omurhi gw'etamarisi ahôla Bersheba anashengeraho izîno lya Nyamubâho, Nyamuzinda w'ensiku n'amango. ³⁴ Abrahamu ashinga myâka erhali minyi omu cihugo c'Abafilistini.

Genesis BHS 21:

1 וַיְהִי כִּי פָקַד אֶת-שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר וַיַּעַשׂ יְהוָה לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר׃ 2 וַתֵּהָרֵ וַתֵּלֵד שָׂרָה לְאַבְרָהָם בֶּן לִזְקֵנֹי לְמוֹטֵד 3 אֲשֶׁר-דִּבֶּר אֵתוֹ אֱלֹהִים׃ 4 וַיִּקְרָא אַבְרָהָם אֶת-שָׂם-בְּנֹו הַנּוֹלֵד-לוֹ אֲשֶׁר-יֵלְדֶה-לוֹ שָׂרָה יִצְחָק׃ 5 וַיִּמַּל אַבְרָהָם אֶת-יִצְחָק בְּנֹו בֶן-שְׁמֹנֶת יָמִים כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֵתוֹ אֱלֹהִים׃ 6 וַאֲבְרָהָם בֶּן-מֵאָת שָׁנָה בְּהוֹלֵד לוֹ אֵת יִצְחָק בְּנֹו׃ 7 וַתֹּאמֶר שָׂרָה צָחֵק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים כֹּל-הַשְּׂמֵעַ יִצְחָק-לִי׃ 8 וַתֹּאמֶר מִי מִלֵּל לְאַבְרָהָם הֵינִיקָה בְּגִים שָׂרָה כִּי-יֵלְדֶתִי בֶן לִזְקֵנֹי׃ 9 וַיִּגְדַּל הַיֵּלֵד וַיִּגְמַל וַיַּעַשׂ אַבְרָהָם מִשְׁתָּה גְדוֹל בְּיוֹם הַגְּמֹל אֶת-יִצְחָק׃ 10 וַתֹּרָא שָׂרָה אֶת-בְּנֵי-הַגֵּר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר-יֵלְדָה לְאַבְרָהָם מִצְחָק׃ 11 וַתֹּאמֶר לְאַבְרָהָם הֲזֹאת עִם-בְּנֵי עִם-יִצְחָק׃ 12 וַיֹּרַע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי אַבְרָהָם עַל אֹדֶת בְּנֹו׃ 13 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-אַבְרָהָם אַל-יִרְעַ בְּעֵינֶיךָ עַל-הַנְּעָר וְעַל-אֲמֹתָי כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה שְׂמַע בְּקוֹלָהּ כִּי בִיִּצְחָק יִקְרָא לָךְ זֶרַע׃ 14 וְגַם אֶת-בְּנֵי-הָאֲמָה לְגֹוי אֲשִׁימְנוּ כִּי זֶרַעךָ הוּא׃ 15 וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם | בְּבֹקֶר וַיִּקַּח-לְחֶם וְחֹמֶת מִיָּם וַיִּתֵּן אֶל-הַנְּעָר שָׁם עַל-שֹׁכְמָה וְאֶת-הַיֵּלֵד וַיִּשְׁלַחַהּ וַתֵּלֶךְ וַתֵּתַע בְּמִדְבָּר בְּאֵר שֶׁבַע׃ 16 וַיִּכְלוּ הַמַּיִם מִן-הַחֲמַת וַתִּשְׁלַךְ אֶת-הַיֵּלֵד תַּחַת אֶתֶד הַשִּׁיחִם׃ 17 וַתֵּלֶךְ וַתִּשָּׁב לָהּ מִנְּגַד הַרְחָק כַּמִּטְחָנִי קִשְׁת כִּי אָמְרָה אֶל-אַרְאָה בְּמֹות הַיֵּלֵד וַתִּשָּׁב מִנְּגַד וַתִּשָּׂא אֶת-קִלְיָהּ וַתִּבְדֹּ׃ 18 וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת-קוֹל הַנְּעָר וַיִּקְרָא מִלֵּאֵד אֱלֹהִים | אֶל-הַגֵּר מִן-הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר לָהּ מֵה-לֵּךְ הַגֵּר אֶל-תִּירְאִי כִּי-שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל-קוֹל הַנְּעָר בַּאֲשֶׁר הוּא-שָׁם׃ 19 וַיִּקְרָא אֶת-עֵינֵיהָ וַתֹּרָא בְּאֵר מַיִם וַתֵּלֶךְ וַתִּמְלֵא אֶת-הַחֲמַת מִיָּם וַתִּשָּׂק אֶת-הַנְּעָר׃ 20 וַיְהִי אֱלֹהִים אֶת-הַנְּעָר וַיִּגְדַּל וַיִּשָּׁב בְּמִדְבָּר וַיְהִי רַבָּה קִשְׁת׃ 21 וַיִּשָּׁב בְּמִדְבָּר פֶּאֶרְן וַתִּקַּח-לוֹ אִמּוֹ אִשָּׁה מֵאַרְץ מִצְרַיִם׃ 22 וַיְהִי בַעֲת הַהוּא וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם וַיִּפְכַּל שֶׁר-צָבָאוּ אֶל-אַבְרָהָם לֵאמֹר אֱלֹהִים עִמָּךְ בְּכֹל אֲשֶׁר-אַתָּה עֹשֶׂה׃ 23 וַעֲתָה הִשְׁבַּעָה לִי בְּאֱלֹהִים הֲנֵה אֶם-תִּשְׁקַר לִי וְלִנְיָ וְלִנְיָ וְלִנְבֻכַדְנֶצַּר כַּחַסֵּד אֲשֶׁר-עָשִׂיתִי עִמָּךְ תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי

וְעַם־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־גִּרְתָּהּ בָּהּ: ²⁴וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֲנֹכִי אֲשַׁבֵּעַ: ²⁵וְהוֹכַח אַבְרָהָם אֶת־אַבְיִמֶלֶךְ עַל־אֲדֹתַי בְּאֶרֶץ הַמִּים
אֲשֶׁר גָּזְלוּ עִבְדֵי אַבְיִמֶלֶךְ: ²⁶וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ לֹא יָדַעְתִּי מִי עָשָׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְגַם־אֵתָּה לֹא־הִגַּדְתָּ לִּי וְגַם אֲנֹכִי
לֹא שָׁמַעְתִּי בְלִתי הַיּוֹם: ²⁷וַיִּקַּח אַבְרָהָם צֹאן וּבָקָר וַיִּתֵּן לְאַבְיִמֶלֶךְ וַיִּכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם בְּרִית: ²⁸וַיָּצַב אַבְרָהָם אֶת־שִׁבְעַת
כִּבְשֹׁת הַצֹּאן לְבִדְהוּן: ²⁹וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ אֶל־אַבְרָהָם מַה הִנֵּה שָׁבַע כִּבְשֹׁת הָאֵלֹהִים אֲשֶׁר הֲצַבְתָּ לְבִדְהוּן: ³⁰וַיֹּאמֶר בִּי
אֶת־שִׁבְעַת כִּבְשֹׁת תִּקַּח מִיָּדִי בַעֲבוּר תְּהִיָּה־לִּי לְעֵדָה כִּי חִפְרָתִי אֶת־הַבְּאֵר הַזֹּאת: ³¹עַל־כֵּן קָרָא לְמָקוֹם הַהוּא בְּאֶרֶץ
שִׁבְעַת כִּי שֵׁם נִשְׁבְּעוּ שְׁנֵיהֶם: ³²וַיִּכְרְתוּ בְרִית בֵּין־בְּאֵר שִׁבְעַת וַיִּקַּם אַבְיִמֶלֶךְ וּפִיכֹל שָׂר־צָבָאוּ וַיָּשׁוּבוּ אֶל־אֶרֶץ
פְּלִשְׁתִּים: ³³וַיֵּטַע אֲשֶׁל בְּבֵאֵר שִׁבְעַת וַיִּקְרָא־שָׁם בְּשֵׁם יְהוָה אֵל עֹלָם: ³⁴וַיִּגַּר אַבְרָהָם בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים יָמִים רַבִּים:

פ

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (namabona aha omu 22/04/2024).

22

Abrahamu alikola ahâna ommwâna enterekêro byayêrekana oku arhînya Nyamuzinda. Yêne ashubimuhanza

¹ Enyuma z'aho, Nyamuzinda arhangula² Abrahamu, amubwîra, erhi: «Abrahamu ! Abrahamu! » Naye ashuza, erhi: «Ho ndi hano. » ² Nyamuzinda anacimubwîra, erhi: «Oyanke mugala wawe cûsha, oyôla orhonya, Izaki, omujâne omu cihugo c'e Moriya, n'eyo munda, omuhâne nterekêro ya okusingônoka. ³ Abrahamu azûka sêzisêzi arheganya endogomi yâge na bambali babirhi n'omugala Izaki. Abeza enshâli z'enterekêro, bâhira njira bâja erya munda Nyamuzinda amubwîraga. ⁴ Oku lusiku Iwa kasharhu, Abrahamu agalamira, alangîra erya ntondo ci erhi enaciri kuli. ⁵ Abrahamu anacibwîra abambali erhi mubêrage aha mweshi n'eyi ndogomi, nâni rhwe n'oyu mwâna, rhwahika hala, rhwaharâmya rhunashub'iyandagalira emunda muli. ⁶ Abrahamu ayanka enshâli z'enterekêro azibarhuzo omugala Izaki, naye yêne afumarha omuliro n'akêre, banagenda bombi. ⁷ Izaki anacidôsa îshe Abrahamu, erhi: «Larha!» Naye ashuza erhi: «Kurhi mwâna wâni?» Izaki, erhi: «Omuliro ogu rhudwîrhe, n'enshâli z'enterekêro , ci ngahi omwâna-buzi rhwagend'irherekêra alî?» ⁸ Abrahamu ashuza, erhi: «Nyamuzinda yêne abona aha arhenza omwâna-buzi w'enterekêro, mwâna wâni». Banacigenda bombi oku bali babirhi. ⁹ Erhi bahika aho Nyamuzinda amulangûlaga, Abrahamu ayûbaka oluhêrero, arherekeza enshâli, aziriringa omugala Izaki, amulambika oku luhêrero oku nyanya ly'enshâli. ¹⁰ Abrahamu alambûla okuboko arhôla akêre mpu akolaga abâga omugala. ¹¹ Ci kwône Malahika wa Nyakasane anacimuyakûza kurhenga empingu, erhi: «Abrahamu! Abrahamu!» Abrahamu, erhi: «Ho ndi hano!» ¹² Malahika amubwîra, erhi: «Leka, orhalambûlire omwâna kwo okuboko! Orhanamujiraga kubî kuci! Namamanyaga oku kurhînya orhînya Nyamuzinda: orhandahirire mugala wawe, mugala wawe cûsha». ¹³ Abrahamu, alangira engandabuzi ehangerhîne amahembe omu ishaka; Abrahamu aj'irhôla erya ngandabuzi ayirherekêra nterekêro ya okusingônoka ahâli h'omugala. ¹⁴ Abrahamu ayîrika aho hantu izîno lya «Nyamuzinda yêne abona ebyo», ciru na kuhika ene kwo bachaderha mpu «Oku ntondo Nyamuzinda yêne abona ebyo». ¹⁵ Malahika wa Nyamubâho ashub'ihamagala Abrahamu obwa kabirhi kurhenga empingu, ¹⁶ anaciderha, erhi: "Lyo ndahîre izîno lyâni, kanwa ka Nyamubâho nkudesire, kulya kubâ orharhindirîre mugala wawe, omuguma ojira, ¹⁷ nkolaga nakuyunjuza migisho, iburha lyâwe naliluzo nka nyenyêzi z'oku nkuba na nka mushenyi gw'omu nyanja n'eryo iburha lyâwe lyakâhima omuhango gw'abashombanyi bâlyo. ¹⁸ Amashanja goshi g'igulu gagishwa erhi iburha lyâwe lirhuma bulya wanyumvîrhîze". ¹⁹ Abrahamu

^{22.1} Nyamuzinda arhangula Abrahamu: Obuyêmêre bwa Abramu bubonekîre omu kuyumva Nyakasane (Murh 22; Hbr 11, 8-10; 17-19; Gl 3, 6-9; Rom 4, 18-21). Ciru ayemêra oku ahâna omwâna wâge Izaki nterekêro. Nnâmahanga alonzagya oku murhangula na hano aba amabona okurhumika kwa Abrahamu, amukule omu ngesò z'abapagani barherekêra abâna oku bazimu bâbo; Nnâmahanga ye mwîkubagirwa ye wanayishirhucungula omu kuhâna omugala Yezu (Murh 22 na Ywn 3, 16). Obuyêmêre buzira bijiro kugumba bugumba. Abemêzi bayi-sh'ibâ bimâna erhi bwôhere n'ebijiro byâbo birhumire (Yk 2, 14-26). Omu Ndagâno ya mîra omulêbi Izaya arhubwîzire oku bwenêne Nyakasane alâba obuyêmêre bw'olubaga lwâge (Iz 7, 9; 28, 16; 30, 15). 22, 1: Eyi nshambâlo ehanzize okuhâna abâna nka nterekêro (okwo kwakâg'ijirwa omu Israheli), ci erhuyêresire obuyêmêre bw'Abrahamu kuli Nnâmahanga. Nyamuzinda amurhangula, amuhûma mpu amuhe ngasi ebi arhonya kulusha. Abrahamu arharhindiraga, ayumva Nnâmahanga embere amanye kurhi arheganyize. Abrahamu ali lwiganyo lw'omushinganyanya oyumva Nyamuzinda, buyêmêre bwâge burhumire (Burh 44, 19-21; Burh 10, 5; Hbr 11, 17; Yk 2, 21). Enterekêro ya Izaki luli lwiganyo lw'enterekêro ya Mwâmi Yezu oku musalaba.

ashubira emunda abambali bali. Bayimuka , bashubira bôshi emwâbo e Bersheba. Abrahamu agend'iyûbaka e Bersheba.

Iburha Iya Nahori

²⁰ Enyuma z'aho, babwîra Abrahamu oku Milka naye aburhîre omulumuna Nahori abarhabana. ²¹ Olubere ye Uzi, na Buzi amulonda, ahebakwo na Kemweli, îshe wa Aramu. ²² Kandi Kesedi, Hazo, Pilidashi, Yidilafu na Betweli. ²³ Betweli aburha Rebeka; bo bâna munâni Milka aburhîre Nahori, mulumuna wa Abrahamu. ²⁴ Ali agwêrhe omukazi w'omuherula, izîno lyâge ye Reuma, naye amuburhira abâna: Tebahi, Gahama, Tahasha na Mahaka.

Genesis BHS 22:

1 וַיְהִי אֶחָד הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נֹסָה אֶת־אֲבִרְהָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲבִרְהָם וַיֹּאמֶר הֲנִי: 2 וַיֹּאמֶר קַח־נָא אֶת־בְּנֵךְ אֶת־יְחִידָךְ אֲשֶׁר־אֵהָבֶת אֶת־יִצְחָק וְלֵךְ־לְךָ אֶל־אֶרֶץ הַמִּדְבָּר וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֵלָיךְ: 3 וַיִּשְׁכֶם אֲבִרְהָם בְּבָקָר וַיַּחְבֵּשׁ אֶת־חַמְלֹו וַיִּקַּח אֶת־שְׁנֵי נַעֲרָיו אִתּוֹ וְאֵת יִצְחָק בְּנֵו וַיִּבְקַע עֵצִי עֲלֶיהָ וַיִּקַּם וַיֵּלֶךְ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־אָמַר־לֹו הָאֱלֹהִים: 4 בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשָּׂא אֲבִרְהָם אֶת־עֵינָיו וַיִּרְא אֶת־הַמָּקוֹם מֵרְחֹק: 5 וַיֹּאמֶר אֲבִרְהָם אֶל־נַעֲרָיו שְׂבוֹלְכֶם פֹּה עַם־הַחֲמוֹר וְאֲנִי וְהַנְּעָר גְּלָכָה עַד־כָּה וְנִשְׁתַּחֲוּוּ וְנִשְׁוּבָה אֵלֵיכֶם: 6 וַיִּקַּח אֲבִרְהָם אֶת־עֵצִי הָעֹלָה וַיִּשֶׂם עַל־יִצְחָק בְּנֵו וַיִּקַּח בְּיָדוֹ אֶת־הָאֵשׁ וְאֶת־הַמַּאֲכָלֹת וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: 7 וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־אֲבִרְהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הֲנִי בְנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ וְהַעֵצִים וְאִיָּה הַשֵּׁה לְעֹלָה: 8 וַיֹּאמֶר אֲבִרְהָם אֱלֹהִים יְרָאֵה־לְךָ הַשֵּׁה לְעֹלָה בְנִי וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: 9 וַיָּבֹאוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר־לֹו הָאֱלֹהִים וַיְבֹן שָׁם אֲבִרְהָם אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת־הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד אֶת־יִצְחָק בְּנֵו וַיִּשֶׂם אִתּוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לְעֵצִים: 10 וַיִּשְׁלַח אֲבִרְהָם אֶת־יָדוֹ וַיִּקַּח אֶת־הַמַּאֲכָלֹת לַשַּׁחַט אֶת־בְּנֵו: 11 וַיִּקְרָא אֵלָיו מִלֶּאֲדָה יְהוָה מִן־הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אֲבִרְהָם | אֲבִרְהָם וַיֹּאמֶר הֲנִי: 12 וַיֹּאמֶר אֶל־תְּשַׁלַּח יָדְךָ אֶל־הַנְּעָר וְאֶל־תַּעֲשֵׂ לָו מֵאִוְמָה כִּי | עֵתָה יִדְעָתִי כִּי־יִרְא אֱלֹהִים אֶתָּה וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת־בְּנֵךְ אֶת־יְחִידָךְ מִמֶּנִּי: 13 וַיִּשָּׂא אֲבִרְהָם אֶת־עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה־אֵיל אֲחֵר נֹאֲחָז בַּסַּבָּד בְּקִרְנָיו וַיֵּלֶךְ אֲבִרְהָם וַיִּקַּח אֶת־הָאֵיל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה תַּחַת בְּנֵו: 14 וַיִּקְרָא אֲבִרְהָם שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא יְהוָה | יְרָאָה אֲשֶׁר יֹאמֶר הַיּוֹם בְּהַר יְהוָה יְרָאָה: 15 וַיִּקְרָא מִלֶּאֲדָה יְהוָה אֶל־אֲבִרְהָם שְׁנֵית מִן־הַשָּׁמַיִם: 16 וַיֹּאמֶר כִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם־יְהוָה כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת־בְּנֵךְ אֶת־יְחִידָךְ: 17 כִּי־בָרַךְ אֲבָרְכְךָ וְהִרְבָּה אַרְבָּה אֶת־זַרְעֶךָ כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָחוּל אֲשֶׁר עַל־שֵׁפֶת הַיָּם וַיִּרְשׁ זַרְעֶךָ אֶת שְׂעַר אֵיבָיו: 18 וְהִתְבָּרְכוּ בְּזַרְעֶךָ כָּל־גּוֹי הָאָרֶץ לְקַב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקֹלִי: 19 וַיֵּשֶׁב אֲבִרְהָם אֶל־נַעֲרָיו וַיִּקְמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל־בְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּשֶׁב אֲבִרְהָם בְּבְאֵר שֶׁבַע: פ

20 וַיְהִי אַחֲרַי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּגַּד לְאֲבִרְהָם לֵאמֹר הִנֵּה יֹלְדָה מִלְכָּה גַם־הוּא בְנִים לְנַחֲזֹר אַחִיד: 21 אֶת־עֹזֵן בְּכָרוֹ וְאֶת־בּוֹז אַחִיו וְאֶת־קִמּוֹאֵל אָבִי אָרָם: 22 וְאֶת־כְּפֹד וְאֶת־חִזּוֹ וְאֶת־פְּלִדָשׁ וְאֶת־יִדְלָף וְאֵת בְּתוּאֵל: 23 וַיָּבִתּוּאֵל יֶלֶד אֶת־רַבְּקָה שְׁמִנָּה אֵלֶּה יֹלְדָה מִלְכָּה לְנַחֲזֹר אַחִי אֲבִרְהָם: 24 וַפִּילֹגְשׁוּ וּשְׁמָה רְאוּמָה וְתִלְדָּ גַם־הוּא אֶת־טַטְבַּח וְאֶת־גָּחַם וְאֶת־תַּחַשׁ וְאֶת־מַעֲכָה: ס

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (namabona aha omu 22/04/2024).

23

Oluvumbu Iwa bashakulûza

¹ Emyâka Sara alamire liri igana na makumi abirhi na nda, ² afira aha Kiriyati-Arba , ho haligi aha Hebroni, omu cihugo c'e Kanani. Abrahamu ayisha ali oku bufire bwa Sara. ³ Abrahamu ayimanga embere z'omugogo gwâge, abwîra bene Heti, erhi: ⁴ «Eno mwinyu, ndi yo mubunga nanciri cigolo. Mumpè nâni

oluvumbu ntenze oyu muntu wâni mmubishemwo. »⁵ Bene Heti bashuza Abrahamu, mpu: ⁶ «Yâgirwa orhuyumve nîrhu! Woyo ekarhî kîrhu, oliyo muluzi wa Nyamuzinda, ocîshoge nguma omu nshinda zirhu, obishemwo omuntu wâwe, ntâye wankakulahirira enshinda wabishamwo mukâwe.»⁷ Abrahamu ayimanga ayunama embere z'olubaga lw'ecihugo ca bene Heti, ⁸ abashambâlira ntya, erhi: «Akaba muyêmîre ogu mugogo gwâni guntengekwo ngubishe, munyumve munansengerere emwa Efroni, mugala wa Sohari, ⁹ andekere olukunda lwa Makipela lubâ lwâge lunali oku irhwerhwe ly'ishwa lyâge, alumpe namuguliralwo lwôshi embere zinyu, lubè luvumbu lwâni.»¹⁰ Ago mango Efroni ali abwârîre ekarhî ka bene Heti; Efroni, Muhititi ashuza Abrahamu embere za bene Héti «bôshi n'embere z'abakazâg'itwa ec'olusoso n'okujâ omu lugo, ¹¹ erhi: «Nanga, nnahamwîrhu onyumve erhi kwo. Nkuhîre eryo ishwa, nkuhîre n'olwo lukunda lilimwo, nkugabirelyo omu masû g'abâna b'ekâ. Obishemwo omuntu wâwe.»¹² Abrahamu ayunama embere z'olubaga lw'eco cihugo. ¹³ Abwîra Efroni embere z'olubaga lw'eco cihugo, erhi: «Orhang'iyumva erhi kwo! Mpânyire engulo y'eryo ishwa, oyiyêmêre nâni, na ntyo nanabishamwo omuntu wâni.»¹⁴ Efroni ashuza Abrahamu, erhi: ¹⁵ Nnahamwîrhu, onyumve erhi kwo: ishwa lya magana ani ga sikeli za nsaranga cirigi cici eco kuli rhwe rhwembi? Obishe omuntu wâwe. ¹⁶ Abrahamu ayemera Efroni, Abrahamu agerera Efroni zirya nfaranga anaderhaga embere za bene Heti, galya magana ani g'esikeli z'enfaranga; go magerha gali garhonyire emwa abarhunzi. ¹⁷ Ntyo ishwa lya Efroni libâ aha Makipela, ishiriza lya Mambri, ishwa n'olukunda lulirimwo, haguma n'emirhi yalirimwo kuhebakwo n'olubibi lwalyo, ¹⁸ byôshi byashuba bya Abrahamu omu masû ga bene Heti bôshi n'embere za ngasi bôshi banakazâg'itwa ec'olusò n'okujâ omu lugo. ¹⁹ Oku bundi, Abrahamu abisha mukâge Sara omu lwâla lwa Makipela ishiriza lya Mambri omu Hebroni, cihugo ca Kanani. ²⁰ Ntyo kwo Abrahamu abonaga ishwa n'olukunda lwalibagamwo emwa bene Heti; lwashuba luvumbu lwâge.

Genesis BHS 23:

וַיְהִי תַיִם שָׁרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעַת שָׁנִים שָׁנֵי תַיִם שָׁרָה: וַתֵּמֶת שָׁרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע הוּא חֲבֵרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיְבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וּלְבַכְתָּהּ: וַיִּקְם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֶתוּ וַיְדַבֵּר אֶל-בְּנֵי-חֵת לֵאמֹר: גֵּר-וְתוֹשֵׁב אָנֹכִי עִמָּכֶם תָּנוּ לִי אַחֲזֵת-קֶבֶר עִמָּכֶם וְאֶקְבְּרָה מִתִּי מִלְפָּנַי: וַיַּעֲנוּ בְנֵי-חֵת אֶת-אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ: שְׂמַעֲנוּ | אֲדֹנָי נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה בְּתוֹכֵנוּ בְּמִבְחָר קֶבְרֵינוּ קֶבֶר אֶת-מֵתְךָ אִישׁ מִמֵּנוּ אֶת-קֶבְרוֹ לֹא-יִכְלֶה מִמֶּךָ מִקֶּבֶר מֵתְךָ: וַיִּקְם אַבְרָהָם וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לְעַם-הָאֶרֶץ לְבְנֵי-חֵת: וַיְדַבֵּר אִתָּם לֵאמֹר אִם-יֵשׁ אֶת-נַפְשְׁכֶם לְקַבֵּר אֶת-מֵתִי מִלְפָּנַי שְׂמַעֲנוּ וּפְגַעוּ-לִי בְּעַפְרוֹן בֶּן-צֹחַר: וַיִּתֵּן-לִי אֶת-מַעְרַת הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר-לוֹ אֲשֶׁר בְּקִצֵּה שְׂדֵהוּ בְּכֶסֶף מָלֵא יִתְּנֶנָּה לִי בְּתוֹכְכֶם לְאַחֲזֵת-קֶבֶר: וַעֲפְרוֹן יָשָׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי-חֵת וַיַּעַן עַפְרוֹן הַחִתִּי אֶת-אַבְרָהָם בְּאָזְנֵי בְנֵי-חֵת לְכָל בְּאִי שַׁעַר-עִירוֹ לֵאמֹר: לֹא-אֲדֹנָי שְׂמַעֲנִי הַשְּׂדֵה נָתַתִּי לָךְ וְהַמַּעְרָה אֲשֶׁר-בָּךְ לָךְ נָתַתִּיהָ לְעֵינֵי בְנֵי-עַמִּי נָתַתִּיהָ לָךְ קֶבֶר מֵתְךָ: וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אַבְרָהָם לִפְנֵי עַם הָאֶרֶץ: וַיְדַבֵּר אֶל-עַפְרוֹן בְּאָזְנֵי עַם-הָאֶרֶץ לֵאמֹר אִךָ אִם-אַתָּה לוֹ שְׂמַעֲנִי נָתַתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי וְאֶקְבְּרָה אֶת-מֵתִי שָׁמָּה: וַיַּעַן עַפְרוֹן אֶת-אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ: אֲדֹנָי שְׂמַעֲנִי אֶרְצֶה אַרְבַּע מֵאֹת שֶׁקֶל-כֶּסֶף בִּינִי וּבִינְךָ מֵהָהוּא וְאַתָּה מֵתְךָ קֶבֶר: וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל-עַפְרוֹן וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעַפְרוֹן אֶת-הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דָּבַר בְּאָזְנֵי בְנֵי-חֵת אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף עֶבֶר לְסֹחַר: וַיִּקְם | שְׂדֵה עַפְרוֹן אֲשֶׁר בְּמַכְפֵּלָה אֲשֶׁר לִפְנֵי מַמְרָא הַשְּׂדֵה וְהַמַּעְרָה אֲשֶׁר-בָּהּ וְכָל-הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה אֲשֶׁר בְּכָל-גְּבֻלוֹ סָבִיב: לְאַבְרָהָם לְמִקְנֶה לְעֵינֵי בְנֵי-חֵת בְּכָל בְּאִי שַׁעַר-עִירוֹ: וְאַחֲרֵי-כֵן קֶבֶר אַבְרָהָם אֶת-שָׂרָה אֲשֶׁתוֹ אֶל-מַעְרַת שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה עַל-פְּנֵי מַמְרָא הוּא חֲבֵרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: וַיִּקְם הַשְּׂדֵה וְהַמַּעְרָה אֲשֶׁר-בָּהּ לְאַבְרָהָם לְאַחֲזֵת-קֶבֶר מֵאֵת בְּנֵי-חֵת: ו

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (namabona aha omu 22/04/2024).

24

Obuhya bwa Izaki

¹ Abrahamu ali akola mushosi wa myâka minji, Nyamubâho ali erhi amuhîre omugisho muli ngasi kantu. ² Abrahamu abwîra omwambali, mugula wâge omu bambali, ye wanakazâg'ilanga ebyâge byôshi, erhi: «Ohebe okuboko kwâwe idako ly'olurhugu»³ lwâni, ³ nakulahiriza oku izîno lya Nyamubâho Nyamuzinda w'empingu n'igulu, oku orhalongeze mugala wâni omukazi omu banyere Banyâ-Kanani nyûbasire ekarhî kâbo. ⁴ Ci kwônene, yo wajâ emwîrhu, omu mulala gwirhu, mwo wacîshoga omukazi washebera mugala wâni Izaki.»⁵ Omwambali anacimubwîra, erhi: «Haligi amango nyamukazi ankalahira mpu arhankulikire mwo cino cihugo, k'ago mango nanagalula mugala wâwe emunda warhengaga?»⁶ Abrahamu amushuza,

^a24.2 : Okuheba okuboko idako ly'ecibero c'omuntu, yali ndahiro nkulu ya Abahabraniya.

erhi: «Nanga, orhahîraga okashubiza mugala wâni eyo munda. ⁷ Nyamubâho, Nyamuzinda w'empingu, Nyamuzinda w'igulu yenene wantenzagya omu nyumpa ya larha, n'omu cihugo ca bene wîrhu, yêne ye wanshambâzagya anandaganya n'endahiro oku eci cihugo aciha iburha lyâni. Yêne arhuma malahika wâge embere zâwe, Iyo abonera mugala wâni omukazi eyo munda. ⁸ Akaba oyo mukazi arhalonzizi okukushimba, orhacifè n'ecihango, ci orhahîraga okashubiza mugala wâni eyo munda». ⁹ Oku bundi omwambali ahira okuboko oku cibero ca nnawâbo Abrahamu, anacigashira olwo lubanja.

¹⁰ Nyamushizi anacirhôla ngamiya ikumi omu ngamiya za nnawâbo, anagendana n'oku ngasi hinjâ nnawâbo ali agwêrhe, anacirikûla aja entambi z'e Aram-Naharayimu omu lugo Iwa Nahoro. ¹¹ Engamiya zâge azifukamya emuhanda gw'olugo, hôfi n'iriba, càjingwè, gala mango abakazi banahuluka mpu bagend'idôma amîshi. ¹² Anaciderha, erhi: «Nyakasane, Nyamuzinda wa nnawîrhu Abrahamu, ongashânire ene, onayêrekane oku kurhonya orhonya mwambali wâwe Abrahamu. ¹³ Niono nyimanzire hano iriba, na bali b'abantu ba mw'olu lugo, bakola bayîsh'idôma amîshi. ¹⁴ Omwânanyere nâkabwîra, nti: «Hengeka akabindi kâwe ompè nâni nywe, akananshuza, erhi: Neci, nywaga onaleke nywêse n'engamiya zâwe, erhi ye mukazi wali obikîre mwambali wâwe Izaki, co cimanyîso namanyirakwo oku orhonyize nnawîrhu.»

¹⁵ Oku arhaciya aderha, Rebeka, mwâli wa Betweli, mwene Milka, mukâ Nahoro, mulumuna wa Abrahamu ayisha n'akabindi oku cirhugo. ¹⁶ Oyo munyere ali mwinjinja, mwananyere mushûgi, ntâ mulume walisag'imuyegêra, abungulukira aha iriba abumba akabindi kâge anarherema. ¹⁷ Olya mushizi akanya aj'imurhangîra, amubwîra, erhi: «Mâshi, oleke nywe rhwîshi rhutya kw'ago gali omu kabindi kâwe.» ¹⁸ Olya munyere anacishuza, erhi: «Nywaga, Yâgirwa». Anaciyandagaliza dubaduba akabindi omu n'fune mpu amunywese. ¹⁹ Erhi ayûs'imunywesa, anaciderha, erhi: «Nkola naj'idômera n'engamiya zâwe, kuhika zihâge». ²⁰ Anacidubulira galya mîshi duba duba omu ciranga ashubirira aha iriba mpu adôme, anadômera engamiya zôshi. ²¹ Olya mulume oku ahuluka, akaz'imusinza, erhi anadwîrhe acîdôsa erhi nanga erhi neci Nyamubâho amuhisize.

²² Erhi engamiya ziyûs'inywa, olya mulume arhôla ehigondo hy'amasholo hya buzirho bwa luhande luguma lw'esikeli, amuyambisahyo, anacirhôla na rhulinga rhubirhi rhwa masholo rhwa buzirho bwa sikeli ikumi amuyambisa rhwo ekuboko. ²³ Anacimubwîra, erhi: «Oli mwâli wa ndi? K'aha mwinyu, sho ankabona aha abantu bahanda?» ²⁴ Ashuza, erhi: «Ndi mwâli wa Betweli, mugala wa Milka mwene Nahoro.» ²⁵ Ashub'idherha, erhi: «Neci aha mwîrhu hali ebyâsi birhali binyi, hanaboneka n'ecirâlo.» ²⁶ Oku bundi olya mulume afukama aharâmya Nyamubâho, ²⁷ aderha, erhi: «Oyâgirwe Nyakasane, Nyamuzinda wa nnawîrhu Abrahamu, ôrharhinyîrîre okurhonya n'okulumehera nnahamwîrhu. Nyamubâho yêne oyûla onnongolîne kuhika aha mwa mwene wâbo nnahamwîrhu.» ²⁸ Olya mwananyere alibirha aj'ibwîra nnina ebyabîre. ²⁹ Rebeka âli agwêrhe mushinja wâbo, izîno lyâge ye Labani, Labani anacilibirhira embuga emunda olya mulume ali, ebw'iriba. ³⁰ Erhi aba amabona ehigondo n'orhulinga mwâli wâbo ali ayambîrhe, n'erhi aba amayumva mwâli wâbo Rebeka aderha, erhi: «Kw'oyo mulume ambwizire ntyo», ago mango alibirhira emunda nyamulume ali, amushimâna aciyimanzire aha burhambi bw'engamiya ah'iriba. ³¹ Anacimubwîra, erhi: «Yisha mugishwa wa Nyamubâho! Cici cirhumire obêra embuga n'obwo narheganyize enyumpa n'ahantu engamiya zâwe zabêra?» ³² Olya mulume akanya aj'ekâ, Labani ashwekûla emizigo y'engamiya, anaziha ebyâsi, analêrha amîshi mpu oyo mulume bôshi h'abâbo bashukemwo amagulu.

³³ Bamulerhera ebiryo mpu alye. Ci kwône ashuza, erhi: «Ntalya ntanaciderha akanwa kandwîrhe.» Labani ashuza, erhi; «Derhaga!» ³⁴ Naye, erhi: «Niono ndi mwambali wa Abrahamu. ³⁵ Nyamuzinda agishire nnawîrhu; akola abâ mugale, àmuhîre ebintu bishwêkwa, ebinyînyî n'ebinênêne, enfaranga n'amasholo, abambali n'abambalikazi, engamiya n'endogomi. ³⁶ Sara, mukâ nnawîrhu, Abrahamu, omu bugikulu bwâge, amuburhira omwânarhabana, n'oyo mwanarhabana ye afumbisire ebyâge byôshi. ³⁷ Nnawîrhu andahirize, erhi: «Irhondo orhahîraga okarhôlera mugala wâni omukazi omu banyere ba-nya-Kanani, muli cino cihugo rhuyûbasiremwo. ³⁸ Akaba orhajiri omu nyumpa ya larha, omu bûko bwîrhu okugend'ilogezamwo omukazi wahâ mugala wâni, erhi wamanahera!» ³⁹ Nabwîzire nnawîrhu, nti: «Hall amango oyo mukazi ankalahira bwankulikira.» ⁴⁰ Naye anshuza, erhi: «Nyamuzinda nyôrha ngenda embere zâge, akurhumira malahika wâge akuluse akuhisakwo ehi walonza, ly'obonera mugala wâni omukazi w'omu bûko bwîrhu n'omu nyumpa ya larha. ⁴¹ Wafuma ecihango erhi wankahika omu bûko bwîrhu, bakanakuyima omukazi, ecihango cirhacikuyirhe. ⁴² Ene mpika aha iriba naderha, nti: Nyamubâho Nyamuzinda wa nnawîrhu, wekasinga, oyêrekane, akaba olonzize okuhisa eyi njira ndimo kw'ehi nshimbire. ⁴³ Niono ndi hano iriba, omunyere wayîsh'al'idôma, nâni nkamubwîra, nti: Nkuhûnyire ompè nâni rhwîshi rhusungunu rhw'omu kabindi kâwe, ⁴⁴ akanashuza, erhi: wêne onywâge, nagend'idômera n'engamiya zâwe, erhi ye mukazi Nyamubâho abîkire mwene nnawîrhu. ⁴⁵ Ntali nciyûsa naderha ebyo

binwa omu murhima gwâni, ene Rebeka ayisha n'akabindi kâge oku cirhugo. Abungulukira ebw'iriba, anadôma. Namubwîra nti mpa nâni nywe, wekasinga. ⁴⁶ Ho na halya, akûla akabindi kâge oku cirhugo, aderha, erhi: «Nywaga nagend'idômera n'engamiya zâwe.» Nanywîre, agal'inywêsa n'engamiya zâni. ⁴⁷ Namudôsize, nti: Oli mwâli wa ndi? Naye anshuza, erhi: «Ndi mwâli wa Betweli, mulume Milka aburhiraga Nahori.» Oku bundi namuyambisa ehi higondo oku izûlu n'orhu rhulinga aha maboko. ⁴⁸ Aho, nafukamiriza naharâmya Nyamubâho, Nyamuzinda wa nnawîrhu Abrahamu, ye wali annongolîne omu njira nyinjâ mpu ntôlere omugala mwâli wa mucu wa nnahamwîrhu. ⁴⁹ Bunôla akaba mulonzize okuyêreka nnahamwîrhu oku mumusîmire munamurhonyize, mumbwîre n'akaba nanga kandi mumbwîre, lyo nyêrekerera ebwa kulyo erhi ebwa kumosho».

⁵⁰ Labani bo na Betweli bashuza baderha, mpu: «Okûla emwa Nyamuzinda kurhenzire, rhurhankahash'ikushuza nti neci erhi nanga. ⁵¹ Rebeka oyo embere zâwe: rhôla ye omuhêke , aj'ibâ mukâ mwene nnawinyu nk'oku Nyamubâho anadesire.» ⁵² Erhi mwambali w'Abrahamu ayumva ebyo binwa, aharâmya embere za Nyamubâho. ⁵³ Ayômola ebisikiyo by'ecûma n'eb'y'amasholo, ayomola n'emishangi, aha Rebeka. Aha na mushinja wâbo bôshi na nnina ebindi bikulo.

⁵⁴ Oku bundi bâlya bânanywa bo n'abâbo bâli bôshi, banalâla halya. Sêzi erhi babâ bamazûka, aderha, erhi: «Mundîke nshubire emwa nnawîrhu.» ⁵⁵ Mushinja wa Rebeka na nnina baderha, mpu: «Oyu munyere arhang'ibêra hano zindi nsiku nk'ibirhi erhi ikumi n'enyuma z'aho anagenda.» ⁵⁶ Abashuza, erhi: «Murhacindegerezagya n'obwo Nyamubâho ampisizekwo ehi nalonzagya. Muleke ngende, nshubire emwa nnawîrhu.» ⁵⁷ Banaciderha, mpu: «Rhuhamagalage namunyere rhumudôse naye kurhi adesire».

⁵⁸ Banacihamagala Rebeka bamudôsa, mpu: «K'olonzize okugenda mweshi n'oyu mulume?» Naye anacishuza, erhi: «Neci, nnonzize ngende.» ⁵⁹ Okubundi, bahêka omunyere wâbo Rebeka mpu agende bo n'omulezi wâge n'oyo mwambali w'Abrahamu na balya balume âli bôshi. ⁶⁰ Banacihâ Rebeka obwangâ, mpu: «Woyo mwâli wîrhu oyôloloke ohinduke bihumbi n'ebihumbi n'iburha lyâwe lihime enyumpa z'abashombanyi bâlyo. ⁶¹ Rebeka ayimuka bôshi n'abambali-kazi, bashonera oku ngamiya, bakulikira olya mulume. Mwambali w'Abrahamu arhôla Rebeka, bahira njira.

⁶² Ago mango Izaki âli ayishire omu irûngu ly'iriba lya Lahayi-Royi, bulya mwo ali ayûbasire omu cihugo ca Nêgebu. ⁶³ Izaki ahuluka mpu aje acîgezageza ebwa mashwa câjingwê, erhi ayinamula amasû alangîra engamiya zayisha. ⁶⁴ Rebeka naye mpu ayinamula amasû, alangîra Izaki, ashonôka oku ngamiya. ⁶⁵ Adôsa olya murhumisi, erhi: «Ye ndi ola mulume wayisha alambagira omu ishwa anayerekire eno munda rhuli? ⁶⁶ Olya mushizi ashuza, erhi: «Ye nnahamwîrhu oyo.» Namunyere arhôla ecitambara acîhundikira co. Olya mushizi ashambâlira Izaki oku agendaga kwôshi. ⁶⁷ Izaki ahêka Rebeka omu cirâlo cali ca nnina Sara, ayanka Rebeka, amujira mukâge, anamurhonya. Na ntyo Izaki arhûlûla, arhacilakaga olufû lwa nnina.

Genesis BHS 24:

1 וַיֹּאבְרָהֶם זָקֵן בָּא בַיָּמִים וַיהוָה בֵּרַךְ אֶת־אֲבָרָהֶם כָּל־: 2 וַיֹּאמֶר אֲבָרָהֶם אֶל־עֲבָדָיו זִקְן בֵּיתוֹ הַמְּשָׁל בְּכָל־אֶשְׁרָלוֹ שִׁים־נָא יָדְךָ תַּחַת יַרְכֵי: 3 וְאֲשָׁבִיעֶךָ בַּיהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֵלֵהֶי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ: 4 כִּי אֶל־אֶרֶצִי וְאֶל־מוֹלַדְתִּי תִלְךָ וְלִקַּחְתָּ אִשָּׁה לְבָנִי לִי־צַחֵק: 5 וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲעֵבֶד אֹולִי לֹא־תֵאבְּהָ הָאִשָּׁה לְלִכַּת אַחֲרַי אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת הַהֶשֶׁב אָשִׁיב אֶת־בְּנֶךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יֵצְאָתָּ מִשָּׁם: 6 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲבָרָהֶם הֲשָׁמַר לְךָ פְּוֹת־שִׁיב אֶת־בְּנִי שָׁמָּה: 7 יְהוָה | אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לְקַחְנִי מִבֵּית אָבִי וּמֵאָרֶץ מוֹלַדְתִּי וְאֲשֶׁר דִּבַּר־לִי וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע־לִי לֵאמֹר לְזָרְעֶךָ אֶתְּן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת הוּא יִשְׁלַח מִלְּאֲכֹו לְפָנֶיךָ וְלִקַּחְתָּ אִשָּׁה לְבָנִי מִשָּׁם: 8 וְאִם־לֹא תֵאבְּהָ הָאִשָּׁה לְלִכַּת אַחֲרֶיךָ וְנָקִיתָ מִשְׁבַּעְתִּי זֹאת רַק אֶת־בְּנִי לֹא תִשָּׁב שָׁמָּה: 9 וַיִּשֶׁם הָעֵבֶד אֶת־יָדוֹ תַּחַת יַרְךָ אֲבָרָהֶם אֲדִנּוּ וַיִּשְׁבַּע לוֹ עַל־הַדָּבָר הַזֶּה: 10 וַיִּקַּח הָעֵבֶד עֲשָׂרָה גַמְלִים מִגְּמָלֵי אֲדִנּוּ וַיֵּלֶךְ וְכָל־טוֹב אֲדִנּוּ בִּידוֹ וַיָּקֶם וַיֵּלֶךְ אֶל־אָרֶם גְּהָרִים אֶל־עִיר נְחוּר: 11 וַיִּבְרַךְ הַגַּמְלִים מַחוּץ לְעִיר אֶל־בְּאֵר הַמַּיִם לְעַתְּ עָרֵב לְעַתְּ צֵאת הַשָּׂאֲבָת: 12 וַיֹּאמֶר | יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדִנּוּ אֲבָרָהֶם הִקְרַה־נָא לְפָנַי הַיּוֹם וַעֲשֵׂה־חֶסֶד עִם אֲדִנּוּ אֲבָרָהֶם: 13 הִנֵּה אֲנֹכִי נֹצֵב עַל־עֵין הַמַּיִם וּבְנוֹת אֲנֹשֵׁי הָעִיר יֵצְאָת לִשְׂאֵב מַיִם: 14 וַהֲיָה הַנַּעַר אֲשֶׁר אָמַר אֵלַיְהָ הַטִּי־נָא כַדָּךְ וְאִשְׁתָּהּ וְאִמְרָה שְׁתָּה וְגַם־גַּמְלֶיךָ אֲשָׁקָה אֵתְּהָ הַכַּחַת לְעֵבֶדְךָ לִי־צַחֵק וּבָה אֲדַע כִּי־עָשִׂיתָ חֶסֶד עִם־אֲדִנּוּ: 15 וַיְהִי־הוּא טָרַם כֻּלָּה לְדַבַּר וְהִנֵּה רַבָּקָה יֵצְאָת אֲשֶׁר יֵלְדָה לְבַתּוֹאֵל בֶּן־מִלְכָּה אִשְׁתּוֹ נְחוּר אַחֵי אֲבָרָהֶם

וּכְדָה עַל־שִׁכְמָהּ: ¹⁶וְהִנְעֵר טַבַּת מְרֹאֵה מֵאֵד בְּתוֹלָה וְאִישׁ לֹא יִדְעָה וְתִרְדּ הַעֲיִנָּה וְתִמְלֵא כְדָה וְתַעַל: ¹⁷וַיִּרְץ הֶעָבֵד לְקִרְאָתָהּ וַיֹּאמֶר הַגְּמִיאֵינִי גַּא מֵעַט־מִיָּם מִכַּדָּד: ¹⁸וַתֹּאמֶר שְׂתֵה אֲדֹנָי וְתִמְהַר וְתִרְדּ כְּדָה עַל־יְדֶיךָ וְתִשְׁקֶהוּ: ¹⁹וְתִכַּל לְהִשְׁקָתוֹ וְתֹאמֶר גַּם לְגַמְלִיךָ אֲשַׁאֵב עַד אִם־כָּלוּ לְשִׁתֹּת: ²⁰וְתִמְהַר וְתַעַר כְּדָה אֶל־הַשְּׁקֵת וְתִרְץ עוֹד אֶל־הַבְּאֵר לְשֹׁאֵב וְתִשְׁאֵב לְכָל־גַּמְלָיו: ²¹וְהָאִישׁ מִשְׁתַּאֵה לָּהּ מִחֲרִישׁ לְדַעַת הַהֲצִלִּיחַ יְהוָה דְּרָכּוֹ אִם־לֹא: ²²וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כָּלוּ הַגַּמְלִים לְשִׁתוֹת וַיִּקַּח הָאִישׁ גִּזְם זֶהָב בְּקַע מִשְׁקָלוֹ וַשְּׂנֵי צְמִידִים עַל־יְדָיָהּ עֲשָׂרָה זָהָב מִשְׁקָלָם: ²³וַיֹּאמֶר בַּת־מִי אֵת הַגִּידִי גַּא לִי הֵיֶשׁ בֵּית־אֲבִיךָ מְקוֹם לָנוּ לָלוֹן: ²⁴וַתֹּאמֶר אֵלָיו בַּת־בְּתוּאֵל אֲנֹכִי בֶן־מִלְכָּה אֲשֶׁר יְלֵדָה לְנַחֲוֹר: ²⁵וַתֹּאמֶר אֵלָיו גַּם־תִּבְנֶן גַּם־מִסְפּוֹא רַב עַמְּנוּ גַם־מְקוֹם לָלוֹן: ²⁶וַיִּקְדַּד הָאִישׁ וַיִּשְׁתַּחוּ לַיהוָה: ²⁷וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדֹנָי אַבְרָהָם אֲשֶׁר לֹא־עָזַב חֲסִדּוֹ וְאִמְתּוֹ מֵעַם אֲדֹנָי אֲנֹכִי בְּדִרְךָ נַחֲנִי יְהוָה בֵּית אַחֵי אֲדֹנָי: ²⁸וְתִרְץ הַנְּעִר וְתִגַּד לְבֵית אִמָּה פְּדָבְרִים הָאֵלֶּה: ²⁹וְלִרְבֵּקָה אָח וַשְּׂמוֹ לָבֶן וַיִּרְץ לָבֶן אֶל־הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל־הָעֵינַן: ³⁰וַיְהִי | כִּרְאֵת אֶת־הַנְּזֹם וְאֶת־הַצְּמִידִים עַל־יְדָי אַחַתָּו וְכִשְׂמֵעוֹ אֶת־דְּבָרֵי רַבֵּקָה אַחַתָּו לֵאמֹר כֹּה־דִבֶּר אֵלַי הָאִישׁ וַיְבֹא אֶל־הָאִישׁ וְהִנֵּה עֹמֵד עַל־הַגַּמְלִים עַל־הָעֵינַן: ³¹וַיֹּאמֶר בּוֹא בְרוּךְ יְהוָה לָמָּה תַעֲמֵד בַּחוּץ וְאֲנֹכִי פְּנִיתִי הַבַּיִת וּמְקוֹם לְגַמְלִים: ³²וַיְבֹא הָאִישׁ הַבַּיִתָּה וַיִּפְתַּח הַגַּמְלִים וַיִּתֵּן תְּבֹן וּמִסְפּוֹא לְגַמְלִים וּמִים לְרַחֵץ רַגְלָיו וְרַגְלֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ: ³³וַיִּישֶׁם לְפָנָיו לְאֹכֵל וַיֹּאמֶר לֹא אֲכַל עַד אִם־דִּבַּרְתִּי דְּבָרֵי וַיֹּאמֶר דְּבַר: ³⁴וַיֹּאמֶר עֲבַד אַבְרָהָם אֲנֹכִי: ³⁵וַיְהִי־הָ בְרַךְ אֶת־אֲדֹנָי מֵאֵד וַיִּגְדַּל וַיִּתְזַלְּו צֶאֱן וּבְקָר וְכֶסֶף וְזָהָב וְעַבְדִּים וְשִׁפְחֹת וּגְמָלִים וְחִמְרִים: ³⁶וַתֵּלֵד שָׂרָה אִשְׁתׁ אֲדֹנָי בֶּן לְאֲדֹנָי אַחֲרֵי זִקְנָתָהּ וַיִּתְזַלְּו אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ: ³⁷וַיִּשְׁבַּעֲנִי אֲדֹנָי לֵאמֹר לֹא־תִקַּח אִשָּׁה לְבְנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנֹכִי יֹשֵׁב בְּאַרְצוֹ: ³⁸אִם־לֹא אֶל־בֵּית־אָבִי תֵלֵד וְאֶל־מִשְׁפַּחְתִּי וְלִקְחַתְּ אִשָּׁה לְבְנִי: ³⁹וַאֲמַר אֶל־אֲדֹנָי אֵלַי לֹא־תֵלֵד הָאִשָּׁה אַחֲרָי: ⁴⁰וַיֹּאמֶר אֵלַי יְהוָה אֲשֶׁר־הִתְלַכְתִּי לְפָנָיו יִשְׁלַח מַלְאָכּוֹ אִתְּךָ וְהֲצִלִּיחַ דְּרָכְךָ וְלִקְחַתְּ אִשָּׁה לְבְנִי מִמִּשְׁפַּחְתִּי וּמִבְּיַת אָבִי: ⁴¹אִזּוֹ תִנְקַח מֵאֵלֹתַי כִּי תְבוֹא אֶל־מִשְׁפַּחְתִּי וְאִם־לֹא יִתְּנֵנִי לָךְ וְהִיִּית נָקִי מֵאֵלֹתַי: ⁴²וַאֲבֹא הַיּוֹם אֶל־הָעֵינַן וְאֹמַר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדֹנָי אַבְרָהָם אִם־יִשְׁדָּנָא מִצִּלִּיחַ דְּרָכֵי אֲשֶׁר אֲנֹכִי הִלַּךְ עָלָיָהּ: ⁴³הִנֵּה אֲנֹכִי נֹצֵב עַל־עֵינַי הַמִּים וְהִיָּה הַעֲלָמָה הַיִּצְאָת לְשֹׁאֵב וְאִמְרַתִּי אֵלָיָהּ הַשְּׁקִינִי־נָא מֵעַט־מִיָּם מִכַּדָּד: ⁴⁴וְאֹמְרָה אֵלַי גַּם־אַתָּה שְׂתֵה וְגַם לְגַמְלִיךָ אֲשַׁאֵב הוּא הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־הִכִּיחַ יְהוָה לְבֶן־אֲדֹנָי: ⁴⁵אֲנִי טָרַם אֲכַלָּה לְדַבֵּר אֶל־לִבִּי וְהִנֵּה רַבֵּקָה יִצְאָת וְכְדָה עַל־שִׁכְמָהּ וְתִרְדּ הַעֲיִנָּה וְתִשְׁאֵב וְאֹמַר אֵלָיָהּ הַשְּׁקִינִי נָא: ⁴⁶וְתִמְהַר וְתוֹרַד כְּדָה מֵעֲלִיָּהּ וְתֹאמֶר שְׂתֵה וְגַם־גַּמְלִיךָ אֲשַׁקָּה וְאַשְׁתׁ וְגַם הַגַּמְלִים הַשְּׁקֵתָהּ: ⁴⁷וְאַשְׁאֵל אֹתָהּ וְאֹמַר בַּת־מִי אֵת וְתֹאמֶר בַּת־בְּתוּאֵל בֶּן־נַחֲוֹר אֲשֶׁר יְלֵדָה־לוֹ מִלְכָּה וְאַשֶׁם הַנְּזֹם עַל־אִפָּהּ וְהַצְּמִידִים עַל־יְדָיָהּ: ⁴⁸וְאֹקֵד וְאַשְׁתַּחֲוֶה לַיהוָה וְאַבְרָךְ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדֹנָי אַבְרָהָם אֲשֶׁר הִנְחִיל בְּדִרְךָ אֱמֶת לְקַחַת אֶת־בַּת־אַחֵי אֲדֹנָי לְבְנֵי: ⁴⁹וְעַתָּה אִם־יִשְׁכֶּם עֲשִׂים חֲסֵד וְאַמֶּת אֶת־אֲדֹנָי הַגִּידוּ לִי וְאִם־לֹא הַגִּידוּ לִי וְאַפְּנָה עַל־יָמִין אוֹ עַל־שְׂמָאל: ⁵⁰וַיַּעַן לָבֶן וּבְתוּאֵל וַיֹּאמְרוּ מִיְהוָה יֵצֵא הַדְּבַר לֹא נוֹכַל דְּבַר אֲלִיךָ רַע אוֹ־טוֹב: ⁵¹הִנֵּה־רַבֵּקָה לְפָנֶיךָ קַח וְלָךְ וְתֵהִי אִשָּׁה לְבֶן־אֲדֹנָיךָ כַּאֲשֶׁר דְּבַר יְהוָה: ⁵²וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע עֲבַד אַבְרָהָם אֶת־דְּבָרֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה לַיהוָה: ⁵³וַיּוֹצֵא הָעָבֵד כְּלֵי־כֶסֶף וְכָלִי זָהָב וּבְגָדִים וַיִּתֵּן לְרַבֵּקָה וּמִגְדָּנָת נָתַן לְאַחִיָּהּ וּלְאִמָּהּ: ⁵⁴וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ הוּא וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־עִמּוֹ וַיְלִינוּ וַיִּקְוּמוּ בַּבֶּקֶר וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי לְאֲדֹנָי: ⁵⁵וַיֹּאמֶר אַחִיָּהּ וְאִמָּהּ תִּשָּׁב הַנְּעִר אֲתָנוּ יָמִים אוֹ עָשׂוֹר אַחַר תֵּלֵד: ⁵⁶וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֶל־תִּתְּחַרוּ אֹתִי וַיְהוָה הַצִּלִּיחַ דְּרָכֵי שְׁלַחֲוֹנִי וְאַלְכָּה לְאֲדֹנָי: ⁵⁷וַיֹּאמְרוּ נִקְרָא לְנְעִר וְנִשְׁאֵלָה אֶת־פִּיָּהּ: ⁵⁸וַיִּקְרָאוּ לְרַבֵּקָה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיָהּ הַתְּלַכִּי עִם־הָאִישׁ הַזֶּה וְתֹאמֶר אֲלֵךְ: ⁵⁹וַיִּשְׁלְחוּ אֶת־רַבֵּקָה אַחַתָּם וְאֶת־מִנְקַתָּהּ וְאֶת־עֲבַד אַבְרָהָם וְאֶת־אֲנָשָׁיו: ⁶⁰וַיְבָרְכוּ אֶת־רַבֵּקָה וַיֹּאמְרוּ לָּהּ

אֲחַתְּנֹנִי אֶתְּ הִי לְאֵלֶי רַבָּה וַיִּירֶשׁ זְרַעֲךָ אֶת שְׂעֵר שְׂנְאָיו: ⁶¹וּתְקַם רַבָּה וְנִעְרַתֶּיהָ וְתִרְכַּבְנָה עַל־הַגְּמִלִים וְתִלְכְּנָה אַחֲרֵי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת־רַבָּה וַיִּלְדָּ: ⁶²וַיִּצְחָק בָּא מִבּוֹא בְּאֵר לְחֵי רְאִי וְהוּא יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנְּגֹב: ⁶³וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשָׂדֵה לַפְּנוֹת עָרֵב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִגָּה גְּמִלִים בָּאִים: ⁶⁴וַתִּשָּׂא רַבָּה אֶת־עֵינֶיהָ וַתֵּרָא אֶת־יִצְחָק וַתִּפֹּל מֵעַל הַגְּמִל: ⁶⁵וַתֹּאמֶר אֶל־הָעֶבֶד מִי־הָאִישׁ הַלְּזָה הַלְּזָךְ בְּשָׂדֵה לְקִרְאֹתֵנוּ וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד הוּא אֲדָנִי וַתִּקַּח הַצָּעִיר וַתִּתְבַּס: ⁶⁶וַיִּסְפֹּר הָעֶבֶד לְיִצְחָק אֶת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר עָשָׂה: ⁶⁷וַיִּבְאֶה יִצְחָק הָאֵלֶּהָ שָׂרָה אִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת־רַבָּה וַתְּהִי־לָו לְאִשָּׁה וַיִּאָּהֲבָה וַיִּנָּחֶם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ: פ

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (namabona aha omu 22/04/2024).

25

Abrahamu ayanka Ketura: iburha Iya Ketura

¹ Abrahamu ayanka owundi mukazi izîno Iyâge ye Ketura. ² Nyamukazi anacimuburhira Zimurani, Yokisani, Medani, Madiyani, Yisibaki na Shuwahi. ³ Yokisani aburha Sheba, na Dedani. Nabo bene Dedani: Basurimi na Baletusimi na Baleumini. ⁴ Bene Madiyani bali: Eferi, Efa, Hanoki, Abida na Elda. Abo bôshi bâli bagala ba Ketura.

Okufâ kwa Abrahamu

⁵ Abrahamu àhà Izaki ebyâge byôshi. ⁶ Abandi bagala akazâg'iburha oku baherula bâge, abaha eby'okucîrhabâla, na kandi, oku acizîne yêne, abarhuma kuli n'omugala Izaki, omu cihugo c'ebushoshokero. ⁷ Alaga emyâka y'akalamo k'Abrahamu: Alamire myâka igana na makumi gali nda n'irhanu. ⁸ Buzinda bw'aho, Abrahamu arhengamwo omûka, afa akola ali omu bushosi bwinjà, afa akola mukulu, erhi amanayigurha ensiku, aja kuli bene wâbo. ⁹ Abagala, Izaki na Ismaeli bamubisha omu lukunda Iwa Makipela, omu ishwa Iya Efroni, mwene Sohari, muhititi aha ishiriza Iy'e Mambri. ¹⁰ Lyo ishwa Abrahamu aguliraga bene Heti. Mwo Abrahamu abishirwe bo na mukâge Sara. ¹¹ Erhi Abrahamu abâ amafâ, Nyamuzinda agisha omugala Izaki ayûbaka hôfi n'iriba Iya Lahayi-Royi. ¹² Alaga iburha Iya Ismaeli, mugala wa Abrahamu, ye waburhagwa n'omunya-mîsiri, Hagari, mujâ-kazi wa Sara. ¹³ Alaga amazino ga bene Ismaeli omu kushimba amazino n'okuburhwa kwâbo: Enfula y'Ismaeli ye Nebayoti, alondwa na Kedari, Abudeli^b, Mibsamu, ¹⁴ Mishma, Duma, Masa, ¹⁵ Hadadi, Tema, Yeturi, Nafisheti na Kedma. ¹⁶ Bo bene Ismaeli abo, n'amazino gâbo nk'oku ebishagala n'ebihando byâbo binali, bo barhambo ikumi na babirhi b'emilala yâbo oku enali. ¹⁷ Alaga n'emyâka y'akalamo ka Ismaeli: igana na makumi asharhu na nda. Oku bundi arhengamwo omûka, afa, aja kuli bene wâbo. ¹⁸ Ayûbaka kurhenga e Hawila kujâ e Shuru, olunda lw'ebushoshokero bwa Mîsiri omu kujâ e Asîriya. Ali ayûbasire ishiriza Iya bene wâbo bôshi.

III. Olwa Izaki n'olwa Yakôbo

Okuburhwa kwa Ezau na Yakôbo

¹⁹ Alaga emyanzi ya Izaki mwene Abrahamu. Abrahamu aburha Izaki. ²⁰ Izaki ali akola agwêrhe myâka makumi ani erhi ayanka Rebeka mwâli wa Betweli, Munyaramayo w'e Padani-Arami, mwâli wâbo Labani naye Muharamayo. ²¹ Izaki asengerera mukâge emwa Nyamubâho, erhi amaba ngumba, Nyamubâho amuyumva, mukâge Rebeka arhôla izîmi. ²² Abâna bakazihukulana omu nda, lero aderha, erhi: «Akaba kwo biri ntya, bici omuntu alamakwo?» Akanya aj'idôsa Nyamubâho, ²³ naye amushuza, erhi: «Mashanja abirhi gali omu nda yâwe, mashanja abirhi g'omu nda yâwe gagabanyika; mulala muguma gwahima ogwâbo, omukulu ashiga omurho.» ²⁴ Erhi amango gâge g'okuburha gahika, lâba oku Iyâli izîmi Iya mahasha. ²⁵ Owaburhagwa wa burhanzi, ali mudukula wa bishamvu ayunjwîre byoyabyoya. Bamuyirika izîno Iya Ezau. ²⁶ Oku bandi omulumuna ahuluka, erhi okuboko kwâge kugwârhire Ezau oku kansisira.

^b25.13 Adubeli: bitabu biguma mpu: Adubeli, ebindi mpu: Abudeli

Bamuyirika izino Iya Yakobo. Izaki ali akola agwêrhe myâka makumi gali ndarhu erhi baburhwa.
27 Abanarhabâna bombi bakula; Ezau âba muhivi mukulu, wa kutwikanya omu malungu. Yakobo ali muntu mutûdu, akâbêra omu cirâlo. 28 Izaki arhonya Ezau bulya asimaga ensimba, Rebeka yêhe Yakobo ye arhonyagya.

Ezau aguza ecikono c'okubà nfula

29 Mango maguma, Yakobo ayenda ibinda ly'enkôle, naye Ezau ashubûka ebwa kuhiva erhi anarhamire.
30 Lero Ezau anacibwîra Yakobo, erhi: «Leka nâni mpuhekwo eryol'ibanda lidukula lidukula, bulya namahwa. -Co carhumire bamuderha mpu Edomi. 31 Yakobo amubwîra, erhi: Orhang'inguliza ecikono câwe c'okubà nfula. 32 Ezau ashuza, erhi: «Lolâ oku kufâ kuno, ecikono c'okubà nfula, bici cacinkwânana?» 33 Yakobo ashubiza aderha, erhi: «Orhang'icîgasha embere zânî»; acîgasha, anaguliza Yakobo ecikono câge c'okubà nfula. 34 Oku bundi, Yakobo amuhâ oku mugati n'oku ibinda ly'enkôle, alya ananywa, ayimuka agenda. Ntyo kwo Ezau agayaguzagya ecikono c'okubà nfula.

Genesis BHS 25:

1 וַיֹּסֶף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וְשֵׁמָּה קְטוּרָה: 2 וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־זִמְרֹן וְאֶת־יִצְחָק וְאֶת־מְדָן וְאֶת־מְדִיָן וְאֶת־יִשְׁבָּק וְאֶת־שׁוּחַ: 3 וַיִּקְשֶׁן יֶלֶד אֶת־שֵׁבָא וְאֶת־דָּדוֹן וּבְנֵי דָדוֹן הָיוּ אֲשׁוּרִים וְלִטְוּשִׁים וְלְאֲמִים: 4 וּבְנֵי מְדִיָן עֵיפָה וְעֶפְרָל וְחִנְדָן וְאֲבִידָע וְאֶלְדָּעָה כֹּל־אֵלֶּה בְנֵי קְטוּרָה: 5 וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ לְיִצְחָק: 6 וְלִבְנֵי הַפִּילִגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מִתְּנַת וְיִשְׁלָחִים מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ בְּעוֹדוֹנוֹ חַי קְדָמָה אֶל־אֶרֶץ קְדָם: 7 וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי־חַיֵּי אַבְרָהָם אֲשֶׁר־חַי מֵאֵת שָׁנָה וְשִׁבְעִים שָׁנָה וְחָמֵשׁ שָׁנִים: 8 וַיָּגַע וַיָּמָת אַבְרָהָם בְּשִׁיבָה טוֹבָה זָקֵן וְשִׁבְעַת וַיֹּאסֶף אֶל־עַמּוּי: 9 וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק וַיִּשְׁמַעֵאל בְּנָיו אֶל־מַעְרַת הַמַּכְפֵּלָה אֶל־שְׂדֵה עֶפְרָן בֶּן־צֹחַר הַחֲתָי אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי מִמְרָא: 10 הַשְּׂדֵה אֲשֶׁר־קָנָה אַבְרָהָם מֵאֵת בְּנֵי־חַתַּת שָׁמָּה קָבַר אַבְרָהָם וְשָׂרָה אִשְׁתּוֹ: 11 וַיְהִי אַחֲרַי מוֹת אַבְרָהָם וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּשָּׁב יִצְחָק עִם־בְּאֵר לְחַי רְאִי: ס
12 וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִשְׁמַעֵאל בֶּן־אַבְרָהָם אֲשֶׁר יָלְדָה הַגֵּר הַמִּצְרַיִת שִׁפְחַת שָׂרָה לְאַבְרָהָם: 13 וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׁמַעֵאל בְּשִׁמְתָם לְתוֹלְדָתָם בְּכָר יִשְׁמַעֵאל נְבִיִת וְקֶדֶר וְאַדְבָּאֵל וּמְבַשֵּׁם: 14 וּמִשְׁשֶׁע וְדוּמָה וּמִשָּׂא: 15 תַּחֲדָד וְתִימָא יְטוּר נְפִישׁ וְקַדְמָה: 16 אֵלֶּה הֵם בְּנֵי יִשְׁמַעֵאל וְאֵלֶּה שְׁמֹתָם בְּחִצְרֵיהֶם וּבְטִירָתָם שְׁנַיִם־עָשָׂר נְשִׂאִים לְאִמָּתָם: 17 וְאֵלֶּה שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמַעֵאל מֵאֵת שָׁנָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְשִׁבְעַת שָׁנִים וַיָּגַע וַיָּמָת וַיֹּאסֶף אֶל־עַמּוּי: 18 וַיִּשְׁכְּנוּ מִחוּלָה עַד־שׁוּר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי מִצְרַיִם בְּאֶבְרָה אֲשׁוּרָה עַל־פְּנֵי כְלִיאֲחִיו נָפֶל: פ
19 וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן־אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק: 20 וַיְהִי יִצְחָק בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת־רַבְקָה בַּת־בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדָן אַרְס אַחֻזַת לְבֵן הָאֲרָמִי לוֹ לְאִשָּׁה: 21 וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לַיהוָה לְנָכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עָקְרָה הִוא וַיַּעֲתֵר לוֹ יְהוָה וַתְּהַר רַבְקָה אִשְׁתּוֹ: 22 וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקַרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם־כֵּן לָמָּה זֶה אֲנִכִי וַתֵּלֶד לְדָרָשׁ אֶת־יְהוָה: 23 וַיֹּאמֶר יְהוָה לָּהּ שְׁנֵי גַיִם בְּבִטְנָךְ וּשְׁנֵי לְאִמִּים מִמֶּנִּי: 24 וַיִּפְרְדוּ וְלֹאִם מִלְּאָם יֵאָמֵץ וְרַב יַעֲבֹד צְעִיר: 25 וַיִּמְלְאוּ יְמִיהָ לָלֶדֶת וְהָיָה תוֹמָם בְּבִטְנָהּ: 26 וַיִּצְא הָרִאשׁוֹן אַדְמוּנִי כָּלוֹ כַּאֲדַרְתַּת שַׁעַר וַיִּקְרָא שְׁמוֹ עֵשָׂו: 27 וְאַחֲרָיִכֵן יָצָא אַחֻזַת וַיְדוּ אַחֻזַת בְּעֵקֵב עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיִּצְחָק בֶּן־שְׁשִׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֹתָם: 28 וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שְׂדֵה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יָשָׁב אֲהָלִים: 29 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶת־עֵשָׂו בְּפִיּוֹ וַרְבֵּקָה אֲהַבַּת אֶת־יַעֲקֹב: 30 וַיִּזַּד יַעֲקֹב נָזִיד וַיָּבֵא עֵשָׂו מִזֶּה־שְׂדֵה וְהוּא עָנִי: 31 וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל־יַעֲקֹב הֲלֵעִטְנִי נָא מִזֶּה־הָאֵדָם הָאֵדָם הַזֶּה כִּי עָנִי אֲנִי עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ אֲדוּם: 32 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מְכַרָה כִּיּוֹם אֶת־בְּכֹרְתְךָ לִי: 33 וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הֲגַה אֲנִי הוֹלֵךְ לְמוֹת וְלָמָּה־זֶה לִי בְכֹרָה: 34 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הֲשִׁבְעָה לִי כִּיּוֹם וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּמְכַר אֶת־בְּכֹרְתוֹ לְיַעֲקֹב: 35 וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל וַיִּשְׂתֵּי וַיִּקַּם וַיֵּלֶךְ וַיָּבֹז עֵשָׂו אֶת־הַבְּכֹרָה: ס

Izaki e Gerari

¹ Ecizombo canacizûka omu cihugo, kuleka ciryã cizombo cirhanzi cabâga amango ga Abrahamu. Izaki aja e Gerari, emwa Abimeleki mwâmi w'Abafilistini. ² Nyamubâho amubonekera amubwîra, erhi: «Orhajâga e Mîsiri ci ogend'ibêra omu cihugo nakubwîra. ³ Obêre muli eco cihugo, nakugisha nanyôrhe ndi haguma nâwe. Bulya we n'iburha lyâwe mwe nâhà ebi bihugo byôshi, nasêza n'erya ndagâno nafundikaga rhwe na sho Abrahamu. ⁴ Naluza iburha lyâwe nka nyenyêzi z'oku nkuba, nalihà ebi bihugo byôshi n'amashanja goshi g'igulu gagishwa n'iburha lyâwe. ⁵ Kulya kubà Abrahamu ayumvîrhe izù lyâni, akulikira ebi nalimurhegesire okukulikira, amarhegeko gâni, ebinwa byâni, obulonza bwâni. ⁶ Ntyo kwo Izaki abêziremwo aha Gerari. ⁷ Abantu b'eyo munda bakamudôsa olwa mukâge, ashuza, erhi: «Mwâli wîrhu oyo.» Ayôboha okuderha, erhi: «Mukânie oyo», bâli bamuyîrha erhi Rebeka orhuma bulya ali mwinjà. ⁸ Erhi kugera mango garhali manyi, kwanacibà lusiku luguma, Abimeleki mwâmi w'Abafilistini erhi adwîrhe atolera omu kabonezo, alangira Izaki adwîrhe ashâsa mukâge Rebeka. ⁹ Abimeleki anacihamagala Izaki amubwîra, erhi: «Mâshi mukâwe oyu! Kurhi waciderhaga mpu mwâli winyu?» Izaki ashuza, erhi: «Nakâcîdôsa nti nankanafakwo oyu mukazi.» ¹⁰ Abimeleki ashubiza amudôsa, erhi: «Kurhi okwo warhujizirage obwo? Hindi hitya hajire omuntu w'omu lubaga lwîrhu walâla na mukâwe obone wamarhubarhuza obwo bubî!» ¹¹ Lero Abimeleki ahâna eri irhegeko oku lubaga lwâge lwôshi, erhi: «Owahume kuli oyu mulume kandi erhi kuli mukâge, anafè.» ¹² Izaki ahinga anarhwera muli ecôla cihugo n'ogwo mwâka ayeza kali igana, bulya Nyamubâho amamugisha. ¹³ Oyu muntu agala, agal'ahirhira okurhalusire. ¹⁴ Ali agwêrhe masò manji n'ebintu bishwêkwa binyinyi n'ebinênêne, na bashizi banji. Abafilistini bayâgalwa.

Amaliba g'aha karhi k'e Gerari n'e Bersheba

¹⁵ Amaliba goshi bambali b'îshe bâli bamahumba amango îshe Abrahamu acihali, Abafilistini bagafuka bagabumba budaka. ¹⁶ Abimeleki abwîra Izaki, erhi: «Orhenge eno mwîrhu, bulya wekola mugale kurhulusha.» ¹⁷ Izaki arhenga aho aj'ihanda omu kabanda ka Gerari, anabà ho acibêrera. ¹⁸ Izaki ashub'ija ahumba galya mahba bambali b'îshe Abrahamu bâli bahumbire, galya Abafilistini bafukaga erhi Abrahamu aba afire; agayîrika galya mazîno gonêne îshe ali agayirisire. ¹⁹ Bambali ba Izaki bahumba omu kabanda, bashangamwo iriba ly'amîshi gahulula. ²⁰ Lero abangere b'e Gerari, barhondêra okulongôla n'abangere ba Izaki, ngasi baguma mpu: «Amîshi gali gîrhu!» Izaki ayîrika iriba izîno lya Sitina. ²¹ Bahumba erindi iriba, ci kandi hashub'ibà akadali kuli lyo. ²² Lero arhenga aho, agend'ihumba erindi iriba, lero harhacibâga kadali kuliryo. Aliyirika izîno lya Reboboti, anaderha, erhi: «Nyamubâho amaja arbuha oluhya, rhukolaga rhwayôlolokeramwo eci cihugo.» ²³ Kurhenga aho asôkera e Bersheba. ²⁴ Nyamubâho amubonekera mw'obwo budufu amubwîra, erhi: «Nie Nyamuzinda wa sho Abrahamu, orhayôbohaga cici bulya ndi haguma nâwe. Nakugisha, nanduze iburha lyâwe erhi mwambali wâni Abrahamu orhuma.» ²⁵ Ayûbaka oluhêrero aho, anayakuza izîno lya Nyamubâho. Ayûbaka ho enyumpa yâge. Bambali ba Izaki bahumba ho iriba.

Okunywâna na Abimeleki

²⁶ Abimeleki arhenga e Gerari, ayîsh'imulamusa, ali bôshi n'omwîra wâge Ahuzati na Pikoli, ye murhambo w'omurhwe gwâge. ²⁷ Izaki abadôsa, erhi: «Lero cici cimudwîrhe eno munda, mwe bantu munshomba, mwe mwanampulusagya emwinyu.» ²⁸ Banacishuza, mpu: «Rhwajirage rhwabona oku neci Nyamubâho ali haguma nâwe, rhwanaderha obwo nti habe omwîgasho aha karhî kâwe nîrhu, rhunafundike endagâno haguma nâwe.» ²⁹ Ocîgashe oku orharhujire kubî kuci, bulya rhurhakujiraga kubî, minjà gone rhwakujirîre rhwanakuleka wagenda n'omurhûla. Woyu okola oli mugishwa wa Nyamubâho.» ³⁰ Abajirira olusiku lukulu, bâlya bânanywa. ³¹ Erhi bazûka sêzi sêzi, ngasi muguma acîgasha embere z'owâbo. Oku bundi, Izaki abasêzera, bagenda n'omurhûla. ³² Olwo lusiku lwonênê, bambali b'Izaki bayisha, bamubwîra omwanzi gw'iriba bakazâgihûmba, baderha, mpu: «Rhwabwîne amîshi.» ³³ Eryo iriba aliyirika izîno lya Sabe, co cinarhuma olwo lugo luderhwa Bersheba kuhika na buno.

Abakazi ba Ezau banya-Hititi

³⁴ Erhi Ezau ahika myâka makumi ani, ayanka omukazi izîno lyâge ye Yehudita, mwâli wa Behori, muhititi, arhôla na Basimata, mwâli wa Eloni naye muhititi. ³⁵ Abo bakazi bajira Izaki bo na Rebeka mungo munji.

1 וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ מִלְכַד הָרֶעֶב הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי אַבְרָהָם וַיֵּלֶךְ יִצְחָק אֶל-אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ-פְּלִשְׁתִּים
 גְּרָרָה: 2 וַיִּרְא אֱלֹוֹ יְהוָה וַיֹּאמֶר אֶל-תֵּרַד מִצְרַיִמָה שָׁכֵן בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹוֹי: 3 גֹּוֹר בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וְאֵהִיָּה עִמָּךְ
 וְאַבְרָכְךָ כִּי-לֹךְ וְלֹזְרֶעְךָ אֶתְּן אֶת-כָּל-הָאֲרָצָת הָאֵל וְהִקְמַתִּי אֶת-הַשְּׂבַעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אָבִיךָ: 4 וְהִרְבִּיתִי
 אֶת-זֶרְעֶךָ כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְנָתַתִּי לְזֶרְעֶךָ אֶת כָּל-הָאֲרָצָת הָאֵל וְהַתְּבָרְכוּ בְּזֶרְעֶךָ כֹּל גּוֹי הָאֲרָץ: 5 תֵּקֵב אֲשֶׁר-שָׁמַע
 אַבְרָהָם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתִּי מִצּוֹתַי חֻקּוֹתַי וְתוֹרֹתַי: 6 וַיָּשָׁב יִצְחָק בְּגָרָר: 7 וַיִּשְׁאַלֹוּ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר
 אֲחַתִּי הִוא כִּי יֵרָא לְאִמֶּר אִשְׁתִּי פְּזִיחַרְגָנִי אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם עַל-דַּבְּרָהּהָ כִּי-טוֹבַת מְרָאָה הִיא: 8 וַיְהִי כִּי אָרְכוּ-לָו שָׁם
 הַיָּמִים וַיִּשְׁקֹף אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחֲלוֹן וַיִּרְא וְהִנֵּה יִצְחָק מִצְחָק אֶת רַבָּהּ אִשְׁתּוֹ: 9 וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ
 לְיִצְחָק וַיֹּאמֶר אֵךְ הִנֵּה אִשְׁתְּךָ הִוא וְאִיךָ אָמַרְתָּ אֲחַתִּי הִוא וַיֹּאמֶר אֱלֹוֹ יִצְחָק כִּי אָמַרְתִּי פְּזִיחַמוֹת עָלַיָּה: 10 וַיֹּאמֶר
 אַבְיִמֶלֶךְ מִה-זֹּאת עָשִׂיתָ לָנוּ כִּמְעַט שָׂכַב אֶחָד הָעָם אֶת-אִשְׁתְּךָ וְהִבַּאתָ עָלֵינוּ אֲשָׁם: 11 וַיֵּצֵו אַבְיִמֶלֶךְ אֶת-כָּל-הָעָם
 לֵאמֹר הַנִּגַּע בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוֹמָת: 12 וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהוּא וַיִּמְצָא בִּשְׁנָה הַהוּא מֵאָה שְׁעָרִים
 וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה: 13 וַיִּגְדַל הָאִישׁ וַיֵּלֶךְ הַלּוֹךְ וַיִּגְדַל עַד כִּי-גָדַל מְאֹד: 14 וַיְהִי-לֹו מִקְנֵה-צֹאן וּמִקְנֵה בָקָר וּעֶבְדָּה רַבָּה
 וַיִּקְנָאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים: 15 וְכָל-הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עִבְדֵי אָבִיו בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו סָתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים וַיִּמְלְאוּם
 עֵפָר: 16 וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ אֶל-יִצְחָק לֵךְ מֵעַמָּנוּ כִּי-עֲצַמְתָּ-מִמָּנוּ מְאֹד: 17 וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם יִצְחָק וַיַּחֲזֵן בְּנַחַל-גְּרָר וַיָּשָׁב
 שָׁם: 18 וַיָּשָׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּר | אֶת-בְּאֵרֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו וַיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים אַחֲרַי מוֹת
 אַבְרָהָם וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת כַּשֵּׁמֹת אֲשֶׁר-קָרָא לָהֶן אָבִיו: 19 וַיַּחְפְּרוּ עִבְדֵי-יִצְחָק בְּנַחַל וַיִּמְצְאוּ-שָׁם בְּאֵר מַיִם
 חַיִּים: 20 וַיִּרְיֵבוּ רַעֲיֵי גְרָר עִם-רַעֲיֵי יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמַּיִם וַיִּקְרָא שֵׁם-הַבְּאֵר עֵשֶׂק כִּי הִתְעַשְׂקוּ עִמּוֹ: 21 וַיַּחְפְּרוּ בְּאֵר
 אַחֲרָת וַיִּרְיֵבוּ גַם-עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ שִׁטְנָה: 22 וַיַּעֲתֵק מִשָּׁם וַיַּחְפֹּר בְּאֵר אַחֲרָת וְלֹא רָבוּ עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רַחֲבוֹת
 וַיֹּאמֶר כִּי-עֲתָה הִרְחִיב יְהוָה לָנוּ וּפְרִינוּ בְּאֶרֶץ: 23 וַיַּעַל מִשָּׁם בְּאֵר שִׁבַע: 24 וַיִּרְא אֱלֹוֹ יְהוָה בְּלִילָה הַהוּא וַיֹּאמֶר
 אֲנֹכִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ אֶל-תִּירָא כִּי-אֲתָךְ אֲנֹכִי וּבְרַכְתִּיךָ וְהִרְבִּיתִיךָ אֶת-זֶרְעֶךָ בְּעִבּוֹר אַבְרָהָם עִבְדִּי: 25 וַיִּבְנוּ שָׁם
 מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא בְשֵׁם יְהוָה וַיִּטְ-שָׁם אֶהְלֹו וַיִּכְרוּ-שָׁם עִבְדֵי-יִצְחָק בְּאֵר: 26 וַאֲבִימֶלֶךְ הִלְךְ אֱלֹוֹ מִגְּרָר וְאַחֲזַת מְרַעְהוֹ
 וּפִיכַל שַׂר-צַבָּאוֹ: 27 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִצְחָק מְדוּעַ בָּאתֶם אֵלַי וְאַתֶּם שָׂנֵאתֶם אֹתִי וְתִשְׁלַחוּנִי מֵאַתְכֶּם: 28 וַיֹּאמְרוּ רָאוּ
 רְאִינוּ כִּי-הָיָה יְהוָה | עִמָּךְ וְנֹאמַר תְּהִי נָא אֱלֹהֵי בִינוּתֵנוּ בִּינֵינוּ וּבִינְךָ וּנְכַרְתָּה בְּרִית עִמָּךְ: 29 אִם-תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ רַעָה
 כַּאֲשֶׁר לֹא נִגְעוּנֹךְ וְכַאֲשֶׁר עָשִׂינוּ עִמָּךְ רַק-טוֹב וְנִשְׁלַחְךָ בְּשָׁלוֹם אֶתְּהָ עִתָּה בְּרוּךְ יְהוָה: 30 וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתָּה
 וַיֵּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ: 31 וַיִּשְׁכְּמוּ בַּבֶּקֶר וַיִּשְׁבְּעוּ אִישׁ לְאָחִיו וַיִּשְׁלַחֶם יִצְחָק וַיִּלְכוּ מֵאֹתוֹ בְּשָׁלוֹם: 32 וַיְהִי | בַּיּוֹם הַהוּא
 וַיָּבֵאוּ עִבְדֵי יִצְחָק וַיִּגְדּוּ לוֹ עַל-אֲדוֹת הַבְּאֵר אֲשֶׁר חָפְרוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִצְּאֵנוּ מַיִם: 33 וַיִּקְרָא אֹתָהּ שְׁבַעָה עַל-פִּן
 שֵׁם-הָעִיר בְּאֵר שִׁבַע עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ס

34 וַיְהִי עֶשׂוֹ בֶן-אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת-יְהוּדִית בַּת-בְּאָרִי הַחַתָּי וְאֶת-בִּשְׁמֹת בַּת-אֵילֹן הַחַתָּי: 35 וְתַהֲיִין מֵרַת
 רֵוַח לְיִצְחָק וּלְרַבְּקָה: ס

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977
 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (namabona aha omu 22/04/2024).

Yakôbo ashamula omugisho gwa Ezau

¹ Izaki ali amashosihala, n'amasù gâge gali gakola mazamba, azinda erhi arhacibona. Lero ahamagala enfula yâge Ezau, erhi: «Mwâna wâni!» Naye, erhi: «Ho ndi hano.» ² Ashubiza, aderha, erhi: «Lolà oku

niono nkola mushosi n'amango g'okufà kwâni ntagamanyiri. ³ Okanyagye orhôle emirasano yâwe, emyampi yâwe n'omuherho gwâwe, okanye oj'ihiva, onyîrhire ensimba. ⁴ Onteganyizemwo birya biryo nsîma, oyîshe ondêrhere ndye, lyo omurhima gwâni gukugisha embere nfê.» ⁵ Kuziga erhi Rebeka adwîrhe ayumva oku Izaki ashambâla bo n'omugala Ezau. Ezau acituma omu lubala mpu agend'ihiva ensimba ayilerhere îshe. ⁶ Rebeka abwîra omugala Yakôbo, erhi: «Namayumva sho abwîra mukulu wâwe Ezau, erhi: ⁷ «Ondêrhere ensimba, onteganyizemwo ebiryo binjà, mbirye nnankugishe omu masù ga Nyamubâho embere nfê.» ⁸ Yumvagya mwâna wâni, oyumve onajire nk'oku nakurhegeka. ⁹ Okanye ojê omu busò, ondêrheremwo banahene babirhi binjinja, narheganyizamwo sho ebiryo binjà, nk'oku anasîma. ¹⁰ Wayîsh'ibihêkera sho abirye, lyo akugisha embere afê.» ¹¹ Yakôbo abwîra nnina Rebeka, erhi: «Lolà, mukulu wâni Ezau amaba wa bishamvu niehe ntagwêrhi bôya. ¹² Hali amango Larha akampumakwo, mbè nka kushekera namushekeraga, obone bukola buhanya namacîlerhera ahâli h'omugisho.» ¹³ Nnina ashuza, erhi: «Obuhanya bubè nie bujâkwo mwâna wâni! Oyumve kwônene, onagend'innongeza abo banahene.» ¹⁴ Akanya aj'ibalonza ayisha abadwîrhire nnina, naye nnina arheganyamwo ebiryo nk'oku îshe anasîma. ¹⁵ Rebeka ayanka emyambalo minjinjà ya Ezau, ye mugala mukulu, erya akazâg'ibikira omu nyumpa, ayiyambisa Yakôbo ye mugala murhò. ¹⁶ Ayanka oluhù lw'abanahene amubwikiramwo amaboko n'igosi. ¹⁷ Oku bundi zirya nyama ali amarheganya n'omugati, abiheba omu nfune z'omugala Yakôbo. ¹⁸ Aja aha burhambi bw'îshe, aderha, erhi: «Larha!» Naye ashuza, erhi: «Niono. We ndi mwâna wâni?» ¹⁹ Yakôbo ashuza îshe, erhi: «Nie Ezau, nfula yâwe, najizirage nk'oku wanantegekaga. Zûka otamale olyekwo bino nal'ihiva lyo omurhima gwâwe gungisha.» ²⁰ Izaki abwîra Yakôbo, erhi: «Mwâna wâni wamarhòla duba wâni!» Naye ashuza, erhi: «Nyamubâho, Nyamuzinda wâwe wangashanîre.» ²¹ Izaki abwîra Yakôbo, erhi: «Yegera hano nkuhumekwo mwâna wâni, nyumve erhi neci erhi nanga we mugala wâni Ezau.» ²² Yakôbo ayegêra îshe Izaki, naye amumamarhakwo aderha, erhi: «Izù liri lya Yakôbo, ci amaboko gali ga Ezau!» ²³ Arhamumanyîriraga bulya amaboko gali ga bishamvu aka mukulu wâge Ezau, anacimugisha. ²⁴ Aderha, erhi: «Ka kwo binali we mugala wâni Ezau?» Naye ashuza, erhi: «Neci.» ²⁵ Izaki aderha, erhi: «Mpâga ndye oku nsimba mugala wâni ahivaga lyo omurhima gwâni gumugisha.» Amuhêreza alya, amuhêreza n'idivayi anywa. ²⁶ Îshe Izaki amubwîra, erhi: «Nyegêraga, onampôbere mwâna wâni!» ²⁷ Ayegegera, ahôbera îshe, îshe ayisa obwehe bw'emyambalo yâge. Amugisha ntyâla: «Neci obwehe bwa mugala wâni, kwo buli nk'obwehe bw'ishwa liyêra, ishwa eri Nyamubâho agishire. ²⁸ Nyamuzinda akushobôze olumè lw'oku nkuba, n'amashwa gashushagîre, engano nyinji n'idivayi linji. ²⁹ Amashanja gakushige n'abantu b'emahanga bafukame embere zâwe. Obè murhambo wa bene winyu na bagala ba nyoko bafukame embere zâwe. Owakuhêrere ahehêrewe, n'owakugishe anagishwe.» ³⁰ Erhi Izaki ayûsa okugisha Yakôbo, naye Yakôbo erhi amanahuluka omu mw'îshe Izaki, mukulu wâge Ezau naye arhenga ebwa kuhiva. ³¹ Naye arheganya ebiryo binjà abihêkera îshe. Amubwîra, erhi: «Larha, zûkaga oye kw'ebi mugala wâwe anal'ihiva, lyo omûka gwâwe gungisha.» ³² Îshe Izaki amudôsa, erhi: «We ndi?» Naye ashuza, erhi: «Nie nfula yâwe Ezau.» ³³ Oku bundi Izaki arhemuka, aderha, erhi: «Aligi ndi olya wal'ihiva ensimba anayindêrhera? Nacimwîkubagira nanalya, embere oyîshe; namugishire, anakolaga ayôrha âli mugishe.» ³⁴ Erhi Ezau ayumva ebinwa by'îshe, ayâma bwenêne n'omungo munji, anacibwîra îshe, erhi: «Ongishe nâni mâshi, larha!» ³⁵ Izaki ashuza, erhi: «Mulumuna wâwe anayishir'inteba, arhòla omugisho gwâwe.» ³⁶ Ezau ashubiriza, erhi: «Ka kwenge bamuderha Yakôbo, co cirhumire andenganya nieki kabirhi kabirhi? Arhanzir'innyanka ecikono c'okubâ nfula, kandi yoyu wamantôla omugisho gwâni!» Ci ashubiza aderha, erhi: «Ci kwône mâshi ka nieki ntà mugisho wansigîze?» ³⁷ Izaki aja omu kanwa ashuza, erhi: «Namujizire murhambo wâwe, namuhîre bene wâbo nti babè bambali, namuhîre engano n'amamvu mwandu. Bicigi nankacikujirira mwâna wâni?» ³⁸ Ezau anacidôsa îshe, erhi: «Ka mugisho muguma gwône ojira, mâshi larha? Mâshi ngisha nâni, larha!» Izaki ahwekêra na Ezau arhondêra alaka. ³⁹ Oku bundi, îshe Izaki ashuza aderha, erhi: «Woyo ekuli n'ebihugo biyera yo wayûbaka, kuli n'olumè lurhoga oku nkuba. ⁴⁰ Engôrho yâwe yo yakubîke, wakakolera mwene winyu. Ci kwône amango wacîrûkûza, kurhibula warhibula omuzigo gwâwe gukuli aha lurhugo.» ⁴¹ Ezau ashombera Yakôbo ogwo mugisho ahâbagwa n'îshe, acîdôsa emurhima, erhi: «Amango g'emishîbo ya larha gali hôfi, go mango nayîrha mulumuna wâni Yakôbo.» ⁴² Erhi bamanyîsa Rebeka ebyo binwa bya Ezau ye mugala mukulu, arhumiza Yakôbo ye mugala murhò, amubwîra, erhi: «Mukulu wâwe Ezau ahizire okucîhòla kuli we mpu akuyirhe. ⁴³ Yumvagya mwâna wâni, nkubwîre: Okanye, oyâkire emwa mwene wîrhu Labani e Harani. ⁴⁴ Obêre eyo haguma naye nsiku inga, kuhika mukulu wâwe atwike oburhè. ⁴⁵ Kuhika oburhè bwa mukulu wâwe bukurhengekwo, kuhika ayibagire oku wamujirîre; ago mango nanarhuma bagend'ikulonza eyo munda. Cici cankarhuma namuheza mwembi omu lusiku luguma?»».

Izaki àrhuma Yakôbo emwa Labani

⁴⁶ Rebeka anacibwira Izaki, erhi: «Namayihikwa n'akalamo erhi bâli ba Heti barhuma. Erhi Yakôbo ankayanka munyere muguma muli bâli ba Heti, muguma nk'abo, muguma omu banyere b'eci cihugo, k'okulama kwankacinkwânana?»

Gnensis BHS 27:

1 וַיְהִי כִּי-יִזְקַן יַחֲזֵק וּתְכַהֵין עֵינָיו מִרְאֵת וַיִּקְרָא אֶת-עֵשָׂו | בְּנֹו הַגְּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַנְּנִי: ² וַיֹּאמֶר
הַנְּהֵ-נָא זְקַנְתִּי לֹא יִדְעֵתִי יוֹם מוֹתִי: ³ וַעֲתָה שְׂא-נָא כְלִיד תְּלִיד וְקִשְׁתָּךְ וְצֹא הַשְׂדֵה וְצוּדָה לִי צִידָה: ⁴ וַעֲשֵׂה-לִי
מִטְעָמִים כַּאֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי וְהִבִּיֵאָה לִי וְאֶכְלָה בְּעֶבֶר תְּבַרְכֶךָ נַפְשִׁי בְּטָרִם אָמוֹת: ⁵ וַרְבֵּקָה שְׁמַעַת בְּדַבֵּר יַחֲזֵק
אֶל-עֵשָׂו בְּנֹו וַיִּלֶּךְ עֵשָׂו הַשְׂדֵה לְצוּד צִיד לְהִבִּיא: ⁶ וַרְבֵּקָה אָמְרָה אֶל-יַעֲקֹב בְּנָה לֵאמֹר הִנֵּה שְׁמַעְתִּי אֶת-אָבִיךָ
מִדְבַר אֶל-עֵשָׂו אַחִיד לֵאמֹר: ⁷ הִבִּיֵאָה לִי צִיד וַעֲשֵׂה-לִי מִטְעָמִים וְאֶכְלָה וְאַבְרַכְכָּה לְפָנָי יְהוָה לְפָנָי מוֹתִי: ⁸ וַעֲתָה
בְּנִי שְׁמַע בְּקוֹלִי לֵאשֶׁר אָנִי מַצֹּוה אִתָּךְ: ⁹ לְדָ-נָא אֶל-הַצֹּאֵן וְקַח-לִי מִשֵּׁם שְׁנֵי גְדִי עִזִּים טָבִים וְאַעֲשֵׂה אִתָּם
מִטְעָמִים לְאָבִיךָ כַּאֲשֶׁר אֶהֱבֶ: ¹⁰ וְהִבֵּאתָ לְאָבִיךָ וְאֶכֶל בְּעֶבֶר אֲשֶׁר יְבַרְכֶךָ לְפָנָי מוֹתִי: ¹¹ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-רְבֵקָה
אִמּוֹ הֵן עֵשָׂו אַחִי אִישׁ שָׂעֵר וְאִנְכִי אִישׁ חֹלֵק: ¹² אוֹלִי יִמְשְׁנִי אָבִי וְהִיִּיתִי בְּעֵינָיו כַּמִּתְעַתֵּעַ וְהִבֵּאתִי עָלַי קִלְלָה וְלֹא
בְּרַכָּה: ¹³ וְתֹאמַר לוֹ אִמּוֹ עָלַי קִלְלָתְךָ בְּנִי אֵךְ שְׁמַע בְּקוֹלִי וְלֶךְ קַח-לִי: ¹⁴ וַיִּלֶּךְ וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ וַתַּעַשׂ אִמּוֹ מִטְעָמִים
כַּאֲשֶׁר אֶהֱבֶ: ¹⁵ וַתִּקַּח רְבֵקָה אֶת-בְּגָדֵי עֵשָׂו בְּנָה הַגְּדֹל הַחֲמֹדֹת אֲשֶׁר אֶתָּה בְּבֵית וַתִּלְבַּשׂ אֶת-יַעֲקֹב בְּנָה
הַקָּטָן: ¹⁶ וְאֵת עֶרְתָּ גְדֵי־הָעִזִּים הַלְבִּישָׁה עַל-יָדָיו וְעַל חֻלְקֹת צֹאֲרָיו: ¹⁷ וַתִּתֵּן אֶת-הַמִּטְעָמִים וְאֶת-הַלֶּחֶם אֲשֶׁר
עֲשִׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב בְּנָה: ¹⁸ וַיָּבֵא אֶל-אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הַנְּנִי מִי אַתָּה בְּנִי: ¹⁹ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-אָבִיו אֲנִכִּי עֵשָׂו
בְּכַרְךָ עֲשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר דְּבַרְתָּ אֵלַי קוֹס-נָא שְׁבָה וְאֶכְלָה מִצִּידִי בְּעֶבֶר תְּבַרְכְּנִי נַפְשֶׁךָ: ²⁰ וַיֹּאמֶר יַחֲזֵק אֶל-בְּנֹו מֵ-הַזֶּה
מֵהַרְתָּ לְמַצָּא בְּנִי וַיֹּאמֶר כִּי הַקְּרָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנָי: ²¹ וַיֹּאמֶר יַחֲזֵק אֶל-יַעֲקֹב גְּשֵׁה-נָא וְאַמְשֶׁךְ בְּנִי הַאֲתָה זֶה בְּנִי
עֵשָׂו אִס-לֹא: ²² וַיַּגֵּשׁ יַעֲקֹב אֶל-יַחֲזֵק אָבִיו וַיִּמְשָׁהוּ וַיֹּאמֶר הַקֵּל קוֹל יַעֲקֹב וְהִיָּדִים יָדַי עֵשָׂו: ²³ וְלֹא הַכִּירוֹ כִּי-הָיוּ
יָדָיו כִּיָּדַי עֵשָׂו אַחִיו שְׁעֵרֹת וַיְבַרְכֵהוּ: ²⁴ וַיֹּאמֶר אַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו וַיֹּאמֶר אָנִי: ²⁵ וַיֹּאמֶר הַגִּשָּׂה לִי וְאֶכְלָה מִצִּיד בְּנִי
לְמַעַן תְּבַרְכֶךָ נַפְשִׁי וַיַּגֵּשְׁלוֹ וַיֹּאכֵל וַיָּבֵא לוֹ יֵזֶן וַיִּשְׁתֵּ: ²⁶ וַיֹּאמֶר אֵלָיו יַחֲזֵק אָבִיו גְּשֵׁה-נָא וּשְׁקָה-לִי בְּנִי: ²⁷ וַיַּגֵּשׁ
וַיִּשְׁק-לוֹ וַיִּרַח אֶת-רִיחַ בְּגָדָיו וַיְבַרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רֵאֵה רִיחַ בְּנִי כְרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרַכְּבוּ יְהוָה: ²⁸ וַיִּתֵּן-לוֹ הָאֱלֹהִים מִטַּל
הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֵב דָּגָן וְתִירֹשׁ: ²⁹ וַעֲבֹדֶךָ עַמִּים וַיִּשְׁתַּחֲוֶ לְךָ לְאֲמִים הוּוֹה גְבִיר לְאֲחִיד וַיִּשְׁתַּחֲוֶ לְךָ בְּנִי
אִמְךָ אַרְרִיד אַרְוֹר וּמְבַרְכִיד בְּרוּךְ: ³⁰ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה יַחֲזֵק לְבַרְךָ אֶת-יַעֲקֹב וַיְהִי אֵךְ יָצָא יַעֲקֹב מֵאֵת פָּנָי
יַחֲזֵק אָבִיו וְעֵשָׂו אַחִיו בָּא מִצִּידוֹ: ³¹ וַיַּעַשׂ גַּם-הוּא מִטְעָמִים וַיָּבֵא לְאָבִיו וַיֹּאמֶר לְאָבִיו יָקָם אָבִי וַיֹּאכֵל מִצִּיד בְּנֹו
בְּעֶבֶר תְּבַרְכְּנִי נַפְשֶׁךָ: ³² וַיֹּאמֶר לוֹ יַחֲזֵק אָבִיו מִי-אַתָּה וַיֹּאמֶר אָנִי בְּנֹו בְּכַרְךָ עֵשָׂו: ³³ וַיַּחֲרֹד יַחֲזֵק חֲרָדָה גְדֹלָה
עַד-מָאֵד וַיֹּאמֶר מִי-אַפּוֹא הוּא הַצֹּד-צִיד וַיָּבֵא לִי וְאֶכֶל מִכָּל בְּטָרִם תְּבוֹא וְאַבְרַכְהוּ גַם-בְּרוּךְ יְהִיָּה: ³⁴ כַּשְׁמַע עֵשָׂו
אֶת-דְּבַרֵּי אָבִיו וַיַּצְעַק צַעֲקָה גְדֹלָה וּמְרָה עַד-מָאֵד וַיֹּאמֶר לְאָבִיו בְּרַכְּנִי גַם-אָנִי אָבִי: ³⁵ וַיֹּאמֶר בָּא אַחִיד בְּמִרְמָה
וַיִּקַּח בְּרַכְּתָךְ: ³⁶ וַיֹּאמֶר הַכִּי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פַעַמִּים אֶת-בְּכַרְתִּי לְקַח וְהִנֵּה עַתָּה לְקַח בְּרַכְּתִי וַיֹּאמֶר
הֲלֹא-אַצְלַתְּ לִי בְּרַכָּה: ³⁷ וַיַּעַן יַחֲזֵק וַיֹּאמֶר לְעֵשָׂו הֵן גְּבִיר שְׁמֹתִיו לְךָ וְאֶת-כָּל-אַחִיו נָתַתִּי לוֹ לְעַבְדִּים וְדָגָן וְתִירֹשׁ
סִמְכַתִּיו וְלָכֵה אַפּוֹא מֵהַ אַעֲשֵׂה בְּנִי: ³⁸ וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל-אָבִיו הַבְּרַכָּה אַחַת הוּא-לְךָ אָבִי בְּרַכְּנִי גַם-אָנִי אָבִי וַיִּשָּׂא
עֵשָׂו קִלּוֹ וַיָּבֵד: ³⁹ וַיַּעַן יַחֲזֵק אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יְהִיָּה מוֹשְׁבֶךָ וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם מַעַל: ⁴⁰ וְעַל-חַרְבֶּךָ
תַּחֲוִיָּה וְאֶת-אַחִיד תַּעֲבֹד וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תִּרְיֹד וּפְרַקְתָּ עָלָיו מַעַל צֹאֲרָךְ: ⁴¹ וַיִּשְׁטֵם עֵשָׂו אֶת-יַעֲקֹב עַל-הַבְּרַכָּה אֲשֶׁר
בְּרַכְּבוּ אָבִיו וַיֹּאמֶר עֵשָׂו בְּלַבּוֹ יִקְרְבוּ יָמֵי אָבִי וְהִרְגָה אֶת-יַעֲקֹב אַחִי: ⁴² וַיַּגֵּד לְרְבֵקָה אֶת-דְּבַרֵּי עֵשָׂו בְּנָה
הַגְּדֹל וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְיַעֲקֹב בְּנָה הַקָּטָן וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה עֵשָׂו אַחִיד מִתְנַחֵם לְךָ לְהַרְגֶךָ: ⁴³ וַעֲתָה בְּנִי שְׁמַע בְּקוֹלִי

וְקוֹם בְּרַחֲלֵךְ אֶל־לִבְּךָ אֶחִי חַרְנָה: ⁴⁴וַיִּשְׁבֹּת עִמּוֹ יָמִים אַחַדִּים עַד אֲשֶׁר־תָּשׁוּב חֶמֶת אֶחִיךָ: ⁴⁵עַד־שׁוּב אֶרְאֶיךָ מִמָּדָּךְ וְשָׂכַח אֶת אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ לוֹ וְשָׁלַחְתִּי וְלִקְחָתִי מִשָּׁם לָמָּה אֲשַׁבֵּל גַּם־שָׁנִיכֶם יוֹם אֶחָד: ⁴⁶וַתֹּאמֶר רַבְּקָה אֶל־יִצְחָק קִצְתִּי בְּחַיִּי מִפְּנֵי בְנוֹת חַת אִם־לִקַּח יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבְּנוֹת־חַת כְּאֵלֶּה מִבְּנוֹת הָאָרֶץ לָמָּה לִּי חַיִּים:

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (namabona aha omu 22/04/2024).

28

¹ Izaki ahamagala Yakôbo amugisha anamuha eri irhegeko, erhi: «Orhahîraga okayanka omukazi omu banyere b'e Kanani. ² Yimuka oje e Padani Aramu emwa Betweli, îshe wa nyoko, ocîshoge omukazi eyo munda omu banyere ba Labani, mushinja wâbo nyoko. ³ Nyamuzinda akugishe, akuyololole, anakuluze obè ndêko y'amashanja. ⁴ Akuhè we n'iburha lyâwe, omugisho gwa Abrahamu lyo obona eci cihugo oyûbasiremwo, cihugo Nyamuzinda ahâga Abrahamu.» ⁵ Izaki asêzera Yakôbo. Yakôbo alikûla, aja e Padani Aramu, emwa Labani, mwene Betweli wa Muharamiya, mushinja wâbo Rebeka, nnina wa Yakôbo na Ezau.

Ezau ayanka owundi mukazi

⁶ Ezau abona oku Izaki agishire Yakôbo n'oku amurhumire e Padani Aramu mpu agend'iyankira yo omukazi, n'oku erhi akola amugisha, amuhà eri irhegeko, erhi: «Orhahîraga okayanka omukazi omu banyere b'e Kanani.» ⁷ Na Yakôbo âli ayumvîrhe îshe na nnina, aja e Padani Aramu. ⁸ Ezau ayumva oku abanyere b'e Kanani barharhonyiri omu masû g'îshe Izaki, ⁹ aja emwa Ismaeli, ayanka yo omukazi, wa kuhalika aba ali agwêrhe erhi anagwêrhe abandi: Mahalata, mwâli wa Ismaeli, mugala w'Abrahamu, na mwâli wâbo Nebayoti.

Ecilôrho ca Yakôbo

¹⁰ Yakôbo arhenga e Bersheba, aja e Harani. ¹¹ Ahika bantu haguma, alala ho bulya izûba lyali lyamazika. Arhôla ibuye liguma aho, alishegema, analâla aho. ¹² Alôrha, abona omushonezo mugwike oku idaho n'irhwerhwe lyago lihisire oku nkuba; bamalahika ba Nyamuzinda erhi badwîrhe basôka banayandagala! ¹³ Lâba oku Nyamubâho ayimanga embere zâge amubwîra, erhi: «Nie Nyamubâho, Nyamuzinda wa shakulu wâwe Abrahamu na Nyamuzinda wa Izaki. Eryola ishwa ogwishiremwo, nakuhàlyo we n'iburha lyâwe. ¹⁴ Iburha lyâwe lyaluga nka katulo k'oku idaho, lyaluga lihike ebushoshokero n'ebuzikiro, e mwenè n'e mukondwè, n'amashanja goshi g'igulu gagishwa^c muli eryo iburha lyâwe. ¹⁵ Ndi haguma na nâwe, nakulusa ngasi hôshi wankanaja, nanashub'ikugalula muli eci cihugo, bulya ntakuleke kuhika nyunjuze ebi nakulaganyagya.» ¹⁶ Yakôbo atulûka omu iro lyâge, aderha, erhi: «Okuli Nyamuzinda ali hano ntânali mmanyire.» ¹⁷ Ayôboha, aderha, erhi: Hano hamabà hantu ha kurhînywa! Yamabà nyumpa ya Nyamuzinda na muhango gw'empingu. ¹⁸ Azûka sêzi, ayanka liryala ibuye âli ajizire mushego aligwika luhêrero abulagira amavurha oku nyanya zâlyo. ¹⁹ Aho ahayîrika izîno lya Beteli^d, ci mîra olwo lugo lwakazâg'iderhwa Luz. ²⁰ Yakôbo arhôla omuhigo aderha, erhi: «Akaba Nyamuzinda ali haguma nâni, akanananga muli eyi njira najà, akakaz'impa omugati nalya n'emishangi nakayambala, ²¹ erhi nankashubûka nshubire emunda larha ali ndi mugumagumà, ago mango Nyamubâho anabà ye Nyamuzinda wâni, ²² n'eri ibuye namagwika luhêrero, lyabà ka-Nyamuzinda nakaz'imurhûla ecihimbi c'omu ikumi c'ebi ampà byôshi».

Genesis BHS 28:

¹וַיִּקְרָא יִצְחָק אֶל־יַעֲקֹב וַיְבָרֵךְ אֹתוֹ וַיְצַוְהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ לֹא־תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן: ²קוֹם לֵךְ פְּדִינָה אֲרָם בֵּיתָהּ בְּתוֹאֵל אָבִי אַמְדָּךְ וְקַח־לָךְ מִשָּׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת לִבְּךָ אֶחִי אַמְדָּךְ: ³וְאֵל שְׂדֵי יְבֻרָה אֶתְךָ וַיְבָרֵךְ וַיְהִי־לָךְ לְקָהֶל עַמִּים: ⁴וַיִּתֵּן־לָךְ אֶת־בְּרִכְתּוֹ אַבְרָהָם לְךָ וְלְיִרְעָךְ אֶתְךָ לְרִשְׁתְּךָ אֶת־אֶרֶץ מִגְרִיךָ אֲשֶׁר־נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם: ⁵וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וַיִּלְךְ פְּדִינָה אֲרָם אֶל־לִבְּךָ בְּנֵי־בְתוֹאֵל הָאֲרָמִי אֶחִי רַבְּקָה אִם יַעֲקֹב וְעָשׂוּ: ⁶וַיֹּאמֶר עָשׂוּ כִּי־יְבָרֵךְ יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וְשָׁלַח אֹתוֹ פְּדִינָה אֲרָם לְקַח־תְּלוֹ מִשָּׁם אִשָּׁה בְּבָרְכֶךָ אֹתוֹ וַיְצַו עָלָיו לֹא־תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת

^c28.14 Ogu mugisho Yakôbo ashobwire, gurhukengêzize gulya mugisho Nyakasane ashobôzagya Abrahamu (Murh 13. 14-17). Omugisho: Rhulole omu Murh 12,3; 18, 18; 22, 18; 26,4.

^d28.19 Beteli: kuli kuderha «Ka-Nyamuzinda»-(Murh 28,22). Luli lunda lw'e mwenè,enyanya ly'e Yeru-zalemu.

כָּנַעַן: ¹⁷וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל-אָבִיו וְאֶל-אִמּוֹ וַיֵּלֶךְ פַּדְגָּה אֲרָם: ¹⁸וַיֵּרָא עֵשָׂו כִּי רַעוּת בָּנוּת כָּנַעַן בְּעֵינָיו יִצְחָק אָבִיו: ¹⁹וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו אֶל-יִשְׁמָעֵאל וַיִּקַּח אֶת-מַחְלַת | בַּת-יִשְׁמָעֵאל בֶּן-אֲבֵרָהָם אַחֻת נְבִיּוֹת עַל-נַשְׂוֹ לֹא לְאִשָּׁה: ²⁰וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה: ¹¹וַיִּפְגַּע בְּמָקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם כִּי-בָא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְאשֹׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בְּמָקוֹם הַהוּא: ¹²וַיַּחְלֵם וַהֲגָה סֹלֶם מִצֵּב אֲרָצָה וְרֹאשׁוֹ מִגִּיעַ הַשְּׁמִימָה וַהֲגָה מִלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֲלֵים וַיְרָדִים בּוֹ: ¹³וַהֲגָה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֵרָהָם אָבִיךָ וְאֵלֶיךָ יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לֵךְ אֶתְנַנֶּה וְלִזְרַעְךָ: ¹⁴וְהָיָה זֶרְעֶךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ וּפְרָצְתָ יָמָה וְקִדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה וְנִבְרַכְוּ בְךָ כָּל-מִשְׁפַּחַת הָאֲדָמָה וּבִזְרַעְךָ: ¹⁵וַהֲגָה אֲנֹכִי עִמָּךְ וְשִׁמְרָתִיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר-תֵּלֶךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל-הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִסְ-עֲשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי לְךָ: ¹⁶וַיִּקָּץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֹן יֵשׁ יְהוָה בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי: ¹⁷וַיֵּרָא וַיֹּאמֶר מִה-נִזְוָרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִסְ-בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שְׁעַר הַשָּׁמַיִם: ¹⁸וַיִּשְׁפֹּס יַעֲקֹב בַּבֶּקֶר וַיִּקַּח אֶת-הָאֲבָן אֲשֶׁר-שָׂם מִרְאשֹׁתָיו וַיִּשֶׂם אֹתָהּ מִצֵּבָה וַיִּצַק שֶׁמֶן עַל-רֵאשָׁה: ¹⁹וַיִּקְרָא אֶת-שֵׁם-הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית-אֵל וְאוּלָם לִזְו שֵׁם-הָעִיר לְרֵאשֻׁנָה: ²⁰וַיֵּדֶר יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר אִם-יְהִיָּה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשִׁמְרָנִי בַדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי הוֹלֵךְ וְנִתְּנִי לִי לֶחֶם לְאֵלֶּל וּבְגֵד לְלִבָּשׁ: ²¹וְשִׁבַתִּי בְשָׁלוֹם אֶל-בֵּית אָבִי וְהָיָה יְהוָה לִי לְאֱלֹהִים: ²²וְהָאֲבָן הַזֹּאת אֲשֶׁר-שָׂמְתִי מִצֵּבָה יְהִיָּה בֵּית אֱלֹהִים וְכֹל אֲשֶׁר תֵּתֵן-לִי עֲשׂוֹר אֶעֱשֶׂרְנֹו לְךָ:

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (namabona aha omu 22/04/2024).

29

Yakôbo ahika emwa Labani

¹ Yakôbo arhôla enjira yâge, aja omu cihugo c'abâna b'e bushoshokero. ² Lolà oku abona iriba omu bulambo, hôfi n'eryo iriba, masò asharhu g'ebintu bishwêkwa binyinyi gali gagwîshîre aho iriba, ho bakazâg'inywekeza amasò, ci kwônene ibuye lyakazâg'ibwikira omunwa gwali munene. ³ Erhi amasò goshi gabâga gamashirama aho, banarhenza liryâ ibuye oku munwa gw'iriba, bananywesa ebintu, kandi banalishubiza oku munwa gw'iriba. ⁴ Yakôbo anacidôsa abangere, erhi: «Bene wîrhu, muli ba ngahi?», Bashuza, mpu: «Rhuli b'e Harani.» ⁵ Ababwîra, erhi: «Ka muyishi Labani, mwene Nahori?» Bashuza, mpu: «Rhumuyishi.» ⁶ Abadôsa, erhi: «K'azibuhire?» Bashuza, mpu: «Azibuhire. N'omwâli Rasheli ola wayisha hala n'obusò.» ⁷ Yakôbo aderha, erhi: «Loli oku guciri mûshi bwenêne guno, arhali go mango g'okudâhya ebintu gano. Mubinywese munabishubize ebulambo.» ⁸ Bashuza, mpu: «Rhurhankahasha okujira ntyo n'amasò garhacishubukîra haguma, barhanacirhenza ibuye oku munwa gw'iriba; go mango rhwakanywêsa ebintu.» ⁹ Oku acidwîrhe ashambâla bôshi nabo, Rasheli ayisha n'obusò bw'îshe bulya ali mungere. ¹⁰ Erhi Yakôbo abona Rasheli, mwâli wa nalume Labani, n'erhi abona obusò bwa nalume Labani, ayegêra, arhenza liryâ ibuye oku munwa gwa liryala iriba, anywesa ebintu bya nalume Labani. ¹¹ Yakôbo anunugurha Rasheli, alengeza izù, adubula omulenge. ¹² Yakôbo amanyisa Rasheli oku ali mwene wâbo îshe, anali mwene Rebeka; olya munyere akanya aj'ikumanyisa îshe. ¹³ Labani erhi ayumva oku ogwo mwanzi gwa Yakôbo, mugala wa mwâli wâbo, gumuyêrekîre, akanya, alibirhira emunda ali, amuhôbera, anamunugurha, amuhêka omu nyumpa yâge. Yakôbo arhondêra amuganîrira ogwo mwanzi gwoshi. ¹⁴ Oku bundi Labani amubwîra, erhi: «Neci, oli w'omu mavuha gâni, onali w'omu mubiri gwâni.» Yakôbo abêra aho mwa Labani mwêzi mugumagumâ.

Yakôbo aja omu buhya kabirhi . Ishazâla amuyeshera omukanga. Lero ayanka babirhi balondana

¹⁵ Labani âbwîra Yakôbo, erhi: «Ka kwenge oli mwene wîrhu, waderha mpu busha wakaz'inkolera? Mbwîra bici nakaz'ikuha?» ¹⁶ Erhi na Labani agwêrhe banyere babirhi: omukulu izîno lyâge ye Lea n'omurho ye wali Rasheli. ¹⁷ Lea âli agwêrhe amasù matûdu, ci Rasheli âli agwêrhe omubiri gucîgemire bwinjà n'iranga linjà. ¹⁸ Na Yakôbo ali arhonyize Rasheli. Anacishuza, erhi: «Nakukolera myâka nda lyo oyîsh'impâ mwâli wâwe Rasheli, mwâli wâwe murhò.» ¹⁹ Labani ashuza, erhi: «Kwo kukulu okukuhaye ahâli h'okumuhâ ow'embuga; obêrage hanola mwâni.» ²⁰ Yakôbo akaz'ikola mpu lyo bamuhâ Rasheli; akola ntyo myâka nda, ci eyo myâka ayibona nka nsiku nsungunu bulya ali arhonyize Rasheli. ²¹ Buzinda

bw'aho, Yakôbo anacibwîra Labani, erhi: «Amango gahisire, ompâge omukazi wâni njè emunda ali». ²² Labani ashûbûza abantu b'eyo bôshi ajirîsa olusiku lukulu. ²³ Ci kwône, lâba oku bijingo, Labani arhôla omwâli Lea , aba ye ahêkera Yakôbo; Yakôbo àmuyanka. ²⁴ Labani àhà omwâli Lea , mujà-kazi wâge muguma, izîno lyâge ye wali Zilifa, mpu aj'ikâmukolera. ²⁵ Erhi buca sêzi, Yakôbo abona oku Lea ye bamudwîrhîre. Yakôbo abwîra Labani, erhi: «Bici wajizire? K'arhali Rasheli ye nakazâg'ikolera aha mwâwe nti omumpè ? Carhumirage onteba?» ²⁶ Labani ashuzâ, erhi: «Erhali nkômedu y'eno mwîrhu okuhâna omurho na mukulu wâge arhacîheruka, ²⁷ ci orhang'ileka guno mugobe eby'obuhya bitwikanuke, n'enyuma z'aho, kandi nashub'ikuha owâbo n'engulo yâge yabâ yindi myâka nda washub'imukolera hano mwâni.» ²⁸ Yakôbo ajira kulya, ayûsa gulya mugobe gw'obuhya na Labani amuhà omwâli Rasheli mpu amuyanke. ²⁹ Labani aha omwâli Rasheli omujà-kazi wâge Bilaha. ³⁰ Yakôbo ayanka Rasheli, anamurhonya kulusha Lea ; ashub'ikolera nalume yindi myâka nda.

Abâna ba Yakôbo

³¹ Nyamubâho abona oku Lea arhasimirwî, amuhà iburha, Rasheli ayôrha ali ngumba. ³² Lea arhôla izîmi, aburha murhabana, amuyirika izîno lya Rubeni, bulya, gwârhi yêne: «Nyamubâho anabwîne amalibûko gâni, lero ibanie ansîma.» ³³ Ashub'irhôla izîmi, aburha kandi murhabana, aderha, erhi: «Nyamubâho ayumvîrhe oku ntabà nsîmirwe, lero amashub'impâ oyu wundi.» Amuyirika izîno lya Simoni. ³⁴ Ashub'irhôla izîmi, aburha murhabana; aderha, erhi: «Lero nâni ibanie akola antonya bulya barhabana basharhu aba namamuburhira», izîno lyâge ye Levi; ³⁵ Ashub'irhôla izîmi, aburha murhabana; aderha, erhi: «Lero nakuza Nyamubâho». Co cirhumire amuyirika izîno lya Yuda. Oku bundi, aheka arhacîburhaga.

Genesis BHS 29

¹ וַיֵּשָׂא יַעֲקֹב רִגְלָיו וַיֵּלֶךְ אֶרְצָה בְּנֵי־קָדֶם: ² וַיֵּרָא וְהִנֵּה בְּאֵר בְּשֵׂדֵה וְהִנֵּה־שָׁם שְׁלֹשָׁה עֹדְרֵי־צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ כִּי מִן־הַבְּאֵר הָיוּ יֹשְׁקוּ הָעֹדְרִים וְהָאֹבֵן גְּדֹלָה עַל־פִּי הַבְּאֵר: ³ וַנֹּאסְפוּ־שָׂמָה כָּל־הָעֹדְרִים וַיִּגְלְלוּ אֶת־הָאֹבֵן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקוּ אֶת־הָאֹבֵן עַל־פִּי הַבְּאֵר לְמַקְמָתָהּ: ⁴ וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אַחֵי מֵאֵין אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מִחֶרֶן אֲנַחְנוּ: ⁵ וַיֹּאמֶר לָהֶם הִידְעֶתֶם אֶת־לְבָבְךָ בֶן־נַחֲוֹר וַיֹּאמְרוּ יָדַעְנוּ: ⁶ וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשְׁלוֹם לָךְ וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהִנֵּה רָחֵל בְּתוֹךְ בָּאָה עִם־הַצֹּאן: ⁷ וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל לֹא־עֵת הָאֶסֶף הַמְּקַנֶּה הַשְׁקוּ הַצֹּאן וּלְכוּ רְעוּ: ⁸ וַיֹּאמְרוּ לֹא נוּכַל עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל־הָעֹדְרִים וַיִּגְלְלוּ אֶת־הָאֹבֵן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקִינוּ הַצֹּאן: ⁹ עֹדְדוּנוּ מִדְּבַר עַמְּם וּרְחַל אֶת־הַצֹּאן אֲשֶׁר לְאִבְיָהָ כִּי רַעָה הוּא: ¹⁰ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת־רָחֵל בַּת־לְבָן אַחֵי אִמּוֹ וְאֶת־צֹאן לְבָן אַחֵי אִמּוֹ וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיִּגְלַל אֶת־הָאֹבֵן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וַיִּשַׁק אֶת־קַלְוֹ וַיִּבְדֹּ: ¹² וַיִּגַּד יַעֲקֹב לְרָחֵל כִּי אַחֵי אִבְיָהָ הוּא וְכִי בִזְרֵבְקָה הוּא וַתִּרְצַץ וַתִּגַּד לְאִבְיָהָ: ¹³ וַיְהִי כַשְׂמַע לְבָן אֶת־שְׂמֵעַ | יַעֲקֹב בֶּן־אֶחָתוֹ וַיִּרְץ לְקָרְאתוֹ וַיַּחְבֹּק־לוֹ וַיִּנְשָׁק־לוֹ וַיְבִיאֵהוּ אֶל־בֵּיתוֹ וַיֹּסֶפֶר לְלְבָן אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: ¹⁴ וַיֹּאמֶר לוֹ לְבָן אֵךְ עֲצָמִי וּבִשְׂרֵי אֶתֶּה וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ יָמִים: ¹⁵ וַיֹּאמֶר לְבָן לְיַעֲקֹב הֲכִי־אַחֵי אֶתֶּה וְעַבְדְּתַנִּי חֲנֹם הַגִּידָה לִּי מִה־מְשַׁכְּרֶתֶךָ: ¹⁶ וּלְלְבָן שְׁתֵּי בָגוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לְאָה וְשֵׁם הַקְּטָנָה רָחֵל: ¹⁷ וַעֲיֵנִי לְאָה רַכּוֹת וּרְחַל הִיְתָה יִפְתַּת־אָרַר וַיִּפְתַּח מְרָאָה: ¹⁸ וַיֹּאחֲזֵב יַעֲקֹב אֶת־רָחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבֹדָךְ שִׁבְעַת שָׁנִים בְּרָחֵל בַּתְּךָ הַקְּטָנָה: ¹⁹ וַיֹּאמֶר לְבָן טוֹב תַּתִּי אֶתֶּה לָךְ מִתַּתִּי אֶתֶּה לְאִישׁ אַחֵר שְׁבָה עִמָּדִי: ²⁰ וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרָחֵל שִׁבְעַת שָׁנִים וַיְהִי בְעֵינָיו כִּימִים אַחָדִים בְּאֶהְבְּתוֹ אֶתֶּה: ²¹ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־לְבָן הֲבֵה אֶת־אִשְׁתִּי כִּי מָלְאוּ יָמִי וְאִבּוּאָה אֵלַיָּה: ²² וַיֹּאסֶף לְבָן אֶת־כָּל־אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּהּ: ²³ וַיְהִי בַעֲרֵב וַיִּקַּח אֶת־לְאָה בְּתוֹ וַיִּבְאֵר אֶתֶּה אֵלָיו וַיִּבְאֵר אֵלַיָּה: ²⁴ וַיִּתֵּן לְבָן לָהּ אֶת־זֹלְפָה שִׁפְחָתוֹ לְלְאָה בְּתוֹ שִׁפְחָתָהּ: ²⁵ וַיְהִי בְּבִקְרֹ וְהִנֵּה־הוּא לְאָה וַיֹּאמֶר אֶל־לְבָן מִה־זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי הֲלֹא בְרָחֵל עַבְדְּתִי עִמָּדִי וְלָמָּה רַמִּיתַנִּי: ²⁶ וַיֹּאמֶר לְבָן לֹא־עָשָׂה כֵּן בְּמִקּוֹמִנוּ לְתַת הַצְּעִירָה לְפָנַי הַבְּכִירָה: ²⁷ מִלֵּא שְׁבַע זָאת וְנִתְּנָה לָךְ גַּם־אֶת־זֹאת בַּעֲבָדָה אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמָּדִי עוֹד שְׁבַע־שָׁנִים אַחֲרוֹת: ²⁸ וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן וַיִּמְלֵא שְׁבַע זָאת וַיִּתֵּן־לוֹ אֶת־רָחֵל בְּתוֹ לוֹ לְאִשָּׁה: ²⁹ וַיִּתֵּן לְבָן לְרָחֵל בְּתוֹ אֶת־בִּלְהָה שִׁפְחָתוֹ לָהּ לְשִׁפְחָתָהּ: ³⁰ וַיִּבְאֵר גַּם אֶל־רָחֵל וַיֹּאחֲזֵב

וְכָל־חַיִּים בְּכַשְׂבִּים וַיִּתֵּן בְּיַד־בְּנָיו: ³⁶וַיִּשֶׁם דָּרָד שְׁלֹשֶׁת יָמִים בֵּינוּ וּבֵין יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב רָעָה אֶת־צֹאן לָבָן הַנּוֹתֵרֶת: ³⁷וַיִּקְחֻהוּ יַעֲקֹב מִקֶּל לְבָנָה לָח וְלוֹו וְעֶרְמוֹן וַיַּפְצֵל בְּהֵן פְּצָלוֹת לְבָנוֹת מַחְשֵׁף הַלָּבָן אֲשֶׁר עַל־הַמִּקְלוֹת: ³⁸וַיִּצַּג אֶת־הַמִּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֵהֻטִים בְּשִׁקְתוֹת הַמָּיִם אֲשֶׁר תָּבֵאֵן הַצֹּאן לְשִׁתוֹת לְזִכַּח הַצֹּאן וַיַּחֲמֶנָה בְּבֹאֵן לְשִׁתוֹת: ³⁹וַיַּחֲמוּ הַצֹּאן אֶל־הַמִּקְלוֹת וַתִּלְדֹּן הַצֹּאן עֲקָדִים נְקָדִים וּטְלָאִים: ⁴⁰וַהֲכַשְׂבִּים הִפְרִיד יַעֲקֹב וַיִּתֵּן פָּנֵי הַצֹּאן אֶל־עֶקֶד וְכָל־חַיִּים בְּצֹאן לָבָן וַיִּשְׁתְּלוּ עֲדָרִים לְבָדוֹ וְלֹא שָׁתַם עַל־צֹאן לָבָן: ⁴¹וַהֲיָה בְּכָל־יַחַם הַצֹּאן הַמִּקְשָׁרוֹת וְשֵׁם יַעֲקֹב אֶת־הַמִּקְלוֹת לְעֵינֵי הַצֹּאן בְּרֵהֻטִים לְיַחֲמֶנָה בַּמִּקְלוֹת: ⁴²וּבַהֲעֵטִיף הַצֹּאן לֹא יִשָּׂים וַהֲיָה הֲעֵטִפִים לְלָבָן וְהַקְשָׁרִים לְיַעֲקֹב: ⁴³וַיִּפְרָץ הָאִישׁ מֵאֵד מֵאֵד וַיְהִי־לוֹ צֹאן רְבוֹת וּשְׁפָחוֹת וְעַבְדִּים וּגְמָלִים וַחֲמָרִים:

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (namabona aha omu 23/04/2024).

31

Yakôbo ayaka ishazâla Labani

¹ Yakôbo ayumva oku bene Labani bakazâg'iderha, mpu: «Yakôbo ayansire ebintu byali bya larha byôshi, bya larha ebi ajiziremwo obwâge bugale.» ² Yakôbo abonera ebusù bwa Labani oku arhacidwirhi amulola nk'oku amulolaga burhanzi. ³ Nyamubâho abwîra Yakôbo, erhi: «Shubira omu cihugo ca basho, omu cihugo waburhiragwa, nâni nayôrha ndi haguma nâwe.» ⁴ Lero obwo, Yakôbo arhumiza Rasheli na Lea mpu bamushange ebulambo amasò gâge gali. ⁵ Anacibabwîra, erhi: «Ndwîrhe nabonera ebusù bwa sho, arhacidwirhi andola nk'oku andolaga burhanzi. Ci kwône Nyamuzinda wa larha anali haguma nâni. ⁶ Mwêne mumanyire oku nakolîre sho n'emisî yâni yôshi. ⁷ Ci kwône, anînaguza omu kuhindula kali ikumi oluhembo lwâni, ci kwône Nyamuzinda arhamuzigiraga. ⁸ Ngasi mango erhi ankadesire, erhi: «Ngasi biri bya butonè-butonè byo byabâ luhembo lwâwe», ebintu byôshi binaburhe eby'obutonè; na kandi erhi ankadesire erhi: «Ngasi bya musengo byo byabâ luhembo lwâwe, ebintu byôshi binaburhe ebyana by'omusengo. ⁹ Nyamuzinda arhôzire ebintu bya sho abimpa. ¹⁰ Omu mango ebibuzi biyima, nayinamula amasù, nabona omu bilôrho oku engandabuzi zihambasire ebibuzi ziri za musengo erhi za butonè-butonè. ¹¹ Malahika wa Nyamuzinda ambwîra omu bilôrho, erhi: «Yakôbo», nâni nashuza nti: «Ho ndi hano!» ¹² Anaciderha, erhi: «Yinamula amasù obone engandabuzi zihambasire ebibuzi ziri za musengo na za butonè-butonè, bulya nabwîne oku Labani akujizire kwôshi. ¹³ Nie Nyamuzinda w'aha Beteli, halya washîgaga ibuye amavurha, wampêraho omulagi. Bunôla oyimukâge orhenge mwa cino cihugo oshubire omu cihugo oburhwa.» ¹⁴ Rasheli bo na Lea bashuza, mpu: «Ka hali mwanya gwîrhu, ka hali kashambala kîrhu omu nyumpa ya larha?» ¹⁵ Mpu ka arhakola arhulola nka b'emwabêne, ebwa kubâ arhuguzize analya n'enfaranga zirhu? ¹⁶ Neci, ngasi bugale Nyamuzinda ayansire larha buli bwîrhu rhwe n'abâna bîrhu. Ojirage oku Nyakasane akurhegesire.» ¹⁷ Yakôbo ayimuka, abâna bâge na bakâge abashonesa oku ngamiya, ¹⁸ ahuga obusò bwâge, ashana na ngasi bindi birugu ali agwêrhe, obusò ali agwêrhe, bulya abonaga aha Padani Aramu, alikûlira emw'îshe Izaki, omu cihugo ca Kanani. ¹⁹ Labani ali ajir'imôma ebibuzi byâge , Rasheli agend'izimba enshanga z'ahakà, zâli z'îshe. ²⁰ Yakôbo arheba Labani, Muharameya, amuyongoloka, arhamumanyisagya oku akola ayaka. ²¹ Ayanka n'ebi ali agwêrhe byôshi, agenda, ayikira olwîshi, ayêrekerera ebwa ntondo ya Galadi.

Labani akulikira omukwi Yakôbo

²² Erhi kugera nsiku isharhu, bamanyîsa Labani oku Yakôbo acîyakîre. ²³ Arhôla bene wâbo^e, agenda bôshi nabo amuyishakwo; erhi ashinga nsiku nda agenda, amurhindakwo, omu ntondo ya Galadi. ²⁴ Nyamuzinda ayâganira Labani, Muharameya, omu bilôrho budufu, amubwîra, erhi: «Omanyè wankabwîra Yakôbo akantu.» ²⁵ Labani, ashenga. Yakôbo erhi agwisire ihêma lyâge omu ntondo, naye Labani agwîka eryâge oku ntondo ya Galadi. ²⁶ Labani anacibwîra Yakôbo, erhi: «Byo bici ebi wajizire? ²⁷ Carhumaga ogenda bwifulikwe, wanteba, wanyôgoloka ahâli h'okundâliza, nkugalule omu busime, rhuyimbe, rhurhimbe engoma rhuzihe n'ennanga? ²⁸ Orhazizire nahôbera bagala bâni na bâli bâni. Kwo wakozire nka musirhe. ²⁹ Nanahasha okukubabaza, ci kwône Nyamuzinda wa sho anandesize ene budufu

^e31.23 Mwene wâbo arhali ngasi oburhwa na nnina erhi n'îshe yêne; ci ngasi yeshi w'omu mulala gwâge: bazala bâge, abîhwa... (Rhulole omu Murh 14, 14; 31. 32).

ambwîra, erhi: «Omanyè wankabwîra Yakôbo akantu.»³⁰ Nyumvîrhage oku wagenzire erhi kudula enyumpa ya sho kurhuma! Ci kwône cici carhumire wazimba enshanga zâni?»³¹ Yakôbo ashuza Labani, erhi: «Nali nyôbohire, namanya nti wanyaga bâli bâwe.³² Ci oyu wankashimanakwo ezo nshanga zâwe arhalame: omu masù ga bene wîrhu, lonza ngasi biri hyâwe omu byâni, wanahirhòla.» Yakôbo arhâli amanyire oku Rasheli ye wazizimbire.³³ Labani aj'ifûkula omu cirâlo ca Yakôbo, afûkula omu cirâlo ca Lea , afûkula n'omu cirâlo ca balya bajà-kazi oku banali babirhi, arhabonaga cici. Arhenga omu cirâlo ca Lea aja omu ca Rasheli.³⁴ Rasheli ali arhòzire enshanga z'ahakà, azifulika omu ngurha batamalakwo oku ngamiya, anazitamalakwo. Labani afûkula ecirâlo còshi arhabonaga cici.³⁵ Rasheli abwîra Îshe, erhi: «Waliha, nnawîrhu amanye akanganya mpu ntahashir'iyimanga embere zâge, ndi omu mugongo.» Labani afûkula, ci arhabonaga enshanga zâge.³⁶ Lero Yakôbo anacibâ burhe, akalihira Labani. Yakôbo abwîra Labani ntya: «Bici ntumwîre, kubî kuci najizire obu wanshimbulula ntya?»³⁷ Wamafûkula omu bikunga byâni byôshi, ka hali kantu obwîne k'omu birugu by'omu nyumpa yâwe? Kayêrekanage embere z'aba bene wîrhu n'aba bene winyu, babè bo bahamirizi ekarhî kîrhu oku rhuli babirhi!³⁸ Lolà , nashinzire myâka makumi abirhi emwâwe, ebibuzi byâwe n'empenze zâwe birhalimwo ecamomire, ntanalyaga ciru n'engandabuzi nguma y'omu busò bwâwe.³⁹ Ebintu byakazâg'ilibwa n'ensimba ntakulerheraga byo, nakâbâ nie mpeza omu byâni. Wakazâg'indyuzza eci bazimbire mûshi erhi eci nazimbirwe budufu.⁴⁰ Izûba lyakaz'inkomanga mûshi, n'emboho enywengerere budufu n'irò libalale oku masù gâni.⁴¹ Lolà, myâka makumi abirhi eno, ndi aha mwâwe: nakukolîre myâka ikumi n'ini, yo yali ngulo ya bâli bâwe bombi na myâka ndarhu oku bintu byâwe, wanahindula kali ikumi oluhembo lwâni.⁴² Nka Nyamuzinda wa larha, Nyamuzinda w'Abrahamu, Îshe wa Izaki, arhali haguma nâni, wali wandeka maboko mûmu. Ci kwône Nyamuzinda abwîne amalibûko gâni n'omukolo gwâni, n'ene budufu, yêne atwa olubanja.»

Labani ayumvanya bôshi n'omukwi Yakôbo

⁴³ Labani ashuza Yakôbo, amubwîra, erhi: «Aba banyere bali bâli bâni, aba bâna, bali bâna bâni, ebi bintu, biri bintu byâni, ngasi ebi obwîne byôshi biri byâni. Bici obwîne nankajirira aba, bâli bâni n'aba bâna bâburhaga?»⁴⁴ Rhujè aho, rhunywâne rhwembi, mw'okwo, bubè buhamirizi ekarhî kâwe nâni.»⁴⁵ Yakôbo arhòla ibuye aligwika bunya luhêrero.⁴⁶ Yakôbo abwîra bene wâbo, erhi: «Mulunde amabuye.» Balonza amabuye bagalundika, bajira ensinga n'eyo nsinga balîrakwo.⁴⁷ Labani ayîrika erya nsinga izîno lya Yegari Shaduta, naye Yakôbo ayiyirika erya Galedi.⁴⁸ Labani aderha, erhi: «Eyi nsinga ye muhamîrizi ekarhî kîrhu rhwembi.» Co carhumire ayiyirika izîno lya Galedi,⁴⁹ n'erya Misipa kulya kubà amaderha, erhi: «Nyamuzinda arhulange rhwembi, amango rhwanabè rhurhacibonana.⁵⁰ Erhi wankalibuza bâli bâni, nîsi erhi wankayanka abandi bakazi, ohalika bâli bâni, omanyè oku ntà muntu warhuj'ekagarhî: Nyamuzinda ye wabâ câliho wîrhu rhwembi.»⁵¹ Labani ashub'ibwîra Yakôbo, erhi: «Lolà eyi nsinga n'eri ibuye nagwikaga ekarhî kîrhu rhwembi.»⁵² Eyi nsinga ali câliho n'olu luhêrero nalwo câliho oku niono ncigashire okutwa eyira nsinga, mpu ntà mango wanâtwe eyira nsinga n'olu luhêrero mpu ojè emunda ndi n'emihigo migalugalû.⁵³ Nyamuzinda wa Abrahamu na Nyamuzinda wa Nahori bo barhutwira olubanja^f.» Yakôbo acîgasha oku izîno lya còbohwa w'îshe Izaki.⁵⁴ Yakôbo arherekêra kuli eyo ntongo, analîlika bene wâbo mpu bayîshe balye. Balya banalâla kw'eyo ntongo.

Genesis BHS 31:

1 וַיִּשְׁמַע אֶת־דְּבָרַי בְּגִי־לִבִּי לְאֹמֶר לְקַח אֶת כְּלֵי־אֲשֶׁר לְאַבְיָנוּ וּמֵאֲשֶׁר לְאַבְיָנוּ עִשָׂה אֶת כְּלֵי־הַכֶּבֶד
 2 הַזֶּה: 3 וַיֵּרָא יַעֲקֹב אֶת־פְּנֵי לָבָן וְהִנֵּה אֵינָנו עִמּוֹ כְּתַמּוֹל שְׁלֹשׁ: 4 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יַעֲקֹב שׁוּב אֶל־אֶרֶץ אַבְרָהָם
 5 וְלִמְוֹלְדֹתָהּ וְאֵלֶיהָ עֲמֹד: 6 וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה הַשְּׂדָה אֶל־צֹאֲנוּ: 7 וַיֹּאמֶר לָהֶן רֵאֵה אֲנִי אֶת־פְּנֵי
 8 אַבְיָנוּ כִּי־אֵינָנו אֵלַי כְּתַמּוֹל שְׁלֹשׁ וְאֵלֶיהָ אָבִי הִיא עֲמֹדִי: 9 וְאֵתְנָה יְדַעְתֶּן כִּי בְכַל־כְּחֵי עֲבַדְתִּי אֶת־אֲבִיכֶן: 10 וְאֲבִיכֶן
 11 הִתֵּל בִּי וְהַחֲלִף אֶת־מִשְׁכַּבְּתִי עֲשֶׂרֶת מַגִּים וְלֹא־נִתְּנָנוּ אֱלֹהִים לְהִרְעֵ עֲמֹדִי: 12 אִם־כֵּה יֹאמֶר נְקַדִּים יְהוָה שְׁכָרְךָ וְיִלְדוּ
 13 כְּלֵי־הַצֹּאֵן נְקַדִּים וְאִם־כֵּה יֹאמֶר עֲקַדִּים יְהוָה שְׁכָרְךָ וְיִלְדוּ כְּלֵי־הַצֹּאֵן עֲקַדִּים: 14 וַיִּצַּל אֱלֹהִים אֶת־מִקְנֵה אַבְיָכֶם
 15 וַיִּתְּזוּ־לֵי: 16 וַיְהִי בַעַת יַחַם הַצֹּאֵן וְאִשָּׁא עֵינֵי וְאָרָא בַחֲלוֹם וְהִנֵּה הֶעֱתִידִים הָעֵלִים עַל־הַצֹּאֵן עֲקַדִּים נְקַדִּים
 17 וְיִבְרָדִים: 18 וַיֹּאמֶר אֵלַי מִלֶּאֲדָה הָאֱלֹהִים בַּחֲלוֹם יַעֲקֹב וְאֹמֶר הִנְנִי: 19 וַיֹּאמֶר שָׂא־נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה כְּלֵי־הַעֲתִידִים הָעֵלִים

^f31.53 Ciru Yakôbo ankacigasha izîno lya Nyamuzinda wa Abrahamu na Labani acîgashe izîno lya Nyamuzinda wa Nahori, aciri olya Nyamuzinda muguma dolo-dolo; ye Nyamuzinda wa b'îshe.

עַל־הַצֹּאן עֲקָדִים וְבָרָדִים כִּי רָאִיתִי אֶת כָּל־אֲשֶׁר לָבֹן עָשָׂה לָךְ: ¹³אֲנֹכִי הָאֵל בֵּית־אֵל אֲשֶׁר מְשַׁחַת שָׁם מִצֵּבָה אֲשֶׁר נִדְרַתְּ לִי שָׁם נָדַר עָתָה קוּם צֵא מִזֶּה־אֶרֶץ הַזֹּאת וְשׁוּב אֶל־אֶרֶץ מוֹלְדֹתְךָ: ¹⁴וְתַעַן רַחֵל וְלֵאמֹר וְתֹאמְרָנָה לֹו הַעוֹד לָנוּ תִלַּק וְנַחֲלָה בְּבַיִת אֲבִינוּ: ¹⁵הֲלוֹא נִכְרִיּוֹת נִחְשַׁבְנוּ לֹו כִּי מְכָרְנוּ וַיֹּאכַל גַּם־אֶכּוֹל אֶת־כֶּסֶפְנוּ: ¹⁶כִּי כָל־הָעֶשֶׂר אֲשֶׁר הִצִּיל אֱלֹהִים מֵאֲבִינוּ לָנוּ הוּא וְלִבְנֵינוּ וְעָתָה כֹּל אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים אֵלֶיךָ עָשָׂה: ¹⁷וַיִּקָּם יַעֲקֹב וַיֵּשֶׂא אֶת־בָּנָיו וְאֶת־נַשְׂוֵי עַל־הַגְּמָלִים: ¹⁸וַיִּנְהַג אֶת־כָּל־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־רֶכְשׁוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ מִקְנֵה קִנְיָנוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּפָדוֹן אָרֶם לָבוֹא אֶל־יִצְחָק אָבִיו אֶרֶצָה כְּנַעַן: ¹⁹וּלְבֹן הַלֵּךְ לָגֹז אֶת־צֹאֲנוֹ וְתִגְנֹב רַחֵל אֶת־הַתְּרָפִים אֲשֶׁר לְאֵבִיהָ: ²⁰וַיִּגְנֹב יַעֲקֹב אֶת־לֵב לְבֹן הָאֶרֶמִי עַל־בְּלִי הַגִּיד לֹו כִּי בָרַח הוּא: ²¹וַיְבָרַח הוּא וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיִּקָּם וַיַּעֲבֹר אֶת־הַנְּהַר וַיֵּשֶׂם אֶת־פְּנָיו הָרַ הַגְּלֹעַד: ²²וַיִּגַּד לְלָבֹן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בָרַח יַעֲקֹב: ²³וַיִּקַּח אֶת־אֲחִיו עִמּוֹ וַיְרַדְּף אַחֲרָיו דְּרָדָּד שְׁבַעַת יָמִים וַיִּדְבֹּק אֹתוֹ בְּהַר הַגְּלֹעַד: ²⁴וַיִּבֹא אֱלֹהִים אֶל־לָבֹן הָאֶרֶמִי בַחֲלֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לֹו הֲשֹׁמֵר לָךְ פְּוִתְדַבֵּר עִם־יַעֲקֹב מְטוֹב עַד־רַע: ²⁵וַיִּשָּׁג לָבֹן אֶת־יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב תִּקַּע אֶת־אֹהֶלוֹ בְּהָר וּלְבֹן תִּקַּע אֶת־אֹהֶלוֹ בְּהָר הַגְּלֹעַד: ²⁶וַיֹּאמֶר לָבֹן לְיַעֲקֹב מַה עָשִׂיתָ וְתִגְנֹב אֶת־לִבִּי וְתִנְהַג אֶת־בְּנֹתַי כְּשִׁבְיּוֹת חָרָב: ²⁷לְמָה נִחַפְּאֵת לְבָרַח וְתִגְנֹב אֹתִי וְלֹא־הִגַּדְתָּ לִּי וְאַשְׁלַחְךָ בְּשִׂמְחָה וּבְשָׂרִים בְּתָף וּבְכַנּוּר: ²⁸וְלֹא נִטְשָׁתָנִי לְנִשְׁק לְבָנִי וּלְבָנֹתַי עָתָה הִסְכַּלְתָּ עִשׂוֹ: ²⁹יֵשׁ־לְאֵל יָדַי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רַע וְאֵלֹהֵי אֲבִיכֶם אָמֵם | אָמַר אֵלַי לֹא־אֵמַר הֲשֹׁמֵר לָךְ מַדְבֵּר עִם־יַעֲקֹב מְטוֹב עַד־רַע: ³⁰וְעָתָה הֲלֹךְ הֲלֹכְתָּ כִּי־נִכְסְף נִכְסַפְתָּה לְבַיִת אֲבִיךָ לְמָה גָּנַבְתָּ אֶת־אֱלֹהֵי: ³¹וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלָבֹן כִּי יָרָאתִי כִּי אֲמַרְתִּי פְוִתְגִּזֹּל אֶת־בְּנוֹתֶיךָ מֵעַמִּי: ³²עַם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת־אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחִיהַ גִּזֹּל אַחֲרָיו הַכֹּרֶלֶךְ מַה עִמָּדִי וְקַח־לָךְ וְלֹא־יָדַע יַעֲקֹב כִּי רַחֵל גָּנְבָתָם: ³³וַיִּבֹא לָבֹן בְּאֹהֶל יַעֲקֹב | וּבְאֹהֶל לֵאמֹר וּבְאֹהֶל שְׁתֵּי הָאֲמָהֹת וְלֹא מִצָּא וַיֵּצֵא מֵאֹהֶל לֵאמֹר וַיִּבֹא בְּאֹהֶל רַחֵל: ³⁴וְרַחֵל לָקַחְתָּ אֶת־הַתְּרָפִים וְתִשְׁמַם בְּכָר הַגְּמֹל וְתִשָּׁב עֲלֵיהֶם וַיִּמְשֹׁשׁ לָבֹן אֶת־כָּל־הָאֹהֶל וְלֹא מִצָּא: ³⁵וְתֹאמַר אֶל־אֵבִיהָ אֵל־יִחָר בְּעֵינַי אֲדֹנָי כִּי לֹא אוֹכַל לָקוּם מִפְּנֵיךָ כִּי־דָרְדַר נָשִׁים לִי וַיַּחֲפֹשׂ וְלֹא מִצָּא אֶת־הַתְּרָפִים: ³⁶וַיִּחָר לְיַעֲקֹב וַיָּרִב בְּלָבֹן וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלָבֹן מַה־פִּשְׁעִי מַה חֲטָאתִי כִּי דָלַקְתָּ אַחֲרָי: ³⁷כִּי־מִשְׁשַׁתָּ אֶת־כָּל־בְּלִי מַה־מִּצָּאתָ מִכָּל כְּלִי־בֵיתְךָ שִׁים כֹּה נָגַד אַחֲרִי וְאֶחָדִי וַיִּוְכַחוּ בֵּין שְׁנֵינוּ: ³⁸זֶה עֲשָׂרִים שָׁנָה אֲנִכִּי עִמָּךְ רַחֲלִיךָ וְעֵזֶיךָ לֹא שָׁכְלוּ וְאֵילִי צֹאנֶיךָ לֹא אֶכְלִיתִי: ³⁹טֶרֶפָה לֹא־הִבֵּאתִי אֵלֶיךָ אֲנֹכִי אַחֲטָנָה מִיָּדִי תִּבְקָשְׁנָה גִּבְתִּי יוֹם וּגְבַתִּי לַיְלָה: ⁴⁰הֵייתִי בַיּוֹם אֶכְלָנִי חָרָב וְקָרַח בְּלַיְלָה וְתִדַּד שְׁנֵתִי מֵעֵינַי: ⁴¹זֶה־לִּי עֲשָׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתְךָ עֲבַדְתִּיךָ אַרְבַּע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּשֵׁתִי בְנֹתֶיךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּצֹאנֶיךָ וְתַחֲלֹף אֶת־מִשְׁכַּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מָנִים: ⁴²לוֹלִי אֱלֹהֵי אֲבִי אֱלֹהֵי אֲבָרְהָם וּפָחַד יִצְחָק הֵיךָ לִי כִּי עָתָה רִיקָם שְׁלַחְתָּנִי אֶת־עַנְיִי וְאֶת־יָגִיעַ כְּפִי רָאָה אֱלֹהִים וַיִּוְכַח אִמָּשׁ: ⁴³וַיַּעַן לָבֹן וַיֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב הַבְּנוֹת בְּנֹתַי וְהַבָּנִים בְּנֵי וְהַצֹּאן צֹאנִי וְכֹל אֲשֶׁר־אַתָּה רָאָה לִי־הוּא וּלְבָנֹתַי מַה־אֶעֱשֶׂה לְאֵלֶּה הַיּוֹם אֹו לְבָנֵיהֶן אֲשֶׁר יִלְדוּ: ⁴⁴וְעָתָה לָכֶּה נִכְרַתָּה בְּרִית אִנִּי וְאַתָּה וְהָיָה לְעַד בֵּינִי וּבֵינֶיךָ: ⁴⁵וַיִּקַּח יַעֲקֹב אֶבֶן וַיְרִימָהּ מִצֵּבָה: ⁴⁶וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְאֲחִיו לָקְטוּ אֲבָנִים וַיִּקְחוּ אֲבָנִים וַיַּעֲשׂוּ־גֹל וַיֹּאכְלוּ שָׁם עַל־הַגֹּל: ⁴⁷וַיִּקְרָא־לוֹ לָבֹן יַגֵּר שֶׁהָדוּתָא וַיַּעֲקֹב קָרָא לֹו גֹלְעַד: ⁴⁸וַיֹּאמֶר לָבֹן הַגֹּל הַזֶּה עַד בֵּינִי וּבֵינֶיךָ הַיּוֹם עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ גֹלְעַד: ⁴⁹וְהַמִּצָּפָה אֲשֶׁר אָמַר יִצְחָק יְהוּה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ כִּי נִסְתַּר אִישׁ מֵרַעְהוֹ: ⁵⁰אִם־תִּעֲנֶנָּה אֶת־בְּנֹתַי וְאִם־תִּקַּח נָשִׁים עַל־בְּנֹתַי אִין אִישׁ עִמָּנוּ רָאָה אֱלֹהִים עַד בֵּינִי וּבֵינֶיךָ: ⁵¹וַיֹּאמֶר לָבֹן לְיַעֲקֹב הִנֵּה | הַגֹּל הַזֶּה וְהִנֵּה הַמִּצָּבָה אֲשֶׁר יָרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶיךָ: ⁵²עַד הַגֹּל הַזֶּה וְעַד הַמִּצָּבָה אִם־אֲנִי לֹא־אָעֻבֵר אֵלֶיךָ אֶת־הַגֹּל הַזֶּה וְאִם־אֲתָה לֹא־תַעֲבֹר אֵלַי אֶת־הַגֹּל הַזֶּה וְאֶת־הַמִּצָּבָה הַזֹּאת לְרַעְהָ: ⁵³אֱלֹהֵי

אֲבֹרָהֶם וְאֱלֹהֵי נַחֹר יִשְׁפְּטוּ בֵּינֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבֵיהֶם וַיִּשְׁבַּע יַעֲקֹב בְּפֶתַח אָבִיו יִצְחָק: ¹⁵⁴וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב זֶבַח בְּהָר וַיִּקְרָא
לְאָחִיו לְאֶכְל־לָחֶם וַיֵּאכְלוּ לָחֶם וַיְלִינוּ בְּהָר:

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (namabona aha omu 23/04/2024).

32

Yakôbo omu njira y'okushubira emw'îshe

¹ Labani azûka sêzi sêzi, ahôbera abâna bâge n'abâli anabagisha. Okubundi Labani agenda ashubira emwâge. ² Yakôbo naye arhôla enjira yâge, lero anacirhinda kuli bamalahika ba Nyamuzinda. ³ Erhi ababona, aderha, erhi: «Lwanabâ lugamba lwa Nyamuzinda luno»; n'aho ahayîrika izîno lya Mahanayini.

Yakôbo acîrheganya okubugânana bona mukulu wâge Ezau

⁴ Yakôbo arhuma obusò emwa mukulu wâge Ezau omu cihugo ca Seyiri omu lugo lwa Edomu. ⁵ Abaha aka kanwa mpu bamubwîre, erhi: «Nal'injir'ibêra emwa Labani, yo nanacibâga kuhika buno. ⁶ Ebi nakoleraga nabibwîne! Enkafu, endogomi, ebintu binyinyi, abâna n'abajâ-kazi; ntanzir'irhuma entumwa emunda nnawîrhu ali nti lyo nâni andola bwinjà.» ⁷ Entumwa zagaluka zashubira emunda Yakôbo ali zanacimubwîra, mpu: «Rhwahisire emwa mukulu wâwe Ezau. Yêne ayishire emunda oli n'abantu bâge magana ani.» ⁸ Yakôbo ayôboha bwenêne, ayumva ebihamba oku murhima. Engabo yali bo naye ayigabamwo bigamba bibirhi, ebibuzi, enkafu n'engamiya, nabyo akaz'ibigabamwo kabirhi. ⁹ Kwâli kuderha, erhi: «Ezau akajâ ebwa cigamba ciguma akanacirhêra, ecindi canalobôka.» ¹⁰ Yakôbo ashenga aderha, erhi: «Yâgirwa Nyamuzinda w'Abrahamu, Nyamuzinda wa larha Izaki; Nyamubâho, wêne wambwîraga, erhi: Shubira omu cihugo cinyu; emunda oburhwa, nakujirira ebinjà. ¹¹ Ndi munyi bwenêne w'okukwânana oburhonyi n'obwinjà wayêrekîne emunda mwambali wâwe ali. Karhi kâni kone nal'infumbasire erhi nyikira oyu Yordani wabona, lero niono namakerêsa bigamba bibirhi. ¹² Ondîkûze oku kuboko kwa mukulu wâni Ezau, bulya nyumvîrhe mmuyobohire bwenêne nti ankanayishi'irhutumirha rhweshi, omukazi n'abâna haguma. ¹³ N'obwo wêne wandaganyagya, erhi: Nakuyunjuza ngalo; n'iburha lyâwe nalîkûza nka mushenyi gw'omu nyanja gwo gurhankaganjwa.» ¹⁴ Yakôbo alâla aho obwo budufu. Anacirhòlamwo ebi agend'ihongera mukulu wâge Ezau oku bintu âl'idwîrhe. ¹⁵ Mpene magana abirhi na bihebe makumi abirhi, bibuzi magana abirhi na ngandabuzi makumi abirhi. ¹⁶ Ngamiya nkazi makumi asharhu kuguma n'amanina gâzo, nkafu makumi ani na mpanzi ikumi, ndogomi nkazi makumi abirhi n'amanina gâzo ikumi. ¹⁷ Azihêreza abambali, ngasi busò kwâgo kwâgo, anabwîra abambali, erhi: Shokoli, amasò garhahîraga gakahikanakwo. ¹⁸ Ahâ owa burhanzi eri irhegeko, erhi: Mukulu wâni Ezau akakushimâna akanakudôsa, erhi: Oli mwambali wa ndi? Ngahi wajâ? Bya ndi ebi bintu bikushokolîre? ¹⁹ Wanashuza, erhi: «Biri bya mwambali wâwe Yakôbo, eri ntûlo arhumire nnawîrhu Ezau, naye yêne ayishire, ali nyuma zirhu.» ²⁰ Lyo n'irhegeko ahîre owa kabirhi n'owa kasharhu, nabâli oku nyuma z'amasò bôshi, erhi: «Erhi kwo mwakâbwîra Ezau ntyo amango mwamushanga.» ²¹ Kandi mwanaderha, mpu: Kali ciru mwambali wâwe Yakôbo yo ali enyuma zirhu. Akazâg'iderha emurhima, erhi: «Namurhûlîriza n'ezi ntûlo zinshokolîre, buzinda lyo naciyêrekaye, nkaba ambabalira.» ²² Entûlo yabâ yagenda, naye yêne obwo budufu bôshi abêra omu cihando.

Burhamanya, Yakôbo àlwa bôshi na Nyamuzinda

²³ Muli obwo budufu, anacizûka, arhôla bakâge bombi, n'abambalikazi bombi, n'abâna bâge oku banali ikumi na muguma, ayikira aha iziko lya Yakôbo. ²⁴ Abarhôla abayikiza omugezi, ayikiza n'ebindi ali agwêrhe byôshi. ²⁵ Yakôbo asigala yêne. Hajira owamulwîsa kuhika mucêracêra. ²⁶ Erhi abona oku arhahashiri amugombya, amugwarhira omu cibunu n'olurhundu lwa Yakôbo lwarhanûka ago mango akazâg'ilwa bo naye. ²⁷ Anacimubwîra, erhi: «Ndîkaga ngende bulya gukola mucêracêra.» Ci Yakôbo ashuza, erhi: «Nâni ntakuleke orhanarhanzir'ingisha.» ²⁸ Amudôsa, erhi: «Izîno lyâwe we ndi?» Naye ashuza, erhi: «Nie Yakôbo.» ²⁹ Ashubiza, erhi: «Barhakacikuderha Yakôbo ci Israheli, bulya wamabâ muzibu omu kulwîsa Nyamuzinda, wahimana n'omu kulwîsa abantu.» ³⁰ Yakôbo amuyinginga, erhi: «Ombwîre nâni izîno lyâwe.» Ci yêhe amushuza, erhi: «Cici ondôkîze izîno⁹ lyâni?» Ho na halya

⁹32.30 Nyamuzinda arhalonzagya kucîmanyisa kuli Yakôbo. Arhamubwiraga izîno lyâge lyo ihwe lyâge liyôrha liri omu bwifulikwe. Bulya okumanya izîno erhi wamanyire n'omuntu. Nyamuzinda ahâ Yakôbo omugisho bulya gwo akâg'ilongereza omu kalamo kâge kôshi. Ciru n'amango Nyamuzinda acifululiraga Mûsa, arhahumanulaga izîno «Nienayishibâoyunayishiba», *ehye asher ehye*,

amugisha. ³¹ Yakôbo ayîrika aho izîno lya Penuweli bulya gwârhi yêne: «Nabwîne obusù bwa Nyamuzinda nanagal'ilama.» ³² Erhi izûba lishoshoka erhi amarhaluka Penuweli ci kwônene erhi akola anayisha akwêrera omu lurhungu. ³³ Co cirhuma ciru kuhika na buno, bene Israeli barhalya cikanyi c'oku lurhungu bulyala ashurhîre Yakôbo oku lurhungu, oku musî gw'olurhungu.

Genesis BHS 32:

1 וַיִּשְׁפֹּם לָבֶן בְּבֶקֶר וַיִּנְשֶׁק לְבָנָיו וּלְבָנוֹתָיו וַיְבָרֶךְ אֹתָהֶם וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב לָבֶן לְמִקְמוֹ: 2 וַיַּעֲקֹב הֵלֵךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ-בּוֹ מְלֹאכֵי אֱלֹהִים: 3 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כְּאֲשֶׁר רָאָם מִחֲנָה אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא שְׁם-הַמָּקוֹם הַהוּא מִחֲנֵי: פ

4 וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מְלֹאכִים לִפְנֵיו אֶל-עֵשָׂו אָחִיו אֶרְצָה שְׂעִיר שָׂדֵה אֲדוֹם: 5 וַיֵּצֵאוּ אֹתָם לֵאמֹר כֹּה תֹאמְרוּן לְאֲדֹנָי לַעֲשׂו כֹּה אָמַר עַבְדְּךָ יַעֲקֹב עִם-לָבֶן גִּרְתִּי וְאַחַר עַד-עָתָה: 6 וַיְהִי-לִי שׂוֹר וְחִמּוֹר צֹאן וְעֶבֶד וְשֹׁפְחָה וְאֲשֻׁלְחָה לְהַגִּיד לְאֲדֹנָי לְמִצְאֹחַן בְּעֵינַיִךְ: 7 וַיֵּשְׁבוּ הַמְּלֹאכִים אֶל-יַעֲקֹב לֵאמֹר בְּאָנוּ אֶל-אָחִיךָ אֶל-עֵשָׂו וְגַם הֵלֵךְ לְקַרְאֲתְךָ וְאַרְבַּע-מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ: 8 וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ וַיַּחַץ אֶת-הַעֵם אֲשֶׁר-אָתּוֹ וְאֶת-הַצֹּאן וְאֶת-הַבְּקָר וְהַגְּמָלִים לְשֵׁנֵי מַחֲנוֹת: 9 וַיֹּאמֶר אֶסְיָבוֹא עֵשָׂו אֶל-הַמַּחֲנֶה הָאֶחָת וְהִכּוּהוּ וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לְפָלִיטָה: 10 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי אָבִי אַבְרָהָם וְאֱלֹהֵי אָבִי יִצְחָק יְהוָה הָאֵלֵךְ הָאֵלֵךְ שׁוֹב לְאֶרְצְךָ וְלִמְוֹלָדְתְּךָ וַאֲיִטִּיבָה עִמָּךְ: 11 קִטְנִיתִי מִכָּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל-הַאֲמֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת-עַבְדְּךָ כִּי בְמִקְלִי עָבַרְתִּי אֶת-הַיַּרְדֵּן הַזֶּה וְעָתָה הֵייתִי לְשֵׁנֵי מַחֲנוֹת: 12 הֲצִילֵנִי נָא מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו כִּי-יִירָא אָנֹכִי אֹתוֹ פֹּן-יָבוֹא וְהִכְנִי אִם עַל-בָּנָיִם: 13 וְאַתָּה אֲמַרְתָּ הֵיטֵב אֲיִטִּיב עִמָּךְ וְשִׁמְתִי אֶת-זִרְעֲךָ כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא-יִסְפָּר מִרְבֹּ: 14 וַיֵּלֶן שָׁם בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיִּקַּח מִן-הַבָּא בִידּוֹ מִנְחָה לַעֲשׂו אָחִיו: 15 עֲזִים מֵאֲתִים וְתִישִׁים עֲשָׂרִים רְחִלִים מֵאֲתִים וְאִילִים עֲשָׂרִים: 16 גְּמָלִים מִיִּנְקוֹת וּבְנֵיהֶם שְׁלִשִׁים פָּרוֹת אַרְבָּעִים וּפְרִים עֲשָׂרָה אֶתְנַת עֲשָׂרִים וְעִירָם עֲשָׂרָה: 17 וַיִּתֵּן בְּיַד-עַבְדָּיו עֵדֶר עֵדֶר לְבָדוֹ וַיֹּאמֶר אֶל-עַבְדָּיו עֲבְרוּ לִפְנֵי וְרוּחַ תְּשִׁימוּ בֵּין עֵדֶר וּבֵין עֵדֶר: 18 וַיֵּצֵאוּ אֶת-הָרְאשׁוֹן לֵאמֹר כִּי יִפְגְּשֶׁךָ עֵשָׂו אָחִי וְשָׁאַלְךָ לֵאמֹר לְמִי-אַתָּה וְאַנָּה תֵלֵךְ וְלָמִי אֵלֶּה לִפְנֵיךְ: 19 וְאָמַרְתָּ לְעַבְדְּךָ לַיַּעֲקֹב מִנְחָה הוּא שְׁלוּחָה לְאֲדֹנָי לַעֲשׂו וְהִנֵּה גַם-הוּא אַחֲרֵינוּ: 20 וַיֵּצֵאוּ גַם אֶת-הַשֵּׁנִי גַם אֶת-הַשְּׁלִישִׁי גַם אֶת-כָּל-הַלְכִים אַחֲרָיִם הָעֵדְרִים לֵאמֹר כְּדָבָר הַזֶּה תִּדְבְּרוּן אֶל-עֵשָׂו בְּמִצְאָכֶם אֹתוֹ: 21 וְאָמַרְתֶּם גַּם הִנֵּה עַבְדְּךָ יַעֲקֹב אַחֲרֵינוּ כִּי-אָמַר אַכְפָּרָה פְּנֵיו בְּמִנְחָה הַהִלַּכְתָּ לִפְנֵי וְאַחֲרֵי-כֵן אֶרְאֶה פְּנֵיו אוֹלֵי יִשָּׂא פָנָי: 22 וְתַעֲבֹר הַמִּנְחָה עַל-פְּנָיו וְהוּא לֹן בַּלַּיְלָה-הַהוּא בְּמַחֲנָה: 23 וַיִּקָּם אֶל בַּלַּיְלָה הוּא וַיִּקַּח אֶת-שְׁתֵּי נָשָׁיו וְאֶת-שְׁתֵּי שֹׁפְחֹתָיו וְאֶת-אֶחָד עֹשֶׂר יְלָדָיו וַיַּעֲבֹר אֶת-הַנָּחַל וַיַּעֲבֹר אֶת-אֲשֶׁר-לוֹ: 25 וַיִּזְוֹתָר יַעֲקֹב לְבָדוֹ וַיֹּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר: 26 וַיִּירָא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַע בְּכַף-יָרְכוֹ וַתִּקַּע כַּף-יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּהַאֲבָקוֹ עִמּוֹ: 27 וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלְּחֶךָ כִּי אֶסְ-בְּרַכְתִּנִּי: 28 וַיֹּאמֶר אֵלָיו מִה-שָּׂמָךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: 29 וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֹאמֶר עוֹד שָׂמָךְ כִּי אֶסְ-יִשְׂרָאֵל כִּי-שָׂרִיתָ עִם-אֱלֹהִים וְעִם-אֲנָשִׁים וְתוֹכַל: 30 וַיִּשְׂאֵל יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הֲגִידָה-נָא שָׂמָךְ וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה תִּשְׂאֵל לְשָׂמִי וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם: 31 וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שָׁם הַמָּקוֹם פְּנִיאֵל כִּי-רָאִיתִי אֱלֹהִים פְּנִים אֶל-פְּנִים וְתַנְצֵל נַפְשִׁי: 32 וַיִּזְרַח-לוֹ הַשָּׁמֶשׁ כְּאֲשֶׁר עָבַר אֶת-פְּנוֹאֵל וְהוּא צָלַע עַל-יָרְכוֹ: 33 עַל-כֵּן לֹא-יֵאָכְלוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-גִּיד הַנֶּשֶׂה אֲשֶׁר עַל-כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף-יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנֶּשֶׂה:

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (namabona aha omu 23/04/2024).

Yakôbo abugânana bona mukulu wâge Ezau

¹ Yakôbo mpu alika amasù, abona Ezau ayishire n'omurhwe gwa bantu magana ani. Agaba abâna bâge; agabîra Lea na Rasheli n'abajà-kazi bombi. ² Ashokoza abajàkazi n'abâna bâbo, akulikiza Lea n'abâna bâge, n'enyuma za bôshi, Rasheli na Yozefu. ³ Yêhe aja oku mbere afukamiriza kali nda embere ahikeho mukulu wâge. ⁴ Ezau naye amushâmambira, amugwârha omu maboko gâge, acîkweba omu igosi lyâge, amuhôbera anavugumula emirenge. ⁵ Erhi analika amasù n'erhi abona abakazi n'abâna, adôsa, erhi: «Bantu baci ogwêrhe hala?» Yakôbo ashuza, erhi: «Bo bâna Nyamuzinda ashobozize mwambali wâwe abo». ⁶ Abajà-kazi nabo bayegêra n'abâna bâbo, nabo bafukamiriza. ⁷ Lea naye ayegêra n'abâna bâge bafukamiriza; cazinda Rasheli na Yozefu nabo bayegêra bafukamiriza. ⁸ Ezau adôsa, erhi: «Bici wajira na cira cigabi côshi nshimanyire?» Naye, erhi: «Kwali kuderha nti ntone omu masù ga nnawîrhu.» ⁹ Ezau anacishuza, erhi: «Nâni bindi mwandu ngwêrhe, mwene wîrhu, yôrhana ebyo byâwe.» ¹⁰ Ci Yakôbo ashuza, erhi: «Nanga. Akaba nantonyire emunda oli, oyankirire nâni kano kantu k'omu maboko gâni. Bulya kwo nyîshire omu masù gâwe kulya omuntu anajà omu masù ga Nyamuzinda. Woy u wamananyankirira bwinjà. ¹¹ Onyankire mâshi eno ntûlo nkudwirhîre, bulya Nyamuzinda anshobozize binji, ntabuziri cici.» Okwo kuyingingwa kwârhumu Ezau ayemera.

Yakôbo na mukulu wâge Ezau barhenganakwo

¹² Ezau anaciderha, erhi: «Hiraga njira rhugende, nakushokolera». ¹³ Yakôbo amushuza, erhi: «Nnawîrhu arhahabiri oku abâna barhahaha njira nandwîrhe ebibuzi n'enkafu zagoza, owabikanyisa olu lusiku luguma, obusò bôshi bwanabwa. ¹⁴ Nnawîrhu ashokolerage mwambali wâge: nâni nayisha bunyibunyi nacîtunda omu kushimba olugendo lw'obusò bunshokolîre n'olugendo lw'abâna kuhika mpiki emwa nnawîrhu aha Seyiri.» ¹⁵ Oku bundi Ezau aderha, erhi: «Ciru olekage nsige bambali bâni baguma muli aba bandusize muyîshe mweshi.» Ci Yakôbo ashuza, erhi: «Carhuma?» Caziga waliha nyôrhe ndi murhonyi omu masù ga nnawîrhu!» ¹⁶ Olwo lusiku Ezau arhòla enjira yâge ashubira e Seyiri. ¹⁷ Yakôbo yêhe arhòla enjira y'e Sukoti ayûbaka yo enyumpa yâge. Ayûbakira n'amasò gâge. Co cirhuma aho bantu haderhwa Sukoti.

Yakôbo ahika ahika aha Sikemi

¹⁸ Yakôbo ahika mugumagumà aha lugo lwa Sikemi omu cihugo ca Kanani, erhi arhenga e Padani-Aramu, anacihanda embere z'olwo lugo. ¹⁹ Agula lirya ishwa ali agwisiremwo ecirâlò; aligulira abâna ba Hamori, îshe wa Sikemi, oku bihûmbi igana bya nsaranga. ²⁰ Agwikaho oluhêrero anahayîrika izîno lya «El ye Nyamuzinda w'Israeli».

Genesis BHS 33:

1 וַיֵּשָׂא יַעֲקֹב עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה עֵשָׂו בָּא וְעִמּוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיַּחֲזַק אֶת־הַיְלָדִים עַל־לְאָה וְעַל־רָחֵל וְעַל שְׂתֵי הַשְּׁפֹחוֹת: 2 וַיִּשֶׂם אֶת־הַשְּׁפֹחוֹת וְאֶת־יְלִדֵיהֶן רֵאשֵׁנָה וְאֶת־לְאָה וַיְלַדֶּיהָ אַחֲרָיִם וְאֶת־רָחֵל וְאֶת־יוֹסֵף אַחֲרָיִם: 3 וְהוּא עָבַר לְפָנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה שִׁבַע פְּעָמִים עַד־גִּשְׁתּוֹ עַד־אַחֵיו: 4 וַיִּרֶץ עֵשָׂו לִקְרֹאתוֹ וַיַּחְבְּקוּהוּ וַיִּפְּלּוּ עַל־צוּאָרוֹ וַיִּשְׁקְּוּהוּ וַיִּבְכּוּ: 5 וַיֵּשָׂא אֶת־עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת־הַנְּשִׁים וְאֶת־הַיְלָדִים וַיֹּאמֶר מִי־אַלֶּה לָּךְ וַיֹּאמְר הַיְלָדִים אֲשֶׁר־חָגַן אֱלֹהִים אֶת־עַבְדְּךָ: 6 וַתַּגִּישֵׁן הַשְּׁפֹחוֹת הֵנָּה וַיְלַדֶּיהֶן וַתִּשְׁתַּחֲוּוּ: 7 וַתַּגִּישׁ גַּם־לְאָה וַיְלַדֶּיהָ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ וְאַחַר נָגַשׁ יוֹסֵף וְרָחֵל וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ: 8 וַיֹּאמֶר מִי לָּךְ כֹּל־הַמַּחְנָה הַזֶּה אֲשֶׁר פָּגַשְׁתִּי וַיֹּאמֶר לְמַצְאֶחֶן בְּעֵינַי אֲדֹנָי: 9 וַיֹּאמֶר עֵשָׂו יִשְׁלִי רֶבֶע אֲחֵי יְהִי לָּךְ אֲשֶׁר־לָּךְ: 10 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־נָא אִם־נָא מַצְאֵתִי חַן בְּעֵינֶיךָ וְלִקְחַת מִנְחָתִי מִיָּדַי כִּי עַל־כֵּן רָאִיתִי פְּנֶיךָ כְּרֹאת פְּנֵי אֱלֹהִים וַתִּרְצַנִּי: 11 קַח־נָא אֶת־בְּרִכְתִּי אֲשֶׁר הִבַּאת לָּךְ כִּי־חַנְּנִי אֱלֹהִים וְכִי יִשְׁלִי־כָל וַיִּפְצַרְבוּ וַיִּקַּח: 12 וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנִלְכָה וְנִלְכָה לְנַגְדָּךְ: 13 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדֹנָי יְדַע כִּי־הַיְלָדִים רַבִּים וְהַצֹּאן וְהַבְּקָר עֲלוֹת עָלַי וּדְפִקוּם יוֹם אֶחָד וּמְתוּ כֹל־הַצֹּאן: 14 וַעֲבַר־נָא אֲדֹנָי לְפָנַי עֲבַדוּ וְאֲנִי אֶתְנַהֲלָה לְאֵטִי לְרֹגֶל הַמְּלֹאכָה אֲשֶׁר־לְפָנַי וְלִרְגֶל הַיְלָדִים עַד אֲשֶׁר־אָבֵא אֶל־אֲדֹנָי שְׁעִירָה: 15 וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶצִּיגֶה־נָא עִמָּךְ מִן־הָעֵם אֲשֶׁר אֲתָי וַיֹּאמֶר לְמָה זֶה אֲמַצְאֶחֶן בְּעֵינַי אֲדֹנָי: 16 וַיִּשָּׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֵשָׂו לְדַרְכּוֹ שְׁעִירָה: 17 וַיַּעֲקֹב נִסַּע סְפֹתָה וַיִּבֶן לוֹ בַּיִת וְלִמְקַנְהוּ עֵשָׂה סֹפֹת עַל־כֵּן קָרָא שְׁם־הַמְּקוֹם סְפֹת: 18

וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם עִיר שְׂכֵם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבֹאֵוּ מִפְּדֹן אָרֶם וַיַּחַן אֶת־פְּנֵי הָעִיר: ¹⁹וַיִּקְּן אֶת־חֶלְקֵת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר נָטָה־שָׁם אֱהֻלֹּ מִיַּד בְּנֵי־חֶמֶר אָבִי שְׂכֵם בְּמַאֲהָ קִשְׁיָה: ²⁰וַיַּעֲבֹד־שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא־לֹו אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: ס

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (namabona aha omu 23/04/2024).

34

Okubakulwa kwa Dina

¹ Dina, munyere Lea aburhiraga Yakôbo, anacihuluka mpu aje alamusa abanyere b'oku lugo. ² Sikemi, mwene Hamori, Muhiviti, muluzi w'eco cihugo erhi amubona amubakula, amuhima misî, alala bôshi naye. ³ Omurhima gwâge gwarhonya Dina mwâli wa Yakôbo, asîma oyo munyere bwenêne kuhika amurhûliriza. ⁴ Sikemi abwîra îshe Hamori, erhi: «Onshebere ola munyere mmuyanke.» ⁵ Yakôbo ali amamanya oku kwo anasherezize omwâli Dina ntyo; ci ebwa kubà abagala bâli ebulambo oku busò bwâbo, alanga eryo ihwe kuhika abagala bagaluka.

Bene Yakôbo bayumvanya omu biyêrekîre okuyankirana n'Abasishimiti

⁶ Hamori îshe wa Sikemi aja emwa Yakôbo mpu bashambâle. ⁷ Bene Yakôbo erhi bamafuluka ebwa mashwa, bamanya ako kanwa; balya balume baluba, babâ burhe bwenêne, okuyumva Sikemi ahemwire bene Israeli, omu kubakula mwâli wa Yakôbo: nanga arhali ntyo kwo abandi bajira. ⁸ Hamori ababwîra, erhi: «Omurhima gwa mugala wâni Sikemi gurhonyize mwâli winyu bwenêne, mmuhûnyire, mumuhè ye amuyanke.» ⁹ Mujire rhuyumvanye ntyo, mukaz'iruha bâli binyu na nîrhu rhwakaz'imuha bâli bîrhu. ¹⁰ Muyûbake haguma nîrhu, n'ecihugo ecîra cimuyigulirwe: mwanahashiciyûbakamwo, mucigeregeremwo, munacidekereremwo.» ¹¹ Sikemi anacibwîra îshe na bashinja ba namunyere, erhi: «Mâshi, ntone nâni omu masù ginyu, namuhà ngasi ebi mwakampûna! ¹² Ciru mwankaluza engulo na ngasi birugu by'ishigi mwankanahûna nabijira, namuhà nk'oku munahûnyire casinga mumpè oyo munyere mmuyanke.» ¹³ Bene Yakôbo omu bwenge, bashuza Sikemi n'îshe Hamori, bamubwîra n'obwengehusi kulya kubà ye wabakulaga mwâli wâbo Dina. ¹⁴ Banacibashuza, mpu: «Rhurhankajira akantu ka bene ako, rhurhankaha mwâli wîrhu omulume orhali mukembûle, bulya kuli rhwe cihemu. ¹⁵ Ci kwône muli okwo rhwanayumvanya ninyu: erhi mwankayôrha akîrhu, mukanajira abarhabana binyu babè bakembûle. ¹⁶ Ago mango mwanahash'ikârhuha bâli binyu na nîrhu rhwanahash'ikâmuha bâli bîrhu, na ntyo rhwanaba lubaga luguma. ¹⁷ Ci kwône akaba murharhuyumvîrhi mw'aka kanwa k'okukembûlwa, rhwanarhòla mwâli wîrhu rhunajè handi.» ¹⁸ Ebinwa byâbo byasîmîsa Hamori na Sikemi mwene Hamori. ¹⁹ Nyamwâna arhacirhindiraga okujira ntyo bulya ali asîmire mwâli wa Yakôbo bwenêne, ye wanali muntu wa lukengwa lunene aha mw'îshe. ²⁰ Hamori n'omugala Sikemi banacijà ebwa muhango gw'olugo, banacibwîra abantu ba mwo olwo lugo lwâbo, mpu: ²¹ «Bala bantu bali bantu ba bulonza bwinjà: babè haguma nîrhu muno cihugo, banaje aha balonzize; sinza oku ecihugo còshi ciri cilambûle embere zâbo. Rhwakaz'ibayanka bâli bâbo babè bakîrhwe, nabo rhwanabahà bâli bîrhu. ²² Ci abo bantu barhankayêmêra okuyûbake haguma na nîrhu n'okujira lubaga luguma nka abanarhabâna barhabiri bakembûle nk'oku nabo bonene bayôsire. ²³ Amaso gâbo, ebintu byâbo, ebirugu byâbo, ka byôshi birhabe bîrhu? Rhubayêmêrere okwo badesire, banayûbake eno mwîrhu.» ²⁴ Ngasi bôshi banakazâg'ihuluka, kugera muli ogwo muhango gw'olugo, bayêmêra Hamori n'omugala Sikemi. Ngasi bûko mulume yeshi akembûlwa.

Simoni na Levi bacîhòlera mwâli wâbo

²⁵ Olusiku lwa kasharhu, oku ebibande birhacifuma, bene Yakôbo babirhi: Simoni na Levi, bashinja bâbo Dina, barhòla ngasi muguma engôrhu yâge. Buzira kuyôboha cici banacirhogera mulya lugo, bayîrha ngasi bûko mulume wanali mwo yeshi. ²⁶ Hamori n'omugala Sikemi, nabo babashâyîsamwo engôrhu, n'erhi bâba bamarhenza Dina omu mwa Sikemi bahuluka. ²⁷ Bene Yakôbo barhêra abayagalisire banahagula olwo lugo kulya kubà mwâli wâbo bamubonesize nshonyi. ²⁸ Barhòla ebintu byâbo binyinyi n'ebinênène, n'endogomi zâbo; ebyâli omu lugo kuguma na ngasi bindi byâli ebulambo byôshi basâbunga. ²⁹ Banyaga ebirugu byôshi, abâna bâbo barhò bôshi na bakâbo, basâbunga na ngasi byôshi byanali omu nyumpa. ³⁰ Oku bundi Yakôbo anacibwîra Simoni na Levi, erhi: «Mwamampiraga omu maganya garhali go wâni! Mwamanshombanya n'abantu bayûbake muli cino cihugo. Abanya Kanani n'Abaperiziti: oku abantu ngwêrhe niono barhali banganaci, bakolaga bacihira haguma bantabâlire, banyirhe, bamperêrekeze ntyo nie n'omulala gwâni.» ³¹ Bamushuza, mpu: «Ka kwaligi kukwânîne mwâli wîrhu bamurhabirekwo nka mukazi wa cishungu?»

1 וַיֵּצֵא דִינָה בַת־לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב לְרָאוּת בְּבָנוֹת הָאָרֶץ: 2 וַיֵּרָא אֹתָהּ שָׁכַם בְּוַחֲמֹר הַחַיִּי נָשִׂיא הָאָרֶץ
 וַיִּקַּח אֹתָהּ וַיִּשְׁכַּב אִתָּהּ וַיַּעֲנֶה: 3 וַתִּדְבֹק נַפְשׁוֹ בְּדִינָה בַת־יַעֲקֹב וַיֵּאָהֵב אֶת־הַנְּעוּר וַיְדַבֵּר עַל־לֵב הַנְּעוּר: 4 וַיֹּאמֶר
 שָׁכַם אֶל־חֲמוֹר אָבִיו לֵאמֹר קַח־לִי אֶת־הַיְלִידָה הַזֹּאת לְאִשָּׁה: 5 וַיַּעֲקֹב שָׁמַע כִּי טָמְאָה אֶת־דִּינָה בְּתוֹ וּבְנֵיו הָיוּ
 אֶת־מִקְנֶהָ בַשָּׂדֶה וְהַחֲרַשׁ יַעֲקֹב עַד־בָּאָם: 6 וַיֵּצֵא חֲמוֹר אֲבִי־שָׁכַם אֶל־יַעֲקֹב לְדַבֵּר אִתּוֹ: 7 וּבְנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ
 מִן־הַשָּׂדֶה כְּשִׁמְעֵם וַיַּתְעֲצְבוּ הָאֲנָשִׁים וַיַּחַר לָהֶם מְאֹד כִּי־נִבְלָה עָשָׂה בְיִשְׂרָאֵל לְשָׁכַב אֶת־בַּת־יַעֲקֹב וְכֵן לֹא
 יַעֲשֶׂה: 8 וַיְדַבֵּר חֲמוֹר אִתָּם לֵאמֹר שָׁכַם בְּנִי חָשְׁקָה נַפְשׁוֹ בְּבַתְּכֶם תָּנוּ נָא אִתָּהּ לוֹ לְאִשָּׁה: 9 וְהִתְחַתְּנוּ אִתָּנוּ
 בְּנֵיכֶם תִּתְּנוּ־לָנוּ וְאֶת־בְּנֹתֵינוּ תִקְחוּ לָכֶם: 10 וְאִתָּנוּ תֵשְׁבוּ וְהָאָרֶץ תִּהְיֶה לְפָנֵיכֶם שְׂבוּ וּסְחָרוּהָ וְהֶאֱחָזוּ
 בָּהּ: 11 וַיֹּאמֶר שָׁכַם אֶל־אָבִיָּה וְאֶל־אָחִיָּה אֲמַצָּא־חֵן בְּעֵינֵיכֶם וְאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלַי אִתּוֹ: 12 הֲרָבּוּ עָלַי מְאֹד מְהֵרָה וּמִתָּן
 וְאִתְּנָה כַּאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלַי וּתְנוּ־לִי אֶת־הַנְּעוּרָה לְאִשָּׁה: 13 וַיַּעֲנוּ בְנֵי־יַעֲקֹב אֶת־שָׁכַם וְאֶת־חֲמוֹר אָבִיו בְּמִרְמָה וַיְדַבְּרוּ
 אֲשֶׁר טָמְאָה אֵת דִּינָה אֶחָתָם: 14 וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם לֹא נִכְלֵ לַעֲשׂוֹת הַדְּבָר הַזֶּה לְתַת אֶת־אֲחֹתָנוּ לְאִישׁ אֲשֶׁר־לוֹ
 עָרְלָה כִּי־חֲרָפָה הוּא לָנוּ: 15 אֲדֹבְזֹאת נָאוֹת לָכֶם אִם תִּהְיוּ כְּמֵנוּ לְהַמְלֵל לָכֶם כָּל־זָכָר: 16 וְנִתְּנוּ אֶת־בְּנֹתֵינוּ לָכֶם
 וְאֶת־בְּנֵיכֶם נִקְחֻ־לָנוּ וַיִּשְׁבְּנוּ אִתְּכֶם וְהִיָּינוּ לְעַם אֶחָד: 17 וְאִם־לֹא תִשְׁמְעוּ אֲלֵינוּ לְהַמְלוֹל וְלִקְחוּ אֶת־בָּתְנוּ
 וְהִלְכְנוּ: 18 וַיִּטְבוּ דְבָרֵיהֶם בְּעֵינֵי חֲמוֹר וּבְעֵינֵי שָׁכַם בְּוַחֲמֹר: 19 וְלֹא־אֶחָד הִנְעֵל לַעֲשׂוֹת הַדְּבָר כִּי חָפֵץ בְּבַת־יַעֲקֹב
 וְהוּא נִכְבָּד מְכַל בַּיִת אָבִיו: 20 וַיָּבֵא חֲמוֹר וּשָׁכַם בָּנוּ אֶל־שַׁעַר עִירָם וַיְדַבְּרוּ אֶל־אֲנָשֵׁי עִירָם לֵאמֹר: 21 הָאֲנָשִׁים
 הָאֵלֶּה שְׁלָמִים הֵם אִתָּנוּ וַיִּשְׁבוּ בְּאָרֶץ וַיִּסְחָרוּ אִתָּהּ וְהָאָרֶץ הֵנָּה רַחֲבַת־יָדַיִם לְפָנֵיהֶם אֶת־בְּנֹתָם נִקְחֻ־לָנוּ לְנָשִׁים
 וְאֶת־בְּנֹתֵינוּ נִתֵּן לָהֶם: 22 אֲדֹבְזֹאת יֵאָתוּ לָנוּ הָאֲנָשִׁים לְשִׁבְתָּ אִתָּנוּ לְהִיּוֹת לְעַם אֶחָד בְּהַמְלוֹל לָנוּ כָּל־זָכָר כַּאֲשֶׁר
 הֵם נִמְלִים: 23 מִקְנֶהֶם וּקְנִינָם וְכָל־בְּהֵמָתָם הֲלוֹא לָנוּ הֵם אִךְ נְאוֹתָהּ לָהֶם וַיִּשְׁבוּ אִתָּנוּ: 24 וַיִּשְׁמְעוּ אֶל־חֲמוֹר
 וְאֶל־שָׁכַם בָּנוּ כָּל־יִצְחָאִי שַׁעַר עִירוֹ וַיִּמְלֹו כָּל־זָכָר כָּל־יִצְחָאִי שַׁעַר עִירוֹ: 25 וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיוֹתָם כְּאָבִים וַיִּקְחוּ
 שְׁנֵי־בְנֵי־יַעֲקֹב שְׁמֵעוֹן וְלוֹי אֶחָי דִּינָה אִישׁ חֲרָבוֹ וַיָּבֵאוּ עֲלֵהֶם בֵּטַח וַיִּהְיוּ כָּל־זָכָר: 26 וְאֶת־חֲמוֹר וְאֶת־שָׁכַם בָּנוּ
 הֲרָגוּ לְפִי־חָרֵב וַיִּקְחוּ אֶת־דִּינָה מִבֵּית שָׁכַם וַיֵּצְאוּ: 27 בְנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ עַל־הַחֲלָלִים וַיָּבִזוּ הָעִיר אֲשֶׁר טָמְאוּ
 אֲחֹתָם: 28 אֶת־צֹאֲנָם וְאֶת־בְּקָרָם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם וְאֶת־אֲשֶׁר־בָּעִיר וְאֶת־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה לָקְחוּ: 29 וְאֶת־כָּל־חֵילָם
 וְאֶת־כָּל־טָפְלָם וְאֶת־נְשֵׂיהֶם שָׂבוּ וַיָּבִזוּ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר בְּבֵית: 30 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־שְׁמֵעוֹן וְאֶל־לוֹי עֲכַרְתֶּם אֵתִי
 לְהַבְאִישׁוֹ בִּישֵׁב הָאָרֶץ בְּכַנְעֵנִי וּבְפָרְזִי וְאֲנִי מֵתִי מִסָּפֶר וְנֶאֱסָפוּ עָלַי וְהָכֹנֵנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי: 31 וַיֹּאמְרוּ הַכֹּזְנֹה
 יַעֲשֶׂה אֶת־אֲחֹתָנוּ: פ

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (namabona aha omu 23/04/2024).

35

Yakôbo n'abagala aha Beteli

¹ Nyamuzinda abwîra Yakôbo, erhi: «Yimuka! Osôkere e Beteli onabêreyo, oj'yubakayo oluhêrero; waluyûbakira olya Nyamuzinda wakubonekeraga galya mango wajâga wayâka mukulu wawe Ezau.»
² Yakôbo abwîra ab'aha mwâge bôshi na ngasi bandi banali bo naye, erhi: «Murhenze banyamuzinda b'obwîhambi bali ekarhî kinyu, mucîcêse munayambale yindi yindi myambalo.»
³ Muyimuke rhujè e Beteli, naj'yubakira yo Nyamuzinda oluhêrero, ye wanyumvirhizagya amango nal'impanyagîre, ye wanal'indusize omu njira nalimwo.»
⁴ Banacihà Yakôbo banyamuzinda b'ihanga bâli bagwêrhe bôshi, n'orhugondo rhw'amarhwiri bâli bagwêrhe rhwôshi, naye Yakôbo abikalira aha murhi gubà hôfi n'e Sikemi.
⁵ Banacigandûla, n'ecôbà ca Nyamuzinda cagwa oku bishagala by'e marhambi byôshi: barhaderhaga mpu

bayishakwo bene Yakôbo. ⁶ Yakôbo ahika aha Luzu, omu cihugo c'e Kanani, ho Beteli, ye n'abantu bâli bôshi. ⁷ Ayûbaka oluhêrero n'aho ahayîrika izîno lya El Beteli, bulya aho ho Nyamuzinda amubonekeraga amango ajâga ayaka mukulu wâge. ⁸ Oku bundi, Debora, mulezi wa Rebeka, anacifâ, abishwa idako lya Beteli aha murhi; n'aho kwo bahaderha mpu Murhi gw'Emirenge. ⁹ Nyamuzinda abonekera kandi Yakôbo erhi arhenga e Padani Aramu, anamugisha. ¹⁰ Amubwîra, erhi: «Izîno lyâwe we Yakôbo, ci barhakacikuderha Yakôbo, izîno lyâwe wekola Israheli.» Lyo banakola bamuderha eryo lya Israheli. ¹¹ Nyamuzinda amubwîra, erhi: «Nie El Shadayi. Oburhè onahâbwe, ishanja lyaburhwa nâwe, omwandu gw'amashanja gwaburhwa nâwe, n'abâmi barhenga omu nda yâwe. ¹² Ecihugo nahâga Abrahamu na Izaki nkuhîre co; n'obûko bwâwe enyuma zâwe nabo mbuhîre eci cihugo.» ¹³ Nyamuzinda asôka , amuleka aho amuganîrizagya. ¹⁴ Yakôbo agwîka oluhêrero aho amuganirizagya, lwali luhêrero lw'ibuye, abulagirakwo idivayi n'amavurha^h. ¹⁵ Yakôbo ahayîrika izîno lya Beteli aho Nyamuzinda amuganîrizagya. Okuburhwa kwa Benyamini n'okufâ kwa Rasheli ¹⁶ Banacirhenga e Beteli. Hali hacisigîre lugendo lwa kasanzi karhali kanyi bahike aha Efrata, lero Rasheli anaciburha. Okuburha kwâge yâbâ ntambala bwenêne. ¹⁷ Oku izîmi lidwîrhe lyamubiribinga, omugikulu amubwîra, erhi: «Orhayôbohaga kandi murhabana waburha » ¹⁸ Amango g'okurhengamwo omûka, bulya kwâli kukola kufâ, ayîrika olya mwâna izîno lya Benoni; ci îshe amuyirika izîno lya Benyamini. ¹⁹ Rasheli anacifâ, abishwa oku njira y'e Efrata, ahaderhwa mpu ho Betelehemu. ²⁰ Yakôbo agwîka ibuye ly'oluhêrero oku cûsho ca Rasheli, lwo luhêrero lw'oku cûsho ca Rasheli, ho linacibâ kuhika ene. Omuziro gwa Rubeni ²¹ Israheli agenda aj'igwika ecirâlo câge aha ishiriza lya Midal-Ederi. ²² Ago mango Israheli ali ayûbasire eyo munda, Rubeni akanya aj'ilâla bôshi na Bilaha ciherula c'îshe, na Israheli akumanya. Bene Yakôbo ikumi na babirhi Bene Yakôbo bâli ikumi na babirhi. ²³ Bene Lea : Rubeni yo nfula ya Yakôbo, Simoni, Levi, Yuda, Isakari na Zabuloni. ²⁴ Abâna ba Rasheli: Yozefu na Benyamini. ²⁵ Bene Bilaha, mujâ-kazi wa Rasheli bâli: Dani na Nefutali. ²⁶ Bene Zilafa, mujâ-kazi wa Lea bâli: Gadi na Asheri. Bo bâna baburhiragwa Yakôbo omu Padani Aramu abo.

Okufâ kwa Izaki . Abagala bombi Yakôbo na Ezau bamubisha aha Hebroni

²⁷ Yakôbo anacihika aha mw'îshe Izaki aha Mambri, aha Kiriyaati-Arba, ho haderhwa Hebroni. ²⁸ Emyâka y'akalamo ka Izaki yali myâka igana na makumi gali munâni. ²⁹ Izaki arhengamwo omûka. Afa, bamuhira kuli bene wâbo, erhi anakola mushosi, ali akola mukulu anali amayigurha ensiku. Abagala Ezau na Yakôbo bamubisha.

Genesis BHS 35

1 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-יַעֲקֹב קוּם עֲלֵה בֵּית-אֵל וְשִׁב-שָׁם וַעֲשֵׂה-שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הַנְּרָאָה אֲלֵיךָ בְּבִרְחֹךָ מִפְּנֵי עֵשָׂו אָחִיךָ: 2 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-בֵּיתוֹ וְאֵל כָּל-אֲשֶׁר עִמּוֹ הִסְרוּ אֶת-אֱלֹהֵי הַנִּכְרָ לְאֵשׁ בְּתַכְכֶּם וְהִטְהַרוּ וְהִחְלִיפוּ שִׁמְלֹתֵיכֶם: 3 וַנִּקְוֶה וַנַּעֲלֵה בֵּית-אֵל וַאֲעֲשֵׂה-שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הָעֵנָה אֲתִי בְיוֹם צָרָתִי וַיְהִי עִמָּדַי בְּדַרְדָּר אֲשֶׁר הִלְכָתִי: 4 וַיִּתְּנוּ אֶל-יַעֲקֹב אֵת כָּל-אֱלֹהֵי הַנִּכְרָ לְאֵשׁ בִּידָם וְאֶת-הַנְּזֻמִּים אֲשֶׁר בְּאֲזִנֵיהֶם וַיִּטְּמוּ אֹתָם יַעֲקֹב תַּחַת הָאֵלָה אֲשֶׁר עִם-שָׁכֶם: 5 וַיִּסְעוּ וַיְהִי | חַתַּת אֱלֹהִים עַל-הָעַרְסִים אֲשֶׁר סָבִיבֹתֵיהֶם וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרַי בְּנֵי יַעֲקֹב: 6 וַיָּבֵא יַעֲקֹב לִוְזָה אֲשֶׁר בְּאָרֶץ כְּנַעַן הוּא בֵּית-אֵל הוּא וְכָל-הָעַם אֲשֶׁר-עִמּוֹ: 7 וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לְמָקוֹם אֵל בֵּית-אֵל כִּי שָׁם נִגְלוּ אֵלָיו הָאֱלֹהִים בְּבִרְחוֹ מִפְּנֵי אָחִיו: 8 וַתִּמָּת דְּבָרָה מִיַּנְקַת רַבִּקָּה וַתִּקְבֹּר מֵתַחַת לְבֵית-אֵל תַּחַת הָאֵלֹן וַיִּקְרָא שְׁמוֹ אֵלֹן בְּכוֹת: פ

9 וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל-יַעֲקֹב עוֹד בְּבֹאֹ מִפְּדָן אָרָם וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ: 10 וַיֹּאמֶר-לוֹ אֱלֹהִים שְׁמֹךָ יַעֲקֹב לֹא-יִקְרָא שְׁמֹךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם-יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֹךָ וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל: 11 וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שְׂדֵי פְרָה וְרֵבָה גֹי וְקַהֲל גֹּיִם יִהְיֶה מִמֶּךָ וּמְלָכִים מִחֲלָצֶיךָ יֵצְאוּ: 12 וְאֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם וְלִיצְחָק לֶךָ אֲתִנְנֶה וְלִזְרַעְךָ אַחֲרַיךָ אֲתֵן אֶת-הָאָרֶץ: 13 וַיַּעַל מֵעֲלִיו אֱלֹהִים בְּמָקוֹם אֲשֶׁר-דִּבֶּר אֹתוֹ: 14 וַיָּצַב יַעֲקֹב מַצֵּבָה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר-דִּבֶּר אֹתוֹ מַצֵּבַת אֲבָן וַיִּסַּךְ עָלֶיהָ נֹסֶךְ וַיִּצַק עָלֶיהָ שָׁמֶן: 15 וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶת-שֵׁם הַמָּקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אֹתוֹ שֵׁם אֱלֹהִים בֵּית-אֵל: 16 וַיִּסְעוּ

^h35.14 Omu bihugo by'ebushoshokero bw'izûba bya mîra, okushîgwa amavurha kwa bintu biguma-biguma, kwali kulonza okuderha oku ebyo bintu erhi birugu biberûlîrwe Nnâmahanga (ibuye, luhêrero). Ciru hali n'abantu bakag'ishîgwa amavurha ci bwenêne mwâmi (Rhulole muli 1 Sam 10,1...).

מִבֵּית אֵל וַיְהִי־עוֹד כְּבִרְת־הָאָרֶץ לְבּוֹא אֶפְרָתָה וַתֵּלֶד רָחֵל וַתִּקַּשׁ בְּלִדְתָּהּ: ¹⁷ וַיְהִי בְהַקְשָׁתָהּ בְּלִדְתָּהּ וַתֹּאמֶר לָהּ הַמִּלֵּדֶת אֶל־תִּירְאִי כִּי־גַם־יֹהֵ לָד בֶּן: ¹⁸ וַיְהִי בְצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מָתָה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶן־אוּנָי וְאָבִיו קָרָא־לוֹ בְּנֵי־מִין: ¹⁹ וַתֵּמֶת רָחֵל וַתִּקְבַּר בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה הוּא בֵּית לָחֶם: ²⁰ וַיַּעֲב יַעֲקֹב מִצֵּבָה עַל־קִבְרֹתָהּ הוּא מִצֵּבֶת קִבְרֹת־רָחֵל עַד־הַיּוֹם: ²¹ וַיֹּסֶע יִשְׂרָאֵל וַיֵּט אֶהְלֵה מִהֲלָאָה לְמַגְדֵּל־עַדְרָ: ²² וַיְהִי בִשְׁכֵן יִשְׂרָאֵל בְּאָרֶץ הַהוּא וַיֵּלֶד רָאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת־בִּלְהָה פִּילְגֶשׁ אֲבִיו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל פ

וַיְהִי בְנֵי־יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר: ²³ בְּנֵי לֵאָה בְּכוֹר יַעֲקֹב רָאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי וַיְהוּדָה וַיִּשְׁשֹׁנִי וְזְבוּלֹן: ²⁴ בְּנֵי רָחֵל יוֹסֵף וּבְנֵי־מִין: ²⁵ וּבְנֵי בִלְהָה שְׁפָחַת רָחֵל דָּן וְנַפְתָּלִי: ²⁶ וּבְנֵי זֵלְפָה שְׁפָחַת לֵאָה גָד וְאִשָּׁר אֵלָה בְּנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר יָלְדָו בְּפֶדֶן אֲרָם: ²⁷ וַיָּבֵא יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו מִמְרָא קְרִית הָאֲרָבָע הוּא חִבְרוֹן אֲשֶׁר־גָּר־שָׁם אַבְרָהָם וַיִּצְחָק: ²⁸ וַיְהִי יְמֵי יִצְחָק מֵאָת שָׁנָה וּשְׁמֹנִים שָׁנָה: ²⁹ וַיִּגְוַע יִצְחָק וַיָּמָת וַיֹּאסֶף אֶל־עַמּוּי זָקֵן וַיִּשְׁבַּע יָמָי וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עֵשָׂו וַיַּעֲקֹב בְּנֵיו: פ

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (bwinene hano omu 23/04/2024).

36

Abakazi n'abâna ba Ezau îshe wa Edomu e Kanani n'e Seyiri

¹ Alaga iburha Iya Ezau oderhwa Edomu. ² Ezau ayanka abakazi omu banyere b'e Kanani: Ada mwâli wa Eloni, Muhititi, Oholibama, mwâli wa Ana, mwene Sibeoni, Muhoriri. ³ Basmati mwâli wa Ismaeh na mwâli wâbo Nabayoti. ⁴ Ada aburhira Ezau Elifazi; Basmati, aburha Reweli, ⁵ Oholibama aburha Yewushi, Yalami na Korahi. Bo bâna ba Ezau abo, baburhiragwa omu cihugo c'e Kanani. Ezau aja e Seyiri ⁶ Ezau arhôla bakâge, abagala n'abâli, na ngasi bôshi b'aho mwâge, arhôla ebintu byâge n'ebihêsi byâge , rhuderhe ngasi kantu ah akola agwêrhe omu cihugo c'e Kanani, akanya aja e Seyiri, kuli m'omulumuna Yakôbo. ⁷ N'ecarhumaga, kwâli kubà ebirugu byâbo byal'ikola byamaluga, barhankacihashire okubêra haguma, n'ecihugo balimwo cali camafundêra oku masò gâbo. ⁸ Ntyo Ezau aj'iyûbaka omu ntondo ya Seyiri. Ezau yenaligi Edomu. Iburha Iya Ezau e Seyiri ⁹ Alaga iburha Iya Ezau îshe wa Edomu omu ntondo ya Seyiri. ¹⁰ Alaga amazîno ga bene Ezau: Elifazi, mugala wa Ada, mukà Ezau, na Reweli mugala wa Basmati, mukà Ezau. ¹¹ Bene Elifazi babà: Temani, Omari, Sefo, Gayetamo, Kenazi. ¹² Elifazi, mugala wa Ezau ali agwêrhe ecisherula mpu ye Timuna, anacimuburhira Ameleki. Bo bâna ba Ada, mukà Ezau abo. ¹³ Alaga bagala ba Reweli: Nahati, Zerahi, Shama, Miza, bo bâna ba Basmati mukà Ezau abo. ¹⁴ Alaga abagala ba Oholibama, mwâli wa Ana, mugala wa Sibeoni, mukà Ezau: amuburhira Yeushi, Yalamu na Koraha. Abarhambo ba Edomu ¹⁵ Alaga abarhambo ba bene Ezau: Bene Elifazi, nfula ya Ezau: Omurhambo Temani, omurhambo Omari, omurhambo Sefo, omurhambo Kenazi, ¹⁶ omurhambo Gayetama, omurhambo Amaleki. Bo barhambo ba Elifazi abo, omu cihugo ca Edomu, bo bâna ba Ada abo. ¹⁷ Alaga na bene Reweli mugala wa Ezau: omurhambo Nahata, omurhambo Zeraha, omurhambo Shama, omurhambo Miza. Bo barhambo ba Reweli abo omu cihugo ca Edomu; bo bâna ba Basmati mukà Ezau abo. ¹⁸ Alaga n'abâna ba Oholibama mukà Ezau: omurhambo Yeushi, omurhambo Yalama, omurhambo Koraha. Bo barhambo ba Oholibama mwâli wa Ana mukà Ezau abo. ¹⁹ Bo bene Ezau abo n'abarhambo bâbo abo. Yêne ye Edomu.

Iburha Iya Seyiri, muhoriti n'abâmi b'e Edomu embere Israheli ayishe

²⁰ Alaga bene Seyiri muhoriti, bo bene ecihugo: Lotani, Shobali, Sibeoni, Ana. ²¹ Dishoni, Eseri, Dishani, abo bo barhambo ba Abahoriti, bene Seyiri omu cihugo ca Edomu. ²² Bene Lotani bo: Hori, na Hemami, na mwâli wâbo Lotani ye Timuna. ²³ Alaga abâna ba Shobali: Aluvani, Manahati, Ebal, Shefo, Onami. ²⁴ Alaga bene Sibeoni: Aya , Ana , oyu Ana y'olya wabandanaga amishig'amahyuza omu irûngu erhi ayabwîre endogomi z'îshe Sibeoni. ²⁵ Alaga abâna ba Ana : Dishoni, Oholibama, mwâli wa Ana . ²⁶ Alaga bene Dishani: Hemudani, Eshibani, Yitrani, Kerani. ²⁷ Alaga bene Eseri: Bilahani, Zavani, Akani. ²⁸ Alaga bene Dishani: Usi na Arani. ²⁹ Alaga abarhambo b'Abahoriti: omurhambo Lotani, omurhambo Shobali, omurhambo Sibeoni, omurhambo Ana , omurhambo Dishoni, omurhambo Eseri, ³⁰ omurhambo Dishoni. Bo barhambo ba Abahoriti abo, nk'oku emilala yâbo enali omu cihugo ca Seyiri. Abâmi b'e Edomu ³¹ Alaga

בְּדַעֲבֹר: וַיִּמַּתְּ בְּעַל חֲנָן בֶּן־עֲכָבוֹר וַיִּמְלֹךְ תַּחְתּוֹ הַדָּר וַיָּשֶׂם עֵירוֹ פָּעוֹ וַיִּשֶׂם אֶשְׁתּוֹ מְהֵיטָב אֶל־בֵּית־מִטְרָד בֵּת מִי זָהָב: וְאֵלֶּה שְׂמֹת אֱלוֹפֵי עֶשָׂו לְמִשְׁפַּחְתָּם לְמַקְמָתָם בְּשִׁמְתָם אֱלוֹף תַּמְנַע אֱלוֹף עֲלוֹה אֱלוֹף יִתָּת: אֱלוֹף אֶהְלִיבְמָה אֱלוֹף אֶלֶּה אֱלוֹף פִּינֹן: אֱלוֹף קִנֹּן אֱלוֹף תִּימֹן אֱלוֹף מְבַצֵּר: אֱלוֹף מְגִדִיאֵל אֱלוֹף עֵירָם אֶלֶּה | אֱלוֹפֵי אֲדוֹם לְמִשְׁבַּתָּם בְּאֶרֶץ אַחֲזָתָם הוּא עֶשָׂו אָבִי אֲדוֹם: פ

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (mbwine aha omu 23/04/2024).

37

¹ Cikwône Yakôbo abêra omu cihugo îshe abâga, omu cihugo ca Kanani. Emyanzi ya Yozefu na bene wâbo

IV . Ogwa Yozefu

Emyanzi ya Yozefu na bene wâbo

² Alaga emyanzi ya Yakôbo: Yozefu ali akola agwêrhe myâka ikumi na nda. Akazâg'iyabula ebibuzi bo na bakulu bâge b'omu mwa bak'îshe. Aciri murhò, akâyabula bôshi na bagala ba Bilaha, na bagala ba Zilafa. Yozefu abwîra îshe emyanzi migalugalu bakazâg'ibaderhera. ³ Israheli arhonyagya Yozefu kulusha abandi bâna bâge, bulya àli mwâna aburhiraga omu bushosi, amuhangîkiza akanzo k'amaboko malîrî. ⁴ Bakulu bâge erhi babona oku îshe amamurhonya kulusha abandi bagala bôshi, bamushomba, barhacimuderhezagya bwinjà. ⁵ Lero Yozefu alôrha ecilôrho, aciganîrira bakulu bâge, nabo bamushomba lero kulusha. ⁶ Ababwîra obwo erhi: «Yumvagi ecilôrho nalôrhaga: ⁷ Nalôsire rhudwîrhe rhwashana emîha y'engano omu mashwa, omwiha gwâni gwanacizûka gwayimanga n'emîha yinyu yagorha ogwâni yaguyunamira.» ⁸ Bakulu bâge bamushuza, mpu: «Kwo kuderha oku olonzize oyîme ekarhî kîrhu, obè mwâmi nîrhu rhukushige, nîsi erhi obè nnawîrhu orhurhegeke!» Lero bamushomba okurhalusize erhi ebyo bilôrho n'eyo nshambâlo yâge birhuma. ⁹ Ashub'ilôrha ecindi cilôrho, naco aciganîrira bakulu bâge. Ababwîra, erhi: «Kandi nalôsire ntya: Izûba, omwêzi na nyenyêzi ikumi na nguma byakazâg'ifukama embere zâni.» ¹⁰ Eco cilôrho aciganîrira îshe na bakulu bâge. Cikwône îshe amukalihira amubwîra, erhi: «Bici ebyo walôsire? Ka rhwanaciyîshe niono na nyoko na bakulu bawe mpu rhwakufukamira?» ¹¹ Bakulu bâge bamubâ mitula, cikwône îshe yêhe abikirira ako kanwa omu murhima gwâge.

Yozefu âguzibwa na bene wâbo

¹² Bakulu bâge banaciyabulira amasò g'ebintu b'îshe e Sikemi. ¹³ Israheli anacibwîra Yozefu, erhi: «Ka bakulu bawe arhaliyo bayabulire e Sikemi? Yisha nkurhume emunda bali» Naye ashuza, erhi: «Ntumaga niono». ¹⁴ Ashub'imubwîra, erhi: «Kanyagya olole kurhi bene winyu bayôsire, n'ebintu, obul'igaluka ombwîre emyanzi.» Anacimurhuma ntyo kurhenga omu kabanda ka Hebroni, naye ahika e Sikemi. ¹⁵ Muntu muguma amushanga aja ahabuka, omu bulambo, oyo amudôsa, erhi: «Cici wajâ walonza?» ¹⁶ Naye ashuza, erhi: «Najanalonza bakulu bâni, ombwîre nâni ngahi bayabulire obusò bwâbo.» ¹⁷ Olya mulume ashuza, erhi: «Barhaciri kuno, nayumvîrhe bacîderheza, mpu: «Rhujè e Dotani.» ¹⁸ Balangîra aciri kuli, n'embere abahikeho, barhôla omuhigo gw'okumuyîrha. ¹⁹ Babwirana bone na nene, mpu: «Lâba kalôsi ola wayisha! ²⁰ Buno, muyishage rhumuyîrhe rhunamukwêbe omu iriba rhwankanabona, rhuyîsh'iderha mpu ensimba nkali yamulîre. Rhwalolaga kurhi ebilôrho byâge byayîsh'ibâ.» ²¹ Rubeni ayumva ogwo mulâli, amuyôkola omu maboko gâbo. Aderha erhi: «Nanga rhurhayirhaga omuntu.» ²² Rubeni ashubiza, erhi: «Murhahîraga mukabulaga omukò! Mumukwêbe erhi kwo mwalira iriba lirîrî liri omu irûngu, ci kwône mumanye mwankamuhirakwo olûnu!» Kwâli kuderha mpu amulikûze omu maboko gâbo abul'imugalula emw'îshe. ²³ Erhi Yozefu acihika hali bakulu bâge, bamuhogola akanzo kâge; kalya kanzo akazâg'iyambala k'amaboko malîrî. ²⁴ N'erhi babâ bamamugwârha, bamukwêba omu iriba. Eryola iriba lirhâlîmwo cici, murhâli na mîshi. ²⁵ Oku bundi babwârhalâ mpu bayikule; oku bayinamula amasû, balangîra omuzinzi gw'Abaismaeliti barhengaga e Galadi. Engamiya zâbo zâli zidwîrhe ecizibwe, obukù n'amanukato, babihékaga e Mîsiri. ²⁶ Lero Yuda anacibwîra bene wâbo, erhi: «Bunguke buci rhwakûla omu kuyîrha mwene wîrhu n'okufulika omukò gwâge. ²⁷ Kanyi rhumugulize Abaismaeliti, rhurhamuhiragakwo olûnu, bulya amabâ mwene wîrhu wa mukò muguma na nîrhu.» Bene wâbo banacimuyumva. ²⁸ Hanacigera abantu barhunzi b'e Madiani, barhenza Yozefu mulya iriba; bamugua

bihumbi makumi abirhi bya nfaranga, bamuguliza abo barhunzi Baismaeliti, nabo bamuhêka e Mîsiri.
²⁹ Rubeni, erhi ashubira ebwa iriba, abona oku Yozefu arhacirimwo. Abera emyambalo yâge, ³⁰ n'erhi ashubira aha balumuna ababwîra, erhi: «Olya mwâna arhaciri mulya! Nâni ngahi nshubûkirage obu?»
³¹ Banacirhola kalya kanzo ka Yozefu n'erhi babâ bamaniga ecihebe, bavunvuza kalya kanzo omu mukò.
³² Barhuma kalya kanzo k'amaboko malîrî emw'îshe, bankahirakwo ebi binwa, mpu; «Lolâ ebi rhwarhôzire. Lolâ erhi karhankanaba kalya kanzo ka mugala wâwe aka.» ³³ Yakôbo alola aderha, erhi: «Kanzo ka mugala wâni kano, eciryanyi camulîre. Yozefu kulîbwa anallîbirwe.» ³⁴ Yakôbo anacibera omwambalo gwâge, akenyera sunzu aja omu mishîbo y'omugala nsiku zirhali nyi. ³⁵ Bagala bâge na bâli bâge bôshi bakaz'iyisha ball'imurhûliriza, ci kwône arhalonzagya okurhûlirizibwa, aderha, erhi: «Nayôrha ndi omu mishîbo kuhika nyandagalire ekuzimu, emunda mugala wâni ali.» ³⁶ Balya ba Madiyaniti bamuhêka e Mîsiri, bamuguliza Potifari, nkonè ya Faraoni na murhambo w'abaganda bâge.

Genesis BHS 37

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְוַרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ אֵלֶּה | תְּלֻדֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בְּדֹ-שִׁבְעֵ-עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רַעֵה אֶת-אֶחָיו
בְּצֹאן וְהוּא נֹעַר אֶת-בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת-בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׁי אָבִיו וַיְבֵא יוֹסֵף אֶת-דִּבְתָּם רַעֵה אֶל-אֲבִיהֶם׃ וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב
אֶת-יוֹסֵף מִכָּל-בְּנָיו כִּי-בָרְזַקְנִים הוּא לוֹ וַעֲשֵׂה לוֹ כְּתֻנֹת פָּסִים׃ וַיִּרְאוּ אֶחָיו כִּי-אֵלֹהִים אֶהָב מִכָּל-אֶחָיו
וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַבְּרוֹ לְשָׁלֵם׃ וַיַּחֲלֵם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיַּגִּד לְאֶחָיו וַיֹּסְפוּ עוֹד שְׁנֹא אֹתוֹ׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
שְׁמַעוּ-נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתִּי׃ וְהִנֵּה אֲנִי חֹנֵן מְאֹלָמִים אֲלֵמִים בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה וְהִנֵּה קָמָה אֲלַמְתִּי וְגַם-נִצְבָּה
וְהִנֵּה תִסְבִּינָה אֲלַמְתֵיכֶם וְתִשְׁתַּחֲוּיִן לְאֲלַמְתִּי׃ וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֶחָיו הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ אִם-מִשׁוֹל תִּמְשָׁל בָּנוּ וַיֹּסְפוּ
עוֹד שְׁנֹא אֹתוֹ עַל-חֲלַמְתֵּי וְעַל-דִּבְרָיו׃ וַיַּחֲלֵם עוֹד חֲלוֹם אַחֵר וַיֹּסֶפֶר אֹתוֹ לְאֶחָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה חֲלַמְתִּי חֲלוֹם עוֹד
וְהִנֵּה הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְאֶחָד עֶשֶׂר כּוֹכָבִים מִשְׁתַּחֲוּיִים לִי׃ וַיֹּסֶפֶר אֶל-אָבִיו וְאֶל-אֶחָיו וַיַּגִּידוּ אֲבָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מֶה
הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתָּ הַבּוֹא נְבוֹא אָנִי וְאִמִּי וְאֶחָיִךְ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְךָ אֶרְצָה׃ וַיִּקְנְאוּ-בּוֹ אֶחָיו וְאָבִיו שָׁמַר
אֶת-הַדָּבָר׃ וַיֵּלְכוּ אֶחָיו לְרַעוּת אֶת-צֹאן אֲבִיהֶם בְּשֶׂכֶם׃ וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל-יוֹסֵף הֲלוֹא אֶחָיִךְ רַעִים בְּשֶׂכֶם לָכֵה
וְאֶשְׁלַחְךָ אֲלֵיהֶם וַיֹּאמֶר לוֹ הַגִּנִּי׃ וַיֹּאמֶר לוֹ לִדְ-נָא רֵאֵה אֶת-שְׁלוֹם אֶחָיִךְ וְאֶת-שְׁלוֹם הַצֹּאן וְהַשִּׁבְנֵי דָבָר
וַיִּשְׁלַחְהוּ מַעֲמֵק חֲבֻרֹן וַיְבֵא שְׂכֵמָה׃ וַיִּמְצְאוּהוּ אִישׁ וְהִנֵּה תַעֲהָ בְשָׂדֶה וַיִּשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר
מַה-תִּבְקֶשׁ׃ וַיֹּאמֶר אֶת-אֶחָי אֲנִכִּי מִבְּקֶשׁ הַגִּידָה-נָא לִּי אֵיפֹה הֵם רַעִים׃ וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נָסְעוּ מִזֶּה כִּי שְׁמַעְתִּי
אֲמָרִים גִּלְכָה דְתִינָה וַיֵּלֶךְ יוֹסֵף אַחֵר אֶחָיו וַיִּמְצְאוּם בְּדַתּוֹ׃ וַיִּרְאוּ אֹתוֹ מֵרַחֵק וּבְטָרֵם יִקְרַב אֲלֵיהֶם וַיִּתְנַבְּלוּ אֹתוֹ
לְהַמִּיתוֹ׃ וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אֶחָיו הִנֵּה בָעַל הַחֲלָמוֹת הַלְזָה בָּא׃ וַיַּעֲתָה | לָכֵן וְנַהַרְגֶהוּ וְנִשְׁלַכְהוּ בְּאֶחָד הַבְּרֹזִת
וְאִמְרֵנו חַיֵּה רַעֵה אֶכְלָתְהוּ וְנִרְאָה מֵה-יְהִי חֲלַמְתֵּי׃ וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּצִּלְהוּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנֹו נַפְשׁ׃ וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם | רְאוּבֵן אֶל-תִּשְׁפְּכוּ-דָם הַשְּׁלִיכוּ אֹתוֹ אֶל-הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בְּמִדְבָּר וַיֵּד אֶל-תִּשְׁלַחוּ-בּוֹ לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ
מִיָּדָם לְהַשִּׁיבוֹ אֶל-אָבִיו׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר-בָּא יוֹסֵף אֶל-אֶחָיו וַיִּפְשִׁטוּ אֶת-יוֹסֵף אֶת-כְּתֻנֹתוֹ אֶת-כְּתֻנֹת הַפָּסִים אֲשֶׁר
עָלָיו׃ וַיִּקְחֵהוּ וַיִּשְׁלַכְהוּ אֹתוֹ הַבְּרָה וְהַבּוֹר רֵק אִין בּוֹ מַיִם׃ וַיִּשְׁבּוּ לְאַכְלֵ-לֶחֶם וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה אַרְחַת
יִשְׁמַעְאֵלִים בָּאָה מִגְּלַעַד וְגַמְלִיהֶם נְשָׂאִים נֹכַחַת וְצָרִי וְלֵט הוֹלְכִים לְהוֹרִיד מִצְרַיִמָּה׃ וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל-אֶחָיו
מַה-בְּצַע כִּי נַהַרְגָ אֶת-אֶחָיו וְכִסִּינוּ אֶת-דָּמוֹ׃ וַיִּלְכוּ וְנִמְכְּרוּ לְיִשְׁמַעְאֵלִים וַיִּדְנוּ אֶל-תְּהִי-בּוֹ כִּי-אֶחָיו בְּשָׂרְנוּ הוּא
וַיִּשְׁמְעוּ אֶחָיו׃ וַיַּעֲבְרוּ אֲנָשִׁים מְדִינִים סְחָרִים וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלוּ אֶת-יוֹסֵף מִן-הַבּוֹר וַיִּמְכְּרוּ אֶת-יוֹסֵף לְיִשְׁמַעְאֵלִים
בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף וַיְבִיאוּ אֶת-יוֹסֵף מִצְרַיִמָּה׃ וַיֵּשֶׁב רְאוּבֵן אֶל-הַבּוֹר וְהִנֵּה אִין-יוֹסֵף בְּבוֹר וַיִּקְרַע אֶת-בְּגָדָיו׃ וַיֵּשֶׁב
אֶל-אֶחָיו וַיֹּאמֶר הִילָד אֵינְנוּ וְאֲנִי אָנֹכִי אֲנִי-בָא׃ וַיִּקְחוּ אֶת-כְּתֻנֹת יוֹסֵף וַיִּשְׁחֲטוּ שְׂעִיר עִזִּים וַיִּטְבְּלוּ אֶת-הַכְּתֻנֹת
בְּדָם׃ וַיִּשְׁלְחוּ אֶת-כְּתֻנֹת הַפָּסִים וַיְבִיאוּ אֶל-אֲבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ זֹאת מִצְּאֵנו הַכְּרִנָּא הַכְּתֻנֹת בְּנֵךְ הוּא

אם-לא: 33 וַיִּכְרַח וַיֵּאמֶר כְּתַנַּת בְּנֵי חַיָּה רָעָה אֲכַלְתֶּהוּ טְרֵף טְרֵף יוֹסֵף: 34 וַיִּקְרַע יַעֲקֹב שְׂמֹלְתָיו וַיִּשֶׂם שָׂק בְּמַתְּנָיו וַיִּתְאַבֵּל עַל-בְּנוֹ יַמִּים רַבִּים: 35 וַיִּקְמוּ כָל-בְּנָיו וְכָל-בְּנֹתָיו לְנַחֲמוֹ וַיִּמְאֹן לְהַתְּנַחֵם וַיֵּאמֶר כִּי-אַרְדּוּ אֶל-בְּנֵי אָבִל שְׂאֵלָה וַיִּבְדַּךְ אֹתוֹ אָבִיו: 36 וְהַמְדַּנִּים מָכְרוּ אֹתוֹ אֶל-מִצְרַיִם לְפֹטִיפָר סָרִיס פְּרֹעֹה שֶׁר הַטַּבָּחִים: פ

38

Emyanzi ya Yuda bôshi na Tamara

¹ Mwago mango, Yuda arhenga oku bâbo, aj'ishiga mulume muguma w'e Adulami, izîno lyâge ye Hira. ² Eyo munda, Yuda àbugâna mwâli wa mukanani muguma, mpu ye Shuwa, àsheba olya munyere. ³ Nyamukazi àrhôla izîmi, àburha murhabana, amuyirika izîno Iya Eri . ⁴ Ashub'irhôla izîmi, àburha murhabana, amuyirika izîno Iya Onani. ⁵ Ashubiriza àburha murhabana amuyirika izîno Iya Shela; ho âli aha Akizibu erhi àburha. ⁶ Yuda aj'ishebera enfula yâge Eri : Omukazi ye wali Tamara. ⁷ Ci kwône Eri , yo nfula ya Yuda, agayisa Nyamubâho, lero amuyîrha. ⁸ Yuda abwîra Onani, erhi: «J'omu mwa mukà mukulu wâwe¹, omujirire nk'oku irhegeko ly'obulamu linadesire, oburhire mukulu wâwe.» ⁹ Ci kwône Onani ali amanyire oku iburha lirhabè lyâge, na ntyo erhi abâga ali nyumpa bo na mukà mukulu wâge, anakaz'ibulagira oku idaho Iyo arhag'ihà mwene wâbo iburha. ¹⁰ Ikola liri ntyo Iyagayisa Nyamubâho, amulambika naye. ¹¹ Lero Yuda anacibwîra omwâli-kazi Tamara, erhi: «Oj'ibêra aha mwinyu nka mukana, kuhika mugala wâni Shela akule.» Bulya akazâg'iderha emurhima, erhi: «Kurhakwânîni oyu naye afe aka bakulu bâge.» Tamara ashubira aha mw'ishe. ¹² Ensiku zâgera zirhali nyi, mwâli wa Shuwa, yerigi mukà Yuda , àfà. Erhi Yuda arhenga omu mishîbo, asôkera e Timuna mpu aj'imôma ebibuzi byâge , agenda bo n'omwîra wâge Hira w'e Adulami. ¹³ Banacibwîra Tamara, mpu: «Lolà oku shazala oyo wamasôkera e Timuna, aj'imôma ebibuzi byâge .» ¹⁴ Ahogola emyambalo yâge y'obukana, ayambala ecitambara, yeshi acihundikira bwinjà, aj'itamala aha muhango gw'Enayimi, oku njira ye Timuna. Ali amazânwa n'okubona Shela akola mukulu barhanamuhîri ye mpu amuyanke. ¹⁵ Yuda erhi amubona, amanya mpu mukazi wa cirala, bulya ali acihundikîre n'obusù n'obusù. ¹⁶ Amujâho kulya burhambi bw'enjira, amubwîra, erhi: «Oleke nkuyanke.» Arhâli amanyire oku mwalikazi oyo. Nyamukazi anacidôsa, erhi: «Bici wampà Iyo nyêmêra wanyanka?» ¹⁷ Naye ashuza, erhi: «Nakuhà omwânahene w'omu busò bwâni.» Nyamukazi, erhi: «Nyêmîre, ci kwône orhang'impâ ecikinja oku walinda omuntumira.» ¹⁸ Naye adôsa, erhi: «Bici nakuhà cikinja?» Nyamukazi, erhi: «Ompè akashè kâwe, omugozi gwâwe n'ako karhî ofumbasire.» Amuhà byo, amujà yo, Iyanabà izîmi lyâge. ¹⁹ Nyamukazi kuyimuka, arhôla enjira yâge ahogola ecitambara câge, ashub'iyambala enyambalo yâge y'obukana. ²⁰ Yuda anacirhuma omwânahene, amufumbika olya mwîra wâge w'e Adulami, mpu agend'imurhôlera ebirugu byâge àhânaga cikinja, emwa olya mukazi. Ci kwône arhamushangaga. ²¹ Adôsa abantu bayûbaka halya, erhi: «Ngahi akola abà olya mukazi wâli oku njira e Enayimi?» Bâmushuza, mpu: «Ntà mango eyo munda ekola ebîre omukazi w'ecishungu.» ²² Agaluka emunda Yuda ali, amubwîra, erhi: «Ntamushimanyire, ciru n'abantu b'eyo munda bamambwîra oku aho harhasag'ibà mukazi muherulwa. Mpu ntà mango eyo ekola ebîre omukazi w'ecishungu.» ²³ Yuda aderha, erhi: «Abiyôrhanage, kurhakwânîni bajè barhushekera. Ci kwône nioyo nalintumire oyo mwanahene, woyo orhacishimanyire oyu nakurhumagakwo.» ²⁴ Erhi hagera nka myêzi isharhu, bâbwîra Yuda , mpu: «Mwalikazi wâwe Tamara ahemusire. Ciru anarhôla izîmi ly'omu bulala.» Yuda aderha, erhi: «Mumulêrhe embuga bamuyôce.» ²⁵ Erhi bakola bamudwîrhe embuga, arhumiza emw'ishazala, erhi: «Omulume nn'ebi birugu ye wanjiraga eri izîmi.» Erhi: «Olole bwinjà ka ndi aka kashè, ogu mugozi n'aka karhi.» ²⁶ Yuda abilolêreza, aderha erhi: «Ali mushinganyanya kundusha, kulya kubà ntacimuhâga mugala wâni Shela.» Arhanaciderhaga mpu amushâsa. ²⁷ Erhi ensiku zâge z'okuburha zihika, babona oku mahasha gamuli omu nda. ²⁸ Omu kuburha, muguma muli balya bâna alambûla okuboko; omugikulu akugwârha akuyambisa ehigozi hidukula, anaderha, erhi: «Oyu ye yishire wa burhanzi.» ²⁹ Ci olya mwâna ashub'igalula okuboko, n'owâbo aba ye yisha wa burhanzi. Olya mugikulu aderha, erhi: «Oku wamacîhâga enjira wâni! Geraga!» Banacimuyirika izîno Iya Peresi. ³⁰ Owundi naye anacihuluka, ye wal'iyambirhe ehigozi hidukula ekuboko; banacimuyirika izîno Iya Zerah.

¹38.8 : Yuda alonza Onani alame irhegeko ly'obulamu (Rhulole omu Lush 25, 5-10).

1 וַיְהִי בַעַת הַהוּא וַיֵּרַד יְהוּדָה מֵאֵת אָחִיו וַיֵּט עַד-אִישׁ עַדְלָמִי וּשְׁמוֹ חִירָה: 2 וַיֵּרֶא-שָׁם יְהוּדָה בֶּת-אִישׁ כְּנַעֲנִי וּשְׁמוֹ שׁוֹעַ וַיִּקְחָהּ וַיָּבֵא אֵלָיָהּ: 3 וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֶּן וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ עֵר: 4 וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ אוֹנָן: 5 וַתִּסְּף עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ שִׁלָּה וְהָיָה בְּכֹזֵב בְּלִדְתָהּ אֹתוֹ: 6 וַיִּקַּח יְהוּדָה אִשָּׁה לְעֵר בְּכוֹרוֹ וּשְׁמָהּ תָמָר: 7 וַיְהִי עַר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיִּמְתְּהוּ יְהוָה: 8 וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן בֵּא אֶל-אִשְׁתִּי אָחִיד וַיְבַס אֹתָהּ וְהָקֵם זָרַע לְאָחִיד: 9 וַיַּדַּע אוֹנָן כִּי לֹא לוֹ יְהִי הַזָּרַע וְהָיָה הַזָּרַע וְהָיָה אִסְבָּא אֶל-אִשְׁתִּי אָחִיו וּשְׁחַת אֶרְצָה לְבַלְתִּי נִתּוֹן-זָרַע לְאָחִיו: 10 וַיֵּרַע בְּעֵינֵי יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה וַיָּמַת גַּם-אֹתוֹ: 11 וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְתָמָר כְּלָתוֹ שְׁבִי אֵלַי מִגֵּרָתְךָ עַד-יִגְדַּל שִׁלָּה בְנִי כִּי אֶמֶר פְּוִימוֹת גַּם-הוּא כְּאָחִיו וַתֵּלֶד תָּמָר וַתֵּשֶׁב בֵּית אָבִיהָ: 12 וַיִּרְבוּ הַיָּמִים וַתִּמַּת בֶּת-שׁוֹעַ אִשְׁת־יְהוּדָה וַיִּנָּחַם יְהוּדָה וַיַּעַל עַל-גִּזְזוֹן צֶאֱנֹן הוּא וְחִירָה רַעְהוּ הַעַדְלָמִי תַמְנָתָהּ: 13 וַיִּגַּד לְתָמָר לֵאמֹר הִנֵּה חֲמִיד עָלָה תַמְנָתָהּ לְגֹן צֶאֱנֹן: 14 וַתִּסָּר בְּגָדֶיהָ אֶלְמְנוּתָהּ מֵעֲלֶיהָ וַתִּכְסַּב בְּצַעֲפֶיהָ וַתַּתְעַלֶּף וַתֵּשֶׁב בַּפֶּתַח עֵינַיִם אֲשֶׁר עַל-דַּרְדָּר תַּמְנָתָהּ כִּי רָאֹתָהּ כִּי-יִגְדַּל שִׁלָּה וְהוּא לֹא-נִתְּנָהּ לוֹ לְאִשָּׁה: 15 וַיֵּרֶאָהּ יְהוּדָה וַיַּחְשְׁבֶהָ לְזוֹנָה כִּי כִסְתָהּ פְּנֵיהָ: 16 וַיֵּט אֵלָיָהּ אֶל-הַדָּרֶךְ וַיֹּאמֶר הֲבֵה-נָא אָבּוּא אֵלַיְךָ כִּי לֹא יָדַע כִּי כְלָתוֹ הוּא וַתֹּאמֶר מִה־תִּתְּנֶנִּי לִּי כִּי תָבוֹא אֵלַי: 17 וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֲשַׁלַּח גְּדֵי-עֵזִים מִן-הַצֹּאן וַתֹּאמֶר אִם-תִּתֶּנּוּ עֵרְבוֹן עַד שְׁלֹחַד: 18 וַיֹּאמֶר מַה הָעֵרְבוֹן אֲשֶׁר אֶתֶּן-לְךָ וַתֹּאמֶר חֲתָמְךָ וּפְתִילְךָ וּמִטְּף אֲשֶׁר בְּיָדְךָ וַיִּתֵּן-לָהּ וַיָּבֵא אֵלָיָהּ וַתַּהַר לוֹ: 19 וַתִּקַּם וַתֵּלֶד וַתִּסָּר צַעֲפָה מֵעֲלֶיהָ וַתִּלְבַּשׁ בְּגָדֵיהָ אֶלְמְנוּתָהּ: 20 וַיִּשְׁלַח יְהוּדָה אֶת-גְּדֵי הָעֵזִים בְּיַד רַעְהוּ הַעַדְלָמִי לְקַחַת הָעֵרְבוֹן מִיַּד הָאִשָּׁה וְלֹא מִצֹּאֵהּ: 21 וַיִּשְׁאַל אֶת-אֲנָשֵׁי מִקְמָהּ לֵאמֹר אֵיךְ הִקְדַּשְׁתָּהּ הוּא בְּעֵינַיִם עַל-הַדָּרֶךְ וַיֹּאמְרוּ לֹא-הִיִּתָּהּ בְּזָה קְדָשָׁהּ: 22 וַיֵּשֶׁב אֶל-יְהוּדָה וַיֹּאמֶר לֹא מִצֹּאֵתֶיהָ וְגַם אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם אָמְרוּ לֹא-הִיִּתָּהּ בְּזָה קְדָשָׁהּ: 23 וַיֹּאמֶר יְהוּדָה תִּקַּח-לָהּ פֶּן נִהְיֶה לְבוֹז הַגֵּה שְׁלֹחַתִּי הַגְּדִי הִזָּה וְאֹתָהּ לֹא מִצֹּאֵתָהּ: 24 וַיְהִי | כִּמְשַׁלֵּשׁ חֳדָשִׁים וַיִּגַּד לְיְהוּדָה לֵאמֹר זָנַתָּה תָמָר כְּלָתְךָ וְגַם הַגֵּה הָרָה לְזוֹנָיִם וַיֹּאמֶר יְהוּדָה הוֹצִיאָוּהָ וְתִשְׂרָף: 25 הוּא מוֹצֵאת וְהִיא שְׁלַחָה אֶל-חַמְיָהּ לֵאמֹר לְאִישׁ אֲשֶׁר-אָלָהּ לוֹ אָנֹכִי הָרָה וַתֹּאמֶר הַכֹּרֵנָא לְמִי הַחֲתָמָת וְהַפְתִּילִים וְהַמִּטָּה הָאֵלֶּה: 26 וַיִּכְּרַח יְהוּדָה וַיֹּאמֶר צְדָקָה מִמֶּנִּי כִּי-עַל-כֵּן לֹא-נִתְּתִיךָ לְשִׁלָּה בְנִי וְלֹא-יִסְּף עוֹד לְדַעְתָּהּ: 27 וַיְהִי בַעַת לְדָתָהּ וְהַגֵּה תְאוּמִים בְּבִטְנָהּ: 28 וַיְהִי בְלִדְתָהּ וַיִּתֵּן-יָד וַתִּקַּח הַמִּילֶדֶת וַתִּקְשֹׁר עַל-יָדוֹ שְׁנֵי לֵאמֹר זֶה יֵצֵא רֵאשֹׁנָה: 29 וַיְהִי | כִּמְשֵׁיב יָדוֹ וְהַגֵּה יֵצֵא אָחִיו וַתֹּאמֶר מִה־פָּרְצָתָ עָלַיךָ פָּרֵץ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פָּרֵץ: 30 וְאַחַר יֵצֵא אָחִיו אֲשֶׁר עַל-יָדוֹ הַשְּׁנֵי וַיִּקְרָא שְׁמוֹ זָרַח: ס

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (mbwīne aha omu 23/04/2024).

39

Yozefu e Mísiri

¹ Yozefu âli erhi ahêsirwe e Mísiri, Potifari murhonyi wa Faraoni na murhambo mukulu w'abaganda, Mumísiri, amuguliraga Aba-Ismaeli bálíbamudwírheyo. ² Nyamubâho erhi anali bôshi na Yozefu, akâbêrwa na byôshi, anacibêra omu nyumpa y'olya nnawâbo Mumísiri. ³ Nnawâbo abona oku ayimangírwe na Nyamubâho, n'oku ngasi ebi adwírhe ajira byôshi biri byamubêra. ⁴ Yozefu arhona ntyo emwa nnawâbo, amuhira omu mikolo yâge, anamuha oburhegesi bw'eby'omu nyumpa yâge byôshi. ⁵ Kurhengeraga ago mango amujiraga murhambo w'enyumpa yâge na mulanzi w'ebyâge byôshi, Nyamubâho agisha enyumpa y'olya Mumísiri, erhi Yozefu orhuma: omugisho gwa Nyamubâho gwagwârha ngasi ebi anajiraga byôshi, omu nyumpa n'omu mashwa. ⁶ Lero ahira ngasi ebi anagwêrhe byôshi omu nfune za Yozefu, arhacishibiriraga mpu ankadôsa kantu kalebe, aha nyuma z'ebi alya.

Ogwa Yozefu bona nn'omu mwâbo gwamuhisa omu mpamikwa

⁷ Lusiku luguma enyuma ly'aho, mukà nnawâbo afíkira Yozefu kw'isù, anacimubwîra, erhi: «Yisha

nkubambire.»⁸ Cikwône yêhe alahira, abwîra mukà nnawâbo, erhi: «Lolà oku aga mango ndi hano nnawîrhu arhabà ayobohire ebiri muno nyumpa yâge, ebyâge byôshi abinangisize.»⁹ Yenene arhagwêrhi buhashe kundusha mw'eno nyumpa. Ntâco ampanzize kwo aha nyuma zâwe bulya oli mukâge. Kurhi nankajiraga obubi bungana aho n'okuhemukira Nyamuzinda?»¹⁰ Akazâg'ishambâza Yozefu ngasi lusiku, ci kwône Yozefu arhayemeraga okugwîshira aha burhambi bwâge n'okumuyanka.¹¹ Lero lusiku luguma Yozefu ayisha omu nyumpa mpu ajire emikolo yâge, n'omu bantu bakola muli eyo nyumpa, ntâye wahali.¹² Olya mukazi amugwarhira oku mushangi amubwîra, erhi: «Yisha nkubambire!» Ci yêhe amulekera cirya cishûli acilibirhira embuga.¹³ Erhi abona oku amamulekera ecishûli omu nfune n'oku amalibirhira embuga,¹⁴ ahamagala abakozi b'omu mwâge anacibabwîra, erhi: «Loli oku! Arhudwirhirage Omuhebraniya mpu ayîsh'irhusharhirakwo! Oyu mulume amanyishakwo mpu mmubambire, lero namahamagaza n'izû linene.¹⁵ Ene aciyumva nayâma nnampamagaza, âjandika omushangi gwâge aha burhambi bwâni alibirhira emuhanda.»¹⁶ Okuhandi anacibîka gulya mushangi aha burhambi bwâge kuhika nnanyumpa alinda afulukira omu nyumpa.¹⁷ Anamubwîra birya binwa, erhi: «Olya murhumisi w'Omuhebraniya wâli orhudwîrhîre, anal'ijîre emunda ndi mpu ali nshârhîrakwo.»¹⁸ Ci ene nciyâma nnampamagaza, âjahika omushangi gwâge aha burhambi bwâni analibirhira emuhanda.»¹⁹ Erhi nnanyumpa ayumva ebinwa bya mukâge, wamubwîraga, mpu: «Ala kwo mwambali wâwe anyishagawo ntyo», oburhè bwamugwârha.²⁰ Nnawâbo Yozefu arhegeka mpu bamugwârhe banamuhebe omu mpamikwa; mulya bakazâg'ihira abashwekwa ba mwâmi. Yozefu omu mpamikwa Anacibêra omwo mpamikwa.²¹ Nyamubâho erhi anali haguma na Yozefu, amuyerekeza oburhonyi bwâge anarhuma arhona omu masû g'omurhambo w'abashwêke.²² Olya murhambo w'empamikwa amulangîsa abandi bashwêke bâli omu mpamikwa bôshi na ngasi byakazâg'ijamwo, byakazâg'ijirwa naye.²³ Oyo murhambo w'empamikwa arhankadesire mpu ayobohera ebiri omu maboko ga Yozefu, bulya Nyamubâho âli haguma naye, anakazâg'irhuma abêrwa n'emikolo yâge yôshi.

Genesis BHS 39:

1 וַיֹּסֶף הוֹרֵד מִצְרַיִם וַיִּקְנֶהוּ פּוֹטִיפָר סָרִיס פְּרֹעֶה שֶׁר הַטְּבָחִים אִישׁ מִצְרַיִם מִיַּד הַיִּשְׁמַעֲאֵלִים אֲשֶׁר הוֹרְדוּהוּ שְׁמָה: 2 וַיְהִי יְהוָה אֶת־יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ וַיְהִי בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמִּצְרַיִ: 3 וַיֵּרָא אֲדֹנָיו כִּי יְהוָה אִתּוֹ וְכֹל אֲשֶׁר־הוּא עֹשֶׂה יְהוָה מְצַלִּיחַ בְּיָדוֹ: 4 וַיִּמְצָא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו וַיִּשְׂרֵת אֹתוֹ וַיִּפְקְדֵהוּ עַל־בֵּיתוֹ וְכָל־יִשְׁלֹוֹ נָתַן בְּיָדוֹ: 5 וַיְהִי מֵאֹז הַפְּקִיד אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ וְעַל־כָּל־אֲשֶׁר יֵשְׁלֹוֹ וַיְבַרְךְ יְהוָה אֶת־בֵּית הַמִּצְרַיִם בְּגַלְל יוֹסֵף וַיְהִי בְרַכְתּוֹ יְהוָה בְּכָל־אֲשֶׁר יֵשְׁלֹוֹ בְּבֵית וּבַשָּׂדֶה: 6 וַיַּעֲזֹב כָּל־אֲשֶׁר־לֹו בְּיַד־יוֹסֵף וְלֹא־יָדַע אֵתוֹ מֵאֹמֶה כִּי אִם־הִלָּחַם אֲשֶׁר־הוּא אוֹכַל וַיְהִי יוֹסֵף יִפְהַתָּאֵר וַיִּפֶּה מְרָאֶה: 7 וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתֵּשֶׂא אִשְׁת־אֲדֹנָיו אֶת־עַיְנֶיהָ אֶל־יוֹסֵף וַתֹּאמֶר שְׂכָבָה עִמָּי: 8 וַיִּמָּאֵן | וַיֹּאמֶר אֶל־אִשְׁת־אֲדֹנָיו הֵן אֲדֹנִי לֹא־יָדַע אֵתִי מֵהַבְּבִית וְכֹל אֲשֶׁר־יֵשְׁלֹוֹ נָתַן בְּיָדִי: 9 אֵינְנוּ גְדוֹל בְּבֵית הַזֶּה מִמְּנִי וְלֹא־חָשַׁד מִמְּנִי מֵאֹמֶה כִּי אִם־אוֹתָךְ בְּאֲשֶׁר אֶת־אִשְׁתּוֹ וְאִיךְ אֶעֱשֶׂה הַרְעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְחָטָאתִי לְאֱלֹהִים: 10 וַיְהִי כַּדְּבָרָה אֶל־יוֹסֵף יוֹם | יוֹם וְלֹא־שָׁמַע אֵלֶיהָ לְשֹׁכֵב אֶצְלָהּ לְהִזוֹת עִמָּה: 11 וַיְהִי כִּהְיוֹם הַזֶּה וַיָּבֹא הַבַּיִתָּה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ וְאִין אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַבַּיִת שֵׁם בְּבִית: 12 וַתִּתְפָּשֶׂהוּ בְּבִגְדוֹ לֵאמֹר שְׂכָבָה עִמָּי וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ בְּיָדָהּ וַיִּגַּס הַחוּצָה: 13 וַיְהִי כִּרְאוּתָהּ כִּי־עָזַב בְּגָדוֹ בְּיָדָהּ וַיִּגַּס הַחוּצָה: 14 וַתִּקְרָא לְאֲנָשֵׁי בֵיתָהּ וַתֹּאמֶר לָהֶם לֵאמֹר רְאוּ הֵבִיא לָנוּ אִישׁ עֲבָרִי לְצַחֵק בָּנוּ בָּא אֵלַי לְשֹׁכֵב עִמָּי וְאֶקְרָא בְּקוֹל גְּדוֹל: 15 וַיְהִי כַּשְּׁמָעוֹ כִּי־הִרְמִיתִי קוֹלִי וְאֶקְרָא וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ אֶצְלִי וַיִּגַּס הַחוּצָה: 16 וַתִּגַּח בְּגָדוֹ אֶצְלָהּ עַד־בּוֹא אֲדֹנָיו אֶל־בֵּיתוֹ: 17 וַתְּדַבֵּר אֵלָיו כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר בְּאֶלֶי הָעֶבֶד הָעֲבָרִי אֲשֶׁר־הִבְאֵת לָנוּ לְצַחֵק בִּי: 18 וַיְהִי כַּהִרְמִיתִי קוֹלִי וְאֶקְרָא וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ אֶצְלִי וַיִּגַּס הַחוּצָה: 19 וַיְהִי כַּשְּׁמָע אֲדֹנָיו אֶת־דְּבָרֵי אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר דְּבָרָה אֵלָיו לֵאמֹר כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה עָשָׂה לִי עֲבָדְךָ וַיַּחַר אַפּוֹ: 20 וַיִּקַּח אֲדֹנִי יוֹסֵף אֹתוֹ וַיִּתְּנֶהוּ אֶל־בֵּית הַסֹּהַר מְקוֹם אֲשֶׁר־אֲסוּרֵי הַמֶּלֶךְ אֲסוּרִים וַיְהִי־שֵׁם בְּבֵית הַסֹּהַר: 21 וַיְהִי יְהוָה אֶת־יוֹסֵף וַיְהִי חָזוֹן חֲזוֹן בְּעֵינָיו שֶׁר בֵּית־הַסֹּהַר: 22 וַיִּתֵּן שֶׁר בֵּית־הַסֹּהַר אֶת־בְּיָד־יוֹסֵף אֶת־כָּל־הָאֲסוּרִים אֲשֶׁר בְּבֵית הַסֹּהַר וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר עֹשִׂים שָׁם הוּא הָיָה עֹשֶׂה: 23 אִין | שֶׁר בֵּית־הַסֹּהַר רָאָה אֶת־כָּל־מְאֹמֶה בְּיָדוֹ בְּאֲשֶׁר יְהוָה אִתּוֹ וְאֲשֶׁר־הוּא עֹשֶׂה יְהוָה מְצַלִּיחַ: ס

Yozefu ahugūla ebilōrho by'abashwekwa

¹ Enyuma z'aho omurhambo w'amamvu n'omurhambo w'ebiryo bya mwāmi w'e Mīsiri banacigayisa nnawābo, mwāmi w'e Mīsiri. ² Faraoni agwārhwa n'oburhè bw'abo barhonyi bāge bombi: omurhambo w'amamvu n'omurhambo w'ebiryo. ³ Abashwékêsa emw'omurhambo w'abalanzi, mw'erya mpamikwa Yozefu āli ashwekirwemwo. ⁴ Naye omurhambo w'abalanzi abarhumira Yozefu mpu akaz'ibakolera, bageza nsiku zirhali nyi mw'eyo mpamikwa. ⁵ Omurhambo w'amamvu n'olya w'ebiryo, kulya banali omu mpamikwa bombi, banacilōrha budufu buguma, ngasi muguma ecilōrho cāge cinamuyêrekîre. ⁶ Sêzi erhi Yozefu aja omu bali, ashanga bombi bali burhe. ⁷ Adōsa balya barhambo ba Faraoni bâli bashwékere haguma naye omu mpamikwa ya nnawābo, erhi: «Kurhi oku mugwêrhe obusù buzinzibîre ene wāni?» ⁸ Bamubwîra, mpu: «Rhwakazir'ilōrha na ntāye wankarhuhugūlira eco cilōrho.» Yozefu ababwîra, erhi: «Nyamuzinda ye hugūla ebilōrho; ci nshambāliragi nāni okwo.» ⁹ Omurhambo w'abarhānza aganîrira Yozefu ecilōrho cāge, erhi: «Omu cilōrho cāni, nanacibona emburho y'omuzābîbu embere zāni, ¹⁰ ogwo muzābîbu gwali gugwêrhe mashami asharhu, gwashabuka, gwanayasa n'ebihadu by'ogwo muzābîbu byakaz'ijakwo amalehe gayezire. ¹¹ Akabêhè ka Faraoni kali omu nfune zāni, narhōla galya malehe, nagakandira omu kabebe ka Faraoni, nadêkerezā akabêhè omu maboko ga Faraoni.» ¹² Yozefu amubwîra, erhi: «Yumvagya okwo kwo kuderha kurhi: Ago mashami asharhu g'omuzābîbu gayêrekîne nsiku isharhu. ¹³ Hacisigîre nsiku isharhu Faraoni akulîke, anakushubize omu mukolo gwāwe: washub'ikādêkerezā akabêhè ka Faraoni omu maboko gāge, nk'oku wanakazāg'ijira amango waciri murhambo w'amamvu. ¹⁴ Okaz'inkengêra amango wabona eryo iragi, onansengerere emwa Faraoni, antenze nāni muli eyi nyumpa. ¹⁵ Bulya kushamula banshamulaga omu cihugo c'Abayahudi, ciru n'eno munda nayo, ntāco najizire cankarhuma nashwékwa.» ¹⁶ Omurhambo w'ebiryo ābona oku Yozefu anahūgwire bwinjā eco cilōrho, naye anacimubwîra, erhi: «Nāni kwo nalilōsire ntya: nal'imbarhwire birhiri bisharhu bya migati oku irhwe. ¹⁷ Omu cirhiri c'enyanya mwāli erya migati Faraoni analya, cikwōne ebinyunyi byakaz'ilya erya migati yali omu cirhiri oku irhwe lyāni.» ¹⁸ Yozefu anacimushuza, erhi: «Yumvagya nāwe, okwo kuderha oku ebirhiri bisharhu zo nsiku isharhu. ¹⁹ Hacisigîre nsiku isharhu Faraoni akulîke, anakumanike oku murhi n'enyunyi zanalya enyama za kuli we.» ²⁰ Oku lusiku lwa kasharhu lwo lwali lusiku lw'okukengêza okuburhwa kwa Faraoni, ajirira abambali bōshi olusiku lukulu. Alîka omurhambo w'amamvu n'omurhambo w'ebiryo omu karhî k'abarhambo b'abalwi. ²¹ Omurhambo w'amamvu amushubiza omu cikono cāge, akaz'ikāfumbika Faraoni akabêhè kāge. ²² Omurhambo mukulu w'ebiryo anacimanikwa nka kulya Yozefu anabahugūliraga. ²³ Ci olya murhambo w'amamvu arhacikengêraga Yozefu, amuyibagira.

Genesis BHS 40:

וַיְהִי אֶחָד הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָטְאוּ מִשְׁקָה מִלֶּדְ-מִצְרַיִם וְהָאִפָּה לְאֲדֹנֵיהֶם לְמִלְדָּ מִצְרַיִם: ¹ וַיִּקְצֹף פְּרַעֲהוּ עַל שְׁנֵי סָרִיסָיו עַל שֵׁר הַמִּשְׁקִים וְעַל שֵׁר הָאוֹפִים: ² וַיִּתֵּן אֹתָם בְּמִשְׁמַר בַּיַּת שֵׁר הַטְּבָחִים אֶל-בַּיִת הַסֹּהַר מְקוֹם אֲשֶׁר יוֹסֵף אָסוּר שָׁם: ³ וַיִּפְקֹד שֵׁר הַטְּבָחִים אֶת-יוֹסֵף אֹתָם וַיִּשְׁרֹת אֹתָם וַיְהִי יָמִים בְּמִשְׁמַר: ⁴ וַיַּחְלְמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם אִישׁ חֲלָמוֹ בְּלַיְלָה אֶחָד אִישׁ כְּפַתְרוֹן חֲלָמוֹ הַמִּשְׁקָה וְהָאִפָּה אֲשֶׁר לְמִלְדָּ מִצְרַיִם אֲשֶׁר אָסוּרִים בְּבַיִת הַסֹּהַר: ⁵ וַיִּבְּאֵ אֲלֵיהֶם יוֹסֵף בְּבִקְרָא וַיֵּרָא אֹתָם וְהֵגַם זַעֲפִים: ⁶ וַיִּשְׁאַל אֶת-סָרִיסֵי פְּרַעֲהוּ אֲשֶׁר אִתּוֹ בְּמִשְׁמַר בַּיִת אֲדֹנָיו לֵאמֹר מַדּוּעַ פְּגִיבְכֶם רָעִים הַיּוֹם: ⁷ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו חֲלוֹם חֲלָמְנוּ וּפְתָר אֵין אִתּוֹ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יוֹסֵף הֲלוֹא לְאֵלֵהִם פְּתָרָנִים סִפְרוּ-נָא לִי: ⁸ וַיֹּסֶפֶר שֵׁר-הַמִּשְׁקִים אֶת-חֲלָמּוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ בְּחֻלּוֹמֵי וְהִנֵּה-גִפְנוֹ לְפָנַי: ⁹ וּבְגִפְנוֹ שְׁלִשָּׁה שָׂרִיגִים וְהִיא כְּפָרְחַת עֲלֶתָה נֹצֵה הַבְּשִׁילוֹ אֲשַׁכְּלֶתִיהָ עֲנָבִים: ¹⁰ וְכֹס פְּרַעֲהוּ בְּיָדִי וְאֶקַּח אֶת-הָעֲנָבִים וְאֶשְׁחַט אֹתָם אֶל-כּוֹס פְּרַעֲהוּ וְאֶתֵּן אֶת-הַכּוֹס עַל-כַּף פְּרַעֲהוּ: ¹¹ וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹסֵף זֶה פְּתָרָנִי שְׁלִשַׁת הַשָּׂרִיגִים שְׁלִשַׁת יָמִים הֵם: ¹² בְּעוֹד | שְׁלִשַׁת יָמִים יִשָּׂא פְּרַעֲהוּ אֶת-רֹאשׁוֹ וְהִשְׁיֵבֵךְ עַל-כַּנְּךָ וְנָתַתְךָ כּוֹס-פְּרַעֲהוּ בְיָדוֹ כְּמִשְׁפֵּט הַרְאִשׁוֹן אֲשֶׁר הֵייתָ מִשְׁקָהוּ: ¹³ כִּי אִם-יִזְכְּרָתָנִי אֶתָּךְ כְּאֲשֶׁר יִיטֵב לָךְ וְעִשִׂיתָ-נָא עִמָּדִי חֶסֶד וְהִזְכַּרְתָּנִי אֶל-פְּרַעֲהוּ וְהוֹצֵאתָנִי מִן-הַבַּיִת הַזֶּה: ¹⁴ כִּי-גָבַב

גָּבַתִּי מֵאַרְץ הָעִבְרִים וְגַם־פָּה לֹא־עָשִׂיתִי מְאוּמָה כִּי־שָׂמוּ אֹתִי בַבְּזוּר׃¹⁶ וַיֵּרָא שְׂרֵה־אַפָּיִם כִּי טוֹב פָּתַר וַיֹּאמֶר אֶל־יוֹסֵף אֶף־אֲנִי בַחֲלוּמֵי וְהִנֵּה שְׁלֵשָׁה סֵלִי חָרִי עַל־רֹאשִׁי׃¹⁷ וּבִסָּל הֶעֱלִיֹן מִכָּל מֵאָכֵל פְּרֻעָה מַעֲשֶׂה אִפָּה וְהָעוֹן אֲכַל אֶתֶם מִן־הַסֵּל מֵעַל רֹאשִׁי׃¹⁸ וַיַּעַן יוֹסֵף וַיֹּאמֶר זֶה פָּתַרְנִי שְׁלֵשַׁת הַסֵּלִים שְׁלֵשַׁת יָמִים הֵם׃¹⁹ בְּעוֹד | שְׁלֵשַׁת יָמִים יֵשֵׂא פְרֻעָה אֶת־רֹאשׁוֹ מֵעֲלִידוֹ וְתִלָּה אוֹתוֹ עַל־עַץ וְאֲכַל הָעוֹף אֶת־בְּשָׂרָו מֵעֲלִידוֹ׃²⁰ וַיְהִי | בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יוֹם הַלֵּדָת אֶת־פְּרֻעָה וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּה לְכָל־עַבְדָּיו וַיֵּשֵׂא אֶת־רֹאשׁוֹ | שָׂר הַמְּשָׁקִים וְאֶת־רֹאשׁוֹ שָׂר הָאַפָּיִם בְּתוֹד עַבְדָּיו׃²¹ וַיֵּשֶׁב אֶת־שָׂר הַמְּשָׁקִים עַל־מִשְׁקָהוּ וַיִּתֵּן הַכּוֹס עַל־כַּף פְּרֻעָה׃²² וְאֵת שָׂר הָאַפָּיִם תִּלָּה כַּאֲשֶׁר פָּתַר לָהֶם יוֹסֵף׃²³ וְלֹא־זָכַר שְׂרֵה־הַמְּשָׁקִים אֶת־יוֹסֵף וַיִּשְׁכַּחְהוּ׃ פ

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (mbwīne aha omu 23/04/2024).

41

Ebilôrho bya Faraoni

¹ Enyuma Iya myâka ibirhi. Faraoni alôrha ayimanzire hôfi n'olwîshi Iwa Nili. ² Abona mulya Iwîshi mwanyonyôka nkafu nda nyinjinjà na ntwêdu, zarhondêra zakerera omu cibingu. ³ Lâba oku zindi nkafu nda zamarhenga omu Nili, zikulikîre entanzi, zirhali nyinjà z'okulolwakwo kabirhi, zinali mporhompôro, zâgend'ija aha burhambi bw'ezâbo, aha Iwîshi Iwa Nili. ⁴ Zirya nkafu mbîmbî zirhankalolwakwo na mporhompôro zanacirya zirya nkafu ntwêdu na nyinjinjà oku kubona. Aho Faraoni âsinsimuka, ⁵ ashub'ihunga, alôrha ecilôrho ca kabirhi: Ala oku mihuli nda eyimanzire oku karhi kaguma, mihuli minjinjà na minenenè. ⁶ Yindi mihuli nda mityangulinguli enababusire n'empûsi y'emwênè nayo yayisha. ⁷ Erya mihuli egokombire, yamirangusa erya yal'irhunzire enayunjulirîne. Kandi Faraoni âsinsimuka. Ala oku cali cilôrho eco. ⁸ Erhi buca sêzi. Faraoni ayumva omurhima gurhadêkeriri. Ahamagala abashonga n'abagula bâge b'omu Mîsiri bôshi. Abaganîrira ebyo bilôrho ci ntâye ciru n'omuguma wahashire okumuhugulira byo. ⁹ Oku bundi, omurhambo w'amamvu aja aho, abwîra Faraoni, erhi: «Nkola nashub'ikengêza ene amabî gâni. ¹⁰ Faraoni ali akunirîre bambali bâge, anabahira, omu mpamikwa emwa omurhambo w'abaganda, niono n'omurhambo w'ebiryo ¹¹ Rhwanacilôrhera budufu buguma, nie n'owîrhu. Ci ebyo bilôrho birhâli byo biguma. ¹² Omwo rhwali mwâli mwâna muguma muhebraniya, ali mwambali w'omurhambo w'abalâlizi. Rhwâmushambâlira ebilôrho bîrhu, arhuhugûlirabyo. ¹³ Byanacibâ nk'oku anarhubwîraga: niono Faraoni anshubiza omu mukolo gwâni, naye owîrhu amanikwa.» ¹⁴ Faraoni arhumiza mpu balêrhe Yozefu. Banacimurhenza duba duba omu mpamikwa. Amômwa , arhôla yindi yindi myambalo, aja emwa Faraoni. ¹⁵ Faraoni abwîra Yozefu, erhi: «Nalôsire ecilôrho ci ntâye ohashir'icimpugûlira, ci nayumvîrhe bakuderha mpu erhi wankayomva ecilôrho erhi wanacihugwîre.» ¹⁶ Yozefu ashuza Faraoni amubwîra, erhi: «Ntali cici, cikwône Nyamuzinda yêne ye washuza Faraoni.» ¹⁷ Faraoni abwîra Yozefu, erhi: «Omu cilôrho câni, nali nka nyimanzire oku burhambi bwa Nili. ¹⁸ Omu Iwîshi mwanacinyonyôka nkafu nda nyinjinjà na ntwêdu, zarhondêra zakera omu cibingu. ¹⁹ Enyuma Iy'aho, ala oku zindi nda zanyonyôka za mihorhâ, mbî-mbî zirhankalolwakwo kabirhi, zinali mporho-mporho; ntag'ibona enkafu mbî nka zirya omu cihugo c'e Mîsiri côshi. ²⁰ Zirya nkafu mporho-mporho zamirangusa zirya nda ntanzi, zirya ntwêdu. ²¹ Zablre zamazimirangusa na ntâye wankamanyire oku zazimizire, bulyala obubî bwâzo burhanzi bwo zanayorhîne. Aho nasinsimuka. ²² Nashub'ibona ecindi cilôrho: Mihuli nda yanacyâna oku karhi kaguma, yali minjinjà enashomekîre. ²³ Kandi kwayâna yindi nda egokombire enababusire n'empûsi y'emwênè. ²⁴ Erya mihuli egokombire yamirangusa erya yâbo mihuli nda yali minjà. Nashambâlira abashonga okwo ci ntâye wakumpugûlîre.» ²⁵ Yozefu abwîra Faraoni, erhi: «Ecilôrho ca Faraoni cinali ciguma. Nyamuzinda anamanyisize Faraoni omuhigo alâlîre okujira. ²⁶ Ezo nkafu nda nyinjà ziyerekîne myâka nda; n'emihuli nda minjinjà nayo eyêrekîne myâka nda. Ciri cilôrho ciguma. ²⁷ Enkafu nda mporho-mporho na mbî-mbî, zanyonyôkaga enyuma Iy'ezâbo, ziyerekîne myâka nda kuguma n'eyo mihuli nda egokombire enababusire n'empûsi y'emwênè, kwo kuderha oku habâ myâka nda ya cizombo. ²⁸ Kwo nshuba nabwîra Faraoni; Nyamuzinda anamanyisize Faraoni bici alâlîre okujira: ²⁹ Ala oku hâyisha myâka nda y'okubêrwa n'okuluza ebiryo omu cihugo côshi c'e Mîsiri. ³⁰ Kandi hanakulikira myâka nda ya cizombo, banayibagira obwo buhirhi bwôshi omu Mîsiri, ishali Iyanamalîra ecihugo. ³¹ Barhacimanye ciru erhi obuhirhi bwali omu cihugo; eco cizombo cinene cayisha omu cihugo cayiyibagiza, bulya cabâ cidârhi. ³² N'akaba eco cilôrho cayishîre Faraoni kabirhi kuli kuderha oku Nyamuzinda bwenêne anâhizire ntyo, n'oku arharham'ikujire.

³³ Kukwânîne Faraoni alonze omuntu ogwêrhe oburhimanya n'amakengu, amujire murhambo omu cihugo c'e Mísiri. ³⁴ Faraoni ajire anayimanze abarhindisi omu cihugo, arhegeke entûlo y'ecihimbi ca kasharhu c'emburho zamasarûlwa omu cihugo ngasi mwâka muli eyo myâka y'obuhirhi. ³⁵ Babîke ebirîbwa muli eyi myâka minjà y'obuhirhi yayisha. Faraoni arhegeke balundike engano, n'omu ngasi lugo kwo nakwo, balundike ebirîbwa banabilange bwinjà. ³⁶ Ebyo biryô guligi muhako gw'ecihugo oku kulinga eyo myâka nda y'ecizombo yayisha omu cihugo c'e Mísiri, na ntyo ecihugo cirhacife n'ecizombo.»

Yozefu ahâbwa oburhegesi

³⁷ Ako kanwa kâsimîsa Faraoni bwenêne bôshi n'abarhambo bâge. ³⁸ Faraoni abwîra abambali, erhi: «Ka rhwankacibona owundi muntu olimwo omûka gwa Nyamuzinda aka oyu?» ³⁹ Faraoni abwîra Yozefu, erhi: «Nk'oku Nyamuzinda anakumanyisize ebi byôshi, ntà wundi muntu ogwêrhe oburhimanya n'amakengu oli akâwe. ⁴⁰ Wekola warhegeka akarhwabwâmi n'olubaga lwâni lwôshi lwayumva irhegeko lyâwe, entebe y'obwâmi yone nkulushire.» ⁴¹ Faraoni abwîra Yozefu, erhi: «Obwinage obwo oku namakuyimika murhambo omu cihugo ca Mísiri côshi.» ⁴² Faraoni anacihogola olugondo lwali e kuboko kwâge aluhira ekuboko kwa Yozefu. Amuyambisa emishangi y'ecitâni, anamuyambisa omugufu gw'amasholo omu igosi. ⁴³ Anacimushonesa oku ngâlê yâge yali ya kabirhi omu ngâlê zâge banajâ bayâma embere zâge, mpu: «Mucîlange». Ntyo kwo Yozefu ayimisirwe omu cihugo c'e Mísiri côshi. ⁴⁴ Obwo Faraoni abwîra Yozefu, erhi: «Niono nie Faraoni, orhali we ntà wundi waderhaga mpu afunyûla okuboko erhi okugulu omu cihugo côshi c'e Mísiri.» ⁴⁵ Faraoni ayîrika Yozefu izîno Iya Safunati-Panea, amuhà n'omukazi izîno lyâge ye Asinati mwâli wa Potifari, mudâhwa wa Oni. Yozefu akanya aja arhangula ecihugo c'e Mísiri. ⁴⁶ Yozefu ali agwêrhe myâka makumi asharhu ago mango ajâga embere za Faraoni, mwâmi w'e Mísiri. Anacirhenga omu masû ga Faraoni aja agera omu cihugo c'e Mísiri côshi. ⁴⁷ Ecihugo càyêra bwinjà bwenêne erya myâka nda y'obuhirhi. ⁴⁸ Yozefu akaz'ilunda ebiryô muli eyo myâka nda y'obuhirhi omu cihugo c'e Mísiri. Aja alunda omu ngasi lugo lwanakâbîka ebiryô by'omu mashwa galuli eburhambi. ⁴⁹ Yozefu alunda engano, yaluga nka mushenyi gw'omu nyaja, ciru baleka okuganja erhi yamarhaluka ngasi lugero. ⁵⁰ Embere omwâka murhanzi gw'ecizombo guyîshe erhi Yozefu akola agwêrhe bagala babirhi baburhagwa na Asinati mwâli wa Potifari, mudâhwa wa Oni. ⁵¹ Enfula Yozefu ayiyirika izîno Iya Menashê, bulya, gwârhi yêne: «Nyamuzinda ampîre okuyibagira amalibûko gâni goshi n'omulala gwa larha gwoshi.» ⁵² Owa kabirhi amuyirika izîno Iya Efrayimu, erhi: «Bulya Nyamuzinda ampêrîre iburha omu cihugo nali narhindibukira.» ⁵³ Erhi erya myâka nda y'obuhirhi bwali e Mísiri egera, ⁵⁴ nayo erya myâka nda y'ecizombo yarhangira okuyisha nk'oku Yozefu anababwîraga. Ecizombo câzûka omu bihugo byôshi, ci kwône omu cihugo ca Mísiri mwoshi, ebiryô mwo byâli. ⁵⁵ Cázinda ecihugo c'e Mísiri naco cârhangira okuyumva ishali n'olubaga lwalakira emunda Faraoni ali mpu aluhe eci lwalya. Obwo Faraoni anacibabwîra, erhi: «Mujê emunda Yozefu ali, mujire nk'oku akanababwîra.» ⁵⁶ Ishali lyâli lidârhabîre omu igulu lyôshi. Yozefu ahamûla enguli zalimwo engano zôshi aguliza Abanyamisiri engano; ci ishali nalyo lyanahangaza omu cihugo c'e Mísiri. ⁵⁷ Abantu bâkaz'irhenga omu bindi bihugo byôshi by'igulu bakâyisha e Mísiri bal'igulira Yozefu engano bulya ishali lyali likalihire bwenêne omu igulu lyôshi.

Genesis BHS 41:

1 וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים וּפְרַעֲהַ חָלַם וְהִנֵּה עֹמֵד עַל-הַיָּאֵר: 2 וְהִנֵּה מִן-הַיָּאֵר עֹלֵת שֵׁבַע פְּרוֹת יְפוֹת מֵרָאה וּבְרִיאַת בְּשָׂר וּתְרַעֲנָה בְּאָחוּ: 3 וְהִנֵּה שֵׁבַע פְּרוֹת אַחְרוֹת עֹלוֹת אַחְרֵיהֶן מִן-הַיָּאֵר רַעוֹת מֵרָאה וְדַקּוֹת בְּשָׂר וְתַעֲמֻדָּה אֲצֶל הַפְּרוֹת עַל-שֵׁפֶת הַיָּאֵר: 4 וְתֹאכְלֶנָּה הַפְּרוֹת רַעוֹת הַמֵּרְאָה וְדַקּוֹת הַבְּשָׂר אֵת שֵׁבַע הַפְּרוֹת יְפֹת הַמֵּרְאָה וְהַבְּרִיאַת וַיִּקַּץ פְּרַעֲהַ: 5 וַיִּישָׁן וַיַּחְלֵם שְׁנֵית וְהִנֵּה | שֵׁבַע שְׁבָלִים עֹלוֹת בְּקִנְיָה אֶחָד בְּרִיאַת וְטָבוֹת: 6 וְהִנֵּה שֵׁבַע שְׁבָלִים דַּקּוֹת וְשֹׁדוּפֹת קָדִים צְמֻחוֹת אַחְרֵיהֶן: 7 וְתֹבֵלְעֶנָּה הַשְּׁבָלִים הַדַּקּוֹת אֵת שֵׁבַע הַשְּׁבָלִים הַבְּרִיאַת וְהַמְּלֹאֹת וַיִּיקַּץ פְּרַעֲהַ וְהִנֵּה חֲלוֹם: 8 וַיְהִי בִבְקָר וּתְפַעֵם רוּחוֹ וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא אֶת-כָּל-חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם וְאֶת-כָּל-חַכְמֵיהֶּ וַיְסַפֵּר פְּרַעֲהַ לָהֶם אֶת-חֲלֹמוֹ וְאִין-פֹּתֵר אוֹתָם לְפְרַעֲהַ: 9 וַיְדַבֵּר שֵׁר הַמְּשָׁקִים אֶת-פְּרַעֲהַ לֵאמֹר אֶת-חֲטָאֵי אֲנִי מִזְכִּיר הַיּוֹם: 10 פְּרַעֲהַ קָצַף עַל-עַבְדָּיו וַיִּתֵּן אֹתִי בְּמִשְׁמֵר בֵּית שֵׁר הַטְּבָחִים אֹתִי וְאֵת שֵׁר הָאֲפִים: 11 וַנִּחַלְמָה חֲלוֹם בְּלִילָה אֶחָד אֲנִי וְהוּא אִישׁ כְּפַתְרוֹן חֲלֹמוֹ חֲלֹמְנוּ: 12 וְשֵׁם אֹתָנוּ גַּעַר עַבְדֵי עֶבֶד לְשֵׁר הַטְּבָחִים וְנִסְפַר-לֹו וַיִּפְתַּר-לָנוּ אֶת-חֲלֹמְתֵינוּ אִישׁ כְּחֹלְמוֹ פִּתֵּר: 13 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פִּתַּר-לָנוּ כֵּן הָיָה אֹתִי הַשִּׁיב עַל-כַּנְיָ וְאֹתוֹ תִּלְהֶ: 14 וַיִּשְׁלַח פְּרַעֲהַ וַיִּקְרָא אֶת-יוֹסֵף וַיְרִיעֵהוּ מִן-הַבּוֹר וַיַּגְלֵחַ וַיַּחְלֵף שְׁמֹלֹתָיו וַיָּבֵא אֶל-פְּרַעֲהַ: 15 וַיֹּאמֶר פְּרַעֲהַ אֶל-יוֹסֵף חֲלוֹם חֲלֹמְתֵי

וּפְתַר אֵין אִתּוֹ וְאִנִּי שְׁמַעְתִּי עָלֶיךָ לֵאמֹר תִּשְׁמַע חֲלוֹם לְפִתְרָת אִתּוֹ: ¹⁶וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת־פְּרֻעָה לֵאמֹר בְּלַעֲדֵי אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת־שְׁלוֹם פְּרֻעָה: ¹⁷וַיִּדְבֹר פְּרֻעָה אֶל־יוֹסֵף בְּחִלְמֵי הַגִּנִּי עַמֵּד עַל־שֹׁפֶת הַיָּאֵר: ¹⁸וְהִנֵּה מִן־הַיָּאֵר עֹלֹת שְׁבַע פְּרוֹת בְּרִיאֹת בְּשֹׁר וַיִּפֹּת תָּאֵר וַתִּרְעִינָה בְּאִחוֹ: ¹⁹וְהִנֵּה שְׁבַע־פְּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלוֹת אַחֲרֵיהֶן דְּלוֹת וְרַעוֹת תָּאֵר מֵאֵד וְרוֹקוֹת בְּשֹׁר לֹא־רָאִיתִי כַהֲנָה בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם לָרַע: ²⁰וַתֵּאכְלֶנָּה הַפְּרוֹת הַרְקוֹת וְהַרְעוֹת אֶת שְׁבַע הַפְּרוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת הַבְּרִיאֹת: ²¹וַתִּבְאֲנֶה אֶל־קַרְבָּנָה וְלֹא נֹדַע כִּי־בָאוּ אֶל־קַרְבָּנָה וּמְרִאִיהֶן רָע כַּאֲשֶׁר בַּתְּחִלָּה וַאֲיָקֶץ: ²²וַאֲרֵא בְּחִלְמֵי וְהִנֵּה | שְׁבַע שְׁבָלִים עֹלֹת בְּקִנְיָה אֶחָד מְלֵאֹת וְטְבוֹת: ²³וְהִנֵּה שְׁבַע שְׁבָלִים צְנֻמוֹת דְּקוֹת שְׁדָפוֹת קָדִים צְמוֹחוֹת אַחֲרֵיהֶם: ²⁴וַתִּבְלַעַן הַשְּׁבָלִים הַדְּלוֹת אֶת שְׁבַע הַשְּׁבָלִים הַטְּבוֹת וַאֲמַר אֶל־הַחֲרֻטְמִים וַאֲיִן מִגִּיד לִי: ²⁵וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־פְּרֻעָה חֲלוֹם פְּרֻעָה אֶחָד הוּא אֶת אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עָשָׂה הַגִּיד לְפְרֻעָה: ²⁶שְׁבַע פְּרוֹת הַטְּבֹת שְׁבַע שָׁנִים הֵנָּה וְשְׁבַע הַשְּׁבָלִים הַטְּבֹת שְׁנֵים הֵנָּה חֲלוֹם אֶחָד הוּא: ²⁷וְשְׁבַע הַפְּרוֹת הַרְקוֹת וְהַרְעוֹת הַעֹלֹת אַחֲרֵיהֶן שְׁבַע שָׁנִים הֵנָּה וְשְׁבַע הַשְּׁבָלִים הַרְקוֹת שְׁדָפוֹת הַקָּדִים יְהִי שְׁבַע שָׁנֵי רַעֲב: ²⁸הוּא הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־פְּרֻעָה אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עָשָׂה הָרָאָה אֶת־פְּרֻעָה: ²⁹וְהִנֵּה שְׁבַע שָׁנִים בָּאוֹת שְׁבַע גְּדוֹל בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם: ³⁰וְקָמוּ שְׁבַע שָׁנֵי רַעֲב אַחֲרֵיהֶן וְנִשְׁבַּח כָּל־הַשְּׁבַע בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְכֹלָה הָרַעֲב אֶת־הָאֶרֶץ: ³¹וְלֹא־יִנָּדַע הַשְּׁבַע בְּאֶרֶץ מִפְּנֵי הָרַעֲב הַהוּא אַחֲרֵי־כֵן כִּי־כָבֵד הוּא מֵאֵד: ³²וְעַל הַשָּׁנֹת הַחֲלוֹם אֶל־פְּרֻעָה פְּעַמִּים כִּי־נִכּוֹן הַדְּבָר מֵעַם הָאֱלֹהִים וּמִמֶּהָר הָאֱלֹהִים לַעֲשׂוֹתוֹ: ³³וַעֲתָה יֵרָא פְּרֻעָה אִישׁ נְבוֹן וְחָכֵם וַיִּשְׁיִתְהוּ עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם: ³⁴וַיַּעֲשֶׂה פְּרֻעָה וַיִּפְקֵד פְּקָדִים עַל־הָאֶרֶץ וַחֲמַשׁ אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבַע שָׁנֵי הַשְּׁבַע: ³⁵וַיִּקְבְּצוּ אֶת־כָּל־אֶכָל הַשָּׁנִים הַטְּבֹת הַבָּאֹת הָאֵלֶּה וַיַּצְבְּרוּ־בָר תַּחַת יַד־פְּרֻעָה אֶכָל בְּעָרִים וּשְׁמָרוּ: ³⁶וְהָיָה הָאֶכָל לְפִקְדוֹן לְאֶרֶץ לְשִׁבַע שָׁנֵי הָרַעֲב אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְלֹא־תִכְרַת הָאֶרֶץ בְּרַעֲב: ³⁷וַיִּיטֵב הַדְּבָר בְּעֵינֵי פְּרֻעָה וּבְעֵינֵי כָל־עַבְדָּיו: ³⁸וַיֹּאמֶר פְּרֻעָה אֶל־עַבְדָּיו הִנֵּמְצָא כֹּה־אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ: ³⁹וַיֹּאמֶר פְּרֻעָה אֶל־יוֹסֵף אַחֲרָי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים אוֹתָךְ אֶת־כָּל־זֹאת אִין־נְבוֹן וְחָכֵם כְּמוֹךָ: ⁴⁰אֵתָה תִּהְיֶה עַל־בֵּיתִי וְעַל־פִּיךָ יִשַׁק כָּל־עַמִּי רַק הַכֶּסֶף אֲגַדֵּל מִמֶּךָ: ⁴¹וַיֹּאמֶר פְּרֻעָה אֶל־יוֹסֵף רֵאָה נִתְתִּי אֵתָךְ עַל כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם: ⁴²וַיֹּסֶר פְּרֻעָה אֶת־טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתֵּן אֵתָה עַל־יַד יוֹסֵף וַיִּלְבַּשׁ אֹתוֹ בְּגָדֵי־שֵׁשׁ וַיַּשֵּׂם רֶבֶד הַזָּהָב עַל־צְוָארָו: ⁴³וַיִּרְכַּב אֹתוֹ בְּמַרְכָּבַת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר־לוֹ וַיִּקְרָאוּ לְפָנָיו אַבְרָהָם וַנִּתְּזוּ אֹתוֹ עַל כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם: ⁴⁴וַיֹּאמֶר פְּרֻעָה אֶל־יוֹסֵף אֲנִי פְּרֻעָה וּבְלַעֲדֶיךָ לֹא־יְרִים אִישׁ אֶת־יָדוֹ וְאֶת־רַגְלוֹ בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם: ⁴⁵וַיִּקְרָא פְּרֻעָה שֵׁם־יוֹסֵף צְפִנְתָּ פַעְנֻחַ וַיִּתֵּן־לוֹ אֶת־אֶסְנַת בַּת־פּוֹטִי פִרְעֹה כֶּהֵן אֵן לְאִשָּׁה וַיַּצֵּא יוֹסֵף עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם: ⁴⁶וַיֹּסֶף בֵּין־שְׁלֵשִׁים שָׁנָה בְּעַמְדוֹ לְפָנֵי פְּרֻעָה מִלֶּדֶת־מִצְרַיִם וַיַּצֵּא יוֹסֵף מִלְּפָנֵי פְּרֻעָה וַיַּעֲבֹר בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם: ⁴⁷וַתַּעֲשׂ הָאֶרֶץ בְּשִׁבַע שָׁנֵי הַשְּׁבַע לְקַמְצִים: ⁴⁸וַיִּקְבֹּץ אֶת־כָּל־אֶכָל | שְׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּתֵּן־אֶכָל בְּעָרִים אֶכָל שְׁדֵה־הָעִיר אֲשֶׁר סְבִיבֹתֶיהָ נָתַן בַּתּוֹכָהּ: ⁴⁹וַיַּצְבֵּר יוֹסֵף בַּר כְּחוֹל הַיָּם הַרְבֵּה מֵאֵד עַד כִּי־חִדַּל לְסַפֵּר כִּי־אֵין מִסְפָּר: ⁵⁰וְלִיוֹסֵף יָלַד שְׁנֵי בָנִים בְּטֶרֶם תָּבוֹא שְׁנַת הָרַעֲב אֲשֶׁר יִלְדֶה־לוֹ אֶסְנַת בַּת־פּוֹטִי פִרְעֹה כֶּהֵן אוֹן: ⁵¹וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת־שֵׁם הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה כִּי־נִשְׁנִי אֱלֹהִים אֶת־כָּל־עַמְלִי וְאֵת כָּל־בֵּית אָבִי: ⁵²וְאֵת שֵׁם הַשֵּׁנִי קָרָא אֶפְרַיִם כִּי־הִפְרַנִּי אֱלֹהִים בְּאֶרֶץ עֲנִי: ⁵³וַתִּכְלִינָה שְׁבַע שָׁנֵי הַשְּׁבַע אֲשֶׁר הָיָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: ⁵⁴וַתַּחֲלִינָה שְׁבַע שָׁנֵי הָרַעֲב לָבוֹא כַּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיְהִי רַעֲב בְּכָל־הָאֲרָצוֹת וּבְכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה לַחֵם: ⁵⁵וַתִּרְעַב כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיַּצְעֵק הָעָם אֶל־פְּרֻעָה לְלַחֵם וַיֹּאמֶר פְּרֻעָה לְכָל־מִצְרַיִם לָכוּ אֶל־יוֹסֵף אֲשֶׁר־יֹאמַר לָכֵם תַּעֲשׂוּ: ⁵⁶וְהָרַעֲב הָיָה עַל כָּל־פְּנֵי הָאֶרֶץ וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת־כָּל־אֲשֶׁר בְּהֵם וַיִּשְׁבֵּר לְמִצְרַיִם וַיַּחֲזֹק הָרַעֲב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: ⁵⁷וְכָל־הָאֶרֶץ בָּאוּ מִצְרַיִמָּה לְשִׁבֹר אֶל־יוֹסֵף כִּי־חֲזַק הָרַעֲב בְּכָל־הָאֶרֶץ:

Bene wâbo Yozefu bamubugana e Mîsiri obwa burhanzi

¹ Yakôbo erhi àbona oku e Mîsiri eri engano y'okugula, abwîra abâna bâge, erhi: «Cirhumire muli aho mwakâlolanakwo kwônene?» ² Nayumvîrhe bambwîra oku e Mîsiri eri engano y'okukaguza. Bungulukiragi yo ninyu mujigula kuli eyo ngano y'eyo munda lyo rhulama rhulek'ifâ. ³ Bakulu ba Yozefu ikumi banacibunguluka bakola baj'igula engano e Mîsiri. ⁴ Ci kwônene Binyamini, mulumuna wa Yozefu, Yakôbo arhamurhumaga haguma n'abandi bulya akazâg'iderha, erhi: «Kurhakwânîni ajekwo obuhanya». ⁵ Bene Israheli banaciyisha omu kalundo k'abandi bakola bajâg'igula nabo engano bulya ecizombo câli cidârhi bwenêne omu cihugo c'e Kanani. ⁶ Yozefu erhi agwêrhe buhashe bunji omu cihugo, ye wakazâg'iguliza olubaga lwôshi engano. Bene wâbo Yozefu bayisha, bafukamiriza embere zâge, obusu bwahwêra oku idaho. ⁷ Yozefu erhi abona bakulu bâge, ayirukira abarhimanya, ci acijira nka muntu orhayimbanwa nabo, abadôsa n'obukali. Abadôsa, erhi: «Ngahi mwarhenga?» Nabo banacishuza mpu: «Rhwarhenga omu cihugo c'e Kanani rhul'igula ebiryo». ⁸ Ntyo, Yozefu amanyirira bakulu bâge ci bôhe barhamumanyiriraga. ⁹ Yozefu akengêra birya bilôrho alôrhaga¹ kuli bo anacibabwîra, erhi: «Mw'oyu muli ndolêrezi, muyishir'ihengûza ngahi ecihugo cîrhu cankarhungânirwa.» ¹⁰ Banacilahira, mpu: «Nanga, nnamamwîrhu. Bambali bâwe bayishaga mpu bagule ebiryo. ¹¹ Rhweshi rhuli bagala ba mushamuka muguma, rhurhabêsha, bambali bâwe zirhali ndolêrezi.» ¹² Naye abashuza, erhi: «Nanga mul'ilola ngahi mwankarhungânira ecihugo.» ¹³ Bamushuza, mpu: «Bambali bâwe bali ikumi na babirhi, bôshi balondana, bôshi baburhwa n'îshe muguma, ayûbaka omu cihugo c'e Kanani: Omuziba gwirhu gwo gwasigire bo na larha, hali na muguma orhacihabâ.» ¹⁴ Yozefu ashubiza ababwîra, erhi: «Nk'oku nanamubwîraga, muli ndolêrezi.» ¹⁵ Alagi eci mwan'yêrekamwo oku murhali zo: Ye ndahîre Faraoni^k, mukarhenga hano n'oyo mulumuna winyu arhaciyisha! ¹⁶ Murhume muguma muli mwe agend'ilonza oyo mulumuna winyu; n'abandi basigala bashwêkwa. Rhwayeshûla ebinwa binyu n'okwo kwammanyisa erhi okwo mudesire kwo kunali. N'akaba arhali ntyo, ye ndahîre Faraoni, ntâbè munalî ndolêrezi!» ¹⁷ Abahugira bôshi omu mpamikwa nsiku isharhu. ¹⁸ Erhi kugera nsiku isharhu, Yozefu ababwîra, erhi: «Alagi oku mwajira lyo mulama, bulya niono ndi muntu orhînya Nyamuzinda: ¹⁹ Akaba murhabêsha, mwene winyu muguma asigale hano omu mpamikwa; n'abandi bagende, bahêkere emilala yinyu engano elagirîrekwo. ²⁰ Mugend'indêrhera oyo mulumuna winyu: na ntyo nanamanya erhi ebinwa binyu birhali bya bunywesi, na ntyo murhacifè.» Bajira kulya. ²¹ Bàbwirana bone na bone, mpu: «Amabi rhwajiriraga mulumuna wîrhu go garhudwîrhîre obu buhane, akazâg'ilaka erhi arhuhûna obwonjo, rhurhanamuyumvagya. Co cirhumire bunu buhanya burhujakwo.» ²² Rubeni ababwîra, erhi: «Yagi, ka ntamubwîraga nti murhahîraga mukajirira omwâna okubî? Murhananyumvagya, rhwono rhwadôsibwa omukò gwâge.» ²³ Barhamanyaga oku Yozefu adwîrhe abayumva, bulya aha karhî kâge nabo hâli omubwîriza. ²⁴ Acîyegûla kulibo, aj'ilaka. Oku bundi ashubira emunda bali, abaderhêza; abarhòlamwo Simoni, amushwekesa erhi banabona.

Bene Yakôbo bàshubira e Kanani

²⁵ Yozefu arhegeka mpu babumbe enshoho zâbo ngano, mpu banahire enfaranga za ngasi muguma, omu nshoho yâge, banabashanire olwîko lw'enjira. Babajirira ntyo. ²⁶ Baheba erya ngano oku ndogomi zâbo bagenda. ²⁷ Ci , erhi bahika aha bahandaga bwamayiraho, muguma muli bo ashanûla enshoho yâge mpu ahè endogomi yâge ebi yâlya, abona enfaranga zâge ziri omu munwa gw'enshoho yâge y'engano. ²⁸ Anacibwîra bene wâbo, erhi: «Bângalulîre enfaranga, z'ezi omu nshoho y'engano!» Bôshi barhemuka omurhima. Balolanakwo banageramwo omusisi, mpu: «Kwo kurhi oku Nyamuzinda arhujizire?» ²⁹ Erhi bahika aha mw'îshe Yakôbo omu cihugo c'e Kanani, bamuganîrira oku byabîre kwôshi; baderha mpu: ³⁰ «Omulume oli murhegesi w'ecihugo arhushambâzize n'obukali anarhulola nka ndolêrezi omu cihugo câbo». ³¹ Nîrhu rhwamushuza, nti: «Rhurhabêsha, arhali kwo rhuyishire nka ndolêrezi. ³² Rhuli ikumi na babirhi rhulondana, larha ali muguma, muguma muli rhwe arhacihabâ, n'omurho yesigire bo na

¹42.9 Yozefu akengêra birya bilôrho byaderhaga oku anacibè mwâmi, bakulu bâge bamushige, abarhegeke (Rhulole omu Murh 37, 5-9).

^k42.15 : «Ye ndahîre Faraoni»: eri ndahiro y'omu Mîsiri; nka kula omushi akaderha, erhi: Mafundwe ndahîre, Cimanye , Muganga ndahîre, Rutaganda ndahîre, Nnakalonge ndahîre, Nnaninja ndahîre, Mukuba ndahîre»

larha, omu cihugo ca e Kanani.»³³ Oyo mulume orhegesire ecihugo arhubwizire, erhi: «Eci namanyirakwo oku murhabêsha, ceci: Muleke mwene winyu muguma eno mwâni, murhôle engano emilala yinyu elagirêkwo munagende.»³⁴ Muj'indêrhera oyo mulumuna winyu murhò, n'aho nanamanya oku murhabêsha. Obwo nanamugalulira mwene winyu na ntyo mwanahash'ikashundira mw'ecino cihugo.»³⁵ Erhi bashanûla enshoho zâbo, ala oku omu nshoho ya ngasi muguma mwâli ehifuku byâge hy'enfaranga.»³⁶ Îshe Yakôbo abashuza, erhi: «Mwamanyûsagya abâna mushâna! Yozefu arhachiba, Simoni arhâcihali, na Binyamini oyûla mukolaga mpu murhôle! N'okwo kwôshi nie kurhindibuzize.»³⁷ Rubeni anacibwîra îshe, erhi: «Onayîrhe bagala bâni bombi akaba ntakugaluliriye. Omuhire omu maboko gâni, nakugalulira ye.»³⁸ Yakôbo ashuza, erhi: «Nanga, omwâna wâni arhayandagale haguma ninyu, mukulu wâge afire, akola asigire yêne. Erhi ankajira oku abâ omwo njira yinyu, mwanarhuma emvi zâni zayandagalira ekuzimu n'omungo.»

Genesis BHS 42:

1 וַיֵּרָא יַעֲקֹב כִּי יִשְׁשַׁבֵּר בְּמִצְרַיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִּתְרָאוּ: 2 וַיֹּאמֶר הִנֵּה שְׁמֹעֲתִי כִּי יִשְׁשַׁבֵּר בְּמִצְרַיִם רְדוּ-שָׁמָּה וְשִׁבְרוּ-לָנוּ מִשֶּׁם וְנַחֲיָה וְלֹא נָמוֹת: 3 וַיִּרְדּוּ אַחֲיֵי-יוֹסֵף עִשְׂרָה לְשָׁבֵר בָּר מִמִּצְרַיִם: 4 וְאֶת-בְּנֵימִין אָחִי יוֹסֵף לֹא-שָׁלַח יַעֲקֹב אֶת-אָחִיו כִּי אָמַר פֶּן-יִקְרָאנוּ אֶסּוּן: 5 וַיָּבֵאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְשָׁבֵר בְּתוֹךְ הַבָּאִים כִּי-הָיָה הָרֶעֶב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: 6 וַיּוֹסֵף הוּא הַשְּׁלִיט עַל-הָאָרֶץ הוּא הַמְּשַׁבֵּיר לְכָל-עַם הָאָרֶץ וַיָּבֵאוּ אָחִי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲוּ-לוֹ אַפַּיִם אֶרְצָה: 7 וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶת-אָחִיו וַיַּכְרֵם וַיִּתְנַבֵּר אֲלֵיהֶם וַיִּדְבֵּר אִתָּם קִשּׁוֹת וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֵאִזְּן בְּאֵתְּם וַיֹּאמְרוּ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן לְשִׁבְרָא-כָּל: 8 וַיַּכֵּר יוֹסֵף אֶת-אָחִיו וְהֵם לֹא הִכְרָהוּ: 9 וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלֻמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מְרַגְלִים אַתֶּם לְרֹאשׁוֹת אֶת-עֵרֹת הָאָרֶץ בְּאֵתְּם: 10 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לֹא אֲדֹנָי וְעַבְדֶּיךָ בָּאוּ לְשִׁבְרָא-כָּל: 11 כִּלְנוּ בְּנֵי אִישׁ-אֶחָד נַחְנוּ כְּנִים אֲנַחְנוּ לֹא-הָיוּ עַבְדֶּיךָ מְרַגְלִים: 12 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לֹא כִי-עֵרֹת הָאָרֶץ בְּאֵתְּם לְרֹאשׁוֹת: 13 וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עֶשֶׂר עַבְדֶּיךָ אַחִים | אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ-אֶחָד בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הִקְטַן אֶת-אֲבִינוּ הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינָנוּ: 14 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם לֵאמֹר מְרַגְלִים אַתֶּם: 15 בְּזֹאת תִּבְחָנוּ חַי פְּרַעַה אִם-תִּצְאוּ מִזֶּה כִּי אִם-בִּבְוֹא אַחֲיֵיכֶם הִקְטַן הִנֵּה: 16 שְׁלַחוּ מִכֶּם אֶחָד וַיִּקַּח אֶת-אֲחֵיכֶם וְאֵתְּם הִקְטַנוּ וַיִּבְחָנוּ דְּבַרְיֵכֶם הֲאֵמַת אֲתֶכֶם וְאִם-לֹא חַי פְּרַעַה כִּי מְרַגְלִים אַתֶּם: 17 וַיֹּאמְרוּ אֲתֶם אֶל-מִשְׁמַר שְׁלֹשֶׁת יָמִים: 18 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף בְּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי זֹאת עָשׂוּ וַחֲיוּ אֶת-הָאֱלֹהִים אֲנִי יָרָא: 19 אִם-כְּנִים אַתֶּם אַחֲיֵיכֶם אֶחָד יֵאָסֵר בְּבַיִת מִשְׁמַרְכֶּם וְאֵתְּם לָכוּ הִבִּיאוּ שָׁבֵר רַעֲבוֹן בְּתֵיכֶם: 20 וְאֶת-אֲחֵיכֶם הִקְטַן תִּבְיִאוּ אֵלַי וַיֹּאמְרוּ דְּבַרְיֵכֶם וְלֹא תִמּוֹתוּ וַיַּעֲשׂוּ-כֵן: 21 וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו אָבֵל אֲשֵׁמִים | אֲנַחְנוּ עַל-אֲחֵינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְּנוּ אֵלֵינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ עֲלֵינוּ בָּאָה אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת: 22 וַיַּעַן רְאוּבֵן אֵתְּם לֵאמֹר הֲלוֹא אֶמְרַתִּי אֲלֵיכֶם | לֵאמֹר אֶל-תַּחֲטְאוּ בִילֵד וְלֹא שָׁמַעְתֶּם וְגַם-דָּמּוּ הִנֵּה נִדְרָשׁ: 23 וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי שָׁמַע יוֹסֵף כִּי הִמְלִיץ בֵּינֵתְּם: 24 וַיִּסָּב מֵעֲלֵיהֶם וַיִּבֶן וַיִּשֵׁב אֲלֵהֶם וַיִּדְבֵּר אֲלֵהֶם וַיִּקַּח מֵאֵתְּם אֶת-שְׁמֵעוֹן וַיֵּאָסֵר אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם: 25 וַיֵּצֵא יוֹסֵף וַיִּמְלֹא אֶת-כִּלְיָהֶם בָּר וּלְהַשִּׁיב כִּסְפֵיהֶם אִישׁ אֶל-שִׁקּוֹ וְלָתֵת לָהֶם צֹדֵה לְדַרְךָ וַיַּעַשׂ לָהֶם כֵּן: 26 וַיִּשְׂאוּ אֶת-שִׁבְרָם עַל-חַמְרֵיהֶם וַיִּלְכוּ מִשָּׁם: 27 וַיִּפְתַּח הָאֶחָד אֶת-שִׁקּוֹ לָתֵת מִסֹּפָא לְחִמְרוֹ בְּמִלּוֹן וַיֵּרָא אֶת-כֶּסֶפוֹ וְהִנֵּה-הוּא בָּפִי אִמְתַּחְתּוֹ: 28 וַיֹּאמֶר אֶל-אָחִיו הוֹשֵׁב כִּסְפִי וְגַם הִנֵּה בְּאִמְתַּחְתִּי וַיֵּצֵא לָבָם וַיַּחֲרְדּוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו לֵאמֹר מֵהַזֹּאת עָשָׂה אֲלֵהֶם לָנוּ: 29 וַיָּבֵאוּ אֶל-יַעֲקֹב אֲבֵיהֶם אֶרְצָה כְּנָעַן וַיִּגִּידוּ לוֹ אֶת כָּל-הַקִּרְתִּי אֲתֶם לֵאמֹר: 30 דָּבַר הָאִישׁ אֲדֹנָי הָאָרֶץ אֲתָנוּ קִשּׁוֹת וַיִּתֵּן אֲתָנוּ בְּמְרַגְלִים אֶת-הָאָרֶץ: 31 וַנֹּאמֶר אֵלָיו כְּנִים אֲנַחְנוּ לֹא הָיִינוּ מְרַגְלִים: 32 שְׁנַיִם-עֶשֶׂר אַחֲנוּ אַחִים בְּנֵי אֲבִינוּ הָאֶחָד אֵינָנוּ וְהִקְטַן הַיּוֹם אֶת-אֲבִינוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: 33 וַיֹּאמֶר אֵלֵינוּ הָאִישׁ אֲדֹנָי הָאָרֶץ בְּזֹאת אָדַע כִּי כְנִים אַתֶּם אַחֲיֵיכֶם הָאֶחָד הִנִּיחוּ אֹתִי וְאֶת-רַעֲבוֹן בְּתֵיכֶם קָחוּ וְלָכוּ: 34 וְהִבִּיאוּ אֶת-אֲחֵיכֶם הִקְטַן אֵלַי וְאֲדַעַה כִּי לֹא מְרַגְלִים אַתֶּם כִּי כְנִים אַתֶּם אֶת-אֲחֵיכֶם אֲתָנוּ לָכֶם וְאֶת-הָאָרֶץ תִּסְחָרוּ: 35 וַיְהִי הֵם מְרִיקִים שִׁקְיָהֶם וְהִנֵּה-אִישׁ צְרוּר-כֶּסֶף בָּשִׁקּוֹ וַיֵּרָא

אֶת־צָרֹת כַּסְפֵיהֶם הִמָּה וְאֲבֵיהֶם וַיִּירָאוּ: ³⁶וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יַעֲקֹב אֲבֵיהֶם אֲתִי שְׂכַלְתֶּם יוֹסֵף אֵינְנוּ וְשִׁמְעוֹן אֵינְנוּ
וְאֶת־בְּנֵימֶן תִּקְחוּ עָלַי הֲיִו כְּלָנָה: ³⁷וַיֹּאמֶר רְאוּבֵן אֶל־אָבִיו לֹא־אָבִיו לֹא־אָבִיָּנוּ אֵלֶיךָ תָּנָה
אֹתוֹ עַל־יָדֵי וְאֵנִי אֲשִׁיבֶנּוּ אֵלֶיךָ: ³⁸וַיֹּאמֶר לֹא־יֵרֵד בְּנֵי עִמְכֶם כִּי־אֶחָיו מָת וְהוּא לְבָדוֹ נִשְׂאָר וּקְרָאֵהוּ אֶסֶן בְּדָרְדָר
אֲשֶׁר תִּלְכּוּ־בָהּ וְהוֹרְדְתֶם אֶת־שִׁבְתִּי בִּיגֹן שְׂאוּלָה:

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (mpabwine omu 23/04/2024).

43

Bene Yakôbo bàgenda na Benyamini e Mísiri

¹ Ishali Iyaciri likali bwenêne omu cihugo, ² n'erhi bayûsa bâlya erya ngano barhenzagya e Mísiri, îshe ababwîra, erhi: «Shubiragi yo mugend'irhugulira biryô bisungunu.» ³ Yuda amushuza, erhi: «Olya mulume ayôsire aruhanirîze, erhi: «Murhahike omu masù gâni, akabà mulumuna winyu arhali na ninyu.» ⁴ Kuziga erhi wankayêmêra mpu rhugende rhweshi na mulumuna wîrhu lyône rhwankayandagala rhu'ikugulira ebiryô. ⁵ Ci akaba orhayêmîri mpu ajeyo, nîrhu rhurhankayija; bulya oyo mulume arhurhonzire, erhi: «Murhahike omu masù gâni akaba mulumuna winyu arhayishiri haguma ninyu.» ⁶ Israheli aderha, erhi: «Kurhi oku mwandibuzize nieki, carhumaga mubwîra oyo mulume oku mucigwêrhe mulumuna winyu?» ⁷ Banacishuza, mpu: «Oyo muntu akazâg'irhudôsa binji binji kuli rhwe n'oku mulala gwirhu, nk'omu kurhudôsa, erhi: «Ka ho sho acibà? Erhi ka mucigwêrhe mulumuna winyu?» Rhwanakazimushuza kuli ago madôso goshi. Ka rhwankamanyire oku kwo arhubwîra, erhi: «Mulêrhe mulumuna winyu?» ⁸ Oku bundi Yuda abwîra îshe Israheli, erhi: «Leka omwâna ayishe rhugende rhweshi. Leka rhugende, rhurhôle enjira yîrhu lyo rhucira rhulek'ifà, rhwe na nâwe n'engabo zirhu. ⁹ Niono ncîbarhuzize ye, akajira oku abà nie wadôsa. Akaba ntakugaluliri ye, akaba ntamushubizizi omu malanga gâwe, onanjire mwîsi embere zâwe ensiku zôshi. ¹⁰ Bulya nka rhurhalegereraga ntya rHINGA rhwamagaluka kabirhi!» ¹¹ Oku bundi îshe Israheli ababwîra, erhi: «Akaba ntyo, alagi oku mwajira: Mushane ecishêgo ca ngasi binjà binabà muno cihugo, muhêkere oyôla mulume lubè lwo luhembo mumudwîrhîre. Mugavu musungunu, bûci busungunu, nshangi nsungunu, nshîsho nsungunu n'obukù. ¹² Mushub'irhôla ezindi nfaranga, muhêke n'enfaranga mwashangaga bahizire omu kanwa k'enshoho zinyu z'engano: nkaba kwâli kuyibagira. ¹³ Rhôlagi mulumuna winyu mugende, mushubire emunda oyo mulume ali. ¹⁴ Nnâmahanga amujire murhone emw'oyo mulume, anamuleke mugalukane owinyu haguma na Benyamini. Niono, akaba kuherwa naherwa n'abâna, mulekage nnamperwe!»

Okubugânana aha mwa Yozefu

¹⁵ Abalume banacirhôla lulya luhembo, n'ensaranga marhù abirhi abirhi haguma na Benyamini, balîkûla, bayandagalira e Mísiri, bajà embere za Yozefu. ¹⁶ Erhi Yozefu ababona bali bôshi na Binyamini, abwîra ecibwindi câge, erhi: «Ohêke abo bantu omu nyumpa, obâge cintu ciguma onacirheganye bulya aba bantu balya haguma nâni hano mûshi aha izûba-karhî.» ¹⁷ Nyamulume ajira nk'oku Yozefu anamurhegekaga, anacihêka balya bantu omu nyumpa ya Yozefu. ¹⁸ Bayumva obwôba bw'okubona babahêka emwa Yozefu, baderha, mpu: «Ziryâ nfaranga zâli zîgalusire olundi lusiku omu nshoho zirhu zo zamarhuma barhuhêka eyi. Balonza okuyish'irhugorha, barhugwârhe, banarhuhêke bujà rhwe na endogomi zirhu.» ¹⁹ Bayegêra cirya cibwindi ca Yozefu, bamubwirira aha lusò lw'enyumpa, mpu: ²⁰ «Orhubabalire waliha, rhukola rhurhanzir'ija eno bundi, erhi rhul'igula ebiryô, ²¹ omu njira y'okushubira emwîrhu erhi rhuhika aha rhwâli rhwalâla, rhwashanûla enshoho zirhu rhwabugana enfaranga za ngasi muguma ziri aha munwa gw'enshoho yâge, zâli ziryâ nfaranga zirhu zonene omubalè n'obuzirhu bwâzo, zo zino rhukola rhugalukîne. ²² Rhudwîrhe n'ezindi nfaranga z'okugula ebiryô. Rhurhamanyiri ndi wajâga ayômeka enfaranga zirhu omu mizigo yîrhu.» ²³ Abashuza erhi: «Murhûle murhayôbohaga! Nyamuzinda winyu, Nyamuzinda wa sho ye wamuhiriraga obuhirhi omu nshoho z'engano. Ensaranga zinyu bazimpîre». Anaciyisha abadwîrhîre Simoni. ²⁴ Olya murhumisi erhi aba amabahisa omu nyumpa ya Yozefu, abahêreza amîshi, nabo banacîkalaba amagulu; n'endogomi zâbo azihêreza obwâsi. ²⁵ Barheganya entûlo yâbo y'omunkwa erhi banadwîrhe balinga oku Yozefu ayisha muli ogwo mûshi. Bâli bamamanyisibwa oku ho bayikulira aho. ²⁶ Erhi Yozefu ahika aha mwâge, bamuhêkera entûlo bâli badwîrhe. Bafukamiriza bahwera oku idaho embere zâge. ²⁷ Abalamusa bwinjà, anabadosa, erhi: «Olya sho w'omushosi mwambwîraga ka naye azibuhire? Ka ho acibà?» ²⁸ Bamushuza mpu: «Mwambali wâwe

Larha azibuhire; ho acibà». Bayunama bafukamiriza.²⁹ Yozefu ayinamula amasù, abona Binyamini, ye mulumuna oburhwa na nnina; aderha, erhi: «Ka ye mulumuna winyu mwambwîrâga oyu?» Ashubiza aderha erhi: «Nyamuzinda akugishe mwâna wâni!».³⁰ Oku bundi Yozefu ahuluka duba-duba omu kubona omulumuna, ecifufu camugwârha, ayumva emirenge yamuyisha omu masù: aja omu mwâge, aj'ilakiramwo.³¹ Erhi aba amageza amîshi ebusù, ahuluka, acîhangâna, ayôrha nka ntâko abîre, arhegeka, erhi: «Lerhagi ebiryo.»³² Bamuhirira ebiryo hâgo hâgo, na bene wâbo nabo babahirira ebiryo hâgo hâgo n'Abanyamisiri balîra haguma naye, nabo babahirira hâgo hâgo; bulya Abanyamisiri barhankalira haguma n'Abayahudi: kwanabà kuhemuka emw'Abanyamisiri.³³ Batamala embere zâge, kurhondêrera oku nfula nk'oku ecikono câge c'obunya-nfula cinahûnyire; n'omurho kulusha abandî kulya amaburhwa gâbo ganali; bôshi bakâlolanakwo banazânwa.³⁴ Aderha obwo mpu babahêkerekwo birya biryo byali omu cisha câge, mpu banababegere olukengwa, Benyamini yêhe mpu bamubegere karhanu kalushire aka abâbo. Banywêra haguma banasîma bwenêne.

Genesis BHS 43:

1 וְהָרַעַב כָּבֵד בְּאֶרֶץ: 2 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כָּלוּ לְאָכַל אֶת־הַשֶּׁבֶר אֲשֶׁר הָבִיאוּ מִמִּצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אַבְיָהֶם שָׁבוּ שְׁבוּ־לָנוּ מֵעֵט־אֶכָּל: 3 וַיֹּאמֶר אֲלֵיוּ יְהוּדָה לֵאמֹר הֵעֵד הָעֵד בָּנוּ הָאִישׁ לֵאמֹר לֹא־תָרְאוּ פָנַי בְּלִתי אַחֲיֶכֶם אֲתֶכֶם: 4 אִם־יִשְׁךָ מִשְׁלַח אֶת־אֲחִינוּ אֲתָנוּ נִרְדָּה וְנִשְׁבַּרְהָ לָךְ אֶכָּל: 5 וְאִם־אֵינְךָ מִשְׁלַח לֹא נִרְדָּה כִּי־הָאִישׁ אָמַר אֲלֵינוּ לֹא־תָרְאוּ פָנַי בְּלִתי אַחֲיֶכֶם אֲתֶכֶם: 6 וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לְמָה הִרְעַתְתָּ לִי לְהַגִּיד לְאִישׁ הָעוֹד לָכֶם אֵח: 7 וַיֹּאמְרוּ שָׂאוּל שְׂאֵל־הָאִישׁ לָנוּ וְלִמְלֹךְתָּנוּ לֵאמֹר הָעוֹד אַבְיֶכֶם חַי ה' הִישׁ לָכֶם אֵח וְנִגְדַלְוּ עַל־פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַיְדוּעַ גִּדְעַ כִּי יֹאמֶר הוֹרִידוּ אֶת־אֲחֵיכֶם: 8 וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל־יִשְׂרָאֵל אָבִיו שְׁלַחָה הִנֵּנִי אֲתִי וְנִקְוָמָה וְנִלְכָה וְנִחְיָה וְלֹא נָמוֹת גַּם־אֲנַחְנוּ גַם־אֲתָה גַם־טַפְנוּ: 9 אַנְכִי אֶעְרְבֶנּוּ מִיָּדִי תִבְקָשׁנוּ אִם־לֹא הִבִּיאֲתִי אֲלֶיךָ וְהִצַּגְתִּי לְפָנֶיךָ וְחָטַאתִי לָךְ כְּל־הַיָּמִים: 10 כִּי לֹלֵא הִתְמַהֲמַהֲנוּ כִּי־עַתָּה שָׁבְנוּ זֶה פַעַמַּיִם: 11 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יִשְׂרָאֵל אַבְיָהֶם אִם־כֵּן | אִפּוֹא זֹאת עֲשׂוּ קַחוּ מִזְמַרְתַּת הָאָרֶץ בְּכָל־כֶּסֶף וְהוֹרִידוּ לְאִישׁ מִנְחָה מֵעֵט צָרִי וּמֵעֵט דְּבַשׁ נִכְאֵת וְלֵט בְּטָגִים וּשְׁקָדִים: 12 וְכִסְף מִשְׁנָה קָחוּ בִידְכֶם וְאֶת־הַכֶּסֶף הַמוֹשֵׁב בְּפִי אֲמַתְחִתִּיכֶם תִּשְׁיִבוּ בִידְכֶם אוֹלִי מִשְׁנָה הוּא: 13 וְאֶת־אֲחֵיכֶם קָחוּ וְקוּמוּ שׁוּבוּ אֶל־הָאִישׁ: 14 וְאֵל שְׂדֵי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים לִפְנֵי הָאִישׁ וְשַׁלַּח לָכֶם אֶת־אֲחֵיכֶם אַחַר וְאֶת־בְּנֵימִן וְאֵי כַּאֲשֶׁר שָׁכַלְתִּי שְׁכַלְתִּי: 15 וַיִּקְחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־הַמִּנְחָה הַזֹּאת וּמִשְׁנָה־כֶּסֶף לְקָחוּ בִידֶם וְאֶת־בְּנֵימִן וַיָּקִמוּ וַיֵּרְדוּ מִצְרַיִם וַיַּעֲמְדוּ לִפְנֵי יוֹסֵף: 16 וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶת־אֶת־בְּנֵימִן וַיֹּאמֶר לְאֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ הֲבֵא אֶת־הָאֲנָשִׁים הַבָּיְתָה וּטְבַח טְבַח וְהָכֵן כִּי אֲתִי יֹאכְלוּ הָאֲנָשִׁים בְּצִהָרִים: 17 וַיַּעַשׂ הָאִישׁ כַּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיָּבֵא הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה יוֹסֵף: 18 וַיֵּרְאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוֹבֵאוּ בֵּית יוֹסֵף וַיֹּאמְרוּ עַל־דְּבַר הַכֶּסֶף הַשֶּׁבַע בְּאֲמַתְחֹתֵינוּ בַּתְּחִלָּה אֲנַחְנוּ מוֹבָאִים לְהַתְגַּלֵּל עֲלֵינוּ וְלְהַתְנַפֵּל עֲלֵינוּ וְלִקְחַת אֲתָנוּ לְעִבָדִים וְאֶת־חֲמֵרֵינוּ: 19 וַיִּגְשׁוּ אֶל־הָאִישׁ אֲשֶׁר עַל־בֵּית יוֹסֵף וַיְדַבְּרוּ אֲלָיו פָּתַח הַבַּיְתָה: 20 וַיֹּאמְרוּ כִּי אֲדֹנָי יָרַד יָרְדְנוּ בַּתְּחִלָּה לְשֶׁבֶר־אֶכָּל: 21 וַיְהִי כִּי־בָאנוּ אֶל־הַמְּלֹךְ וְנִפְתַּחְתָּה אֶת־אֲמַתְחֹתֵינוּ וְהִגַּה כֶּסֶף־אִישׁ בְּפִי אֲמַתְחֹתוֹ כִּסְפָנוּ בְּמִשְׁקָלוֹ וְנִשְׁבַּח אֲתוֹ בִּידְנוּ: 22 וְכִסְף אַחַר הוֹרְדְנוּ בִּידְנוּ לְשֶׁבֶר־אֶכָּל לֹא יָדַעְנוּ מִי־שֵׁם כִּסְפָנוּ בְּאֲמַתְחֹתֵינוּ: 23 וַיֹּאמֶר שְׁלֹום לָכֶם אֶל־תִּירָאוּ אֱלֹהֵיכֶם וְאֵלֵהֶי אַבְיֶכֶם נָתַן לָכֶם מִטְמוֹן בְּאֲמַתְחֹתֵיכֶם כִּסְפָכֶם בָּא אֲלֵי וַיִּצָא אֲלֵהֶם אֶת־שְׂמֵעוֹן: 24 וַיָּבֵא הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה יוֹסֵף וַיִּתְּנֵם לְרָחֵצוֹ וְרָגְלֵיהֶם וַיִּתֵּן מִסְפּוֹא לְחֲמֵרֵיהֶם: 25 וַיִּכְנְּנוּ אֶת־הַמִּנְחָה עַד־בּוֹא יוֹסֵף בְּצִהָרִים כִּי שָׁמְעוּ כִּי־שֵׁם יֹאכְלוּ לָחֶם: 26 וַיָּבֵא יוֹסֵף הַבָּיְתָה וַיָּבִיאוּ לוֹ אֶת־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר־בִּידֶם הַבָּיְתָה וַיִּשְׁתַּחֲוּ־לוֹ אַרְצָה: 27 וַיִּשְׂאֵל לָהֶם לְשֵׁלֹום וַיֹּאמֶר הַשְׁלֹום אַבְיֶכֶם הַזֶּה אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם הָעוֹדְנוּ חַי: 28 וַיֹּאמְרוּ שְׁלֹום לְעַבְדְּךָ לְאָבִינוּ עוֹדְנוּ חַי וַיִּקְדוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּ: 29 וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת־בְּנֵימִן אַחִיו בְּזֵאמֹן וַיֹּאמֶר הִזֵּה אַחֲיֶכֶם הִקְטַן אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אֱלֹהִים יַחַדְךָ בְּנִי: 30 וַיִּמָּהַר יוֹסֵף כִּי־נִכְמְרוּ רַחֲמָיו אֶל־אָחִיו וַיִּבְקַשׁ לְבַכּוֹת וַיָּבֵא הַחֲדָרָה וַיִּבְדַּח שָׂמָה: 31 וַיִּרְחַץ פָּנָיו וַיִּצָא וַיִּתְאַפֵּק וַיֹּאמֶר שִׁימוּ לָחֶם: 32 וַיִּשְׂימוּ לוֹ לְבָדוֹ וְלָהֶם לְבָדִים וְלַמִּצְרָיִם הָאֶכְלִים אֲתוֹ לְבָדִים כִּי לֹא יוֹכְלוּן הַמִּצְרָיִם

לֶאֱכֹל אֶת־הָעֵבְרִים לֶחֶם בֵּית־וְעֵבֶה הוּא לְמִצְרַיִם: 133 וַיָּשְׁבוּ לְפָנָיו הַבָּכָר כַּבְּרָתוֹ וְהַצְעִיר כַּצְעָרְתוֹ וַיִּתְמְהוּ
הָאֲנָשִׁים אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ: 134 וַיֵּשָׂא מִשָּׂאת מֵאֵת פָּנָיו אֲלֵהֶם וַתָּרַב מִשָּׂאת בְּנֵימָן מִמִּשְׂאֵת כָּל־חַמֵּשׁ יָדוֹת וַיִּשְׁתּוּ
וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ:

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977
und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (mpabwine omu 23/04/2024).

44

Akabêhè ka Yozefu omu nshoho ya Benyamini

¹ Yozefu ahà ecibwindi câge eri irhegeko, erhi: «Enshoho z'aba bantu ogend'izibumba biryo nk'oku bankanahash'ibarhula, ogal'ihira enfaranga za ngasi muguma omu kanwa k'enshoho yâge. ² Oyîsh'ihira kalya kabêhe kâni k'amarhale omu munwa gw'enshoho y'omurho obalimwo, ohiremwo enfaranga z'engano yâge.» Omurhindisi anacijira nk'oku Yozefu anamubwirga. ³ Sêzi erhi bucânûla balîka balya bantu haguma n'endogomi zâbo. ⁴ Bâli bamarhenga omu lugo ci kwônene barhali bacihika kulî; Yozefu arhuma omurhindisi wâge, erhi: «Yimuka oshimbûlire balya bantu, na hano obahikakwo, obabwîre, erhi: «Kurhi mwagalulaga amabî oku minjà mwajîrîrwe? ⁵ K'arhali ko kabêhe nnawîrhu anyweramwo, ko analagulirakwo? Kubî okwo mwajizire.» ⁶ Abahikakwo, ababwîra birya binwa. ⁷ Bamushuza, mpu: «Cirhumire nhamwîrhu aderha ntyo? Ntanzi là erhi bambali bâwe bankajira ecijiro ca bene eco! ⁸ Sinza enfaranga rhwashimânana omu minwa y'enshoho zirhu, rhwakugalulîrezo kurhenga emwîrhu Kanani, kurhi rhwankazimbirage omu nyumpa ya nhamwinyu abè nfaranga erhi gabè masholo? ⁹ Ekarhî ka bambali bâwe, oyu wakanasîmana kwo ako kabêhe anafè, na nîrhu rhwenene rhunabe bajâ ba nnawinyu.» ¹⁰ Anacibashuza, erhi: «Neci, binabâge nk'okwo mudesire! Oyu bankanashimâna adwîrhe ako kabêhe, anabè mujà wâni; ci abandi bôhe banacigendera.» ¹¹ Ngasi muguma ahonyeza enshoho yâge y'engano oku idaho, ngasi muguma anacishanûla enshoho yâge. ¹² Afûkula kugwârhira oku nfula kuhika oku muziba gwâbo, n'akabêhè kayishibonekana omu nshoho ya Benyamini. ¹³ Banacisharhula enyambalo yâbo ngasi muguma ashub'ibarhuza endogomi yâge, bashubira omu lugo. ¹⁴ Yuda na bene wâbo bajâ aha mwa Yozefu, babandana acihali, bafukamiriza embere zâge bahwera oku idaho. ¹⁵ Yozefu ababwîra, erhi: «Byo bici ebi mwankolîre? Ka murhamanyiri oku omuntu oli akâni ayishi oku balêba?» ¹⁶ Yuda ashuza, erhi: «Bici rhwacibwîra nnawîrhu? Kurhi rhwaciderhaga? Kurhi rhwankacyêra? Nyamuzinda ayêrekîne obubî bwa bambali bâwe. Lolâ, rhukola bajâ ba nnawîrhu rhweshi oku rhunali n'oyu bashangaga akabêhè omu nfune.» ¹⁷ Abashuza, erhi: «Ntanzi erhi nankajira ntyo! Olya muntu banashimanagakwo akabêhè, ye wanabâ mujà wâni, mwêhe mushubire n'omurhûla emunda sho ali.»

Amasambo ga Yuda

¹⁸ Oku bundi Yuda amuyegêra, erhi: «Yâgirwa mâshi, oleke omurhumisi wâwe aderhere akanwa omu marhwîri ga nnawîrhu, orhanabêraga omurhumisi wâwe burhe bulya kwo onali nka Faraoni. ¹⁹ Nnawîrhu adôsize bambali bâge bulya, erhi: «Ka mucijira sho. Ka mucigwêrhe ommulonzire?» ²⁰ Nîrhu rhwashuza nnawîrhu, nti: «Rhucigwêrhe larha w'omushosi n'omuziba gwirhu gwaburhiragwa e bushosi; oyu gwalondaga afire, ye baburhagwa na nnina muguma, n'îshe arhahimwa kumurhonya. ²¹ Wabwîra bambali bâwe obwo, erhi: «Mumundêrhere, amasû gâni gamulole kwo.» ²² Rhwashuza nnawîrhu, nti: «Omwâna ntâko arhenge kuli îshe, erhi ankamurhenga kwo, îshe anafâ.» ²³ Wanacibwîra bambali bâwe, erhi: «Akaba mulumuna winyu arhabungulusiri haguma ninyu, murhayimange omu masû gâni. ²⁴ Erhi rhuyinamukira emwa mwambali wâwe yeligi larha, rhwamuganîrira ebinwa bya nnawîrhu. ²⁵ Kandi erhi larha arhubwîra, erhi: «Kanyi mushub'igend'igula biryo bisungunu;» ²⁶ rhwashuza, nti: «Rhurhankahash'iyandagala. Ci kwône akaba rhwagenda rhweshi na mulumuna wîrhu, lyôki rhwankabunguluka, bulya ntâko rhubone obusû bw'olya mulume rhurhanali rhweshi na mulumuna wîrhu.» ²⁷ Mwambali wâwe, yerigi larha arhushuza, erhi: «Mumanyire oku mukânie amburhire bâna babirhi bone: ²⁸ Muguma acîgendîre, naderha nti kulîbwa alîbirwe n'eciryanyi; kuhika buno ntasag'imushisha omu isû. ²⁹ Erhi mwankashub'intôla oyu wundi, naye erhi ankajira oku abâ, mwanarhuma ezi mvi zâni zajâ ekuzimu n'omungo munji.» ³⁰ Bunôla nkashubiraga emwa mwambali wâwe, yerigi larha, ntanadwîrhi omwâna, oyu omurhima gwâge gwacîshwêkîrekwo, ³¹ hano abona omwâna arhali haguma nîrhu, kufâ anafâ, n'ago mango erhi bambali bâwe bamarhuma emvi za mwambali wâwe, yerigi larha, zajâ ekuzimu n'oburhè bunji. ³² Na kandi, mwambali wâwe acîbarhuzize olw'oyu mwâna, omu masû ga larha, amango naderhaga

nti akaba ntamugalwiri emunda oli onanjire mwîsi ensiku zôshi.»³³ Olekage yâgirwa mwambali wâwe ayôrhe mujà wa nnawîrhu, oyu mwâna omuleke arhereme haguma na bakulu bâge.³⁴ Kurhi nankasôkera emunda larha ali wâni n'omwâna arhayishiri haguma nâni? Nanga ntonza mbone obuhanya bwarhogera larha!»

Genesis BHS 44:

11 וַיֵּצֵא אֶת־אֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ לֵאמֹר מַלְא אֶת־אֲמֹתַחַת הָאֲנָשִׁים אֲכָל כַּאֲשֶׁר יוֹכְלוֹן שְׂאֵת וְשִׁים כְּסֹף־אִישׁ בְּפִי אֲמֹתַחַתוֹ: 2 וְאֶת־גְּבִיעֵי גְבִיעַ הַכֶּסֶף תָּשִׂים בְּפִי אֲמֹתַחַת הַקֶּטָן וְאֵת כְּסֹף שִׁבְרוֹ וַיַּעַשׂ כַּדְּבַר יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר: 3 הַבֶּקֶר אֹר וְהָאֲנָשִׁים שְׁלָחוּ הֵמָּה וְחִמְרֵיהֶם: 4 הֵם יֵצְאוּ אֶת־הָעִיר לֹא הִרְחִיקוּ וְיוֹסֵף אָמַר לְאֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ קוּם רְדֹף אַחֲרֵי הָאֲנָשִׁים וְהַשְׁגֵתֶם וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לָמָּה שְׁלַמְתֶּם רְעָה תַּחַת טוֹבָה: 5 הֲלוֹא זֶה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה אֲדֹנָי בֹּו וְהוּא נַחֵשׁ יַנְחֵשׁ בֹּו הִרְעַתֶּם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם: 6 וַיִּשְׁגַּם וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: 7 וַיֹּאמְרוּ אֲלָיו לָמָּה יְדַבֵּר אֲדֹנָי כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה חֲלִילָה לְעַבְדֶּיךָ מַעֲשׂוֹת כַּדְּבַר הַזֶּה: 8 הֲזֶן כְּסֹף אֲשֶׁר מִצְאָנוּ בְּפִי אֲמֹתַחַתֵינוּ הִשִּׁיבָנוּ אֲלֶיךָ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְאִידָּ נִגְנַב מִבַּיִת אֲדֹנָיךָ כְּסֹף אוֹ זָהָב: 9 אֲשֶׁר יִמְצָא אִתּוֹ מִעַבְדֶּיךָ וּמֵת וְגַם־אֲנַחְנוּ נִהְיָה לְאֲדֹנָי לְעַבְדִּים: 10 וַיֹּאמֶר גַּם־עַתָּה כַּדְּבָרִיכֶם כִּן־הוּא אֲשֶׁר יִמְצָא אִתּוֹ יִהְיֶה־לִּי עֶבֶד וְאַתֶּם תִּהְיוּ נְקִיִּם: 11 וַיִּמְהָרוּ וַיֹּרְדוּ אִישׁ אֶת־אֲמֹתַחַתוֹ אַרְצָה וַיִּפְתְּחוּ אִישׁ אֲמֹתַחַתוֹ: 12 וַיַּחֲפֹשׂ בְּגֹדוֹל הַחֹל וּבִקְטָן כְּלָה וַיִּמְצָא הַגְּבִיעַ בְּאֲמֹתַחַת בְּנִימָן: 13 וַיִּקְרְעוּ שְׂמֹלְתָם וַיַּעֲמֹס אִישׁ עַל־חֻמְרוֹ וַיִּשְׁבוּ הָעִירָה: 14 וַיִּבֹּא יְהוּדָה וְאָחִיו בֵּיתָה יוֹסֵף וְהוּא עוֹדְנָו שֵׁם וַיִּפְּלוּ לְפָנָיו אַרְצָה: 15 וַיֹּאמֶר לָהֶם יוֹסֵף מַה־הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם הֲלוֹא יָדַעְתֶּם כִּי־נַחֵשׁ יַנְחֵשׁ אִישׁ אֲשֶׁר כָּמֹנִי: 16 וַיֹּאמֶר יְהוּדָה מַה־נֹּאמַר לְאֲדֹנָי מִה־נִּדְבַר וּמִה־נִּצְטַדַּק הָאֱלֹהִים מִצָּא אֶת־עֵזְו עַבְדֶּיךָ הֲנֵנוּ עַבְדִּים לְאֲדֹנָי גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם אֲשֶׁר־נִמְצָא הַגְּבִיעַ בִּידוֹ: 17 וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִּי מַעֲשׂוֹת זֹאת הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הַגְּבִיעַ בִּידוֹ הוּא יְהִי־לִּי עֶבֶד וְאַתֶּם עֹלּוּ לְשֹׁלֹם אֶל־אֲבִיכֶם: פ

18 וַיִּגַּשׁ אֲלָיו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי יְדַבֵּר־נָא עַבְדֶּךָ דְּבַר בְּאֲזֵנֵי אֲדֹנָי וְאֶל־יַחַד אֶפְדֶּךָ בְּעַבְדֶּךָ כִּי כְמוֹד כְּפָרְעָה: 19 אֲדֹנָי שְׂאֵל אֶת־עַבְדֶּיךָ לֵאמֹר הִישַׁלְכֶם אֵב אוֹ־אֶחָ: 20 וְנֹאמַר אֶל־אֲדֹנָי יִשְׁלַנּוּ אֵב זִמּוֹ וַיִּלְדוּ זְקֵנִים קְטָן וְאָחִיו מֵת וַיִּוָּתֵר הוּא לְבָדוֹ לְאִמּוֹ וְאָבִיו אָהָב: 21 וְתֹאמַר אֶל־עַבְדֶּיךָ הוֹרְדָהוּ אֵלַי וְאֲשִׁימָה עֵינַי עָלָיו: 22 וְנֹאמַר אֶל־אֲדֹנָי לֹא־יִוָּכַל הַנְּעַר לְעֹזֵב אֶת־אָבִיו וְעֹזֵב אֶת־אָבִיו וּמֵת: 23 וְתֹאמַר אֶל־עַבְדֶּיךָ אִם־לֹא יֵרַד אַחֲיֶכֶם הַקֶּטָן אֲתִכֶּם לֹא תִסְפּוּן לְרֹאוֹת פָּנָי: 24 וַיְהִי כִּי עָלִינוּ אֶל־עַבְדֶּךָ אָבִי וַנִּגְדַּלּוֹ אֵת דְּבָרֵי אֲדֹנָי: 25 וַיֹּאמֶר אָבִינוּ שְׁבוּ שִׁבְרוּ־לָנוּ מַעַט־אֲכָל: 26 וְנֹאמַר לֹא נוֹכַל לְרַדֵּת אִם־יֵשׁ אַחֲיֵנו הַקֶּטָן אֲתָנוּ וַיִּרְדְּנוּ כִּי־לֹא נוֹכַל לְרֹאוֹת פָּנָי הָאִישׁ וְאָחִינוּ הַקֶּטָן אֵינְנוּ אֲתָנוּ: 27 וַיֹּאמֶר עַבְדֶּךָ אָבִי אֵלֵינוּ אֲתֶם יָדַעְתֶּם כִּי שְׁנַיִם יִלְדֶה־לִּי אֲשֶׁתִּי: 28 וַיִּצָּא הָאָחַד מֵאֵתִי וְאִמֶּר אֶדְ טָרַף טָרַף וְלֹא רָאִיתִיו עַד־הַנְּהָ: 29 וְלִקְחַתֶּם גַּם־אֶת־זֶה מֵעַם פָּנָי וְקָרְהוּ אֶסּוֹן וְהוֹרְדַתֶּם אֶת־שִׁיבְתִי בְרָעָה שְׂאֵלָה: 30 וְעַתָּה כְּבֹאִי אֶל־עַבְדֶּךָ אָבִי וְהַנְּעַר אֵינְנוּ אֲתָנוּ וְנִפְשׁוּ קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ: 31 וַיְהִי כִּרְאוֹתוֹ כִּי־אֵין הַנְּעַר וּמֵת וְהוֹרִידוּ עַבְדֶּיךָ אֶת־שִׁיבַת עַבְדֶּךָ אָבִינוּ בִּיגּוֹן שְׂאֵלָה: 32 כִּי עַבְדֶּךָ עָרַב אֶת־הַנְּעַר מֵעַם אָבִי לֵאמֹר אִם־לֹא אָבִיאָנוּ אֲלֶיךָ וְחִטַּאתִי לְאָבִי כִּל־הַיָּמִים: 33 וְעַתָּה יִשְׁב־נָא עַבְדֶּךָ תַּחַת הַנְּעַר עֶבֶד לְאֲדֹנָי וְהַנְּעַר יַעַל עִם־אָחִיו: 34 כִּי־אִידָּ אֶעְלָה אֶל־אָבִי וְהַנְּעַר אֵינְנוּ אֲתִי פֶן אֲרָאָה בְרַע אֲשֶׁר יִמְצָא אֶת־אָבִי:

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (mbwîne omu 23/04/2024).

¹ Lero Yozefu ayabirwa n'okurhenza emirenge embere z'aba bâli halya bôshi; anaciyâma, erhi: «Muhuluse abandihô bôshi.» Na ntyo ntâye wacimulihô erhi Yozefu acimanyisa emunda bakulu bâge bali. ² Ayâma n'izû linene erhi alaka, Abanyamisiri balinda bayumva, n'iburha Iya Faraoni Iyakuyumva. ³ Yozefu abwîra bakulu bâge, erhi: «Nie Yozefu! Ka ho larha acibâ?» Bene wâbo bayabirwa n'okumushuza bulya bamarhemuka embere zâge. ⁴ Obwo, Yozefu abwîra bene wâbo, erhi: «Nygêri.» Bamuyegêra. Ababwîra, erhi: «Nie Yozefu olya mulumuna winyu mwaguzagya mpu bamuhêke e Mîsiri. ⁵ Ci kwônene mumanyage murhacibâga burhe murhanacikalihiranaga mpu okwenge mwangulizagya ab'eno munda. Kulonza okufumya obuzîne bwinyu kwarhumaga Nyamuzinda antuma mpu mmushokolere. ⁶ Bulya, sinzi oku ekola myâka ibirhi eno kurhenga ishali lijîre omu cihugo, hacisigîre na yindi irhanu abantu barhahinga barhanasârûla. ⁷ Nyamuzinda antumire mmunshokolere Iyo obûko bwinyu bulemera muno cihugo n'okuyishiciza akalamo kinyu kulya kwankanaderhwa. ⁸ Ntyo arhacirigi mwe mwantumaga eno munda ci Nyamuzinda; anyimisire mpu mbè îshe wa Faraoni, mwimangizi w'enyumpa yâge yôshi na murhambo w'ecihugo c'e Mîsiri côshi. ⁹ Mukanyagye musôkere emunda larha ali, mumubwîre, mpu: «Mugala wâwe Yosefu adesire, erhi: «Nyamuzinda anyimisire murhambo w'e Mîsiri yôshi; obungulukire eno munda ndi buzira kulegerera. ¹⁰ Wayûbaka omu cihugo ca Gosheni, wabêra aha burhambi bwâni mwe na bagala bâwe, na binjikulu bâwe, ebibuzi byâwe n'enkafu zâwe na ngasi ebi ngwêrhe byôshi. ¹¹ Eyo munda nakaz'ikushundira, bulya hacisigîre yindi myâka irhanu ya cizombo, na ntyo orhacilake buligo, oli we, oli enyumpa yâwe, na ngasi hyâwe hyôshi.» ¹² Mucîbwînîre n'amasû ginyu, mulumuna wâni Benyamini naye abwîne oku kanwa kani kadwîrhe kamuderheza. ¹³ Muganîrire larha irenge ngwêrhe omu Mîsiri Iyôshi, n'ebi mwabwîne byôshi munatwe duba, muyandangalane larha eno munda.» ¹⁴ Oku bundi acîkwêba omu igosi Iya mulumuna wâge Benyamini, alaka, naye Benyamini alakira oku igosi Iyâge. ¹⁵ Anunugurha bene wâbo bôshi, alaka anadwîrhe abahôbera; bene wâbo barhondêra bamushambâza.

Faraoni ahamagala omulala gwa Yakôbo

¹⁶ Omwanzi gwahika omu bwâmi bwa Faraoni, mpu bene wâbo Yozefu bayishire: Faraoni n'abarhambo bâge basîma bwenêne. ¹⁷ Faraoni abwîra Yozefu, erhi: «Obwîre bene winyu, erhi: Oku mwajira kw'oku: Mushanire ebihêsi binyu, mukanye mujê e Kanani. ¹⁸ Murhôle sho n'emilala yinyu, muyîshe eno munda ndi. Nammuyûbasa ahinja ha cino cihugo ca Mîsiri munalye oku mashushi g'ecihugo. ¹⁹ Woyo obahê eri irhegeko, erhi kwo mwajira ntya: Muyanke engâlê muno cihugo c'e Mîsiri, mulerhemwo abâna binyu na bakinywe, murhôle na sho, muyîshe. ²⁰ Murhabâga burhe bw'ebi mwasiga, bulya ngasi hinjâ hinali omu cihugo c'e Mîsiri, byabâ hinyu.»

Bene Yakôbo bajîlêrha îshe e Kanani

²¹ Bene Israheli banajira kulya; Yozefu abahâ engâlê nk'oku Faraoni anarhegekaga, abaha n'olwîko Iw'enjira. ²² Aja abaha ngasi muguma omushangi gw'olusiku lukulu, Benyamini yêhe amuhâ magana asharhu ga sikeli^m za nfaranga, bamuhâ na mishangi irhanu ya lusiku lukulu. ²³ Kwo n'okwo, arhumira ise ndogomi ikumi, bazihêsa oku ngasi hinjâ hinabâ e Mîsiri, na ndogomi nkazi ikumi zihesîbwe engano, omugati n'olwîko omushosi acîyikira omu njira. ²⁴ Oku bundi asêzera bene wâbo, nabo balîkûla, erhi amanarhang'ibabwîra, erhi: «Murhalongôleraga omu njira.» ²⁵ Banacirhenga e Mîsiri obwo, bayinamukira omu cihugo c'e Kanani emw'îshe Yakôbo. ²⁶ Bamubwîra, mpu: «Yozefu ho acibâ, ciru ye warhambula ecihugo c'e Mîsiri côshi.» Omurhima gwâge gwayôrha guhangalîre, bulya arhabayemeraga. ²⁷ Ci kwoki erhi bayûs'imubwîra ebinwa Yozefu aderhaga byôshi, n'erhi abona zirya ngâlê Yozefu arhumaga mpu zij'imulêrha, omurhima gw'îshe wâbo Yakôbo gwarhwangûkwa. ²⁸ Israheli aderha, erhi: «Ntâ kundî! Kwisi mugala wâni Yozefu ho acibâ! Naj'imulolakwo embere nfê».

Genesis BHS 45:

1 וְלֹא־יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצָבִים עָלָיו וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָּל־אִישׁ מֵעַלְי וְלֹא־עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהַתְּוֹדֵעַ יוֹסֵף
 2 אֶל־אָחָיו: 3 וַיִּתֵּן אֶת־קֶלֶוּ בְּבִי וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרַיִם וַיִּשְׁמַע בֵּית פַּרְעֹה: 4 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָחָיו אֲנִי יוֹסֵף הָעוֹד אֲבִי חַי
 5 וְלֹא־יָכֹלוּ אָחָיו לַעֲנוֹת אִתּוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפָּנָיו: 6 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָחָיו גִּשׁוּ־נָא אֵלַי וַיִּגָּשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אַחֲיֶכֶם
 7 אֲשֶׁר־מִכְרַתֶּם אֹתִי מִצְרַיִמָּה: 8 וַעֲתָה 9 | אֶל־תַּעֲצָבוּ וְאֶל־יִחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי־מִכְרַתֶּם אֹתִי הֲנֵה כִּי לְמַחֲיָה שְׁלַחְנִי

¹45.19 Kukola kurhenga e Kanani Iwôshi, baj'iyûbaka e Mîsiri.

^m45.22 Magana asharhu ga shekeli za nfaranga: byanahash'ibâ kg 3,4.

אלהים לפניכם: ⁶ כִּי־זָה שְׁנַת־יָם הָרֶעֶב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְעוֹד חֶמֶשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אִין־חֲרִישׁ וְקָצִיר: ⁷ וַיִּשְׁלַחנִי אֱלֹהִים לְפָנֶיכֶם לְשׁוֹם לָכֶם שְׂאֲרֵית בָּאָרֶץ וְלִהְיֹת לָכֶם לְפָלִיטָה גְדֹלָה: ⁸ וְעַתָּה לֹא־אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הִנֵּה כִי הֵאֱלֹהִים וַיִּשְׁלַחנִי לָאֵב לְפָרְעָה וּלְאֶדוֹן לְכַל־בֵּיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם: ⁹ מִהֲרוּ וְעִלּוּ אֶל־אֲבִי וְאָמַרְתֶּם אֵלָיו זֶה אָמַר בְּנִךְ יוֹסֵף שְׁמֵנִי אֱלֹהִים לְאֶדוֹן לְכָל־מִצְרַיִם רְדֵה אֵלַי אֶל־תַּעֲמֹד: ¹⁰ וַיִּשְׁבַּת בְּאֶרֶץ־גֶּשֶׁן וְהָיִיתָ קְרוֹב אֵלַי אֲתָה וּבְנִיךָ בְּנִיךָ וְצִאֲנֶךָ וּבְקָרְךָ וּכְל־אֲשֶׁר־לָךְ: ¹¹ וְכִלְכַּלְתִּי אֹתְךָ שָׁם כִּי־עוֹד חֶמֶשׁ שָׁנִים רָעֵב פְּו־תִּנְרַשׁ אֲתָה וּבֵיתְךָ וּכְל־אֲשֶׁר־לָךְ: ¹² וְהִנֵּה עֵינֶיכֶם רְאוֹת וְעֵינַי אֲחִי בְנִימִן כִּי־פִי הַמְדַבֵּר אֵלֵיכֶם: ¹³ וְהִגַּדְתֶּם לְאָבִי אֶת־כָּל־כְּבוֹדִי בְּמִצְרַיִם וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר רָאִיתֶם וּמַהֲרַתֶּם וְהוֹרַדְתֶּם אֶת־אָבִי הִנֵּה: ¹⁴ וַיִּפֹּל עַל־צַוְאָרְי בְּנִימֹן־אֲחִיו וַיִּבֶךְ וּבְנֵימֹן בָּכָה עַל־צַוְאָרְיוֹ: ¹⁵ וַיִּנְשָׁק לְכָל־אֲחָיו וַיִּבֶךְ עֲלֵיהֶם וְאֲחָרֵי כֵן דִּבְרוּ אִתּוֹ: ¹⁶ וְהִקְל נִשְׁמַע בֵּית פְּרַעֲה לְאֹמֶר בָּאוּ אֲחֵי יוֹסֵף וַיִּיטֵב בְּעֵינַי פְּרַעֲה וּבְעֵינַי עֲבָדָיו: ¹⁷ וַיֹּאמֶר פְּרַעֲה אֶל־יוֹסֵף אָמַר אֶל־אֲחִיךָ זֹאת עָשׂוּ טַעֲנוּ אֶת־בְּעֵרְכֶם וּלְכוּ־בָאוּ אֶרְצָה כְּנַעַן: ¹⁸ וּקְחוּ אֶת־אֲבִיכֶם וְאֶת־אֲבִיכֶם וְאֶת־בְּתֻכֶם וּבָאוּ אֵלַי וְאֲתַנְּה לָכֶם אֶת־טוֹב אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶכְלוּ אֶת־חֶלֶב הָאָרֶץ: ¹⁹ וְאֲתָה צִוִּיתָה זֹאת עָשׂוּ קְחוּ־לָכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עֲגָלוֹת לְטַפְכֶם וּלְנִשְׁיָכֶם וּנְשֹׂאתֶם אֶת־אֲבִיכֶם וּבְאֵתֶם: ²⁰ וְעֵינֶיכֶם אֶל־תַּחֲס עַל־כַּלְכַּלְכֶם כִּי־טוֹב כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם לָכֶם הוּא: ²¹ וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל־פִּי פְּרַעֲה וַיִּתְּנוּ לָהֶם צֶדֶה לְדֶרֶךְ: ²² לְכָלֶם נָתַן לְאִישׁ חֲלָפוֹת שְׂמֹלֹת וּלְבְנֵימִן נָתַן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וְחֶמֶשׁ חֲלָפֹת שְׂמֹלֹת: ²³ וְלְאֲבִיו שָׁלַח כְּזֹאת עֲשָׂה חֲמָרַיִם נִשְׂאִים מְטוֹב מִצְרַיִם וְעֲשֶׂה אֶת־נֹתַת נְשֹׂאת בָּר וְלַחֵם וּמְזוֹן לְאֲבִיו לְדֶרֶךְ: ²⁴ וַיִּשְׁלַח אֶת־אֲחָיו וַיִּלְכוּ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֶל־תִּרְגְּזוּ בְּדֶרֶךְ: ²⁵ יַעֲלוּ מִמִּצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנַעַן אֶל־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם: ²⁶ וַיִּגְדּוּ לוֹ לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי־הוּא מִשָּׁל בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיַּפֵּג לְבֹו כִי לֹא־הֶאֱמִין לָהֶם: ²⁷ וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו אֵת כָּל־דִּבְרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם וַיֵּרָא אֶת־הָעֲגָלוֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח יוֹסֵף לְשֹׂאת אֹתוֹ וְתַחֲי רִוַח יַעֲקֹב אֲבִיהֶם: ²⁸ וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹד־יוֹסֵף בְּנֵי חַי אֵלַי וְאֶרְאֶנּוּ בְּטָרֶם אָמוֹת:

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (mbwīne omu 23/04/2024).

46

Yakôbo n'omulala gwâge gwoshi bàja e Mísiri

¹ Israheli agendana ngasi ebi anali agwêrhe byôshi. Erhi ahika e Bersheba arherekêra Nyamuzinda w'ishe Izaki. ² Nyamuzinda abwîra Israheli omu bilôrho by'obudufu, erhi: «Yakôbo! Yakôbo!» Naye, erhi: «Ho ndi hano.» ³ Nyamuzinda ashubiriza, erhi: «Nie Nyamuzinda, nie Nyamuzinda wa sho. Orhayôbohaga okuyandagalira e Mísiri, bulya nakujira ishanja linene eyo munda. ⁴ Niehe nayandagalira e Mísiri haguma nâwe. Na kandi, nie nanakurhenzayo nkuyinamukane, na Yozefu ye wakubisha.» ⁵ Yakôbo arhenga e Bersheba obwo, bene Israheli bashonêsa ishe Yakôbo, bakâbo n'abâna bâbo muli zirya ngâlê Faraoni ali arhumire mpu zibarhôle. ⁶ Bahêka n'amasô gâbo na ngasi byâbo bâli bakola bagwêrhe omu cihugo c'e Kanani, bayisha e Mísiri. Yakôbo haguma n'omulala gwâge gwoshi, ⁷ abagala na bagala b'abagala, abâli na bâli b'abagala, iburha lyâge lyôshi aligendana e Mísiri.

Omulala gwa Yakôbo gwajâga e Mísiri

⁸ Alaga amazino g'abo bene Israheli bajâga e Mísiri: Yakôbo bôshi n'abagala: Enfula ya Yakôbo, Rubeni. ⁹ Bagala ba Rubeni: Henoki, Palu, Hezroni na Karmi. ¹⁰ Bene Simoni: Yemweli, Yamini, Ohadi, Yakini na Sohari, na Saulu waburhagwa n'omukazi mukanani. ¹¹ Bene Levi: Gershoni, Kehati na Merari. ¹² Bene Yuda: Eri, Onani, Sela, Feresi na Zera; ci kwônene Heri na Onani bali erhi bâfirire e Kanani. Bene Peresi: bâli Hesroni na Hamuli. ¹³ Bene Isakari: Tola, Puwa, Yashubu na Shimuroni. ¹⁴ Bene Zabuloni: Sêredi, Eloni na Yahaleli. ¹⁵ Bo bene Yakôbo abo, bo Lea amuburhiraga aha Padani Aramu kuhirakwo n'omwâli Dina. Bôshi haguma, bagala n'abâli, bâli bantu makumi asharhu na basharhu. ¹⁶ Bene Gadi: Sefoni, Hagi, Shuni, Esiboni, Eri, Arodi na Areli. ¹⁷ Bene Aseri: Yimuna, Yishwa, Yishwi, Beria na mwâli

wâbo Serah. Bene Beria bali: Heberi na Malkieli. ¹⁸ Bo bene Zilfa abo; olya Labani ahâga omwâli Leya ; aburhira Yakôbo abo bâna: bantu ikumi na ndarhu lyôshi. ¹⁹ Bene Rasheli mukâ Yakôbo: Yozefu na Benyamini. ²⁰ E Mîsiri, Yozefu aburhirayo Menashè na Efrayimu kuli Asinati, mwâli wa Potifari, mudâhwa wa Oni. ²¹ Bene Benyamini: Bela, Bekeri, Asibeli, Gera, Naamani, Ekî, Roshi, Mupimi, Hupimu na Aredi. ²² Bo bâna Rasheli aburhîre Yakôbo abo; bôshi haguma bali bantu ikumi na bani. ²³ Bene Dani: Hushimi. ²⁴ Bene Nefutali: Yasieli, Guni, Yeseri, na Shilemi. ²⁵ Bo bene Bilaha abo, olya Labani ahâga omwâli Rasheli; bo bâna aburhîre Yakôbo, bôshi haguma bali bantu nda. ²⁶ Abantu bâjire e Mîsiri haguma na Yakôbo, balya barhenga omu nda yâge yêne, buzira kuganja baka abagala, bôshi haguma bali bantu makumi gali ndarhu na ndarhu. ²⁷ Abâna ba Yozefu baburhiragwa e Mîsiri bali babirhi. Abantu b'omulala gwa Yakôbo bayishire e Mîsiri bôshi haguma bali bantu makumi gali nda.

Yozefu ayankirira omulala gwâge

²⁸ Israheli arhuma Yuda mpu abè ashokola aje emwa Yozefu, amubwîre amushange e Gosheni. Bahika omu cihugo c'e Gosheni. ²⁹ Yozefu ashwekera ebihêsi oku ngâlè yâge, ayishoneramwo, mpu aje e Gosheni aj'yankirira îshe Israheli. Erhi anajà omu masù gâge ntya, acikwêba omu igosi lyâge, alaka kasanzi karhali kanyi erhi anamuhôbîre. ³⁰ Israheli abwîra Yozefu, erhi: «Lero nankajâga nafâ obu namabona obusù bwâwe, namanashanga ocibamwo omûka.» ³¹ Yozefu anacibwîra bakulu bâge n'omulala gw'îshe, erhi: «Nkola nasôka mmanyîse Faraoni oku nnamubwîre, nti: «Balya bakulu bâni n'omulala gwa larha bâbâga omu cihugo c'e Kanani bamantindakwo.» ³² Abo bantu babà bakafè, barhahimwa kushîbirira ebintu byâbo. Bayishire badwîrhe enkafu n'ebibuzi byâbo; na ngasi hyâbo hyôshi.» ³³ Na ninyu, hano Faraoni amuhamagala n'okumudôsa, erhi: «Mukolo mucu mukola? ³⁴ Mwanamushuza mpu: «Walaha, bambali bawe barhahenga oku bintu byâbo, kurhenga eburho bwâbo kuhika buno, rhwono kwo rhuyôrhera ntyo kurhengerâ kuli balarha.» Ntyo, mwanahash'iyûbaka omu cihugo ca Gosheni, bulya Abanyamisiri barhabona oku bangere.

Genesis BHS 46:

1 וַיֵּסַע יִשְׂרָאֵל וְכָל-אֲשֶׁר-לוֹ וַיָּבֵא בְּאֶרֶץ שֹׁבַע וַיִּזְבַּח זְבָחִים לְאֱלֹהֵי אָבִיו יַעֲקֹב: 2 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים | לְיִשְׂרָאֵל בְּמִרְאֵת הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב | יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַגִּנִּי: 3 וַיֹּאמֶר אָנֹכִי הֵאֵל אֱלֹהֵי אָבִיךָ אֶל-תִּירָא מִרְדָּה מִצְרַיִמָּה כִּי-לָגַוִי גְדוֹל אֲשִׁמְךָ שָׁם: 4 אָנֹכִי אֶרְדַּ עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה וְאָנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם-עִלְיָה וַיֹּסֶף יְשִׁית יָדוֹ עַל-עֵינָיו: 5 וַיִּקָּם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֹׁבַע וַיֵּשְׂאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-יַעֲקֹב אָבִיהֶם וְאֶת-טַפָּם וְאֶת-נְשֵׂיהֶם בְּעֶגְלוֹת אֲשֶׁר-שָׁלַח פָּרְעֹה לְשֵׂאת אֹתוֹ: 6 וַיִּקְחוּ אֶת-מִקְנֵיהֶם וְאֶת-רִכּוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֵאוּ מִצְרַיִמָּה יַעֲקֹב וְכָל-זֶרְעוֹ אֹתוֹ: 7 בָּנָיו וּבְנֵי בָנָיו אֹתוֹ בְּנֵתָיו וּבָנוֹת בָּנָיו וְכָל-זֶרְעוֹ הֵבִיא אִתּוֹ מִצְרַיִמָּה: 8

8 וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיִמָּה יַעֲקֹב וּבְנָיו בְּכֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן: 9 וּבְנֵי רְאוּבֵן חֲנּוּךְ וּפְלֹא וַחֲצֹרֹן וְכֹרְמִי: 10 וּבְנֵי שְׁמֵעוֹן יְמוּאֵל וַיְמִין וְאֶהֱד וַיְכִין וְצָחַר וְשָׂאוּל בֶן-הַכְּנַעֲנִית: 11 וּבְנֵי לֵוִי גֵרְשׁוֹן קַהַת וּמֵרָרִי: 12 וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוּנָן וְשִׁלָּה וּפְרָץ וְזָרַח וַיְמִית עֵר וְאוּנָן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיְהִי בְנֵי-פְרָץ חֲצֹרֹן וַחֲמוּל: 13 וּבְנֵי יִשְׂשַׁכָּר תּוֹלַע וַפּוֹה וַיֹּזֵב וְשִׁמְרוֹן: 14 וּבְנֵי זְבוּלֹן סֵרַד וְאֵלֹן וַיְחִלְאֵל: 15 אֵלֶּה | בְּנֵי לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב בְּפָדָן אֲרָם וְאֵת דִּינָה בְתוֹ כְּלַנְפֶשׁ בְּנֵיו וּבְנוֹתָיו שְׁלֵשִׁים וּשְׁלֹשׁ: 16 וּבְנֵי גָד צַפְיוֹן וַחֲגִי שׁוּנִי וְאַצְבֵּן עֲרִי וְאַרְוֵדִי וְאַרְאֵלִי: 17 וּבְנֵי אֲשֶׁר יְמִנָה וַיִּשְׁוֶה וַיִּשׁוּי וּבְרִיעָה וְשִׁרַח אַחֲתָם וּבְנֵי בְרִיעָה חֶבֶר וּמְלִכִיאֵל: 18 אֵלֶּה בְנֵי זֵלְפָּה אֲשֶׁר-נָתַן לָבֵן לְלֵאָה בְתוֹ וַתֵּלֶד אֶת-אֵלֶּה לְיַעֲקֹב שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה נֶפֶשׁ: 19 בְּנֵי רַחֵל אֲשֶׁת יַעֲקֹב יוֹסֵף וּבִנְיָמִן: 20 וַיּוֹלֵד לְיוֹסֵף בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יָלְדָה-לוֹ אֶסְנָת בַּת-פּוֹטִי פֶרַע כְּהֵן אֶן אֶת-מְנַשֶּׁה וְאֶת-אֶפְרַיִם: 21 וּבְנֵי בִנְיָמִן בְּלַע וּבְכָר וְאַשְׁבֵּל גְּרָא וְנַעֲמָן אַחִי וְרָאשׁ מִפְּיִם וַחֲפִים וְאַרְדִּי: 22 אֵלֶּה בְנֵי רַחֵל אֲשֶׁר יָלְדָ לְיַעֲקֹב כָּל-נַפְשׁ אַרְבַּעַה עָשׂוֹר: 23 וּבְנֵי-דָן חַשִׁים: 24 וּבְנֵי נַפְתָּלִי יַחֲזָאֵל וְגוּנִי וַיֶּצֶר וְשִׁלָּם: 25 אֵלֶּה בְנֵי בְלֵהָה אֲשֶׁר-נָתַן לָבֵן לְרַחֵל בְתוֹ וַתֵּלֶד אֶת-אֵלֶּה לְיַעֲקֹב כָּל-נַפְשׁ שְׁבַעַה: 26 כָּל-הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרַיִמָּה יֵצְאִי יָרְכוּ מִלְבָּד נָשִׂי בְנֵי-יַעֲקֹב כָּל-נַפְשׁ שְׁשִׁים וָשֵׁשׁ: 27 וּבְנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר-יָלְדוּ לוֹ בְּמִצְרַיִם נֶפֶשׁ שְׁנַיִם כָּל-הַנֶּפֶשׁ לְבֵית-יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיִמָּה שְׁבַעִים: 28 פ

28 וְאֶת־יְהוָה שָׁלַח לְפָנָיו אֶל־יֹסֵף לְהוֹרֹת לְפָנָיו גְּשֶׁנָּה וַיָּבֵאוּ אֶרְצָהּ גֶשֶׁן: 29 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף מְרַכְבְּתוֹ וַיַּעַל לְקִרְאֵת־יִשְׂרָאֵל אָבִיו גְּשֶׁנָּה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל־צַוְאַרְיוֹ וַיִּבְכֶּה עַל־צַוְאַרְיוֹ עוֹד: 30 וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יֹסֵף אֲמוֹתָהּ הַפֶּעַם אַחֲרַי רְאוּתִי אֶת־פְּנֶיךָ כִּי עוֹדֶךָ חַי: 31 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָחִיו וְאֶל־בְּיַת אָבִיו אֲעִלֶּה וְאֶגִּידָה לְפָרְעֹה וְאָמַרְהָ אֵלָיו אַחִי וּבֵית־אָבִי אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ־כְּנַעַן בָּאוּ אֵלָי: 32 וְהָאֲנָשִׁים רָעִי צֵאֵן כִּי־אֲנֹשִׁי מִקְּנָה הָיוּ וְצִאֲנָם וּבִקְרָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם הֵבִיאוּ: 33 וְהָיָה כִּי־יִקְרָא לָכֶם פְּרַעֲהוּ וְאָמַר מִה־מַּעֲשֵׂיכֶם: 34 וְאָמַרְתֶּם אֲנֹשִׁי מִקְּנָה הָיוּ עַבְדֵיךָ מִנְּעוּרֵינוּ וְעַד־עַתָּה גַם־אֲנַחְנוּ גַם־אֲבֹתֵינוּ בַּעֲבוּר תְּשׁוּבוּ בְּאֶרֶץ גֶּשֶׁן כִּי־תַעֲבֹת מִצְרַיִם כָּל־רַעֲהוּ צֵאֵן:

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart mbwine ahala omu 23/04/2024).

47

Yozefu agend'ilamukiza bene wâbo emwa Faraoni

¹ Yozefu akanyagya obwo aj'ilamukiza bene wâbo emwa Faraoni, erhi: «Larha na bene wîrhu bamayisha, barhenga omu cihugo c'e Kanani, badwîrhe enkafu n'ebibuzi byâbo, na ngasi byâbo bajira, bâbo bahanzire omucihugo ca Gosheni.» ² Ali amarhôla bantu barhanu ba muli bene wâbo, agend'ibalangûla Faraoni; ³ Faraoni abadôsa, erhi: «Mukolo mucu mukola?» Bashuza Faraoni, mpu: «Yâgirwa, rhwono bambali bâwe, rhuyôrha rhubà bakafè, rhwono, n'ababusi bîrhu ko bâli.» ⁴ Babwîra Faraoni obwo, mpu: «Rhuyishir'ibêra mwo cino cihugo bulya e Kanani rhwâli, ebibuzi bya bambali bâwe birhacigwêrhe lwabûko: ecizombo cikalihireyo bwenêne.» ⁵ Faraoni abwîra Yozefu, erhi: «Sho na bene winyu bayishirage emunda oli. ⁶ Ecihugo ca Mîsiri eci embere zâwe: oyûbase sho na bene winyu halya onabwîne hali hinjà omu cihugo. Bayûbake e Gosheni n'okabona balimwo abantu bankahasha, onabajire babè bangere b'amasò gâni nago.» ⁷ Yozefu ageza îshe Yakôbo, amulamukiza emwa Faraoni. Yakôbo ahâna omusingo emunda Faraoni ali. ⁸ Faraoni adôsa Yakôbo, erhi: «Emyâka y'amaburhwa gâwe yankabâga nk'inga obu?» ⁹ Yakôbo ashuza Faraoni, erhi: «Emyâka nashinzire ndwîrhe nagendagenda, eri igana na makumi asharhu. Eri myofi eri na buhanya. Erhacihika oku ya balarha amango bakazâg'igendagenda.» ¹⁰ Yakôbo ashub'ilamusa Faraoni, anamusengeruka. ¹¹ Yozefu ayûbasa îshe na bene wâbo, abayêreka ishwa omu cihugo c'e Mîsiri, lwo lwali luhande lununu omu cihugo côshi, omu ca Ramusesi, kwo Faraoni anali arhegesire. ¹² Yozefu akaz'ihâ îshe omugati, akaz'iguhâ na bakulu bâge n'ab'omu nyumpa y'îshe, bôshi nk'oku banali n'abâna bâbo.

Oburhegesi bwa Yozefu amango g'ecizombo

¹³ Omugati gwali gubulikîne omu cihugo côshi, erhi kudârhabala kw'ecizombo kurhuma. Ecihugo ca Mîsiri n'eca Kanani, byâshalika byârhalusa. ¹⁴ Yozefu àyomeka ngasi lufaranga lwânali omucihugo ca Mîsiri n'omu ca Kanani, akaz'iguza engano, nabo banayîsh'imugulira. Ezo nsaranga akaziz'ilunda omu bwâmi bwa Faraoni. ¹⁵ Erhi enfaranga zihwa omu cihugo ca Mîsiri n'omu ca Kanani, Abanya mîsiri bôshi bajà emunda Yozefu ali mpu: «Orhuhè omugati, kurhi rhwankafiraga omu masù gâwe? Enfaranga zarhuhwerîre.» ¹⁶ Yozefu ababwîra, erhi: «Mulêrhe amasò ginyu, namuhînganira, mmuhè omugati ninyu mumpè amasò ginyu obwo murhacigwêrhi nsaranga.» ¹⁷ Bakaz'ilêrha amasò gâbo emunda Yozefu ali, naye akaz'ibahà omugati, kukolaga kubahînganira amasò g'ebiterusi, ag'ebibuzi, ag'enkafu n'ag'endogomi. Mw'ogo mwâka abâlisa omugati akaz'iguhîngana amasò gâbo. ¹⁸ Omwâka gwacikonya, ogwakulikiraga, bakanya bajà emunda Yozefu ali, mpu: Rhurhankakufulika nhamwîrhu oku enfaranga zarhuhwerire, n'amasò gakola gali ga nnawîrhu. Harhacisigiri ecindi rhwankahà nnawîrhu aha nyuma z'eno mibiri yîrhu n'amashwa gîrhu. ¹⁹ Cankarhuma rhufira omu masù gâwe rhwono n'amashwa gîrhu? Orhugule mugati rhwe n'amashwa gîrhu; rhucibêre bajà ba Faraoni rhwe n'amashwa gîrhu. Orhuhè n'emburho rhwarhwêra lyo rhulama rhulek'ifà, lyo n'amashwa gîrhu garhag'ibà bwerûle.» ²⁰ Ntyo kwo Yozefu afulukizagya Faraoni amashwa g'Abanyamisiri goshi, kulya kubà ngasi Munyamîsiri âli amamuguliza ishwa lyâge erhi eco cizombo cirhuma, na ntyo ecihugo côshi càshuba ishwa lya Faraoni. ²¹ Abantu nabo, abahindula bajà kurhenga oku cikwî ca Mîsiri kuhika oku cindi. ²² Mashwa g'abadâhwa gone arhagulaga bulya abadâhwa bakazâg'ihâbwa na Faraoni omwanya gwâbo, banakaz'ilamira oku mwanya Faraoni akazâg'ibahà; co carhumire bôhe barhaguza amashwa gâbo. ²³ Yozefu abwîra olubaga, erhi: «Namuguzirage bulya mwoyo n'amashwa ginyu, mukola muli bantu ba Faraoni.» Erhi: «Alagi,

emburho eyi mujàg'irhwêra ago mashwa. ²⁴ Hano muyêza mwanakaz'ihà Faraoni cigabi ciguma ca karhanu na ninyu muyôrhane ebindi bigabi bini, byo byarhengakwo emburho yajà omu ishwa, kurhenge n'ebiryo mwalya na bene winyu n'abâna binyu.» ²⁵ Baderha, mpu: «Warhucizize, kufà rhwali rhwafà: owabona rhubona obwonjo omu masù ga nnawírhu, rhwanayêméra rhubè bajà ba Faraoni.» ²⁶ Okwo, Yozefu akujira irhegeko n'eryo irhegeko liciba omu cihugo ca Mísiri kuhika ene: ecigabi ca karhanu Faraoni cirhûlwaⁿ.

Yakôbo asiga emilagi

²⁷ Bene Israheli bàbêra e Mísiri omu ishwa ly'e Gosheni, barhòlamwo agâbo mashwa, baburhana bayololoka bwenêne. ²⁸ Yakôbo ashinga myâka ikumi na nda omu cihugo c'e Mísiri, n'emyâka y'akalamo ka Yakôbo, liri igana na makumi ani na nda. ²⁹ Erhi ensiku z'okufà kwa Israheli zibà zikola ziri hôfi, ahamagala omugala Yozefu, amubwîra erhi: «Akaba ntonyire emunda oli, nkuhûnyire ohire okuboko kwâwe oku cibunu câni, okândola bwinjà onakaz'inyumva: orhambishaga eno Mísiri. ³⁰ Amango nabà nkola ngwîshîre na balarha, onantenze e Mísiri oj'imbisha omu nshinda yâbo^o.» Yozefu anacishuza, erhi: «Najira okwo onahûnyire.» ³¹ Yakôbo aderha erhi: «Ocîgashe là». Acîgasha omu masù gâge. Oku bundi Israheli ayunamira oku mushego gw'encingo yâge.

Genesis BHS 47 :

1 וַיָּבֵא יוֹסֵף וַיְגִד לְפָרְעֹה וַיֹּאמֶר אָבִי וְאֶחָיו וַצֹּאנִים וּבְקָרָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם בָּאוּ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְהֵנָּם בְּאֶרֶץ
 2 גִּשׁוֹן: 2 וּמִקְצֵה אֶחָיו לָקַח חֲמִשָּׁה אָנָשִׁים וַיִּצְגֹּם לִפְנֵי פָרְעֹה: 3 וַיֹּאמֶר פָּרְעֹה אֶל־אֶחָיו מִה־מַּעֲשֵׂיכֶם וַיֹּאמְרוּ
 אֶל־פָּרְעֹה רַעְיָה צֵאן עִבְדֶיךָ גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם־אֲבוֹתֵינוּ: 4 וַיֹּאמְרוּ אֶל־פָּרְעֹה לְגֹר בְּאֶרֶץ בְּאֵנוֹ כִּי־אֵין מַרְעָה לְצֵאן אֲשֶׁר
 5 לְעִבְדֶיךָ כִּי־כָבֵד הָרַעַב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְעַתָּה יִשְׁבוּ־נָא עִבְדֶיךָ בְּאֶרֶץ גִּשׁוֹן: 5 וַיֹּאמֶר פָּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף לֹא־מֶר אָבִיךָ וְאֶחֱיֶיךָ
 6 בָּאוּ אֵלֶיךָ: 6 אֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָנֶיךָ הוּא בְּמִיטֵב הָאָרֶץ הוֹשֵׁב אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אֶחֱיֶיךָ יִשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גִּשׁוֹן וְאִם־יִדְעָתָּ
 7 וַיִּשְׁבֹּם אֲנָשֵׁי־חַיִל וְשִׁמְתָם שָׂרֵי מִקְנֵה עַל־אֲשֶׁר־לֵי: 7 וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־יַעֲקֹב אָבִיו וַיַּעֲמְדֵהוּ לִפְנֵי פָרְעֹה וַיְבָרֵךְ יַעֲקֹב
 8 אֶת־פָּרְעֹה: 8 וַיֹּאמֶר פָּרְעֹה אֶל־יַעֲקֹב כַּמָּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֶיךָ: 9 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־פָּרְעֹה יְמֵי שְׁנֵי מְגוּרַי שְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת
 10 שָׁנָה מֵעַט וְרַעִים הָיוּ יְמֵי שְׁנֵי חַיִי וְלֹא הִשְׁיָגוּ אֶת־יְמֵי שְׁנֵי חַיִי אֲבֹתֵי בִימֵי מְגוּרֵיהֶם: 10 וַיְבָרֵךְ יַעֲקֹב אֶת־פָּרְעֹה וַיֵּצֵא
 11 מִלִּפְנֵי פָרְעֹה: 11 וַיּוֹשֵׁב יוֹסֵף אֶת־אָבִיו וְאֶת־אֶחָיו וַיִּתֵּן לָהֶם אַחְזָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּמִיטֵב הָאָרֶץ בְּאֶרֶץ רַעַמְסֵס
 12 כַּאֲשֶׁר צִוָּה פָּרְעֹה: 12 וַיַּכְלִיל יוֹסֵף אֶת־אָבִיו וְאֶת־אֶחָיו וְאֵת כָּל־בְּיַת אָבִיו לְחֵם לְפִי הַטָּף: 13 וְלָחֵם אֵין בְּכָל־הָאָרֶץ
 14 כִּי־כָבֵד הָרַעַב מֵאֵד וַתִּלָּה אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶרֶץ כְּנָעַן מִפְּנֵי הָרַעַב: 14 וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף הַנִּמְצֵא
 15 בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ כְּנָעַן בְּשֶׁבֶר אֲשֶׁר־הֵם שְׂבָרִים וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־הַכֶּסֶף בֵּיתָה פָּרְעֹה: 15 וַיְתֵם הַכֶּסֶף מֵאֶרֶץ
 16 מִצְרַיִם וּמֵאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֵאוּ כָל־מִצְרַיִם אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר הִבֵּה־לָּנוּ לָחֵם וְלָמָּה נָמוֹת נִגְדָּךְ כִּי אָפֶס בָּסֶף: 16 וַיֹּאמֶר
 17 יוֹסֵף הֲבֹו מִקְנֵיכֶם וְאַתְּנָה לָכֶם בְּמִקְנֵיכֶם אִם־אָפֶס בָּסֶף: 17 וַיָּבִיאוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם אֶל־יוֹסֵף וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף לָחֵם
 18 בְּסוּסִים וּבְמִקְנֵה הַצֹּאן וּבְמִקְנֵה הַבְּקָר וּבְחֲמֹרִים וַיִּנְהַלֵם בְּלָחֵם בְּכָל־מִקְנֵיהֶם בְּשָׁנָה הַהוּא: 18 וַתֵּתֵם הַשָּׁנָה הַהוּא
 19 וַיָּבֵאוּ אֵלָיו בְּשָׁנָה הַשְּׁנִיָּת וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא־נִכְחַד מֵאֲדָנֶי כִּי אִם־תֵּתֵם הַכֶּסֶף וּמִקְנֵה הַבְּהֵמָה אֶל־אֲדָנֶי לֹא נִשְׂאֵר לִפְנֵי
 20 אֲדָנֶי בְּלֹתֵי אִם־גּוֹיֵתְנוּ וְאֲדָמְתְנוּ: 19 לָמָּה נָמוֹת לְעִנְיֶיךָ גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם־אֲדָמְתְנוּ קִנְיָה־אֲתָנוּ וְאֶת־אֲדָמְתְנוּ בְּלָחֵם וְנִהְיֶה
 21 אֲנַחְנוּ וְאֲדָמְתְנוּ עִבְדִים לְפָרְעֹה וְתוֹ־זָרַע וְנִחְיֶה וְלֹא נָמוֹת וְהֵאֲדָמָה לֹא תִשָּׂם: 20 וַיִּקֶן יוֹסֵף אֶת־כָּל־אֲדָמַת מִצְרַיִם
 22 לְפָרְעֹה כִּי־מָכְרוּ מִצְרַיִם אִישׁ שְׂדֵהוּ כִּי־חָזַק עֲלֵהֶם הָרַעַב וַתְּהִי הָאָרֶץ לְפָרְעֹה: 21 וְאֶת־הָעָם הָעִבְרִי אֶתוֹ לְעֹגְרִים
 22 מִקְצֵה גְבוּל־מִצְרַיִם וְעַד־קֶצֶהוּ: 22 רַק אֲדָמַת הַכֹּהֲנִים לֹא קִנְיָה כִּי חֵק לַכֹּהֲנִים מֵאֵת פָּרְעֹה וְאֵכְלוּ אֶת־חֶקֶם אֲשֶׁר

ⁿ47.26 Amango Yozefu ali murhambo mukulu e Mísiri, erhi idaho libà Iya mwâmi. Mashwa g'abadâhwa gone arhahumagakwo, bulya bàgwêrhe omulagi gw'okurhanyagwa (Murh 47, 22).
^o47.30 Israheli àbwîne nka buli buhanya omuntu okurhabishwa emwâbo, omu nshinda ya b'îshe (1 BÂM 13, 22; 14, 13; Eze 6, 5).

נָתַן לָהֶם פְּרֵעָה עַל־כֵּן לֹא מָכְרוּ אֶת־אֲדָמָתָם: ²³ וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־הֶעָם הֵן קָנִיתִי אֶתְכֶם הַיּוֹם וְאֶת־אֲדָמָתְכֶם לְפָרְעָה הֵא־לְכֶם זָרַע וּזְרַעְתֶּם אֶת־הָאֲדָמָה: ²⁴ וְהָיָה בְּתַבּוּאֹת וּנְתַתֶּם חֲמִישִׁית לְפָרְעָה וְאַרְבַּע הַיְדֹת יִהְיֶה לְכֶם לְזֵרַע הַשָּׂדֶה וּלְאֲכֹלְכֶם וּלְאֲשֶׁר בְּבִתְיֶכֶם וּלְאֹכְלֵ לֶטְפְּכֶם: ²⁵ וַיֹּאמְרוּ הַחִיִּיתָנוּ נִמְצָא־חֹן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי וְהִיִּינוּ עֲבָדִים לְפָרְעָה: ²⁶ וַיִּשֶׂם אֹתָהּ יוֹסֵף לְחֹק עַד־הַיּוֹם הַזֶּה עַל־אֲדָמַת מִצְרַיִם לְפָרְעָה לְחֹמֶשׁ רֶק אֲדָמַת הַכֹּהֲנִים לְבָדִים לֹא הָיְתָה לְפָרְעָה: ²⁷ וַיָּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאחֲזֵנוּ בָּהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד: ²⁸ וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שִׁבְעַת עָשָׂר שָׁנָה וַיְהִי יִמֵּי־יַעֲקֹב שְׁנַיִם חֲמִיּוֹם שָׁבַע שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמָאתַיִם וּשְׁנָה: ²⁹ וַיִּקְרָבוּ יִמֵּי־יִשְׂרָאֵל לְמוֹת וַיִּקְרָא | לְבָנָיו לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם־נָא מְצָאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ שִׁים־נָא יָדְךָ תַּחַת יְרֵכִי וְעָשִׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וְאַמַּת אֶל־נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם: ³⁰ וַשְׁכַּבְתִּי עִם־אֲבֹתַי וּנְשָׂאתֵנִי מִמִּצְרַיִם וּקְבַרְתָּנִי בְּקַבְרֹתָם וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אַעֲשֶׂה כְּדַבְּרֶךָ: ³¹ וַיֹּאמֶר הַשְׁבַּעָה לִּי וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל־רֹאשׁ הַמָּטָה: פ

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (mpabwine omu 23/04/2024).

48

Yakôbo ayankirira bene Yozefu bombi omu mulala gwâge anabagisha

¹ Enyuma z'aho, bâbwîra Yozefu mpu: «Lolâ oku sho alwazire!» Yozefu arhôla abagala bombi, Menashè na Efrayimu, bagenda bôshi. ² Banacimanyîsa Yakôbo, mpu: «Lolâ, mugala wâwe Yozefu oyo ayishire emunda oli.» Israheli acihangâna, abwârhalâ oku ncingo. ³ Yakôbo abwîra Yozefu, erhi: «Nyamuzinda-Ogala-Byôshi ambonekîre aha Luzu omu cihugo ca Kanani angisha. ⁴ Anambwîra, erhi: Najira oyôloloke, nakuluzâ, nakujira ohinduke mwandu gwa mashanja, eci cihugo nacihâ iburha lyâwe enyuma zâwe cibè câbo ensiku zôshi.» ⁵ Aba bâna bâwe baburhiragwa e Mîsiri embere nyîshe aha burhambi bwâwe, bakola bâna bâni: Efrayimu na Menashè bakola b'omu bâna bâni aka Rubeni na Simoni. ⁶ Ci abâna wâburhaga enyuma z'abo, babâ bâwe; bakaz'iderhwa amazîno ga bakulu bâbo bunya-kashambala. ⁷ Amango narhengaga e Padani, nalengana, nyoko Rasheli afira omu cihugo c'e Kanani, erhi rhunaciri omu njira, rhucisigazize lugendo lusungunu rhuhike aha Efrata; ho nanamubishire aho oku njira, yo erigi e Betelehemu eyo. ⁸ Israheli abona abâna ba Yozefu bombi adôsa, erhi: «Bahi aba?» ⁹ Naye omugala, erhi: «Bo bâna Nyamuzinda ampîre eno munda abo.» Îshe ashuza erhi: «Obanderhere mbagishe.» ¹⁰ Amasu ga Israheli gâli gakola garhamire n'obushosi, arhacibonaga. Yozefu anacibashegeza hali ye, naye abanûnugurha anabahôbera. ¹¹ Israheli anacibwîra Yozefu, erhi: «Ntâli mmanyire oku nacibona obusû bwâwe, ci lolaga oku Nyamuzinda amanyêreka ciru n'iburha lyâwe.» ¹² Yozefu abayegûla abarhenza aha madwi g'îshe, anafukama ayunama, amalanga ghuma oku idaho. ¹³ Yozefu abagwârha bombi: Efrayimu omu kulyo kwâge, mpu lyo aja ebwa kumoshô gwa Israheli na Menashè omu kumoshô kwâge, mpu lyo aja ebwa kulyo kwa Israheli, anabashegeza hali ye. ¹⁴ Israheli alambûla okuboko kwâge kulyo, akuhira oku irhwe lya Efrayimu ye wali murhò n'okuboko kwâge kumoshô oku irhwe lya Menashè, omu kurhahêkanya amaboko, ebwa kubâ Menashè ye wali nfula. ¹⁵ Erhi àkola àgisha Yozefu amubwîra, erhi: «Nyamuzinda, ababusi bâni Abrahamu na Izaki bakazâg'ilambagira embere zâge, ye Nyamuzinda onyabula kurhenga mbâ ho kuhika ene, ¹⁶ Malahika wandikûzagya muli ngasi mabî, agishe aba bâna. Izîno lyâni n'izîno lya balarha Abrahamu na Izaki libalamiremwo, baluge banayôloloke hano igulu.» ¹⁷ Yozefu abona oku îshe ahebire okuboko kwâge kulyo oku irhwe lya Efrayimu, agaya, agwârha okuboko kw'îshe akurhenza kuli Efrayimu akudekereza oku irhwe lya Menashè. ¹⁸ Yozefu abwîra îshe, erhi: «Arhali ntyo, larha, bulya oyu ye mukulu, ohebe okuboko kwâwe kulyo oku irhwe lyâge.» ¹⁹ Cikwône îshe alahira aderha, erhi: «Mmanyire mwâna wâni, mmanyire, naye abâ ishanja, naye aluga, cikwône mulumuna wâge ye wabâ n'obuhashe bunene kumulusha, n'iburha lyâge lyabâ mwandu gwa mashanja.» ²⁰ Olwo lusiku abagisha ntya: «Mwoyo mwe Bene Israheli bakaz'igisha omu kuderha izîno linyu, mpu: «Nyamuzinda akujire aka Efrayimu na Menashè.» Abâ Efrayimu ye aheba embere za Menashè. ²¹ Oku bundi Israheli abwîra Yozefu, erhi: «Lolâ oku nkola waling'icîfîra. Cikwône Nyamuzinda âyôrha ali haguma ninyu, anamushubize omu cihugo ca bashakulûza binyu. ²² Niono, nkuhîre Sikemi mwanya gurhalusire ebya bakulu bâwe, gwo nanyagaga Abaamoriti n'engôrho zâbo haguma n'omuherho gwâni. »

Genesis BHS 48:

¹וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיד חֻלָּה וַיִּקַּח אֶת־שְׁנֵי בָנָיו אֶת־מְנַשֶּׁה וְאֶת־אֶפְרַיִם: ²וַיֵּגֵד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָנֶךָ יוֹסֵף בָּא אֵלַיךָ וַיִּתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל־הַמְּטָה: ³וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־יוֹסֵף אֵל שְׂדֵי נַרְאֵה־אֵלַי בְּלוֹז בְּאַרְץ כְּנָעַן וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ: ⁴וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲנִנִי מִפְּרֹךְ וְהִרְבִּיתִּיךָ וַנִּתְתִּיךָ לְקַהֵל עַמִּים וַנִּתְתִּי אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְזִרְעֶךָ אַחֲרַיךָ אַחֲזֵת עוֹלָם: ⁵וְעַתָּה שְׁנֵי־בָנֶיךָ הַנוֹלָדִים לָךְ בְּאַרְץ מִצְרַיִם עַד־בָּאִי אֵלַיךָ מִצְרַיִם לִי־הֵם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרֵאוֹבָן וְשִׁמְעוֹן יְהוּדָה: ⁶וּמוֹלַדְתֶּךָ אֲשֶׁר־הוֹלַדְתָּ אַחֲרֵיהֶם לָךְ יִהְיוּ עָלַי שֵׁם אַחֲרֵיהֶם יִקְרָאוּ בְּנֵחֻלָּתָם: ⁷וְאֲנִי אֲבָאִי מִפְּדוֹן מִתָּה עָלַי רַחֵל בְּאַרְץ כְּנָעַן בְּדָרֶךְ בְּעוֹד כְּבַרְת־אַרְץ לְבָא אֶפְרַתָּה וְאֶקְבְּרָה שָׁם בְּדָרֶךְ אֶפְרַת הוּא בֵּית לְחָם: ⁸וַיֹּרֵא יִשְׂרָאֵל אֶת־בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי־אֵלֶּה: ⁹וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָבִיו בְּנֵי הֵם אֲשֶׁר־נָתַן־לִי אֱלֹהִים בְּזֶה וַיֹּאמֶר קָח־סֵנָא אֵלַי וְאֶבְרַכְכֶם: ¹⁰וַעֲנִי יִשְׂרָאֵל כְּבָדוֹ מִזְקֵן לֹא יוּכַל לְרָאוֹת וַיִּגַּשׁ אֹתָם אֵלָיו וַיִּשַׁק לָהֶם וַיַּחֲבֹק לָהֶם: ¹¹וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף רְאֵה פָנַיךָ לֹא פָלַלְתִּי וְהִנֵּה הִרְאָה אֹתִי אֱלֹהִים גַּם אֶת־זִרְעֶךָ: ¹²וַיֹּצֵא יוֹסֵף אֹתָם מֵעַם בְּרַכְיֹו וַיִּשְׁתַּחֲוּ לְאַפְיֹו אֶרְצָה: ¹³וַיִּקַּח יוֹסֵף אֶת־שְׁנֵיהֶם אֶת־אֶפְרַיִם בְּיָמֵינוּ מִשְׁמָאל יִשְׂרָאֵל וְאֶת־מְנַשֶּׁה בְּשִׁמְאֵלוֹ מִיְמִין יִשְׂרָאֵל וַיִּגַּשׁ אֵלָיו: ¹⁴וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אֶת־יָמֵינוּ וַיִּשֶׁת׀ עַל־רֹאשׁ אֶפְרַיִם וְהוּא הַצָּעִיר וְאֶת־שִׁמְאֵלוֹ עַל־רֹאשׁ מְנַשֶּׁה שִׁבְלֵי אֶת־יְדָיו כִּי מְנַשֶּׁה הַבְּכוֹר: ¹⁵וַיְבָרֶךְ אֶת־יוֹסֵף וַיֹּאמֶר הַאֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְהַלְכּוּ אֲבֹתַי לְפָנָיו אֲבָרְכֶם וַיִּצְחַק הַאֱלֹהִים הִרְעָה אֹתִי מֵעוֹדִי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה: ¹⁶הַמְּלֶאךָ הַגָּאֵל אֹתִי מִכַּל־דַּע יְבָרֶךְ אֶת־הַנְּעָרִים וַיִּקְרָא בְהֵם שְׁמֵי וְשֵׁם אֲבֹתֵי אֲבָרְכֶם וַיִּצְחַק וַיִּזְגַּו לָרֵב בְּקִרְבַּי הָאָרֶץ: ¹⁷וַיֹּרֵא יוֹסֵף כִּי־יָשִׁית אָבִיו יַד־יָמֵינוּ עַל־רֹאשׁ אֶפְרַיִם וַיִּרַע בְּעֵינָיו וַיִּתְמַד יַד־אָבִיו לְהִסִּיר אֹתָהּ מֵעַל רֹאשׁ־אֶפְרַיִם עַל־רֹאשׁ מְנַשֶּׁה: ¹⁸וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָבִיו לֹא־כֵן אָבִי כִי־זֶה הַבְּכֹר שֵׁם יְמִינֶךָ עַל־רֹאשׁוֹ: ¹⁹וַיִּמָּאֵן אָבִיו וַיֹּאמֶר יָדְעָתִי בְנִי יָדְעָתִי גַם־הוּא יִהְיֶה־לָעַם וְגַם־הוּא יִגְדֹל וְאוֹלָם אֲחִיו הַקָּטָן יִגְדֹל מִמֶּנּוּ וְזָרְעוֹ יִהְיֶה מְלֹא־הַגּוֹיִם: ²⁰וַיְבָרְכֶם בְּיָוִם הַהוּא לֵאמֹר בְּךָ יְבָרֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יִשְׁמַח אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכִמְנַשֶּׁה וַיִּשֶׂם אֶת־אֶפְרַיִם לְפָנֵי מְנַשֶּׁה: ²¹וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף הִנֵּה אָנֹכִי מֵת וְהִיָּה אֱלֹהִים עִמָּכֶם וְהָשִׁיב אֹתְכֶם אֶל־אַרְץ אֲבֹתֵיכֶם: ²²וְאֲנִי נָתַתִּי לָךְ שְׂכֶם אַחַד עַל־אֲחִיךָ אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמֹרִי בְּחַרְבֵי וּבְקִשְׁתָּי: פ

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (mpasomire omu 23/04/2024).

49

Yakôbo agisha abagala oku banali ikumi na babirhi

¹ Yakôbo ahamagala abagala ababwîra, erhi: «Mujè haguma mmubwîre ebyamuyishira omu nsiku zâyisha. ² Bene Yakôbo, mujè haguma, muyumvirhize. ³ Rubeni w'e nfula yâni, we misî yâni we mburho ntanzi y'obugâbo bwâni, we lunjwîre-ifêka, we lunjwîre-buhashe; ⁴ lunjwîre-Luka w'amîshi, orharhîmukwe, bulya washonîre oku ncingo ya sho, wahemwîre encingo yâni erhi oyishonera kwo! ⁵ Simoni na Levi bali baguma balondana, emîshîgi yâbo bayihisize oku bushwinjiro. ⁶ Omurhima gwâni gurhahîraga gukajà omu ihano lyâbo, bulya bâyisire abantu omu burhò bwâbo n'omu bukunizi bwâbo, barhungula empanzi. ⁷ Bukahera obukunizi bwâbo, bulya bwarhalusire olugero, bukahera obudârhi bwâbo, bulya bwabîre bwa bumînya. Nabagabanya muli Yakôbo, nabashandabanya muli Israheli. ⁸ Nâwe Yuda, bene winyu banakukuze; okuboko kwâwe kugwarhîre abanzi bâwe aha igosi, bagala ba sho banayunamve embere zâwe. ⁹ Yuda^p ali ntale nto, wamayinamuka warhenga oku nsimba, mwâna wâni! Ashurhamire, agwîshira nka ntale, nka ntale nkazi: ndi wankaciyizûsa? ¹⁰ Ishungwe lirhakarhenga omu mwa Yuda, n'akarhi k'oburhegesi karhakarhenga omu magulu gâge, kuhika nnako ayishe; ye amashanja goshi ganayumve. ¹¹ Ashwekîre endogomi yâge oku muzâbîbu, n'akanina k'endogomi yâge oku ishami ly'omuzâbîbu.

^p49.9 Yuda: liri ishanja lya bantu banji, ci ab'e Kanani bo banji kulusha (Rhulole omu Murh 38).

¹² Amasu gâge gadukwîre n'ïdivayi⁹, n'amino gâge gayêruhire n'amarhà. ¹³ Zabuloni ayûbasire oku burhambi bw'enyanya, hala amârho gasîka; lubibi na Sidomu. ¹⁴ Isakari, ye ndogomi ndârhi, egwîshîre omu karhî k'ecôgo. ¹⁵ Abwîne oku okuluhûka kubà kwinjà, n'oku ecihugo cibà cinunu; omugongo gwâge agurhezire omuzigo, ahindusîre mujà wa kubarhula emicimba. ¹⁶ Dani ye katwa-manja k'olubaga lwâge, nka ngasi ishanja ly'Israheli. ¹⁷ Dani abè njoka elingira oku njira, abè mpiri eri omu njira, ekâlumira ebiterusi oku cisenyi, omulwî oyitamîrekwo anakumbe lugali. ¹⁸ Bucire bwâwe ncîkubagire yâgirwa Nyamubâho. ¹⁹ Gadi, ba-rhûla-rhugabe bamushokôla naye abashokôla anabarhulubire oku kansisira. ²⁰ Asheri, omugati gwâge kushushagira gushushagira, yeyikuza mwâmi. ²¹ Nefutali, ye kashafu kabidu, ko kaburha banji na binjà. ²² Yozeфу, ye mulandirà gwa muzâbîbu guyâna bwenêne, mulandirà murhwere aha iriba, amashami gâgwo garhalusire olukûta. ²³ Emandabisonga zamulibuzize, zamulasha zanamuyishakwo. ²⁴ Ci omuherho gwâge, gurhahuligana, amaboko gâge, gabangaduke, oku buhashe bw'Ogala-byôshi wa Yakôbo, oku burhabâle bwa lungere, Kabuye k'Israheli. ²⁵ Oku buhashe bwa Nyamuzinda wa sho, yêne akurhabâle, oku buhashe bw'Ogala byôshi, yêne akugishire. Emigisho y'emalunga enyanya, omugisho gw'omu nyenga y'ekuzimu, emigisho y'enda n'ey'ibêre, ²⁶ migisho ya sho elushire emigisho y'omu ntondo za mîra, kuhika aha bwinjà bw'entondo z'ensiku n'amango, esimikire oku irhwe lya Yozeфу, oku malanga g'omuluzi wa bene wâbo. ²⁷ Benyamini ali cihazi oshamula, sêzi ashanshanyule omunyama gwâge, bijingo agabe omunyago.» ²⁸ Yo milala ikumi n'ibirhi eyo; kwo îshe ababwîzire ntyôla erhi akola abagisha. Aha ngasi muguma omugisho gumukwânîne.

Okufà kwa Yakôbo

²⁹ Oku bundi àbahà eri irhegeko, erhi: «Nkola naj'ishanga bene wîrhu; mumbîshe aha burhambi bwa balarha omu lukunda luli omu ishwa lya Efroni-Muhititi, ³⁰ omu lukunda lw'ishwa lya Makipela aba ishiriza lya Mambri, omu cihugo ca Kanani: liryala Abrahamu aguliraga Efroni Muhititi, mpu lubè luvumbu lwâge. ³¹ Mwo babishire Abrahamu bo na mukâge Sara; aho ho babishire Izaki bo na mukâge Rebeka, nâni mwo nabishire Leya. ³² Ishwa haguma n'olukunda luli muli ryo, babiguliraga bene Heti.» ³³ Erhi Yakôbo ayûs'ihà abagala ago mahano, ashubiza amagulu gâge oku ncingo, arhenga mwo omûka, bamuhira kuli b'îshe.

Genesis BHS 49:

1 וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל־בָּנָיו וַיֹּאמֶר הֲאֶסְפוּ וְאֶגְיְדָה לָכֶם אֶת אֲשֶׁר־יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאֶחְרֵי הַיָּמִים: 2 הַקְּבֹצוּ וְשִׁמְעוּ בְנֵי יַעֲקֹב וְשִׁמְעוּ אֶל־יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם: 3 רְאוּבֵן בְּכָרִי אֶתָּה כַּחַי וְרָאשִׁית אוֹנֵי יֵתֶר שְׂאֵת וַיֵּתֶר עֹז: 4 פָּחַז כַּמִּים אֶל־תּוֹתֵר כִּי עָלִיתָ מִשְׁכַּבִּי אֲבִיךָ אִזְ חַלְלָתָ יְצוּעֵי עָלָה: 5 פ שִׁמְעוּן וְלוֹי אֲחִים כְּלֵי חַמָּס מִכְרַתִּיהֶם: 6 בְּסֹדֶם אֶל־תִּבְאָ נַפְשֵׁי בְקַהֲלֵם אֶל־תִּתְחַד כְּבֹדִי כִּי בְאַפִּם הִרְגוּ אִישׁ וּבְרַצְנָם עִקְרוּ־שׁוֹר: 7 אֲרוּר אַפִּם כִּי עָז וְעִבְרַתָּם כִּי קִשְׁתָּה אֶחְלָקֶם בַּיַּעֲקֹב וְאַפִּיצֶם בְּיִשְׂרָאֵל: 8 ס יְהוּדָה אֶתָּה יְדוּדָה אַחִיךָ יָדָךְ בְּעַרְףִי אֲבִיךָ יִשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ בְּנֵי אֲבִיךָ: 9 גֹּדֵר אֲרִיָּה יְהוּדָה מִטָּרֶף בְּנֵי עָלִיתָ כָּרַע רֶבֶץ כְּאֲרִיָּה וּכְלָבִיא מִי יִקְיָמוּנוּ: 10 לֹא־יִסְוֹר שִׁבְטֵ מִיְהוּדָה וּמַחֲקֶק מִבֵּין רַגְלָיו עַד כִּי־יִבֹּא שִׁילָה וְלוֹ יִקְהַת עַמִּים: 11 אֲסָרִי לְגִפְן עֵרְהָ וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אֶתְנֹן כַּבֵּס בִּיָּין לְבָשׁוּ וּבְדָם־עַנְבִּים סוּתָה: 12 חַכְלִילֵי עֵינַיִם מִיָּין וּלְבָן־שֵׁנִים מִחֶלֶב: 13 פ זְבוּלֹן לְחוּף יַמִּים יִשְׁכֹּן וְהוּא לְחוּף אֲנִיּוֹת וַיִּרְכַּתּוּ עַל־צִידָן: 14 ס יִשְׁשֹׁכָר חֲמֹר גָּרָם רֶבֶץ בֵּין הַמִּשְׁפָּטִים: 15 וַיִּרָא מִנְחָה כִּי טוֹב וְאֶת־הָאָרֶץ כִּי נַעֲמָה וַיֵּט שַׁכְמוֹ לְסַבֵּל וַיְהִי לְמַס־עֶבֶד: 16 ס דָּן יָדִין עָמוּ כְּאֶחָד שְׁבֹטֵי יִשְׂרָאֵל: 17 הֵי־דָן נָחַשׁ עַל־דָּרָךְ שְׁפִיפֹן עַל־יֶ־אֲרַח הַנֶּשֶׁף עַקְבֵי־סוּס וַיִּפֹּל רֶכְבּוֹ אַחֹר: 18 לִישׁוּעַתָּךְ קִנִּיתִי יְהוָה: 19 גֹּדֵד גְּדוּד יְגוּדְנוּ וְהוּא יִגְד עֲקֹב: 20 ס מֵאֲשֶׁר שָׁמְנָה לְחֶמוֹ וְהוּא יִתֵּן מִעֲדֵנֵי־מֶלֶךְ: 21 ס נַפְתָּלִי אֵילָה שְׁלַחָה הַנֶּתֶן אֲמַר־יִשָּׁפֵר: 21 ס

⁹49.12 ishanja lya Yuda lyàligazire oku mizâbîbu, obusò n'ïdivayi kurhaluka Efrayimu na Manasè.

22 בַּן פֶּרֶת יוֹסֵף בֶּן פֶּרֶת עָלִי-עֵינַי בְּנֹת צַעֲדָה עָלִי-שׁוֹר; 23 וַיִּמְרָרוּ וַרְבוּ וַיִּשְׁטְמֵהוּ בְּעַלְי חַצִּים; 24 וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קִשְׁתּוֹ וַיִּפְּזוּ זְרַעִי יְדָיו מִיַּדִּי אֲבִיר יַעֲקֹב מִשָּׁם רָעָה אֲבֹן יִשְׂרָאֵל; 25 מֵאֵל אֲבִיךָ וַיַּעֲזֹדךָ וְאֵת שְׂדֵי וַיִּבְרַכְךָ בְּרַכַּת שָׁמַיִם מֵעַל בְּרַכַּת תְּהוֹם רַבְּצַת תַּחַת בְּרַכַּת שָׁדַיִם וְרַחֵם; 26 בְּרַכַּת אֲבִיךָ גָּבְרוּ עַל-בְּרַכַּת הַזֵּרִי עַד-תְּאֹת גְּבַעַת עוֹלָם תִּהְיֶינָה לְרֹאשׁ יוֹסֵף וּלְקֹדֶקֶד נְזִיר אֲחִיו; פ

27 בְּנִימִן זָאֵב יִטְרֹף בְּבֹקֶר יֹאכַל עֵד וְלַעֲרָב יַחַלֵּק שָׁלָל; 28 כָּל-אֱלֹהֵי שְׁבֹטֵי יִשְׂרָאֵל שָׁנִים עֶשֶׂר וְזֹאת אֲשֶׁר-דָּבַר לָהֶם אֲבִיהֶם וַיִּבְרַךְ אוֹתָם אִישׁ אֲשֶׁר כָּבְרָתוֹ בְּרַךְ אֹתָם; 29 וַיֵּצֵאוּ אוֹתָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֲנִי נֹאֲסָף אֶל-עַמִּי קָבְרוּ אֹתִי אֶל-אֲבֹתַי אֶל-הַמַּעֲרָה אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה עַפְרֹן הַחֲתָי; 30 בְּמַעֲרָה אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה הַמְּכַפְלָה אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי-מִמְרָא בְּאֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם אֶת-הַשְּׂדֵה מֵאֵת עַפְרֹן הַחֲתָי לְאַחֲזַת-קִבְרֵי; 31 שָׁמָּה קָבְרוּ אֶת-אַבְרָהָם וְאֵת שָׂרָה אֲשֶׁתּוֹ שָׁמָּה קָבְרוּ אֶת-יַעֲקֹב וְאֵת רַבֵּקָה אֲשֶׁתּוֹ וְשָׁמָּה קָבְרָתִי אֶת-לֵאָה; 32 מִקְנֵה הַשְּׂדֵה וְהַמַּעֲרָה אֲשֶׁר-רָבוּ מֵאֵת בְּנֵי-חֵת; 33 וַיִּכַּל יַעֲקֹב לְצַוֹת אֶת-בָּנָיו וַיֹּאסֹף רַגְלָיו אֶל-הַמַּטֶּה וַיִּגְעַע וַיֹּאסֹף אֶל-עַמּוּיוֹ:

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (nabwine aha omu 23/04/2024).

50

Okubishwa kwa Yakôbo

¹ Yozefu acikwêba oku mugogo gw'îshe, akaz'ilaka anamunûnugurha. ² Oku bundi arhegeka abafumu bakazâg'imukolera mpu bashîge îshe omugavu. Abafumu bagwira bashîga Israheli. ³ Bajira ogwo mukolo nsiku makumi ani, bulya zo nsiku banakolêsa ezo nka bashîga omugavu'. Abanyamisiri bàmulakira nsiku makumi gali nda. ⁴ Erhi ezo nsiku z'emishîbo zihwa, Yozefu âganîrira ntya omu bwâmi bwa Faraoni, erhi: «Akaba muli bîra bâni, mumpikize ebi binwa omu marhwîri ga Faraoni: ⁵ Larha andahirize ambwîra, erhi: Lolà oku nkola nafà; wambisha omu nshinda nahumbîsagya omu cihugo ca Kanani. Nalonza okujà eyo munda; ngend'ibisha yo larha nangaluke.» ⁶ Faraoni ashuza, erhi: «Osôke ogend'ibisha sho nk'oku anakulahirizagya. ⁷ Yozefu asôka agend'ibisha îshe. Bagenda haguma naye: abarhambo ba Faraoni bôshi, abarhonyi b'omu bwâmi, n'abagula b'omu cihugo ca Mîsiri bôshi ⁸ n'ab'omu mulala gwa Yozefu bôshi, bakulu bâge n'ab'omu mulala gw'îshe; barhasigaga e Gosheni abarhali abâna barhò, ebintu binyinyi n'ebinênêne. ⁹ Basôka haguma naye, engâlè n'abêrekeza bazihêka, gwâli muzinzi gurhali munyi. ¹⁰ Erhi bahika aha Goren-Ha-Atadi, ishiriza Iya Yordani, babanda endûlù yashakanyà, Yozefu ashub'ishîba îshe nsiku nda. ¹¹ Abanyakanani erhi babona eyo mishîbo aha Goren-Ha-Atadi baderha, mpu: «Loli okushîba kunene kw'Abanyamisiri». Co cirhuma baderha aho mpu bo Abeli-Misirayimu, aho bantu babà aha ishiriza Iya Yordani. ¹² Abagala bamujirira nk'oku anali abarhegesire. ¹³ Bamuhêka omu cihugo ca Kanani, bagend'imubisha omu lukunda lw'ishwa Iya Makipela, Abrahamu aguliraha Efroni-Muhititi, mpu lubè luvumbu lwâge, aha ishiriza Iya Mambri. ¹⁴ Erhi bayûsa okubisha îshe, Yozefu anacishubira e Mîsiri, bôshi na bakulu bâge, na ngasi bandi banalibabalusize ebwa kuj'ibisha îshe.

Ensiku nzinda za Yozefu

¹⁵ Bene wâbo Yozefu, erhi babona îshe amafà, baderha, mpu: «Erhi Yozefu akarhukolera nka bashombanyi bâge, akanarhugalulira amabî nk'oku rhwanmujiriraga kubî?» ¹⁶ Banacirhuma abagend'ibwîra Yozefu, erhi: «Sho asizire akanwa embere afe, aderha, erhi: ¹⁷ Kwo mwabwîra Yozefu ntya, erhi: Mâshi, obabalire bene winyu obubî bwâbo, n'ecâha câbo, bulya kuligo bakukolîre. Bunôla nkolaga nkuhûnyire, obabalire obubî bwa bambali ba Nyamuzinda wa sho». Yozefu avugumula emirenge erhi ayumva ebinwa bamubwîraga. ¹⁸ Bene wâbo bone bayisha, bacîrhimba aha magulu gâge, erhi: «Rhwonô! Rhuli bajà bâwe.» ¹⁹ Yozefu abashuza, erhi: «Mâshi, murhayôbohaga, ka niono nankacibira ahâli ha Nyamuzinda? ²⁰ Mwâlî mulonzize okunjirira amabî, Nyamuzinda yêhe alonza okurhenzamwo aminja, mpu Iyo oku kwamayisha ene kubà mpu anafungire omûka gw'olubaga lurhali lunyi. ²¹ Kuziga murhacyôbohaga cici, nàmulera bwinjà mweshi n'abâna binyu.» Abarhûliriza anababwîra akanwa kabagwa oku murhima. ²² Ntyo Yozefu abêra e Mîsiri obwo, ye n'omulala gw'îshe. Alama myâka igana

¹50.3 Ogwo mugavu bashîgaga omubiri gwa Israheli, kwâli kulonza mpu Iyo gurhag'ibola duba.

n'ikumi. ²³ Yozefu abwíne abinjikulúza b'emwa Efrayimu n'abána ba Makiri, mwene Menashè; oku madwi ga Yozefu bàburhirwe! ²⁴ Yozefu abwíra bene wábo, erhi: «Niono nkola nafà, ci kwòne Nyamuzinda amurhandùla, amusôsa murhenge muli cino cihugo, mujè muli cirya cihugo alaganyagya oku aha Abrahamu, Izaki na Yakôbo». ²⁵ Yozefu alahiriza bene Israheli, erhi: «Amango Nyamuzinda amurhandùla, munasôkane amavuha gâni kurhenga eno.» ²⁶ Yozefu afà erhi akola agwêrhe myâka igana n'ikumi. Bamushîga omugavu banamuhira omu isanduku e Mísiri.

Genesis BHS 50 :

¹ וַיִּפֹּל יוֹסֵף עַל-פְּנֵי אָבִיו וַיִּבְדֹּ עָלָיו וַיִּשְׁקֶלְלוּ: ² וַיֹּצֵא יוֹסֵף אֶת-עַבְדָּיו אֶת-הַרְפָּאִים לַחֲנֹט אֶת-אָבִיו וַיַּחַנְטוּ הַרְפָּאִים אֶת-יִשְׂרָאֵל: ³ וַיִּמְלֵאוּ-לוֹ אַרְבַּעַיִם יוֹם כִּי כֵן יִמְלֵאוּ יְמֵי הַחֲנֻטִּים וַיִּבְכוּ אֹתוֹ מִצְרַיִם שִׁבְעִים יוֹם: ⁴ וַיַּעֲבְרוּ יְמֵי בְכִיתוֹ וַיְדַבֵּר יוֹסֵף אֶל-בְּרִית פְּרָעָה לֵאמֹר אֲמַר אֶם-נָא מִצְאָתִי חֹן בְּעֵינֵיכֶם דַּבְּרוּ-נָא בְּאָזְנֵי פְרָעָה לֵאמֹר: ⁵ אָבִי הַשְּׁבִיעֵנִי לֵאמֹר הִנֵּה אָנֹכִי מֵת בְּקִבְרֵי אֲשֶׁר כָּרַתִּי לִי בְּאֶרֶץ כְּנָעַן שָׁמָּה תִקְבְּרֵנִי וְעַתָּה אֶעֱלֶה-נָא וְאֶקְבְּרָה אֶת-אָבִי וְאֶשׁוּבָה: ⁶ וַיֹּאמֶר פְּרָעָה עֲלֶה וְקַבֵּר אֶת-אָבִיךָ כַּאֲשֶׁר הִשְׁבִּיעֶדָּ: ⁷ וַיַּעַל יוֹסֵף לְקַבֵּר אֶת-אָבִיו וַיַּעֲלוּ אֹתוֹ כָּל-עַבְדָּי פְּרָעָה זְקֵנֵי בֵיתוֹ וְכָל זְקֵנֵי אֶרֶץ-מִצְרַיִם: ⁸ וְכָל בֵּית יוֹסֵף וְאָחָיו וּבֵית אָבִיו רַק טַפָּם וְצִאֲנָם וּבְקָרָם עֲזָבוּ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן: ⁹ וַיַּעַל עִמּוֹ גַם-טָרְכָב גַם-פָּרָשִׁים וַיְהִי הַמַּחֲנֶה כְּבֹד מְאֹד: ¹⁰ וַיָּבֵאוּ עַד-גֵּרֶן הָאֹטֹד אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּסְפְּדוּ-שָׁם מִסֹּפֶד גָּדוֹל וְכָבֵד מְאֹד וַיַּעַשׂ לְאָבִיו אָבֵל שִׁבְעַת יָמִים: ¹¹ וַיֵּרָא יוֹשֵׁב הָאֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי אֶת-הָאֵבֶל בְּגֹרֶן הָאֹטֹד וַיֹּאמְרוּ אֵבֶל-כְּבֹד זֶה לְמִצְרַיִם עַל-כֵּן קָרָא שְׁמָהּ אָבֵל מִצְרַיִם אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן: ¹² וַיַּעֲשׂוּ בְנָיו לוֹ כֵּן כַּאֲשֶׁר צִוּם: ¹³ וַיִּשְׂאוּ אֹתוֹ בְּנָיו אֶרְצָה כְּנָעַן וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּמַעְרַת שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם אֶת-הַשְּׂדֵה לְאַחֲזֹת-קִבְרֵ מֵאֵת עַפְרָן הַחַתִּי עַל-פְּנֵי מִמְרָא: ¹⁴ וַיֵּשֶׁב יוֹסֵף מִצְרַיִמָּה הוּא וְאָחָיו וְכָל-הָעֹלָם אֹתוֹ לְקַבֵּר אֶת-אָבִיו אַחֲרֵי קִבְרוֹ אֶת-אָבִיו: ¹⁵ וַיֵּרָאוּ אַחֲרֵי-יוֹסֵף כִּי-מֵת אָבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יִשְׁטַמְנוּ יוֹסֵף וְהִשָּׁב יֵשִׁיב לָנוּ אֵת כָּל-הָרָעָה אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ אֹתוֹ: ¹⁶ וַיֹּצִיאוּ אֶל-יוֹסֵף לֵאמֹר אֲבִיךָ צִוָּה לִפְנֵי מוֹתוֹ לֵאמֹר: ¹⁷ כִּהֲתֹאמְרוּ לְיוֹסֵף אָנָּה שָׂא נָא פִּשְׁעֵי אַחֲיֶיךָ וְחִטָּאתֶם כִּי-רָעָה גָּמְלוּךָ וְעַתָּה שָׂא נָא לִפְשַׁע עַבְדֵי אֱלֹהֵי אָבִיךָ וַיִּבְדֹּ יוֹסֵף בַּדְּבָרָם אֵלָיו: ¹⁸ וַיֵּלְכוּ גַם-אָחָיו וַיִּפְּלוּ לִפְנָיו וַיֹּאמְרוּ הִנְנּוּ לְךָ לְעַבְדִּים: ¹⁹ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף אֶל-תִּירָאוּ כִּי הִתַּחַת אֱלֹהִים אָנִי: ²⁰ וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה אֱלֹהִים חֲשַׁבָה לְטוֹבָה לְמַעַן עֲשֶׂה כִּיֹּם הַזֶּה לְהַחֲיִית עַם-יִשְׂרָאֵל: ²¹ וְעַתָּה אֶל-תִּירָאוּ אָנֹכִי אֲכַלְכֵּל אֶתְכֶם וְאֶת-טַפְכֶם וַיִּנַּחֵם אוֹתָם וַיְדַבֵּר עַל-לִבָּם: ²² וַיֵּשֶׁב יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם הוּא וּבֵית אָבִיו וַיְחִי יוֹסֵף מֵאָה וְעֶשְׂרִי שָׁנָיִם: ²³ וַיֵּרָא יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם בְּנֵי שְׁלֹשִׁים גַּם בְּנֵי מְכִיל בֶן-מְנַשֶּׁה יְלָדוֹ עַל-בְּרַכֵּי יוֹסֵף: ²⁴ וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אָחָיו אָנֹכִי מֵת וְאֵלֵהֶם פֶּקֶד יִפְקֹד אֶתְכֶם וְהֵעֵלָה אֶתְכֶם מִן-הָאֶרֶץ הַזֹּאת אֶל-הָאֶרֶץ אֲשֶׁר גִּשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִיעֲקֹב: ²⁵ וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהֵעֵלְתֶם אֶת-עַצְמֹתַי מִזֶּה: ²⁶ וַיִּמָּת יוֹסֵף בְּן-מֵאָה וְעֶשְׂרִי שָׁנָיִם וַיַּחַנְטוּ אֹתוֹ וַיִּישֶׂם בְּאֶרֶץ בְּמִצְרַיִם:

Biblia Hebraica Stuttgartensia, hg. v. Karl Elliger und Wilhelm Rudolph, fünfte, verbesserte Auflage, hg. v. Adrian Schenker, © 1977 und 1997 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart (mbwíne omu 23/04/2024).